

Riktlinjerna för den svenska straffprocessens ombildning.

Av hovrättsrådet PER SANTESSON.

Frågan om en allmän reform av det svenska rättegångsväsendet har vid flera tillfällen varit föremål för övervägande. Mer eller mindre genomgripande förslag till en allmän processreform ha framlagts, men intet av dem har vunnit statsmakternas bifall. Redan i början av adertonhundratalet avgav sålunda lagkommittén förslag rörande domstolsväsendet samt rättegången i tvistemål och brottmål. Förslagen, vilka granskades av den äldre lagberedningen, inneburo i huvudsak ett bibehållande av de i 1734 års lag givna grunderna. I anslutning till förslagen genomfördes vissa begränsade reformer, företrädesvis på domstolsorganisationens område. År 1884 framlade nya lagberedningen ett principbetänkande rörande rättegångsväsendets ombildning. Däri förordades — med bevarande i huvudsak av det äldre förfarandets grunddrag — betydelsefulla ändringar främst beträffande domstolsorganisationen men även i fråga om förfarandet. Över betänkandet avgavs yttrande av förstärkta lagberedningen. I enlighet med den fastställda planen för arbetets bedrivande utarbetade sedermera lagberedningen förslag till lagar rörande särskilda delar av rättegångsväsendet, men endast några av dem antogos av riksdagen. Snart övergavs också arbetet på en större reform, och i stället genomfördes en del mindre omfattande ändringar. Förslag till en allmän rättegångsreform

framlades ånyo av processkommissionen i dess år 1926 avlämnade betänkande angående rättegångsväsendets om- bildning. I betänkandet föreslogs en genomgripande reform, omfattande såväl organisationen som förfarandet.

Ett synnerligen betydelsefullt steg för reformfrågans lös- ning har nu tagits, då Kungl. Maj:t genom proposition till 1931 års riksdag lämnade riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående vissa av chefen för justitiedepartementet, statsrådet Gärde, angivna huvudgrunder för en rättegångs- reform. I propositionen uttalade departementschefen bland annat, att han ansåge en allmän reform av vårt rättegångs- väsen vara av behovet påkallad, samt att en sådan borde, i huvudsaklig överensstämmelse med de av honom angivna riktlinjerna, så snart sig göra läte, komma till stånd. För nämnda ändamål borde arbetet med ny lagstiftning an- gående rättegångsväsendet och vad därmed sammanhängde utan dröjsmål upptagas. Med hänsyn till berörda lagstift- nings å olika områden djupt ingripande betydelse syntes lämpligt, att riksdagen dessförinnan sattes i tillfälle att yttra sig över de tillämnade huvudgrunderna för reformen. Det vore nämligen av stor vikt, att redan på detta skede klarhet vunnos, huruvida dessa grunder uppbures av en mera allmän åskådning inom riksdagen och den i sinom tid färdigställda lagstiftningen alltså kunde väntas vinna riksdagens godkännande.

Det av riksdagen för frågans behandling tillsatta sär- skilda utskottet fann i likhet med departementschefen, att en i vissa hänseenden genomgripande reform av rättegångs- väsendet borde komma till stånd, samt att arbetet därå utan dröjsmål borde upptagas. Även i fråga om huvud- grunderna för reformen anslöt sig utskottet i stort sett till departementschefens förslag. I vissa hänseenden föreslogos emellertid viktiga avvikelser. Riksdagen biträdde i huvud- sak utskottets yttrande. På några punkter stannade emel- lertid kamrarna i olika beslut, i följd varav riksdagen därutinnan icke kunde avgiva något yttrande.

I det följande skall en redogörelse lämnas för de viktigaste av de sålunda godkända huvudgrunderna för reformarbetet, i den mån de avse en omdaning av rättegången i brottmål. Härvid må förutskickas, att i propositionen främst lagits sikte å en reform av civilprocessen — det är inom denna som bristerna i det nuvarande rättegångsväsendet skarpast framträtt — och att därför straffprocessen behandlats mera kortfattat. Ett flertal av de för civilprocessen angivna riktlinjerna äga emellertid giltighet även för straffprocessen.

Såsom grundtanke för det blivande arbetet ha såväl departementschefen som riksdagen framhållit, att reformen främst borde inriktas på åstadkommande av ett förbättrat förfarande. Ändringar i organisationen borde vidtagas endast såvitt de äro nödvändiga för att skapa förutsättningar för ett sådant förfarande.

Enligt de godkända huvudgrunderna skall straffprocessen i princip vara ackusatorisk. Den utveckling i denna riktning, som hittills ägt rum, skall sålunda fullföljas. Domstolens uppgift bör, i syfte att trygga dess opartiskhet och stärka tilliten till rättsskipningens objektivitet, begränsas till att leda förhandlingen och upprätthålla ordning och reda i målet, under det att uppgiften att samla bevismaterialet lägges på andra organ. Detta bör dock icke utesluta, att domaren, om han finner ett mål ofullständigt utrett, ingriper för att fullständiga vad som brister. Den tilltalade skall i princip vara likaberättigad med åklagaren och äga utöva de rättigheter, som i allmänhet tillkomma part. I enlighet härmed får han icke utsättas för inkvisitoriskt förhör i syfte att förmå honom till bekännelse, liksom han icke mot sin vilja kan göras till bevismedel mot sig själv.

Förfarandet i underrätt skall vidare byggas på grundsatserna om koncentration, muntlighet och omedelbarhet. För vinnande av ett koncentrerat förfarande skall handläggningen uppdelas i förberedande undersökning och huvudförhandling. En sådan anordning påkallas även av en

tillämpning av den ackusatoriska principen. Förberedelsen skall i mål, däri talan föres av allmän åklagare, stå under ledning av denne. Tanken att anförtro förundersökningen åt en särskild förhørsdomare avvisas av såväl departementschefen som riksdagen. Rörande tillvägagångssättet vid förundersökningen skola garantier skapas för att misstänkt person icke utsättes för alltför inkvisitoriska eller eljest olämpliga förhörsmetoder eller över huvud taget för behandling, som medför alltför stark psykisk eller fysisk påfrestning. Den misstänkte bör ha rätt att redan på förundersökningens stadium anlita försvarare, och möjlighet bör beredas honom att påkalla ingripande av domstol, därest förhørsledaren överskrider sin befogenhet eller den misstänkte eljest anser, att vid förundersökningen icke rätteligen förfarits. I mål, däri endast enskilt åtal förekommer, bör huvudförhandlingen föregås av en förberedelse inför domaren. Det vid underrätterna stundom tillämpade förfarandet att inleda förhandlingen med uppläsning av protokoll från förundersökningen och därefter tillfråga den tilltalade, om han vitsordar protokollets riktighet, bör icke bibehållas. Huvudförhandlingen skall om möjligt frigöras från nämnda protokoll. Jämväl förhör med vittnen och andra bör ske utan erinran om protokollets uppgifter. Tydligt torde vara, att domstolen vid sitt avgörande har att taga hänsyn allenast till vad som förekommit vid huvudförhandlingen och den bevisning, som där framföres.

För genomförande av grundsatsen om rättegångens koncentration erfordras vidare bestämda föreskrifter till förhindrande av uppskov med huvudförhandlingen. Allvarliga påföljder böra sålunda stadgas för part — liksom för vittne eller annan — som genom förfallolös utevaro eller på annat sätt förorsakar uppskov. Härvid bör bland annat komma under övervägande att ålägga den försumlige skyldighet att gälda alla genom uppskovet föranledda kostnader. Vidare bör föreskrivas, att envar, som kallas till huvudförhandling och blir hindrad att komma tillstädes, oför-

dröjligen skall underrätta domaren härom. För det fall, att vid huvudförhandlingens början finnes uppenbart, att handläggningen på grund av parts, vittnes eller annans utevaro icke kan slutföras vid samma rättegångstillfälle, har riksdagen uttalat, att det visserligen i regel syntes vara lämpligt, att handläggningen uppskjutes, men att beaktande måste skänkas åt de tillstådeskomnas intresse att icke betungas med onödiga kostnader och besvär. Likartade synpunkter gjorde sig enligt riksdagens mening gällande vid bedömande av spörsmålet, huruvida, då längre uppskov blivit nödvändigt, handläggningen i dess helhet skulle göras om. En föreskrift om upprepande av förhandlingen syntes vara ett av de verksammaste medlen att trygga koncentration i förfarandet. I båda de nu berörda hänseendena borde jämlikt riksdagens uttalande viss frihet medgivas domstolarna att förfara på lämpligaste sätt.

Med frågan om koncentration i förfarandet sammanhänger nära spörsmålet om skyldighet för parterna att muntligen utföra sin talan. I detta hänseende skall gälla, att part i regel icke äger ingiva skriftlig inläga eller uppläsa sådan inläga. Emellertid bör det undantagsvis kunna medgivas part, som själv utför sin talan, att hänföra sig till en av honom uppsatt skriftlig framställning. Kravet på muntlighet hindrar naturligen ej part att uppläsa sina yrkanden och ej heller att åberopa skriftligt bevismaterial eller att förete handlingar, som kunna underlätta för domstolen att uppfatta saken.

Även grundsatsen om omedelbarhet i rättegången har med styrka hävdats. Processmaterialet skall sålunda i regel framläggas inför den domstol, som har att döma i målet, och domen skall grundas omedelbart på det sålunda förbragta materialet. Emellertid är det av praktiska skäl nödvändigt att göra avvikelser från denna regel. Möjlighet skall sålunda finnas att upptaga bevisning, främst vittnesmål, utom huvudförhandlingen. De antydda undantagen skola emellertid icke sträcka sig längre än som nödvändigt betingas av förhållandena.

Att grundsatsen om offentlighet i rättegången alltjämt skall tillämpas vid underrätterna, torde näppeligen behöva framhållas.

Vid behandlingen av underrättsförfarandet ha även vissa uttalanden gjorts rörande de straffprocessuella tvångsmedlen. Därvid har framhållits, att dessa böra regleras på sådant sätt, att å ena sidan samhällets intresse av att föröfvade brott verksamt beivras blir behörigen tillgodosett, och å den andra, att den enskildes rättigheter icke uppoffras i högre grad än som är oundgängligen nödvändigt. Enighet har rått därom, att det förfarande, som i praxis utbildat sig, med den misstänktes anhållande såsom förberedande åtgärd för häktning, bör upptagas till laglig reglering. Varje åtgärd, som medför förlust av den personliga friheten under någon mera avsevärd tid, har ansetts böra underställas prövning av domstol eller domare. Även om befogenheten att anhålla eller häkta anföretros åt polis- och åklagarmyndigheter, bör alltså, då frihetsförlusten överstiger viss kortare tid, frågan om den misstänktes kvarhållande underkastas domstols eller domares prövning. Tillika bör det stå den misstänkte öppet att oberoende härav påkalla prövning av denna fråga. Vissa fördelar ha ansetts stå att vinna genom införlivande med vår rätt av reseförbudet såsom ersättning för häktning. Frågan om andra tvångsmedel, såsom beslag, skingringsförbud, husrannsakan och kroppsvisitation, böra göras till föremål för närmare reglering.

Vad nyss anförts rörande förfarandet i underrätt skall i betydande omfattning gälla även för proceduren i mellaninstansen, hovrätten. Såväl departementschefen som utskottet ha framhållit, att principerna om muntlighet, omedelbarhet och offentlighet borde, i den utsträckning det lämpligen låter sig göra, läggas till grund för förfarandet jämväl i hovrätterna. Emellertid har ett undantagslöst tillämpande i andra instans av muntlighets- och omedelbarhetsgrundsatserna icke funnits möjligt. En dylik anordning har ansetts bland annat i allt för hög grad fördyra rättsmedels-

förfarandet och därigenom i många fall betaga parterna möjligheten att fullfölja talan mot underrätternas avgöranden. Rörande omfattningen av de undantag, som med hänsyn härtill böra uppställas, råder emellertid viss oklarhet, beroende bland annat därpå, att riksdagens kamrar i denna fråga stannat i olika beslut. Enligt departementschefens förslag skulle parterna eller deras ombud i regel ha skyldighet att inställa sig vid domstolen och ingå i muntlig förhandling. I mindre mål, där fråga vore om allenast bötesstraff, skulle dock en ovillkorlig inställelseplikt ofta framstå som obillig med hänsyn till de därmed förbundna kostnaderna. I dessa mål borde alltså skriftligt förfarande kunna förekomma. Emellertid skulle domstolen alltid kunna förordna om parts hörande, liksom part, som så önskade, ägde att själv eller genom ombud komma tillstådes för utförande av sin talan. Särskilda utskottet anslöt sig till de av departementschefen sålunda angivna riktlinjerna. Tillika framhöll utskottet beträffande sättet för processmaterialets framläggande, att då ett mål inkommit till hovrätten, någon befattningshavare vid denna borde utses att taga sådan kännedom om handlingarna, att han kunde, där så erfordrades, vid huvudförhandlingen föredraga målet. Efter föredragningen borde tillstådeskommen part ha möjlighet att från sin synpunkt utfylla den lämnade redogörelsen och framföra den ytterligare utredning han ville åberopa. Emellertid borde det stå parterna eller deras ombud öppet att själva framlägga målet. Riksdagens andra kammare biträdde utskottets yttrande i nu förevarande del. Första kammaren antog däremot ett i en reservation till utskottsutlåtandet framfört uttalande av innehåll, att parterna skulle vara skyldiga att infinna sig till muntlig förhandling endast då hovrätten funne det erforderligt.

Ej heller i fråga om de undantag, som för hovrättsprocessen böra uppställas från regeln om omedelbarhet i bevisupptagningen, har enighet kunnat vinnas. Departementschefen har ansett, att part alltid borde äga att i andra

instans förebringa bevisning genom åberopande av protokollet över den vid underrätten framförda bevisningen. Dock borde det stå part öppet att där ånyo förebringa sin bevisning, varjämte domstolen skulle äga att av eget initiativ förordna om bevisningens förnyande i erforderliga delar. I de grövre brottmålen borde emellertid all bevisning, som är av betydelse för målet i dess fullföljda skick, oberoende av parts yrkande därom ånyo förebringas. Särskilda utskottet har lika med departementschefen funnit riktigt, att i hovrätt bevisningen finge förebringas genom åberopande av det i underrätten förda protokollet, samt att domstolen alltid borde äga förordna, att bevisningen skall i erforderliga delar ånyo förebringas. Däremot har utskottet icke kunnat förorda, att rätt tillerkändes part att under alla förhållanden åter förebringa sin bevisning. Enligt utskottets mening borde det läggas i domstolens hand att pröva, huruvida behov av förnyad bevisupptagning föreligger. Denna princip borde enligt utskottets uppfattning gälla även för de grövre brottmålen, och således jämväl i dessa mål bli beroende på domstolens avgörande, huruvida bevisningen skall framläggas omedelbart eller förmedlas genom protokoll. Riksdagen anslöt sig till utskottets uppfattning.

Såsom redan anförts skall även i hovrätt grundsatsen om offentlighet i rättegången tillämpas. Detta skall gälla vare sig muntlig partsförhandling äger rum eller icke.

Vidkommande härefter förfarandet i högsta instans må till en början anmärkas, att såväl departementschefen som riksdagen tagit avstånd från tanken att begränsa högsta domstolens prövning till rättsfrågan. Högsta domstolens prövning skall sålunda omfatta målet i hela dess vidd, så långt den lägre instansens dom överklagats. Frågan om särskilda anordningar för att förhindra en alltför stark tillströmning av mål till högsta domstolen bör under det fortsatta arbetet bli föremål för närmare utredning. Till följd av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande förfarandet i

hovrätt har viss otydlighet kommit att vidlåda även riktlinjerna för proceduren i högsta instans. I särskilda utskottets, av båda kamrarna i denna del godkända, utlåtande har nämligen anförts, att beträffande förfarandet i högsta domstolen torde böra gälla i huvudsak samma regler, som böra tillämpas i hovrätt. Tillika ha emellertid båda kamrarna godtagit följande principer för förfarandet i högsta domstolen: Muntlig förhandling skall i regel äga rum. Parterna eller deras ombud böra ha möjlighet att, där de så önska, själva framlägga saken. Därest denna möjlighet ej begagnas, bör föredragning verkställas av tjänsteman — revisionssekreterare — med rätt för parterna att därefter utveckla sin talan. När högsta domstolen finner det erforderligt, bör bevisningen upprepas inför domstolen. Jämväl i högsta instans bör offentlighetsgrundsatsen vinna tillämpning.

I nära samband med frågan om förfarandets ordnande står spørgsmålet om domstolsprotokollets omfattning. Tydligt torde vara, att protokollet vid huvudförhandling bör innehålla uppgifter om förfarandets yttre form och förlopp samt lämna en kort redogörelse för förhandlingens gång, återgivande framställda yrkanden, bestridanden och erkännanden samt domstolens under rättegången meddelade beslut. Vad angår upplagandet i protokollet av det övriga processmaterialet, främst utsagor av parter, vittnen och sakkunniga, ha såväl departementschefen som riksdagen erinrat, att vid en konsekvent tillämpning av muntlighets- och omedelbarhetsprinciperna ett återgivande av detta material icke vore erforderligt för domstolens avgörande. Däremot är ett sådant återgivande påkallat av andra hänsyn, främst för ernående av ett enkelt och billigt rättsmedelsförfarande. Med beaktande härav har departementschefen ansett, att utsagor av vittnen och sakkunniga böra antecknas i protokollet, så ock partsutsagor, som avgivas under straffansvar. Jämväl i andra fall kunde emellertid enligt departementschefens uppfattning, särskilt med hän-

syn till överrättens bevisprövning, en utsaga eller en domstolens egen iakttagelse vara av den betydelse, att uppteckning därav borde äga rum. Riksdagen har — under framhållande att stor varsamhet bör iakttagas vid varje ökning av protokollets omfattning — i huvudsak anslutit sig till de av departementschefen angivna riktlinjerna. Tillika har riksdagen uttalat, att vid reglering av denna fråga borde beaktas bland annat, att i brottmål partsförhör icke skulle få äga rum under straffansvar och att med hänsyn härtill behov kunde föreligga att i viss utsträckning upplaga även annan partsutsaga i protokollet.

Med spörsmålet om förfarandets gestaltning sammanhänger även frågorna om rätt för part att själv föra sin talan och om behörighet att uppträda som ombud i rättegång. Ehuru dessa frågor äro av större betydelse för civilprocessen än för straffprocessen, böra de här något beröras. Såväl departementschefen som riksdagen ha ansett, att part bör ha rätt att utan anlitan de av ombud inför alla domstolar själv utföra sin talan. Införande av advokattvång har sålunda avstyrkts. Beträffande villkoren för behörighet såsom rättegångsombud ha olika meningar uttalats. Departementschefen har icke velat uppställa krav på juridisk utbildning för ombud vid underrätterna. Beträffande överrätterna har han däremot funnit kravet på fullgod juridisk utbildning avsevärt vinna i styrka, samt uttalat, att frågan hur detta krav lämpligast skall tillgodoses borde bli va föremål för ingående överväganden vid utarbetande av lagstiftning i ämnet. Riksdagen har emellertid i enlighet med hemställan av särskilda utskottet avstyrkt införande av ett dylikt, om ock begränsat, advokatmonopol. Enligt riksdagens mening borde det medgivas part att jämväl i högre instans anlita det ombud, även utan juridisk examen, för vilket han har förtroende. Tillika har riksdagen framhållit, att detta icke innebure någon eftergift från de krav, som måste ställas på ombuds förmåga att utföra sin huvudmans talan. Ombudet borde sålunda icke blott vara väl insatt i

målet utan även äga förmåga att fullständigt och koncentrerat redogöra för huvudmannens uppfattning rörande sakläget och belysa de rättsliga frågor, som kunna uppkomma. Kommissionärer utan kännedom om målet borde, vare sig de avlagt juridisk examen eller icke, hindras att uppträda. Särskilt stora krav borde ställas på ombuden i de fall, då det tillåtes dem att utan föregående referentföredragning framlägga sina huvudmäns talan. Berörda synpunkter gjorde sig framförallt gällande i fråga om högsta domstolen, där stora anspråk måste ställas på ombudens kompetens. Vidsträckt befogenhet måste givas domstolarna att inskrida mot ombud, som icke ägde erforderliga kvalifikationer för sin uppgift. Domstol borde sålunda kunna icke blott avvisa olämpligt ombud utan även betaga sådant ombud rätten att vidare föra annans talan.

I fråga om bevisningen innebära de godtagna riktlinjerna främst övergång till fri bevisprövning, såväl i den meningen att allt material, som kan bidra till sanningens utforskande, skall få förebringas och av domaren beaktas — fri bevisföring — som ock därutinnan att domaren vid värderingen av den framförda bevisningen skall äga att obunden av legala regler följa sin på allmängiltiga grunder stödda övertygelse.

Den fria bevisprövningen innebär beträffande bevisningen genom vittnen, att de nuvarande vittnesjäven skola upphöra. Envar, som icke är part i målet eller intager ställning av målsägande, skall kunna höras som vittne. Därvid bör emellertid domstolen taga hänsyn till varje omständighet, som kan inverka på vittnets trovärdighet, och sålunda även beakta de förhållanden, som nu grunda jäv. I princip bör gälla, att envar, som iakttagit något av betydelse för en rättegång, är skyldig att på kallelse infinna sig vid domstolen och meddela vad han har sig bekant i saken. Från denna regel ha emellertid vissa undantag uppställts. Sålunda ha såväl departementschefen som riksdagen ansett, att parts make, föräldrar, barn eller syskon icke borde

kunna mot sitt bestridande förpliktas att avlägga vittnesmål, samt att vittne ej borde vara skyldigt att yppa något, varav skulle framgå, att vittnet eller någon av dess närmare anförvanter begått brottslig eller vanärande handling. Riksdagen har vidare erinrat, att eftergift från vittnesplikten borde göras för vissa befattningshavare beträffande sådant som de på grund av sin tjänsteplikt ej böra få uppenbara. Enligt riksdagens mening borde även övervägas, huruvida icke, åtminstone i brottmål, befrielse från vittnesplikt kunde stadgas beträffande omständigheter, som meddelats i förtroende.

Lika med departementschefen har riksdagen ansett, att vittne i allmänhet bör bekräfta sin utsaga med ed, samt att domstolen i vissa fall bör kunna medgiva, att eden utbytes mot en höglidlig försäkran på heder og samvete. Emellertid har riksdagen uttalat, att från dessa regler borde göras undantag för parts närmaste anförvanter. Dessa personer borde i brottmål kunna höras upplysningsvis. Av grundsatsen om muntlighet i rättegången följer, att vittne skall avgiva sin berättelse muntligen. Hinder bör dock icke möta för vittne att till stöd för sitt minne anlita anteckningar eller andra handlingar. Däremot bör vid vittnesförhör skriftlig attest icke få åberopas. Därest skriftlig uppteckning — exempelvis i polisförhørsprotokoll — föreligger av vad vittnet har sig bekant, bör denna icke få läggas till grund för förhöret. I fråga om formen för anordnande av förhör med vittne har departementschefen framhållit, att förhöret, som borde stå under domarens ledning, borde vara så ordnat, att tillfälle lämnades vittnet till en fri och såvitt möjligt sammanhängande framställning. Riksdagen har närmare utformat denna tanke och därvid anfört, att vittnena borde höras av rättens ordförande. Det borde emellertid stå denne öppet att, när han ansåge det lämpligt, överlämna åt part eller ombud att utfråga vittne. Jämväl eljest borde parter och ombud äga att, sedan domaren avslutat sitt förhör, framställa de frågor

de ansåge påkallade. Dessa frågor borde få riktas direkt till vittnet och behövde sålunda icke förmedlas av ordföranden. Domaren borde naturligen under förhöret avvisa frågor, som uppenbarligen ej höra till saken eller som äro förvirrande eller eljest otillbörliga.

Beträffande utredning genom sakkunniga böra garantier såvitt möjligt skapas för utredningens opartiskhet. I allmänhet bör därför uppdrag såsom sakkunnig meddelas av domstolen. Innan den utser sakkunnig, bör tillfälle lämnas parterna att framföra sina önskemål rörande valet av sakkunnig. Möjlighet bör även finnas för part att å sin sida tillkalla särskild sakkunnig.

Slutligen må i fråga om bevisningen framhållas, att bland bevismedlen inordnats även utsaga av part. Den tilltalades erkännande blir därför jämställt med övriga bevismedel och underkastat fri bevisprövning. Vad angår civilprocessen har förutsatts, att parts plikt att hålla sig till sanningen skall inskärpas genom straffansvar. Däremot ha såväl departementschefen som riksdagen ansett olämpligt att i straffprocessen stadga sådan påföljd för oriktig partsulsaga.

På sätt redan framhållits skall reformen främst avse förfarandet och förändringar i organisationen vidtagas endast i den mån de äro erforderliga för att skapa underlag för ett förbättrat förfarande. I stort sett förordas också bibehållande av den nuvarande domstolsorganisationen. Treinstanssystemet skall — såsom framgår av det redan anförda — alltjämt tillämpas, och de allmänna underrätterna skola vara behöriga att upptaga såväl tvistemål som brottmål.

Ett spörsmål, som under processreformens tidigare behandling tilldragit sig stor uppmärksamhet, är frågan om införande av en enhetlig underrättsorganisation för land och stad, d. v. s. om avskaffande av de särskilda, av kommunerna bekostade domstolarna i städerna. Med den begränsning av reformen, som nu förordats, har nämnda

fråga i viss mån kommit att skjutas åt sidan. Såväl departementschefen som riksdagen ha visserligen i princip anslutit sig till den uppfattningen, att rättsskipningen i städerna bör överlagas av staten, men ha samtidigt framhållit, att en dylik förändring icke synes böra genomföras i samband med den nu föreslagna reformen. Den allvarligaste av de olägenheter, som vidlåda den nuvarande särskilda rättsskipningen i städerna, har man ansett sig kunna undanröja genom en reform av ordningen för stadsdomarnas tillsättande. Ehuru sålunda ett allmänt överförande till staten av rättsskipningen i städerna icke föreslagits, ha åtgärder i detta syfte ansetts påkallade beträffande de mindre städerna. Dessa städer skola förenas med kringliggande landsbygd till en domsaga. Där det med hänsyn till stadens storlek finnes lämpligt, bör staden — eventuellt tillsammans med angränsande landsbygd — kunna bilda eget tingslag inom domsagan. I frågan var gränsen skall dragas mellan de städer, som skola behålla sin nuvarande jurisdiktion, och dem, som böra bilda gemensam domsaga med kringliggande landsbygd, har uttalats, att den särskilda rättsskipningen bör bibehållas allenast i de städer, som genom sin folkmängd, sina ekonomiska förhållanden och andra omständigheter äga förutsättningar att uppbära en egen rättsskipning av tillräcklig styrka, d. v. s. ha behov av en domstol bestående av minst tre lagfarna ledamöter.

Enligt de antagna huvudgrunderna skola sålunda finnas två typer av underrätter, dels häradsrätter för landsbygden och de mindre städerna, dels ock rådhusrätter för de medelstora och större städerna. I häradsrätterna skall sitta en lagfaren ledamot, under det att i rådhusrätterna det lagfarna elementet, såsom redan antytts, skall bestå av tre personer.

Av särskilt intresse för straffprocessen är frågan om lek-männens deltagande i rättsskipningen. I detta hänseende kan till en början märkas, att såsom departementschefen framhållit den tidigare dryftade frågan om införande, sär-

skilt i grövre brottmål, av jury förlorat sin aktualitet. Enighet synes numera råda därom, att lekmännen böra deltaga såsom meddomare. Från många håll har med styrka hävdats, att det vid häradsrätterna nu förekommande lekmannadeltagandet genom nämnd utgör ett av de värdefullaste dragen i den svenska domstolsorganisationen. Däremot ha mycket delade meningar gjort sig gällande rörande nämndemännens antal och det inflytande, som bör tillerkännas nämnden. Som bekant gäller för närvarande vid häradsrätt, att det domföra antalet nämndemän är sju och att endast enhälligt nämnd kan överrösta den lagfarne ordföranden. Departementschefen har funnit övervägande skäl tala för att domföra antalet borde fastställas till åtta samt att nämndens röst skulle gälla mot ordförandens i fall, då en majoritet av sex nämndemän förefunnes. Detta förslag biträdades emellertid icke av särskilda utskottets majoritet, vilken förordade bibehållande av den nu gällande ordningen. Vid behandlingen av denna fråga stannade kamrarna i olika beslut, i det att första kammaren godkände utskottets yttrande, under det att andra kammaren med bifall till en i ämnet avgiven reservation anslöt sig till departementschefens förslag, dock med den modifikation, att för särskilda fall antalet deltagande nämndemän borde kunna bestämmas till sju. Vad angår rådhusrätterna har departementschefen ansett, att lekmän borde deltaga i rättsskipningen i de grövre brottmålen. I dessa mål skulle rådhusrätten enligt departementschefens förslag bestå av tre lagfarna ledamöter jämte nämnd av åtta personer. Beträffande omröstningen borde gälla, att allenast enhälligt nämnd kunde fälla utslaget mot de lagfarna domarnas enhälliga votum. Måhända borde därtill fogas det förbehållet, att därest ämbetsdomarnas mening vore mildare, denna mening skulle gälla. Därest skiljaktighet förelåge mellan de lagfarna ledamöterna, och ett antal av sex nämndemän anslöte sig till den mening, som uttalats av den skiljaktige ämbetsdomaren, borde denna mening bliva utslagsgivande.

Utskottsmajoriteten avstyrkte emellertid förslaget om införande av nämnd i rådhusrätterna. Jämväl på denna punkt fattade kamrarna skiljaktiga beslut. Första kammaren biträdde utskottets ståndpunkt. Däremot godkände andra kammaren en vid utskottsutlåtandet fogad reservation, däri uttalades, att jämväl vid rådhusrätterna nämnd borde deltaga i handläggningen av brottmål. Dock syntes enligt reservanternas mening nämnds medverkan kunna undvaras i fråga om ringare brottmål. Var gränsen skulle dragas borde bli va föremål för ytterligare undersökning. Särskilt angelägen syntes medverkan av lekmän vara, då fråga vore om brott, förövat av person under aderton år. Vad angår sättet för nämndens infogande i stadsdomstolarna ansåge reservanterna det vid sidan om den av departementschefen föreslagna anordningen jämväl böra undersökas, huruvida icke nämnden borde träda i stället för de rättsbildade bisittarna, så att rådhusrätten i brottmål finge en sammansättning motsvarande häradsrättens.

Beträffande arbetsfördelningen mellan häradshövdingen och de rättsbildade biträdena i domsagan har i de godkända direktiven framhållits, att det vore av vikt, att alla mål, däri bevisningen vore av någon större betydelse, handhades av domare, som vore fullt vuxna uppgiften att omhänderha dylika mål, samt att det vore mindre tilltalande att mera allmänt överlämna handläggningen av de med hänsyn till tvisteföremålets värde eller ur andra synpunkter mindre viktiga målen åt domare med mindre erfarenhet och kvalifikationer i övrigt. Starka skäl talade för att organisation och arbetsfördelning ej anordnades så, att dessa mål som regel undandroges häradshövdingens handläggning. Det sagda finge icke anses utgöra hinder för att vissa enklare mål, för vilkas avgörande icke tarvades någon vidlyftigare handläggning eller utredning, såsom vissa mindre brottmål, kunde överlämnas till yngre domare. Den ordinarie domaren borde vidare helt frigöras från bestyr, som vore av mera underordnad betydelse för den egentliga

rättsvården. Handhavandet av expeditionsgöromålen syntes böra överflyttas å en vid domstolen anställd sekreterare, som hade att under eget ansvar förestå det egentliga kansliarbetet. Sekreteraren borde erhålla en mera stadigvarande anställning och äga sådan utbildning, att han vid härads-hövdingens semesterledighet eller vid annat mera kortvarigt förfall för häradshövdingen kunde inträda som dennes vikarie. Det ytterligare behov av juridiskt biträde, som kunde föreligga inom domsagan, syntes kunna tillgodoses genom notarier med mera tillfällig anställning.

Den sålunda förordade organisationen har ansetts kunna väl förenas med den nuvarande domsagoindelningsen. En allmän omreglering av domsagorna har därför icke ansetts erforderlig för reformens genomförande. Antagligen komma emellertid vissa förändringar att bli erforderliga. Av betydelse i detta hänseende är att, såsom redan berörts, ett stort antal mindre städer efter hand böra införlivas med häradsrätternas domkretsar. Beträffande de mindre domsagorna syntes liksom hittills en successiv reglering av deras områden vara påkallad. Därvid skall stor varsamhet iakttagas och tillbörlig hänsyn ägnas befolkningens berättigade intressen. I fråga om de största domsagorna synas särskilda åtgärder vara erforderliga för arbetskrafternas förstärkande. Arten av dessa åtgärder bör bestämmas i varje särskilt fall. Slutlig ställning till frågan om domsagornas storlek har ansetts icke kunna tagas förrän erfarenhet vunnits rörande den arbetsbörda, som genom ett reformerat förfarande kommer att åläggas häradsrätterna.

Vad angår häradsrätternas tingsordning skall reformen avse tätare tingssammanträden med ett mindre antal mål på varje sammanträde. Riksdagen har tillagt, att vid det fortsatta arbetet borde undersökas, huruvida i en reformerad tingsordning någon motsvarighet kan skapas till de nuvarande tremanstingen eller på annat sätt tillgång till rättsskipning på platsen kan beredas städer eller andra större samhällen, vilka icke utgöra häradsrättens vanliga tingsställe.

En nödvändig förutsättning för anordnande av muntlig förhandling i andra instans är att hovrätterna bliva lätt tillgängliga för den rättssökande allmänheten. Med hänsyn härtill skall en uppdelning ske av de båda större hovrätterna. Antalet hovrätter bör bestämmas till lägst fem och högst sju. Det har ansetts, att åtminstone en hovrätt bör inrättas i Norrland, och att starka skäl tala för att en hovrätt förlägges till Göteborg. I syfte att göra hovrätterna lättare tillgängliga har även föreslagits, att hovrätt i vissa fall skulle kunna hålla särskilt sammanträde — hovrättsling — å plats utom förläggningssorten. Skäl för en sådan anordning har ansetts särskilt föreligga i de grövre brottmålen. Domföra antalet ledamöter på varje hovrättsdivision har ansetts böra sättas till fyra. Departementschefen har förordat, att jämväl i hovrätt nämnd måtte deltaga vid handläggning av de grövre brottmålen. Det domföra antalet nämndemän borde enligt departementschefens uppfattning bestämmas till åtta och beträffande omröstning till dom skulle i huvudsak tillämpas de regler, som av honom föreslagits beträffande rådhusrätt. Förslaget om inrättande av hovrättsnämnd har avstyrkts av särskilda utskottets majoritet, och dess uppfattning delades av första kammaren, medan andra kammaren med bifall till en avgiven reservation tillstyrkte departementschefens förslag med tillägg, att det syntes böra övervägas, huruvida det icke borde föreskrivas, att endast det votum, som biträdades av en enhällig nämnd, skall gälla mot den mening, som uttalats av ämbetsdomarna, dock att dessas enhälliga mening borde gälla när den är mildare.

Någon förändring i högsta domstolens sammansättning har icke föreslagits. Därest med föranledande av kamrarnas beslut rörande förfarandet i högsta instans ämbetsmannaföredragning i större utsträckning skulle förekomma därstädes, erfordras naturligen tillgång till ett icke obetydligt antal revisionssekreterare.

En genomgripande omläggning har av departementschefen

föreslagits beträffande åklagarväsendet. Vid underrätterna skulle åklagargöromålen uppdelas på två grupper av befattningshavare. De medelsvåra och grövre brottmålen skulle anförtros åt mera kvalificerade åklagare med fullgod juridisk utbildning, statsåklagare, medan lindrigare brott skulle kunna åtalas av åklagare med lägre kompetens, underåklagare. Det syntes böra undersökas, huruvida i syfte att höja de sistnämndas kvalifikationer för åklagarvärvet en lämpligare arbetsfördelning mellan de nuvarande landsfiskalerna kunde ernås genom att å skilda befattningshavare överflytta å ena sidan åklagar- och polisgöromålen och å andra sidan landsfiskalens övriga åligganden. Underåklagare borde tillika vara polismyndighet. Huruvida en dylik anordning vore lämplig även beträffande statsåklagare, har departementschefen lämnat öppet. Emellertid har han framhållit, att med hänsyn till statsåklagarens befattning med förundersökningen i brottmål i varje fall en nära samverkan mellan honom och polismyndigheten borde vara rådande. De större och medelstora städerna, där den kommunala rättsskipningen alltjämt skulle bibehållas, borde i samma utsträckning som hittills ha att draga försorg om åklagarväsendet, och i de största städerna borde jämväl statsåklagarna falla på stadens lott. I de städer, vilka komme att i judiciellt hänseende förenas med kringliggande landsbygd, skulle den nuvarande ordningen beträffande stadsfiskaltjänsterna bestå, därest staden vore tillräckligt stor för att bilda eget åklagardistrikt, men eljest en sammanslagning komma till stånd även i fråga om åklagardistrikt. Vad angår organisationen av åtalsmyndigheten i hovrätt, har departementschefen förordat, att i sådana fall, där vid underrätt talan förts av underåklagare, åklagartalan i hovrätten måtte utföras av särskilda där anställda åklagare, hovrättsfiskaler, medan i övriga mål, åtminstone de grövre brottmålen, den statsåklagare, som utfört åtalet i den lägre instansen, borde föra talan jämväl i hovrätten. Åt den statsåklagare — förslagsvis benämnd förste statsåklagare —

som vore förlagd till hovrättsstaden, borde inrymmas förmansställning för övriga statsåklagare under hovrätten samt för hovrättsfiskalerna. Rätt att fullfölja åtal till högsta domstolen skulle tillkomma allenast justitiekanslern samt i vissa fall justitieombudsmannen och militieombudsmannen. I de mål, där talan fullföljes av den tilltalade, skulle åtalet i högsta domstolen bevakas av någon av nyssnämnda åklagare eller av någon hos dem anställd tjänsteman. Departementschefen har även berört ett av särskilda sakkunniga framlagt förslag angående omorganisation av landsfiskalsbefattningarna m. m. Förslaget innebar bland annat en uppdelning av landsfiskalsgöromålen på två grupper av befattningshavare, landsfiskaler och häradsfogdar. Uppdelningen skulle i huvudsak ske efter den grunden, att fiskalerna skulle omhänderha polis- och åklagarväsendet, under det att utökningsväsendet skulle överlagas av fogdarna, till vilka även borde kunna överföras vissa landsfiskalerna för närvarande ävilande allmänt administrativa uppgifter. Enligt de sakkunnigas mening skulle fiskalerna efter den föreslagna reformens genomförande vara kompetenta att utföra alla åtal i första instans, och för denna instans skulle i framtiden alltså icke erfordras några särskilda, högre kvalificerade åklagare för de grövre brottmålen. Mellan underåklagarna och den högsta åklagarmyndigheten måste emellertid enligt de sakkunnigas mening finnas en kategori överordnade åklagare med uppgift bland annat att avgöra, när underrätts utslag skulle överklagas, samt att utföra åtalet i hovrätten. — Riksdagen har i enlighet med hemställan av särskilda utskottet framhållit såsom angeläget, att en reform av åklagarväsendet snarast möjligt kommer till stånd. Rörande riktlinjerna för detta reformarbete har riksdagen för närvarande icke kunnat uttala sig. Emellertid borde enligt riksdagens mening samtliga de framkomna förslagen lagas under omprövning.

Det av riksdagen sålunda förordade arbetet på en reform av rättegångsväsendet har nu igångsatts. Med stöd av där-

till erhållet bemyndigande har departementschefen den 18 juni 1931 tillkallat sakkunniga att inom justitiedepartementet utarbete förslag till lagbestämmelser angående rättgångsväsendet och vad därmed sammanhänger. Vid anmälan av ärendet i statsrådet framhöll departementschefen, att vid detta arbete de av riksdagen biträdda riktlinjerna borde följas. Att de nya synpunkter, som kunde framkomma under arbetets bedrivande, borde beaktas, låge i sakens natur och överensstämde även med riksdagens uttalande. Enligt den uppfattning, som kommit till uttryck i propositionen och till vilken jämväl riksdagen anslutit sig, borde reformen främst avse förfarandet och den därmed sammanhängande frågan om bevisningsrätten. Med hänsyn härtill syntes dessa spörsmål böra i första hand upptagas till behandling.

Straffelov og Kriminalbiologi¹⁾.

AF RIGSADVOKAT AUG. GOLL.

Naar den ny Strfl. d. 1/1 1933 træder i Kraft, fuldbyrdes en Reform, som man — bortset fra de mange og store Ændringer vedrørende de enkelte Forbrydelser, som jeg ikke her kan komme ind paa — kan kalde Overgangen fra den traditionelle *objektive* Repressionsmetode overfor Forbryderen, der væsentligst tager sit Udgangspunkt i den af ham begaaede strafbare Handling som isoleret Kendsgerning, til den *subjektive* Repressionsmaade, der bygger Repressionens Art og Omfang saa vidt muligt paa Hensynet til Gerningsmandens Individualitet.

Naturligvis er Formaalet for begge Metoder det samme, nemlig at værne Samfundet mod de Ulykker og Ulemper, Forbryderen volder, men Midlerne er forskellige. Den objektive Metode søger at realisere Formaalet ved at skabe, hvad man kalder »Respekt for Loven«, ved for de store Forbrydelser at vælge Straffe, hvoraf der staar en saadan Skræk og Gru (Dødsstraffen, Tugthusstraffen), at de kan antages at ville afskrække Samfundets Medlemmer i Almindelighed fra at begaa Forbrydelser (*Generalprævention*), og overfor de mindre Forbrydelser ved forholdsvis Minicering af Afskrækkelsesmomentet henimod Nulpunktet, men dog uden noget Øjeblik at lade det generalpræventive Formaal af Syne — først i anden Række søger denne Metode

¹⁾ Foredrag holdt d. 23/8 1931 i Foreningen for Dommerfuldmægtige.

gennem Fængselsvidenskaben som Støttevidenskab at indvirke paa den enkelte Forbryder saaledes, at han ved Løsladelsen kan antages i hvert Fald noget bedre end før at slaa rustet overfor de forbryderske Impulser — men dog stadig under en vis ængstelig Kontrol med, at Straffen ikke derved paa noget Punkt mister sin hele »eksemplariske« Karakter.

Paa dette Standpunkt staar den gældende Strfl., hvis System jeg i denne Forsamling iøvrigt ikke anser det for nødvendigt nærmere at beskrive. Ej heller skal jeg fordybe mig i Beskrivelsen af de Lapper paa Systemet, som Straffelovstillægget af 1905 har faaet anbragt derpaa, særlig ved Indførelse af de belingede Straffedomme. Derimod skal jeg nævne Interneringsloven af 1925 som et Tillæg til Strfl. af stor Betydning, men da den snarere er en partiel Indførelse af den ny Strfl. paa et enkelt Omraade end en delvis Reform af den gamle Strfl., bør den hellere end at ses i Skæret af denne sidste betragtes i Straalerne af den første, som jeg nu skal gaa over til at omtale.

Overfor de hyppig opdukkende Paastande i modsat Retning maa det hævdes, at den ny Strfl. — som jeg fremtidig kun vil betegne som Strfl. — paa ingen Maade underkender Generalpræventionens Betydning. Blødsødenhed og Sentimentalitet ligger den saare fjernt — saa fjernt, at der ikke er mindste Tvivl om, at navnlig Forbrydelsens Veteraner, de professionelle Recidivister, men iøvrigt ogsaa talrige andre Forbrydergrupper vil føle sig særdeles ilde til Mode under dens Herredømme, selv om den paa en Række andre Punkter, overfor de præsumptivt mindre ondartede Forbryderindividualiteter har indført en Række Formildelser.

Det er inidlertid hverken denne større Strenghed paa den ene Side, den forøgede Mildghed paa den anden Side, hvorpaa Vægten ligger. Det er som nævnt den forandrede Metode, hvorpaa det kommer an, bestaaende i, at Specialpræventionen paa store Omraader og i saa stort Omfang,

som vor nuværende Viden overhovedet har gjort det muligt, er rykket frem fra sin beskedne Baggrundsplads til at indtage en Førerstilling, idet den enkelte Forbrydelse ikke længere er det eneste, end ikke det vigtigste blandt de Momenter, der er bestemmende for Forbryderens Behandling, men derimod den Individualitet, af hvilken den er et Udslag.

Strfl.'s Fremgangsmaade paa dette Omraade er, at den af Forbrydernes hele Masse ved en Slags Subtraktionsproces søger at udskille en Række større eller mindre, subjektivt bestemte Grupper og overfor dem giver Domstolene Beføjelse til at foreskrive Anvendelsen af en særlig Behandling, afpasset efter den Paagældendes psykiske Personlighed, men ikke særlig efter Hensynet til den konkret foreliggende Forbrydelse.

Den *første* af disse Grupper (§ 16) bestaar af Personer, der er utilregnelige paa Grund af Sindssygdom eller Tilstande, der maa ligestilles hermed, eller Aandssvaghed i højere Grad. Disse kan ikke straffes, men der kan, naar det af Hensyn til Retssikkerheden skønnes fornødent, af Retten beordres anvendt andre Foranstaltninger, blandt hvilke Loven (§ 70) giver Anvisning paa en Række, fra Sikkerhedsstillelse, Anvisning af eller Forbud mod Ophold paa et bestemt Sted, Alkoholforbud, Beskikkelse af Tilsynsværge eller Umyndiggørelse til Anbringelse i Sindssyge- eller Aandssvageanstalt.

Denne Gruppe er forsaavidt mindre interessant, som Strfl. her i Hovedsagen følger den gældende Strfl., men jeg skal dog minde om, at vi her netop færdes paa en af den klassiske Strafferets mest berømte Valpladse. Spørgmaalet om, hvorvidt de Sindssyge blot qua Sindssyge skulde være straffri eller kun, hvis de havde manglet Bevidsthed om Handlingens Strafbarhed eller dens Retsstridighed eller manglet Skelneevnen mellem godt og ondt i det hele taget, har været et Yndlingsemne for den gamle »Krimianalret« og ejendommelig nok gaar denne Skolestrid forsaavidt igen

i Strfl., som den heller ikke paa rent biologisk Basis erklærer de Sindssyge og i høj Grad aandssvage for straffri som saadanne, men yderligere kræver, at disse biologiske Tilstande skal have gjort de Paagældende »utilregnelige«. Begrænsningen har dog ikke til Hensigt at betegne nogen Stillingtagen til Spørgsmaalet om Viljesfriheden, der ligger til Grund for Tilregnelighedsspørgsmaalet — Begrænsningen er kun sat ind af praktiske Grunde: nemlig for at sikre Domstolene det sidste Ord ved Strafspørgsmaalets Afgørelse og muliggøre en vis Kontrol med det lægevidenskabelige Skøn — en Kontrol, man har anset for nødvendig overfor visse Tendenser indenfor Psykiatrien til at strække Sindssygdomsbegrebet saa vidt, at de aller fleste Forbrydere blot qua Forbrydere falder ind derunder. Saaledes set gør Begrænsningen sikkert ingen Skade, men sikkert heller ingen Nytte: om en Person af Retten skal fritages for Straf som sindssyg eller ikke, vilde ogsaa uden Begrænsningen ganske bero paa Rettens Skøn. Lægeskønnet kan kun være vejledende.

Interessantere er, set med moderne Øjne, den *anden* Gruppe (§ 17), som svarer til den, der findes omtalt i den gældende Strfl.'s § 39: de saakaldte »ufuldstændig tilregnelige«. I Modsætning til § 39, der for saadanne Personer altid hjemler Straf men altid nedsat Straf, har § 17 et helt System af Foranstaltninger, tildels af helt ny Støbning. Gruppen beskrives i § 17 som »Personer, der ved Gerningens Foretagelse befandt sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne, herunder seksual Abnormitet, betinget varigere Tilstand, der dog ikke er af den i § 16 angivne Beskaffenhed.»

Herunder falder dels de imbecile Forbrydere, altsaa de noget aandssvage, der erfaringsmæssig yder et stort Kontingent til Forbrydelsen, baade den store og den lille, og blandt hvilke en hel Del af de mest ihærdige Recidivister er at finde. Desuden hele den store Gruppe saakaldte »Psykopater« : Personer, der vel ikke er egentlig sinds-

syge, men dog staar paa Sindssygdommenes Tærskel i Kraft af deres psykiske Uligevægtighed og Mangel paa social Tilpasningsevne — Enspændernaturer, fulde af Modsigelser og Modsætninger, egenraadige, autoritetsfjendtlige og uden enhver Evne til Selvbeherskelse. Iøvrigt rummer Gruppen en Mængde Afskygninger: fra grublende, indadvendte Drømmere, der anser sig selv for langt bedre og klogere end alle andre og derfor gaar rundt i en Tilstand af kronisk Forurettelsesfølelse, til overfladiske Øjebliksnaturer, der er ude af Stand til at foretage sig nogetsomhelst planmæssigt, sammenhængende, men impulsivt er Bold for enhver Stemning eller Tilskyndelse — fra Moral-insanity-Typen, den hensynsløse, for andre Menneskers Ve og Vel totalt ligegyldige Egocentriker, der er parat til hvilkensomhelst Gerning, hans Ønsker og Fornødenheder tilsiger ham, og som i Udførelsen ofte lægger stor Snedighed og Intelligens for Dagen, til Kværulanten, der har været ude for en eller anden ofte ganske intetsigende Ubehagelighed, og som derfor med 1 % Ret og 99 % Uret aabner en endeløs Kamp med Naboer, Presse, alle Slags under- og overordnede Autoriteter — fra Manden med den sygelige overdrevne Underlegenhedsfølelse, der gør det umuligt for ham paa naturlig Maade at omgaas andre og særlig at nærme sig Kvinder, og som derfor forgriber sig paa Børn eller begaar Voldtægtsforbrydelser, til den forfinede Levemand, hvis største Interesse er seksuelle Perversiteter, Homoseksualitet, Pædofili etc., der af ham anses for Kønsnydelser af langt ædlere Stof end den »gemene Hobs« — fra og til disse Yderligpunkter, gennem utallige Overgange og med kaleidoskopiske Kombinationer indbyrdes, strækker Psykopaternes Gruppe sig ligefra — hvad man kunde kalde — en normal Ekscentricitet til Sindssygdommenes Port — alle fødte *Konfliktnaturer*, *Kortslutningsvæsner*, der paa den mindste Foranledning og naarsomhelst kan brænde igennem alle sociale Pakninger og afstedkomme de største Ildsvaader, men som rigtignok ogsaa kan udvikle sig til de højtbegavede

Banebrydere: Revolutionsmænd, Frihedshelte, Kunstnere, Digtere, Tænkere — ja til de Genier, som Menneskehedens Udviklingshistorie skylder saa uendelig meget.

Naar Medlemmer af denne Gruppe begaar Forbrydelser, paalægges § 17 Domstolene først at afgøre, om Gerningsmanden kan anses for egnet til Paavirkning gennem Straf eller ikke. I første Fald raader Retten over 2 Alternativer: Idømmelse af almindelig Straf uden Hensyn til Abnormaltilstanden, eller Idømmelse af en Frihedsstraf, der skal udstaa i en for saadanne Abnorme indrettet særlig Anstalt. I Tilfælde af, at den Paagældende derimod ikke anses for strafpaavirkelig, kan Retten dømme ham til Internering efter § 70 — altsaa forsaavidt behandle ham som egentlig sindssyg.

Da disse Mennesker, baade de Imbecile og Psykopaterne, jo i Virkeligheden er syge Mennesker, som i Kraft af medfødte Mangler eller uheldige Anlæg er bleven Forbrydere, kunde det synes uretfærdigt og inhumant alligevel at idømme dem Straf — almindelig Straf eller Særstraf. Samfundet maa jo imidlertid værne sig ogsaa mod disse Menneskers Lovbrud, og det er en Kendsgærning, at Straf over for dem virkelig til en vis Grad kan gøre Nytte, navnlig naar det drejer sig om Imbecile og Psykopater af lavere Grad, nemlig ved at virke skræmmende og disciplinerende, selv om man ikke maa vente sig nogen indefra kommende, egentlig »Forbedring« i etisk Forstand. Det værste man kan gøre overfor dem, er at vise Blødsødenhed og lægge Puder under Armene paa dem — derved kildres og opstemmes kun deres sygelige Egocentricitet og Selvdyrkelse — hvorimod det saavel for deres Omgivelser som for Samfundet er af stor Betydning at »sætte sig i Respekt« hos dem og vise dem, at der er Grænser for, hvad man vil finde sig i — ganske ligesom overfor uartige Børn.

Straffen vil dog altid her have Karakteren af et Forsøg — der kan lykkes, men ogsaa totalt kan strande. Og § 17 giver da ogsaa Fængselsnævnet Beføjelse til at omgøre den

af Retten truffe Afgørelse, forsaavidt den lyder paa Straf, ved at sætte Særstraf i Stedet for ordinær Straf eller omvendt, hvis dette i det enkelte Tilfælde maa anses for hensigtsmæssigt — hvorhos Direktøren for Fængselsvæsenet har Myndighed til, hvis det under Straffuldbyrdelsen viser sig, at en Fortsættelse vil være unyttig eller endog skadelig for Fangen, da paany at indbringe Sagen for Retten. Denne kan da efter indhentet Lægeerklæring afgøre, om Straffen skal fortsættes eller afbrydes, og i sidste Fald idomme Fangen Internering efter § 70 i Stedet for Straf.

Der bliver altsaa to særlige Foranstaltninger at arbejde med overfor denne Gruppe, et særligt Fængsel og en Interneringsanstalt, og til Overvejelse af de Skøn, der knytter sig hertil, er der nedsat en Kommission, for hvilken jeg er Formand, og som i en nær Fremtid vil lade høre fra sig. Jeg kan naturligvis ikke her meddele Enkeltheder fra denne Kommissions Arbejde, men jeg kan dog meddele, at medens Psykopatfængslet utvivlsomt vil blive holdt indenfor det alm. Fængselsvæsens Rammer, kun at den psykiatrisk uddannede Læge, der skal knyttes til Fængslet, vil faa en meget vidtgaaende Indflydelse paa Fangernes Behandling, der vil faa en udpræget individualiserende, saa vidt mulig helbredende Karakter, vil Ledelsen af Forvaringsanstalten for Psykopater — de Imbecile vil naturligvis blive anbragt paa de bestaaende Aandssvageanstalter — i Lighed med, hvad der allerede nu gælder for de farlige Sindssyge i Sikringsanstalten ved Nykøbing S., sikkert blive lagt i Hænderne paa den psykiatrisk uddannede Læge. Denne Anstalt vil saaledes antagelig faa Karakteren af et Slags Hospital, om end med fuld fængselsmæssig Sikkerhed, og det bliver de lægelige Synspunkter, der kommer til at præge hele Behandlingen.

For hele denne Leddeling: Straf — Straf-Kur — Kur-Straf — Kur — er, som det vil ses, kun Forbryderens Individualitet som Imbecil eller som Psykopat bestemmende — intet Sted noder Loven til ved Afgørelsen at lade sig binde

ved Hensynet til den isolerede, foreliggende Forbrydelse. Anderledes forholder det sig, forsaavidt der er Tale om Straf, med Varigheden af den Tid, hvori den Paagældende kan fastholdes. Her kommer den begaaede Forbrydelses Beskaffenhed naturligvis til at bestemme Domstolenes Retsafgørelse. Og dette er, netop for den særlige Psykopatstraf og dennes terapeutiske Formaal unægtelig ret inkonsekvent. Jeg kan ikke her komme nærmere ind paa, hvorledes man tænker sig at udfylde denne aabenbare Lakune i Loven: sandsynligvis vil det ske derved, at Psykopatfængslet kun vil finde Anvendelse ved Straffe af længere Varighed (1—2 Aar), og altsaa som Regel kun i Tilfælde af Recidiv.

Om den *trede* Gruppe, Drankerne, skal jeg udtale mig kort. Gruppen vil, naar vi faar de kriminalbiologiske Undersøgelser i Gang, som jeg senere skal omtale, ganske sikkert i stort Omfang vise sig identisk med Psykopatgruppen — thi at Drankere ofte er Psykopater og Psykopater Drankere staar videnskabelig fast. For dem, der bliver tilbage, naar Psykopaterne udskilles, giver Loven (§ 73) den Regel, at de ved Forbrydelser, der har medført Straf af Fængsel, og som er begaaet under Alkoholpaavirkning, naar den Paagældendes Egenskab af kronisk Alkoholist er bevist ved Lægeerklæring, kan dommes til efter udstaaet Straf, eller, hvis betinget Straffedom er afsagt, straks at tage Ophold i en Helbredelsesanstalt for Drankere, om fornødent i en særlig dertil indrettet offentlig Anstalt, indtil han maa anses for helbredet — dog at Dommeren ikke kan fastsætte Opholdets Varighed til mere end 18 Maaneder, i Gentagelsestilfælde 3 Aar. Justitsministeren kan dog uden Hensyn til de i Dommen foreskrevne Tidsrum lade Anbringelsen ophøre, hvis den Paagældende forinden maa anses for helbredet, eller Anbringelsen viser sig hensigtsløs.

Den *fjerde* Gruppe, Loven udpeger, er de unge Forbrydere mellem 15 og 21 Aar (§§ 41—43). Forsaavidt angaar unge Personer fra 15—18 Aar, forudsætter disse Bestem-

melser naturligvis, at Paatalemyndigheden har beordret Tiltale imod dem i Stedet for at lade Værgeraadene tage Affære — hvilket jo allerede forudsætter, at det drejer sig om Drenge, der er kommen særdeles langt ud paa Forbrydelsens Bane. Det samme gælder imidlertid ogsaa de unge Personer mellem 18 og 21 Aar, som Bestemmelserne omfatter, idet det særlige Straffemiddel, Ungdomsfængsel, som her er Tale om, overhovedet kun tænkes anvendt, naar man staar overfor dem, der saa at sige staar paa Forbryderprofessionens Rand, men som dog aabner Muligheder for Redning, fordi de i deres Sjæleliv og hele Individualitet endnu synes at eje tilstrækkelig plastisk Stof til Bearbejdelse i social Form. Det er navnlig de Rekrutter, Forbrydelsen henter fra de store Byers Proletariat, man her har for Øje, og man bygger da paa den Erfaring, at disse Rekrutter meget ofte har vist sig i en næsten utrolig Grad at være blottet for alle Begreber af samfundsmæssig Art: bunduvidende, uden Anelse om, hvad Selvagtelse, Hæderlighed, Orden og Paalidelighed er og betyder, og fuldstændig blottede for enhver Kunnen og Viden, der gør dem anvendelige i Samfundets Liv, er de Forbrydelsens sikre Bytte, hvis der ikke hurtig og kraftig gribes regulerende ind.

Alle disse Forudsætninger udtrykker Loven kort og godt ved at betinge Anvendelsen af Ungdomsfængsel af, at Retten finder, at varige opdragende og uddannende Forholdsregler vil være formaalstjenlige overfor den Paagældende. Om den Behandlingsmaade, der skal anvendes i Fængslet siges der, at der ved Fuldbrydelsen bør lægges særlig Vægt paa Fangens aandelige og legemlige Udvikling gennem Undervisning, Legemsøvelser og Udførelse af Friluftsarbejder samt paa hans Uddannelse til et Erhverv, hvorved han efter Løsladelsen kan ernære sig.

Det er det engelske *Borstal-System*, der har ligget til Grund for Ungdomsfængslet, og efter dette Mønster er Fængslet en Mellemting mellem en Opdragelsesanstalt og

et Fængsel — i det ydre Tilsnit det sidste, i sit indre Væsen det første. Opholdstidens Varighed kan derfor ikke paa Forhaand fikseres i Dommen — det er i Principet Fangen selv, som raader herover gennem sin Opførsel, Lærvillighed og hele Udvikling i Anstalten. Minimumstiden er derfor relativt kort — 1 Aar — medens Loven fastsætter Maksimumstiden til 3, under særlige Omstændigheder 4 Aar. Indenfor disse Rammer er det Fængselsnævnet, som raader over Løsladelsen.

Megen Vægt maa lægges paa, at denne Løsladelse — der i Reglen vil blive betinget — forberedes saa omhyggelig som muligt. I England er der i dette Øjemed til alle Borstal-Fængsler knyttet særlige Komiteer — om man vil Fængselssselskaber —, hvis Opgave det er allerede i Fængslet at træde i Forbindelse med Fangen og i Samraad med ham udfinde den Anbringelsesmaade, der maa anses tjenligst for ham. Ved lokale Repræsentanter, spredt over hele Landet, vaager Komiteerne dernæst efter Løsladelsen over hver enkelt Løsladts hele Færd og er ham en Støtte og Vejledning, saa længe han trænger dertil. — En lignende Ordning tænkes tilvejebragt her.

Forarbejdet til Ungdomsfængslet er allerede i fuld Gang, idet Staten har købt Herregaarden Søbysøgaard paa Fyen med dens store Jordtilliggende og for Tiden er i Færd med at indrette Bygningerne efter de Formaal, Ungdomsfængslet skal tjene.

Forhaabentlig vil de fortrinlige Resultater, Borstal-Systemet har givet i England, ogsaa følge vort Ungdomsfængsel, hvis største Vanskelighed ganske sikkert bliver at finde den rette Mand til at lede det. —

Tilbage bliver endnu en stor og vigtig Gruppe: Recidivisterne, Vaneforbrydere, de professionelle Forbrydere, eller, som man ogsaa kan kalde dem: de forhærdede, de uforbederlige, les incorrigibles eller endelig, som den moderne Kriminalogi benævner dem: de egentlige *Tilstandsforbrydere*.

Kriminalpsykologisk set bør denne Gruppe imidlertid deles i 2 Undergrupper, der vil glide over i hinanden, men dog bør holdes adskilte. Den ene Gruppe er navnlig karakteriseret ved Viljeslaphed, Dovenskab og Sløvhed mere end ved ond Vilje: de er Forbrydere, fordi de ikke duer til andet, fordi det er dem umuligt at tage Konkurrencen op med deres bedre udrustede Ligemænd og derfor kun gennem Forbrydelsen kan skaffe sig Eksistensmuligheder. — I Modsætning til denne mere passive, asteniske Recidivist-gruppe staar den aktive, steniske, positive Gruppe, der med fuld Bevidsthed tager Forbrydelsen i deres Tjeneste som Levebrød og med koldt Blod udnytter de Muligheder, der gives dem, for ad den Vej at faa deres Fornødenheder tilfredsstillede. Og disse Fornødenheder er ikke som den første Gruppens smaa og beskedne. Tværtimod. De er i Besiddelse af en glubende Appetit paa Livet og dets Goder i disses krasseste, materielle Former, og det er de store »Kup«, de under Udførelsen af deres forbryderske Virksomhed som Lommetyve, Banktyve, Borettyve, Falskspilere, Pengeafpressere, Røvere og Røvmordere stadig drømmer om — naturligvis uden derfor at forsømme de lejlighedsvis smaa Kup, der kan give til Dagen og Vejen.

Strfl. karakteriserer den første Gruppe (§ 62) som Personer, hvis Forbrydelser maa betragtes som Udslag af Hang til Lediggang og uordnet Levevis og medtager endvidere derunder visse ikke særlig ondartede Sædelighedsforbrydere, der viser Hang til at begaa saadanne Forbrydelser, samt forskellige andre mere specielle Typer. Naar Straf overfor dem har været forsøgt et vist Antal Gange uden Resultat, kan de af Domstolene beordres hensat i Arbejdshus paa ubestemt Tid, som Minimum i 1 Aar, som Maximum 5 Aar efter Fængselsnævnets nærmere Afgørelse i hvert enkelt Tilfælde.

Den anden Gruppe omfatter (§ 65) Personer, der efter de foreliggende Oplysninger kendetegnes som erhvervs- eller vanemæssige Forbrydere, overfor hvem Hensynet til Sam-

fundets Sikkerhed kræver Anvendelsen af ganske særlige Foranstaltninger. Disse Individer kan, naar de ifølge en eller flere Domme har udstaaet Frihedsstraf i mindst 2 Aar, dømmes til Internering i en særlig dertil indrettet Anstalt paa ubestemt Tid. Minimumsopholdstiden efter en saadan Dom er 4 Aars Sikkerhedsforvaring, i Gentagelses-tilfælde 8 Aar, Maximumstiden 20 Aar, men selv denne meget lange Tid kan overfor de mest ondartede af Gruppen ved en ny Landsretskendelse forlænges med 5 Aar ad Gangen uden absolut Grænse opadtil. Iøvrigt tager Fængselsnævnet ogsaa her Bestemmelsen.

For disse 2 Grupper kunde der være Tale om særlige Afdelinger af Horsens Tugthus, hvor de fleste af deres Medlemmer ogsaa efter den gældende Lovgivning naturlig hører hjemme, men endelige Planer for dette Omraade foreligger endnu ikke.

Naar disse 6 Grupper subtraheres fra Forbrydernes Flok, bliver der tilbage en, ganske vist kvantitativt betydelig, men kvalitativt ikke særlig ondsindet Skare, blandt hvilke der vel kan findes »store« Forbrydere i objektiv Forstand, men hvori dog Førstegangsforbryderne, Lejlighedsforbryderne, Affektforbryderne og de rene Smaaforbrydere vil udgøre den langt overvejende Majoritet. Her vil en ny Subtraktionsproces kunne sætte ind gennem Frafald af Tiltale (betinget eller ubetinget), betinget Dom, de i Strfl. §§ 84—85 opregnede Straffriheds- og Strafbortfaldsgrunde m. v. Overfor dem, der bliver tilbage, vil Straffen væsentligst være begrundet ved generalpræventive Grunde, og paa dette begrænsede og reducerede Omraade vil gammel og ny Strafferet indtil videre, og saa længe det ikke er lykkedes at udskille nye Grupper indenfor Forbryderverdenen til Særbehandling, gaa sammen.

Men i selve Konstruktionen af de Strafinstituter, der stilles til Raadighed for Samfundet overfor disse Forbrydere, har ogsaa den ny subjektive Metode gjort sin Indflydelse gældende, dels ved Afskaffelse af de gamle, terroriserende Straffe-

metoder, som Dødsstraf og Tugthusstraf, dels ved Adgang til Strafnedsættelser for en Række af de enkelte Forbrydelser, dels endelig ved en Nyordning af Fængselsstraffen med en langt videre Adgang til Individualisering end tidligere.

Alt i alt tør man hævde, at den ny Strfl. til Kampen mod Forbrydelsen har konstrueret et kirurgisk Operationsinstrument, mod hvilken den gældende Strfl. er at betragte som en Le eller en Brødkniv. Hvad det nu gælder om er, at det ny, fine Instrument ogsaa haandteres af de rette, sagkyndige Hænder. Og herved føres jeg over til den anden Del af mit Foredrag, den *kriminalbiologiske* Del.

Vender vi tilbage til de 6 før omtalte Grupper og de Kriterier, hvorpaa det beror, om de for hver af dem hjemlede Særforanstaltninger skal træffes, vil vi finde, at ikke et eneste af disse Kriterier er af juridisk Art: Sindssygdom, Aandssvaghed, Psykopati, Strafpaavirkelighed eller det modsatte, Dipsomani, Egnethed for Behandling i Ungdomsfængsel, Arbejdshus eller Sikringsanstalt — det er lutter Begreber, som selv Verdens største Jurist, hvis han ikke var andet end Jurist, maatte erklære sig ganske ude af Stand til at give Indhold og føre ud i Praksis.

Det er medicinske, psykologiske, penitentiære Begreber eller endog som det gamle Tilregnelighedsbegreb metafysisk-filosofiske Begreber, der, naar de forelægges for Domstolene, maa udlægges for disse af de dertil kvalificerede Sagkyndige.

Medens der nu for en Del af disse Kriteriers eller Begrebers Vedkommende ikke kan opstaa Tvivl om, hvilken særlig Art af Sagkundskab, Domstolene maa henvende sig til — saaledes med Hensyn til Begreber som Sindssygdom, Aandssvaghed, Psykopati o. l., hvor Psykiaterne har deres Domæner — saa er der en Række andre Omraader, hvor dette ikke er indlysende. Om en Psykopat bedst kan paavirkes gennem alm. Straf eller Særstraf, om en ung Person er saa fordærvet og paa den anden Side endnu saa paavirkelig, at hans rette Plads er i Ungdoms-

fængsel, om en Recidivist hører hjemme i den farlige eller ufarlige Gruppe eller i dem begge eller i ingen af dem — det er for en stor Del Spørgsmaal om, hvorledes *Fremtiden* under visse Forudsætninger kan antages at ville forme sig, og hvilken Art af Sagkundskab findes der her, hvor vi synes at bevæge os paa de rene Hypotesers, Muligheders, højst Sandsynligheders Omraade — udenfor alt, hvad der umiddelbart kan ses og erkendes?

Strfl. udtaler sig ikke herom — det er Dommerne og Domstolene, den paalægger at træffe Afgørelserne, og den viser herved en Tillid til disses intuitive Evner, som i hvert Fald er saare langt fra at være videnskabelig begrundet. Thi hvor høje Tanker man end kan have om Dommerens Menneskekundskab, psykologiske Sans og alm. Livserfaring — Egenskaber, som han jo i ethvert Fald ikke behøver at have dokumenteret for at blive Dommer — saa kan man dog ikke vente, at han skal være en hel lille Vorherre, der blot med et Blik og et Par Spørgsmaal kan have gransket til Bunds i Forbryderens Hjerte og Nyrer. Og stort mere end et saadant Blik og nogle Spørgsmaal aabner den moderne Retspleje jo ikke Dommeren Mulighed for. I Nævningesager og Landsretssager ser Dommen under Domsforhandlingen Forbryderen for første Gang i sit Liv — hvis Tiltalte da er til Stede — og det tunge Pres af den daglige Retslistes uhyggelige Fylde og Frodighed skal nok lægge et tilstrækkeligt Baand paa den Dommer, som vilde »spilde Tiden« paa Forsøg paa at trænge dybere ind i Forbryderens Psykologi end strængt nødvendigt til Sagens Afgørelse. I saa Henseende var den gamle Inkvisitionsproces, hvor Dommeren i Forhør, der varede Dage og Uger igennem, hersede med den Sigtede, ganske anderledes værdifuld end den gældende, hvor Dommerens, Anklagerens og Forsvarerens skarpt adskilte Funktioner nødvendigvis maa begrænse Dommerens personlige Samkvem og den Tiltaltes Lyst og Trang til at betro sig til Dommeren og lægge sit Sjæleliv blot for ham, til et rent Mini-

mum, selv hvor det er den samme Dommer, der afsiger Dommen og leder Forundersøgelsen.

Og gennemføres det foreliggende Forslag om Domsmands Medvirken under Domsforhandlingen i Straffesager, saa bliver det den tilfældige Hr. A. eller Fru B., der kommer ind fra Gaden, der har den endelige Afgørelse i deres Hænder, altsaa Mennesker, der aldrig har haft noget med Forundersøgelsen at gøre, og som er ganske blottet for, maaske staar ganske uforstaaende, ja fjendtlig overfor den praktiske Menneskekundskab og Viden, som Dommeren dog i Reglen besidder, og hvis Dom derfor paa disse vanskelige Omraader ikke kan blive andet end paa »bedste Beskub«.

Det er derfor, fra hvilken Side vi end betragter Sagen, tvingende nødvendigt, at Strfl.'s System underbygges ved, at en særlig Sagkundskab faar Lejlighed til, forinden Afgørelserne af de Spørgsmaal, jeg har omtalt, træffes, at underkaste den Tiltalte Undersøgelser, hvis Resultater er saa videnskabeligt vel funderede som muligt, og som kan foreligge for Retten i en saa fast og klar Form som muligt.

Her er det, at *Kriminalbiologien* bør træde til som Hjælpe-middel og Støttevidenskab.

Biologi betyder jo Læren om Livet, dets Tilblivelse og Ophør, dets fænotypiske Former og Yttringer saavel paa det indre, dynamiske, som paa det ydre, funktionelle, Omraade. Og Kriminalbiologien er kun den særlige Gren af Biologien, som har viet Forbryderen som levende, tænkende, villende og handlende Væsen sit Studium — og hertil taget i sin Tjeneste Kriminalpsykologien, — fysiologien, — sociologien, — antropologien — ja om man vil Kriminalpsykoanalysen.

Det er Amerika, der paa dette Omraade som paa saa mange andre kriminalistiske Felter er gaaet i Spidsen, idet man f. Eks. i New York, Chicago, Boston og mange andre Byer og Stater uden smaalige Hensyn til Bekostningerne har knyttet til Domstolene store kriminalbiologiske Under-

søgelseskamre, hvori videnskabeligt uddannede Læger med en Stab af Medarbejdere underkaster de Personer, der skal komparere som sigtede for Retterne, indgaaende Undersøgelser med Bistand af alle Videnskabens Hjælpemidler vedrørende disse Menneskers fysiske og psykiske Væsenmærker, deres Afstamning og ydre Kaar og de Muligheder eller Sandsynligheder, som derefter lader sig opstille m. H. t. deres *Prognose*.

I Europa har Lægen Dr. Verwaeck i Straffeanstalten Forest i Belgien foretaget lignende Undersøgelser af Fangerne fra samtlige belgiske Fængsler, som han underkaster mentale Undersøgelser i Forbindelse med arvebiologiske Forskninger, og derfra har Bevægelsen bredt sig til Rusland, Tyskland og Østrig, hvor lignende Undersøgelser, om end indbyrdes forskelligartede i Metoder, finder Sted i stort Omfang.

Jeg har studeret de anvendte Metoder i Bayern, hvor Overmedicinalraad Dr. *Viernstein* er Leder af denne Afdeling, og skal saa kort som muligt gøre Rede for nogle Hovedpunkter af denne Afdelings Virksomhed, og jeg skal saa slutte med at forsøge paa deraf at uddrage, hvad der efter mit Skøn kunde være Trang til at søge gennemført her hjemme med den kommende Strfl. for Øje.

Det var Indførelsen af det progressive Straffesystem i de bayerske Straffeanstalter (1921), der (1923) førte til, at de indtil da benyttede Lægeerklæringer over de indsattes Helbredstilstand efter ministeriel Ordre fik et virkeligt kriminalbiologisk Indhold, idet det foreskrevs, at disse Erklæringer ikke længere maatte indskrænke sig hertil, men tillige indgaaende skulde oplyse Fangens hele Udviklingshistorie, hans sociale Liv og vigtigste nedarvede Aands- og Karakteranlæg, suppleret med Oplysninger i videst muligt Omfang om hans Forældre og deres Slægt, og sluttelig indenfor disse Rammer udtale sig om Fangens forbryderske Tilbøjeligheder og om, hvor vidt disse kunde antages at have deres Rod i indre, medfødte (endogene) eller i ydre, milieu- eller kaarbelingede (exogene) Aarsager.

For at blive sat i Stand til paa videnskabelig Maade at foretage disse Undersøgelser blev samtlige Fængselslæger i Bayern indkaldt til at gennemgaa kriminalbiologiske Kursus i München, og det viste sig hurtig, da Oplysningerne begyndte at strømme ind, at de beskedne Rammer for Undersøgelsernes Formaal, som man oprindelig havde draget, ganske blev sprængt. De Oplysninger, man fik, viste sig at være af største Betydning, ikke blot som tilsigtet for Spørgsmaalene om Straffuldbyrdelsen og det hensigtsmæssige eller uhensigtsmæssige i at lade Fangerne rykke op fra et Straffettrin til et højere indenfor det progressive System, men for Spørgsmaalet overhovedet om Fangerne som egnede Objekter for Straf i Alm. eller den ham idømte Straf i Særdeleshed. Ud fra denne Erkendelse oprettedes saa 1924 et kriminalbiologisk Centralbureau i München under Ledelse af Dr. Viernstein, til hvem Genparter af de i Straffeanstalterne udarbejdede Undersøgelsesskemaer skulde indsendes, og fra dette Centralbureau og et der indrettet Kartoteksystem kan nu saavel Politimyndighederne som Retterne rekvirere Erklæringer, der i sammentrængt Form giver et fuldstændigt Billede af den Omspurktes hele Løbane og Personlighed, samt en Udtalelse om den sociale Prognose, der paa dette Grundlag kan stilles. Saadanne Erklæringer rekvireres nu aarlig i Hundredevis af de nævnte Myndigheder, naar de undersøgte Personer efter Løssladelsen har begaaet nye Forbrydelser og i den Anledning skal stilles for Domstolene.

Grundlaget for Erklæringerne er i første Række de lægelige, udfyldte Skemaer, der i Slutningen skal indeholde et Resumé, hvori Lægen meddeler sit umiddelbare, subjektive Indtryk af den Undersøgtes hele Karakter og Personlighed i Forbindelse med Oplysning om de specielle Iagttagelser, Lægen har gjort vedrørende denne Fange.

Til dette Skema føjes imidlertid endnu et andet, nemlig et stærkt forkortet Spørgeskema, der for hver undersøgt Person udfyldes — ikke af Lægen — men af Straffanstal-

dens øvrige Tjenestemænd, Jurister, Lærere, Gejstlige, Opsynsmænd m. v., og som disse efter indbyrdes Samraad har taget Stilling til. Genparter af disse Skemaer bliver ligeledes at indsende til Centralkontoret.

Fundamentet for samtlige Oplysninger er naturligvis i første Række Fangens egne Angivelser, sammenholdt med hvad der fremgaar af Sagens Akter. Man lader sig dog ikke nøje hermed. For hver enkelt Undersøgt udsendes der særlige Spørgeskemaer, dels til Politiet i hans Fødejurisdiktion til Oplysning om alle de Personalialia, der er dette bekendt baade om Fangen og om hans Familie, dels til vedkommende Skolemyndigheder, og de saaledes foreliggende Oplysninger benyttes til Supplering og Berigtigelse af Fangens egne Angivelser. For Fanger, der er idømt Straffe over 2 Aar finder desuden en Gang aarlig en Efterprøvelse Sted af det indsamlede Stof, forsaavidt dette i Mellemtiden kan være undergaaet Forandringer, altsaa navnlig m. H. t. de mulige Metamorphoser, Fangens hele aandelige Tilstand kan udvise under Fangebehandlingen og Strafudstaaelsen.

Det vilde føre for vidt her at gaa i Detailler m. H. t. selve de benyttede Skemaer. Jeg skal kun bemærke, at navnlig Lægeskemaet er meget vidtløftigt, indeholdende ikke mindre end 47 Spørgsmaal, hvoraf de fleste endda er delte i en Mængde Underspørgsmaal. Jeg skal indskrænke mig til at referere nogle af de sidste Spørgsmaal, fordi de synes mig ret klart at vise det praktiske Formaal med alle de foregaaende.

Spm. 42 falder i 3 Underafdelinger, der lyder saaledes:

- a) *Er i det hele Forstand, Eftertanke og Hensynet til det formaalstjenlige, eller driftsmæssig-affektive Tendenser overvejende hos Fangen?*
- b) *Hvilke Tilknytningspunkter giver Fangen for Anvendelsen af opdragende Foranstaltninger?*
- c) *Hvilke Træk er de dominerende i hans Karakter?*

Og Spm. 43—47 lyder saaledes:

Er Fangen psykisk normal?

Er han Psykopat? (af hvilken Art?)

Er han Sindssyg (Diagnose)?

Er han efter det hele Billede i Stand til at forbedres?

Er han uforbederlig?

Centralkontoret i München er for Tiden i Besiddelse af ca. 12000 saadanne Indberetninger, hvori der foruden om Fangerne selv indeholdes Oplysninger om ca. 64000 Personer, omfattende Fangernes Forældre, Skægtninge eller andre, der har haft særlig Indflydelse paa deres Liv. Det er klart, at der saaledes er fremskaffet et mægtigt Materiale til Kendskab til og Vurdering af hele Landets Forbryderverden saavel som til Oplysning om de sociale Lag i Almindelighed, hvoraf hver enkelt er udgaaet, og til hvilke han som Regel vil søge tilbage.

Det *sidste* Spørgsmaal, jeg her skal komme ind paa, er saa: *Hvad kan vi her hjemme drage os til Nytte af alt dette?*

Strfl.'s System kan stort set siges at gaa ud paa at sondre mellem de Forbrydere, der ved forskellige Metoder gennem almindelig Straf, Særstraf, Ungdomsfængsel etc. lader sig socialt paavirke, og de Forbrydere, der som upaavirkelige kun gennem Fjernelse fra Samfundet, altsaa ved Internering, kan afskæres fra at true dette.

I alt væsentlig falder denne Sondring sammen med Sondringen mellem dem, hvis Forbrydelser er *exogent* betingede, altsaa skyldes udefra kommende Forhold og uheldige Kaar, og som det derfor gælder om at reformere ved en kortere eller længere Tids Fjernelse fra disse Kaar, hvorunder der søges bibragt dem nye Motivdannelser — og dem, hvis Forbrydelser er *endogent* betingede, altsaa skyldes medfødte Anlæg, der kun gennem lange Aaremaal, om overhovedet, kan ventes at ville omformes og vige Pladsen for andre, mere sociale Anlægs Fremvækst, forsaavidt deres Virkninger ikke kan neutraliseres gennem visse Operationer, f. Ex. gennem Kastration, og som Samfundet derfor, saa længe, indtil sligt kan ske, maa udskille.

I mange Tilfælde kan denne Sondring være skarp nok, i de fleste Tilfælde væver de exogene og endogene Aarsager i de mest brogede Mønstre Sjælens Islæt og gør Aarsagssammenhængen mellem Anlæg og Kaar paa den ene Side, Forbrydelsen paa den anden saa uklar, at man kun kan henvise til det ukendte X, »Jeg«et, Viljefriheden, Tilfældigheder, eller hvad man nu vil kalde det, som den egentlige causa efficiens.

Hvad der dog i de allerfleste Tilfælde kan gøres, er at opstille en Sandsynlighedsberegning, en Prognose, for, hvorledes Fremtiden vil stille sig i kriminel Henseende, men kun af den, der kender de for Forbrydelsen i Alm. saavel som for denne enkelte Forbryder bestemmende Elementer og har haft Lejlighed til at prøve deres Tilstedeværelse eller Ikke-Tilstedeværelse hos den, om hvis kriminelle Fremtid der er Tale. Er saadan Prognose, opstillet af en videnskabelig kvalificeret Kriminalbiolog, kan da gøre Krav paa at tillægges i det væsentlige samme Betydning som den lægelige Prognose, naar den paa Grundlag af Undersøgelser af Sygdommens Art og den Syges hele Tilstand foreskriver ham den Fremgangsmaade, den Kur, den Diæt han for Fremtiden skal benytte for at overvinde Sygdommen eller undgaa fremtidig at blive angrebet af den. Ingen Prognose prætenderer apodiktisk Vished — for at kunne lægges til Grund for menneskelig Handlemaade maa det være nok, at den er videnskabelig sandsynlig.

Heri ligger Værdien af de kriminalbiologiske Undersøgelser, jeg har omtalt og beskrevet, og som vi her hjemme ikke kan lukke Døren for, allermindst hvis vi skal operere med et saa fintlebet kriminalistisk Instrument som den ny Strfl. Kun gælder det om at indrette Systemet og dets Organer praktisk og ikke ved at stræbe efter det uopnaaelige overspringe det tilstrækkelige.

I og for sig vilde det jo være Idealet, om enhver, der sigtes for en eller anden Forbrydelse af nogen Betydning, blev underkastet en kriminalbiologisk Undersøgelse.

For Spørgsmaalet, om han kan fritages for Tiltale, slippe med en betinget Dom osv., vilde det utvivlsomt være af Betydning at vide Besked med hans hele sjælelige Struktur for at bringe paa det rene, om Forbrydelsen kunde antages at bero paa tilfældige ydre Aarsager og altsaa at være et isoleret Tilfælde, eller om Forbrydelsen var et Symptom paa kriminelle Anlæg af dyberegaaende Art.

Allerede Hensynet til, at der maa være en vis Forholdsmæssighed mellem et Onde og Midlerne derimod, gør imidlertid en saadan Ordning utopisk. En saadan Endevending og Gennemrodning af en Persons aller personligste og intimeste Forhold, som enhver gennemført kriminalbiologisk Undersøgelse medfører, bør ikke kunne ske blot i Kraft af en Sigtelse for en eller anden Forbrydelse, hvori den Paa-gældende maaske sluttelig viser sig ganske uskyldig. Og naar man f. Ex. i Wien endog benytter saadanne Undersøgelser i Ikke-Tilstaaelsessager for at klarkægge, om den Sigtede med Føje kan tiltroes at have begaaet den paa-gældende Forbrydelse eller dog Forbrydelser af den Art (f. Ex. Sædelighedsforbrydelser), og altsaa benytter Undersøgelsen til at fremskaffe en Slags Indiciebevis imod den Sigtede, saa vilde sikkert her hjemme Offentligheden hurtigt og energisk protestere herimod.

Men dette udelukker ikke, at man overfor visse Grupper af Sigtede bør fastholde Foretagelsen af en saadan Undersøgelse allerede forinden Domfældelsen. Først og fremmest gælder det saadanne Sigtede, overfor hvem man allerede nu paa Grundlag af en Retskendelse skrider til mental Observation — altsaa Personer, der er sigtede for meget grove Forbrydelser, eller som allerede i Forvejen er mentalt set suspekte. Hertil burde mulig føjes unge Personer, der allerede havde været anbragt paa Opdragelsesanstalt og vist sig uimodtagelige for Paavirkning, da en stor Del af disse unge *incorrigibles* utvivlsomt i Virkeligheden er Psykopater. Og i hvert Fald bør det fastslaas, at ingen, der sættes under Tiltale til Anbringelse i Ungdoms- eller Psy-

kopatfængsel, eller til Internering af nogen Art bør kunne dømmes, uden at have været underkastet en kriminalbiologisk Undersøgelse, hvis Resultat bør foreligge for Retten ved Domsafsigelsen.

Dette kan forsaavidt siges allerede nu at være Tilfældet i de Interneringssager, der rejses efter Interneringsloven 1925. Allerede nu er de saa at sige stopfulde af Lægeerklæringer, Observationserklæringer, Skoleerklæringer, Husbond- og Principalerklæringer m. v. — i den Jarlske Sag forelaa der ikke mindre end 27 Lægeerklæringer, tildels yderst udførlige Erklæringer, der belyste Sigtedes ydre og indre Menneske fra alle Sider. Men naar dette er Tilfældet, skyldes det, at Interneringsloven af 1925 kun omfatter § 17-Folkene, altsaa de noget Aandssyge og Psykopaterne, og derfor paa Forhaand nøder til mentale Undersøgelser, der er i nær Slægt med og af de moderne Psykiatere foretages som virkelig kriminalbiologiske Undersøgelser. Naar Strfl. træder i Kraft, bliver der imidlertid Spørgsmaal baade om Internering og Straffe med et vist Interneringspræg overfor normale Personer, nemlig naar det gælder Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring og Ungdomsfængsel. Her bør da det nævnte Krav rejses baade for Individets og for Samfundets Skyld, idet saa vidtgaaende og saa kostbare Foranstaltninger ikke bør kunne ske uden paa et videnskabelig fuldt befæstet Grundlag.

Jeg betvivler ikke, at vore Kreds- og Amtslæger vilde være fuldt habile til at foretage saadanne Undersøgelser, naar de først havde faaet fornøden Instruktion om, hvad de skulde spørge om, og med hvilke Formaal Spørgsmaalene skulde stilles, og jeg kunde tænke mig, at disse Undersøgelser hurtig vilde — som Holberg siger — bringe »artige Ting« for Dagen og bl. a. oplyse os om, at adskillige baade af vore Recidivister, de smaa som de store, og af vore unge Forbrydere ikke var nær saa »forhærdede«, som man nu antager, men i Virkeligheden er aandssyge eller sindssyge eller Psykopater, overfor hvem Behandling paa

de dertil indrettede Særanstalter — og ikke de Straffe, vi nu lader hagle ned over dem, ligesaa lidt som Anbringelse i Arbejdshus, Sikkerhedsforvaring eller Ungdomsfængsel — var det rette Middel.

Dette er det første kriminalbiologiske Krav, der maa stilles i Anledning af Strfl.s Ikrafttræden.

Det næste Krav burde være, at samtlige Fanger i vore Strafanstalter — mulig ogsaa i vore Arrester — burde kriminalbiologisk undersøges. Ogsaa en saadan Enquête vilde sikkert have stor Betydning. Dr. *George Schroder* har ved sine Undersøgelser af Mandsfanger i Strafanstalterne allerede 1913—14 paavist, at ikke mindre end 45 pCt. henhørte til Abnormkategorier, som i hvert Fald for en stor Del vilde være at underkaste Særforanstaltninger efter den ny Strfl.

Men selv om en saadan Inventarfortegnelse over hele vor Forbryderverden, forsaavidt den findes i Fængslerne, maatte være uoverkommelig paa én Gang, saa bør der i hvert Fald ikke tøves med i Anledning af den ny Strfl. at faa psykiatrisk uddannede Læger knyttet til hver enkelt af vore Strafanstalter. Som Strfl.'s System er, kan dette Krav ikke overhøres. Og det burde paalægges disse Læger i Tidens Løb at underkaste Fangerne i saa stort Omfang som muligt kriminalbiologiske Undersøgelser, bl. a. med det Formaal for Øje at faa de indtrufne fejlagtige Retsafgørelser — og at saadanne vil indløbe er utvivlsomt — redresserede.

Hermed hænger imidlertid endnu et tredje Krav nøje sammen. Den ny Tilgang til Fængslerne bør i alle Tilfælde undersøges. Vil man her have draget en Grænse mellem de for kortere eller længere Tid dømte, saa findes en saadan Grænse i selve Strfl., naar den foreskriver, at Fængselsstraffe under 6 Maaneder indtil videre skal udstaaes i Arresthusene, over 6 Maaneder i Statsanstalterne. Naar det kun blev de sidste, det drejede sig om, vilde den letteste Ordning være Indrettelse af en Observationsafdeling.

i en af de bestaaende Strafanstalter og at aflevere hele den ny Tilgang til den Afdeling, hvor da Undersøgelserne under Observationstiden kunde foregaa og ledes af den tilstrækkelige Sagkundskab. Herved vilde ikke alene meget nyttige Oplysninger kunne indvindes om den rette Behandlingsmaade af Fangerne i Straffetiden, hvorefter atter deres hensigtsmæssige Fordeling til de forskellige Strafanstalter maatte afhænge, men der vilde tillige efterhaanden opsamles et Materiale, der ligesom i Bayern kunde staa til Raadighed for Politiet og Retterne, naar den enkelte Forbryder atter forbrød sig og kom for Domstolene. I Tidens Løb vilde dette Materiale blive saa omfattende, at det i det væsentlige vilde give det samme, som kunde opnaas ved en saadan Generalundersøgelse, som jeg før talte om, og derved vilde en meget betydelig Garanti være opnaaet for, at Domstolenes Afgørelser for disse Tiltaltes vedk. virkelig blev overensstemmende med Videnskabens Resultater.

Hvorledes de Skemaer, som skulde benyttes til Undersøgelserne i det enkelte skulde udformes, eller om man i det hele taget vilde bruge Skemaer eller foretrække fri Fremstilling, det er Spm., jeg ikke skal komme ind paa. Det maatte de Sagkyndige med Retslægeraadet og Sundhedsstyrelsen i Spidsen naturligvis ordne, som de selv fandt rigtigt. Hvad den juridiske Praksis maatte kræve, var kun, at de afgivne Erklæringer skulde være byggede paa fuldt vederhæftig, videnskabelig Basis og fremtræde saaledes, at ikke blot Konklusionerne, men ogsaa tilstrækkeligt oplysende Præmisser klart og tydeligt fremgik deraf.

Hvis der til de 3 opstillede Krav skulde føjes endnu et fjerde, saa maatte det gaa ud paa, at der, naar de ønskede sagkyndige Undersøgelsesresultater foreligger for Domstolene, paa Dommersædet ogsaa sidder Folk, som forstaar at læse og vurdere dem, og som derfor har i hvert Fald nogen Forstaaelse af, hvorledes og i hvilken Grad slige Undersøgelser er i Stand til at være en Støtte for Retsudøvelsen. Vore Kriminaldommere faar jo ingen som helst Special-

uddannelse og de rekrutteres alle Steder fra uden afgørende Hensyn til, om de har beklædt Stillinger, der kan antages at have udrustet dem med Forudsætninger netop for en Kriminaldommerpost. I Tyskland, hvor nogenlunde det samme er Tilfældet, har man længe arbejdet for at faa Reformen indført paa dette Omraade og derfor foreslaaet Specialkursus indført ved Universiteterne eller i hvert Fald efter Eksamen til Brug for dem, der valgte den kriminalistiske Løbebane. Noget Resultat foreligger dog ikke til Dato.

Utvivlsomt vilde saadanne Kursus have deres Betydning, men det er dog næppe Hovedsagen. Hovedsagen er, at der blandt dem, der kan tænke sig at ville gaa den Vej, er Interesse og aabent Øje for de særlige Problemer, netop en Stilling indenfor de strafferetlige Organer stiller sine Indehavere overfor.

At styrke denne Interesse, hvor den findes, at vække den, hvor den endnu ikke findes, har været mit Formaal med dette Foredrag i denne Kreds, hvoraft utvivlsomt Fremtidens Kriminaldommere for en stor Del vil udgaa. Jeg haaber, at dette maa være lykkedes mig.

Preussens Reform af Straffuldbyrdelsen.

AF DR. E. HASKIN (BERLIN).

Straffuldbyrdelsesproblemet har i Løbet af de sidste 10 Aar udviklet sig til et af de mest aktuelle Kulturspørgsmaal i Tyskland. Indgaaende Drøftelser i Rigsdag og Landdag, et overordentligt stort Antal Afhandlinger i juridiske, sociologiske og pædagogiske Fagtidsskrifter, Litteraturen — Værker af Karl Hau, Ernst Toller, Jakob Wassermann, Plaas, Lenka von Körber —, Theater og Films, alt afspejler en levende Interesse for dette Problem langt udover Kriminalisternes Kreds ¹⁾.

Opgavens Betydning svarer til den Interesse, der vises den. Motiverne til Udkast til Lov om Straffuldbyrdelse²⁾ oplyser, at Hundredtusinder af Mennesker hvert Aar indsættes i og løslades fra de tyske Straffeanstalter. Virkningen af Opholdet i Straffeanstalterne paa disse Masser er selv sagt af største Vigtighed for Stat og Samfund. »Straffuldbyrdelsen berører store Mængder af vort Folk«, siger det preussiske Landdagsmedlem Letterhaus³⁾, »i de sidste 10 Aar blev i hele Riget gennemsnitligt 700,000 Personer sat under Tiltale for Forseelser og Forbrydelser, d. v. s. at af

¹⁾ Sml. preussisk Statsminister Schmidt, »Zum Geleit«, Strafvollzug in Stufen, udgivet af det preuss. Justitsministerium. Benscheimer in Mannheim, Berlin, Leipzig, 1928.

²⁾ Entwurf eines Strafvollzugsgesetzes v. 9/9 1927.

Drucksachen des Reichstags, 3. Wahlperiode, Nr. 3628.

³⁾ Sitzungsberichte des Preuss. Landtages, 3. Wahlperiode, 210. Sitzung, Sp. 18329.

Hvert Hundrede Mennesker i Tyskland stod een for Straffedommeren«. Mere end 280,000 Personer passerede i Aaret 1927 gennem de tyske Straffeanstalter. Det er Tal, som ingen praktisk Politiker tør lade ude af Betragtning. »Kunden snæversynede og livsfjerne kan undervurdere Størrelsen af denne Opgave«, siger Landdagsmedlem Letterhaus.

Straffuldbyrdelsen byder folgelig en Opgave, der ligesom Lovgiverens og Dommerens Opgave har sit eget Indhold og store Betydning. Hvori bestaar denne Opgave? — »Straf og Straffuldbyrdelse kan ikke længere angives udtømmende ved en steril Formel om Tilføjelse af et Strafonde«, skriver Præsidenten for Berlins Strafvollzugsamt, Dr. Finkelnburg¹⁾. — Ingen interesseret hylder nu den gamle Grundsætning om, at man maa tilføje Forbryderen, der har krænket Guds og Menneskers Love, en Straf som Gengældelse for Gerningen, eller at den fysiske og psykiske Lidelse, som Straffen rummer, skal danne Ækvivalent for den begaaede Forbrydelse og være Udtryk for den objektive Retfærdighed. Det samme er Tilfældet med Afskrækkelsesteorien. Udviklingens Hjul er gaaet hen over den som over Gengældelsesteorien. — »Den gamle Afskrækkelsesteori har overlevet sig selv og vist sig ubrugbar; en Forbedring har den aldrig medført«, siger en kendt Dommer, Landdagsmedlem Deerberg²⁾. — Hundredtusinder af Mennesker er berøvet Friheden. Men hvilket Formaal har denne Frihedsberøvelse; hvad vil man opnaa ved den? — »Det er ligegyldigt, hvad man anser for Straffens Formaal, den vil dog være formaalsløs, hvis den ikke gaar ud paa at forbedre Menneskene«, siger Letterhaus³⁾. I samme Retning gaar ogsaa det nævnte Udkast til Lov om Straffuldbyrdelse af 9. September 1927⁴⁾. »De

¹⁾ Die Psychologie des Gefangenen. Strafvollzug in Preussen. Benscheimer.

²⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, 59. Sitzg., Sp. 4803.

³⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, 210. Sitzg., Sp. 18330.

⁴⁾ l. c.

»Tider«, siges der, »er forlængst forbi, da Staten troede paa bedste Vis at have løst den Opgave at bekæmpe Forbrydelsen, naar man pinte Forbryderen legemligt og nedværdigede ham moralsk. Men der hersker nu ogsaa Enighed om, at Staten ikke løser sin Opgave paa tilfredsstillende Maade, naar den indskrænker sig til at drage Omsorg for en sikker Bevogtning af Fangerne. Netop den Omstændighed, at Staten belager et Menneske Friheden og anbringer ham i en Straffeanstalt, paalægger Staten det alvorligste Ansvar. Staten overtager derved ikke alene Pligten til at sørge for, at Fangen bevarer sin legemlige Sundhed og Elasticitet, der er nødvendig, for at han efter Løsladelsen kan tjene til Livets Ophold. Der paalægges den tillige den langt højere, men ogsaa meget vanskeligere Opgave, at paavirke Fangen saaledes, at han, saavidt det er muligt, er rustet mod nye Fristelser. Og Staten fritages ikke for disse dens Forpligtelser, selv om det for en Del af Fangernes Vedkommende ikke vil være muligt, ja maaske paa Forhaand maa anses for haabløst, at opnaa nogen Forbedring, hvad enten dette nu skyldes individuelle Anlæg hos Fangen eller kortvarig Straffetid«.

Antallet af Recidivister viser den saaledes stillede Opgaves Omfang. I Aaret 1927 var i Tyskland 177,000, d. v. s. 29,2 $\%$, af de dømte Recidivister, deraf 50,000 for fjerde Gang. Storrelsen af Opgaven er ubestridelig. For at komme dens Løsning nærmere, var det først og fremmest nødvendigt at begrænse Antallet af Frihedsstraffe, at rationalisere denne Strafart. De sidste Aars Domspraksis gik faktisk i den Retning. I Tiden fra 1. April 1924 til 31. Marts 1929 er i Preussen Antallet af Domfældelser lydende paa Frihedsstraffe blevet mindre, medens Antallet af Domfældelser lydende paa Pengestraffe stadig steg. Nedenstaaende Tal anskueliggør denne Bevægelse:

Aar.	Frihedsstraffe.	Pengestraffe.
1924	38,6 $\%$	59,7 $\%$
1925	34,1 $\%$	64,0 $\%$
1926	32,7 $\%$	65,6 $\%$

Denne Bvægelse har i betydelig Grad aflastet Straffeanstalterne, og den i de senere Aar i større Udstrækning anvendte belingede Straffudsættelse har bidraget endnu mere hertil. Tiltrods herfor passerer som allerede omtalt, Hundredtusinder de tyske Straffeanstalter. Statens Opgave er i de ovenfor citerede Motiver klart angivet. Den bestaar i at paavirke Fangen paa en saadan Maade, at nye Fristelser ikke bringer ham til Fald. Hvorledes løser man bedst denne Opgave, hvilken Metode vil hurtigst give de bedste Resultater? Af hvilken Art skal den Paavirkning være, som Motiverne taler om? Det er disse Spørgsmaal, der angiver Retningen for Organiseringen af Straffuldbyrdelsen.

Allerede Grundsætningerne for Fuldbyrkelse af Frihedsstraffe af 7. Juni 1923 opstiller Reglerne for Opdragelsen af Fangerne, forbunden med progressive Lempelser¹⁾. Udkastet til Lov om Straffuldbyrdelse af 9. September 1927 er helt igennem opbygget paa Grundlag af Opdragelsesprincippet. Motivernes Kommentarer til denne Lov er allerede anført ovenfor. Grundtanken i dette Udkast er, at Straffen skal tilsigte en Forbedring af Fangen — ellers var hele Straffuldbyrdelsen formaalsløs — og at det er Statens Pligt at paavirke Fangen i opdragende Retning. Gennem Straffens Fuldbyrkelse skal Fangen vænnes til Orden og Arbejde og moralsk befæstes, saaledes at Tilbagefald, saavidt det er muligt, undgaas (Udkastets § 64). Den opdragende Paavirkning er i Udkastet forbunden med progressive Lempelser af Fængselsregimet (Strafvollzug in Stufen). Udkastet regulerer Overgangen fra det ene Stadium til det andet paa følgende Maade: Naar Fangen udviser god Opførsel, rykker han op fra det første Stadium, saafremt hans hele Forhold giver det Indtryk, at han er modtagelig for opdragende Paavirkning. Saafremt han stadig udviser god Opførsel, rykker han op fra andet til tredje Stadium, hvis man af hele hans Forhold kan slutte, at den opdragende Paavirk-

¹⁾ Reichsgesetzblatt II, S. 263.

ning giver godt Resultat. Med Overgangen fra et Stadium til det næste forbinder Udkastet, som alt omtalt, en Række Lempelser, der tilsammen skal forberede Overgangen til Friheden. Og disse Lempelser skal ikke alene betragtes som Behageligheder. De skal samtidigt paalægge Fangen større Pligter og vække og styrke hans Ansvarsfølelse. Disse Lempelser i Straffen skal staa for ham som et Maal, som det lønner sig at stile mod. Netop dette Moment er et af de vigtigste i denne opdragende Behandling. Dette System stræber efter at udvikle Fangens Vilje og at fæstne den, at bibringe ham den Spændkraft og Standhaftighed, der senere kan være nødvendig for ham i den frie Kamp for Tilværelsen, og uden hvilken han saa ofte er bragt til Fald.

Udkastet, der i Aaret 1927 af Rigsregeringen blev forelagt Rigsdagen, er indtil nu ikke blevet behandlet. Sammenhængende som det er med Rigsdagens Arbejder paa Reformen af Straffeloven — disse har ligeledes ofte maattet stilles i Bero — bliver Udkastet paa Grund af den politiske Situation og Forskydningerne mellem Partierne næppe Lov foreløbig. Denne Kendsgerning og den bestaaende Nødvendighed har ført til, at enkelte Lande ikke har afventet Reformens Gennemførelse i hele Riget paa een Gang, men indenfor deres egne Grænser selv har søgt at løse Opgaven.

I Preussen blev de forberedende Arbejder paa dette Omraade paabegyndt i Aaret 1928. Mange Embedsmænd i det preussiske Justitsministerium og et Antal af Medlemmer af den preussiske Landdag har bidraget til disse forberedende Arbejder. Samme Aar har det preussiske Justitsministerium udgivet en Bog, der i en Række enkelte Afsnit behandler alle Straffuldbyrdsens Problemer¹⁾. En lang Række af Fængselsfolk, fra Præsidenten for Strafvollzugsamt til Opsynsfunktionærer, Professorer, Læger, Pædagoger, Politikere o. m. a. har i denne Bog givet Udtryk for deres Erfaringer. I alle interesserede Kredse har denne Bog efterladt et dybt

¹⁾ Strafvollzug in Preussen, udgivet af det preussiske Justitsministerium, Bensheimer, Mannheim, Leipzig, Berlin 1928.

Indtryk. Den giver en alsidig Fremstilling af de herhen hørende Spørgsmaal og er gennemtrængt af den nye Aand, hvis Talsmand den preussiske Jusitsminister Schmidt er. »Straffuldbyrdelsen«, skriver han i denne Bog¹⁾, »er et Arbejde med Individier, der er kommen paa Afveje, og derfor er den et kulturelt og socialt Anliggende. Opdragelse til Frihed er Straffuldbyrdelsens endelige Maal, Opdragelse til sociale Individier, Genoptagelse af den asociale i Samfundsorganismen«.

Dette Citat kan sættes som Motto over Forordningen om progressiv Straffuldbyrdelse af 7. Juni 1929. Helt igennem baseret paa det Opdragelsesprincip, der har faaet Udtryk i dette Citat, giver Forordningen i 26 Kapitler Regler om Fuldbyrddelse af Straf i Fængsel og Tugthus. Alt, hvad der vedrører Anvendelsen af Opdragelsesprincippet, er fremstillet paa særlig udførlig Maade, ja ofte med pedantisk Grundighed; der er til de mindste Enkeltheder givet Forskrifter om Fængselspersonalets Opgaver og Optræden.

I Indledningen til Forordningen henvises der til, at det progressive System med stigende Antal Begunstigelser, der har været anvendt i Preussen siden 1925, har givet gode Resultater. Men man maa dog straks fremhæve, at dette Moment i Straffuldbyrdelsen ikke er af principiel Betydning. Betydningen af det kan først erkendes, naar man ser, hvorledes det udformes. Den preuss. Justitsminister udtrykker dette saaledes: »Progression træffer vi alle Vegne, den er ikke noget Udtryk for Aanden. Fuldbyrddelsen kan være ordnet helt efter Gengældelsesprincippet og dog være progressiv, ligesaavel som Straffuldbyrdelse efter Opdragelsesprincippet kan tænkes uden Progression. Her er det kun Aanden, det kommer an paa²⁾«. Denne Aand er Straffuldbyrdelsens Formaal og Indhold. Herom hedder det i Forordningen af 7. Juni 1929: »Maalet for den progressive Straffuldbyrdelse er Opdragelse af Fangen til regelmæssig

¹⁾ I. c. S. 3.

²⁾ Sitzungsber. d. Preuss. Landtags, 152. Sitzg., Sp. 12937.

og ordnet Livsførelse. For at bibringe ham en ændret Indstilling overfor Stat og Samfund, en Indstilling han kan bevare ogsaa efter Løsladelsen, er det ikke tilstrækkeligt, at man lærer ham at stræbe efter at opnaa de ydre Fordele, der er knyttet til de højere Trin af Oprykningen; man maa tillige vinde ham for selve det Arbejde med ham, som Straffuldbyrdelsen betyder. For at opnaa dette maa man efterhaanden paalægge ham større og større Ansvar, indrømme ham Rettigheder som en Følge af dette Ansvar og endelig lade ham selv tage aktiv Del i Udformningen af hans Tilværelse i Straffeanstalten og efter Løsladelsen.

Som Grundlag for Straffuldbyrdelsen vælger Forordningen i Overensstemmelse hermed den Metode, der bestaar i opdragende Paavirkning af Fangen. Der rejser sig da det Spørgsmaal, om alle Fangerne trænger til Opdragelse, om denne Metode bør og skal anvendes overfor alle. Fængslernes Menneskemateriale er i social og personlig Henseende uendelig forskelligt. — »Fra Vagabonder til Ministre, fra Gadepiger til Fyrstinder«, siger Præsidenten for Berlins Strafvollzugsamt, Dr. Finkelnburg¹⁾. — Paa den ene Side: Drabsmænd med Skinsyge som Motiv, Embedsmænd, der i 30—40 Aar har passet deres Gerning upaaklageligt, arbejdsløse Familiefædre med syge Børn og en frugtsummelig Hustru; paa den anden Side: erhvervsmæssige Indbrudstyre, Medlemmer af Underverdenens Foreninger »Immer-treu« eller »Hand in Hand«, der udadtil eksisterer frit under lovlige Former; alle mødes de i Straffeanstalterne.

Dette er de rent ydre Forhold, som man først og fremmest maa regne med. Den Opgave, som man først maatte løse, saafremt man overhovedet vilde naa et Resultat med Reformarbejdet, var da at adskille Fangerne i forskellige Grupper og isolere disse fra hinanden. Forordningen udskiller da af hele Fangematerialet den Gruppe, som den progressive Straffuldbyrdelse skal anvendes paa. Denne

¹⁾ Dr. Finkelnburg, Psychologie des Gefangenen, jfr. ofr.

Gruppe deles derefter i to Undergrupper: de, der ikke tidligere er straffet eller kun er straffet med mindre Straffe (indtil 6 Maaneders Fængsel) og de, der tidligere er straffet med strengere Straffe. Hver af disse Undergrupper anbringes i en særskilt Straffeanstalt eller Anstaltsafdeling, saaledes at de ikke kan komme i Berøring med hinanden. Straf-fuldbyrdelsen kommer ikke til Anvendelse paa Fanger, der er mentalt abnorme i højere Grad, paa Erhvervs- og Vane-forbrydere eller paa Domfældte med kortvarige Fængselsstraffe (indtil 9 Maaneders Fængsel). Enhver af disse Grupper anbringes ligeledes i en særlig Straffeanstalt og isoleres fra de andre.

Alene denne Fordeling af Fangerne i forskellige Grupper og disses Isolering er af den største Betydning.

Det gentages Gang paa Gang, at Fængslerne ofte i Stedet for at medføre en Forbedring af Fangerne medfører det modsatte. Der træffer en Lejlighedsforbryder, tilmed af svag Karakter, som det saa ofte er Tilfældet, sammen med de erfarne Erhvervsforbrydere, der kender alle Professionens Kneb, og hurtigt bukker han under for deres Paavirkning. I et saadant Tilfælde har Fængslet fremmet Forbrydelsen i Stedet for at bekæmpe den og er blevet en Udklækningsanstalt for nye Forbrydelser. Man kan derfor ikke undre sig over, at Gennemførelsen af en Adskillelse mellem de forskellige Fangegrupper blev modtaget med Glæde i alle interesserede Kredse i Preussen.

Alle Fanger, der behandles efter dette progressive System, anbringes først paa Begyndelsesstadiet (Eingangsstufe, Stufe 1). Her begynder Fængselspersonalets Arbejde med systematisk at udforske Fangens Personlighed. Paa Steder, hvor der er oprettet Instituter for kriminalbiologiske Undersøgelser, er det disses Opgave at gennemføre denne Udforskning; hvor saadanne endnu ikke findes, paahviler Arbejdet Fængselsledelsen under særlig Medvirken af Fængselslægen. I denne Forbindelse maa man bemærke, at Forordningen af 7. Juni giver Lægen en langt mere fremtrædende Plads i

Straffuldbyrdelsen, end Tilfældet tidligere har været. Lægerne varetager ikke alene deres sædvanlige Arbejde, at overvaage Sundhedstilstanden og Sygebehandlingen; de deltager tillige umiddelbart i Udarbejdelsen af Planerne for og Tilrettelæggelsen af den opdragende Paavirkning af Fangerne, og de tilkaldes til de Konferencer, under hvilke Fængselslivets almindelige og specielle Spørgsmaal behandles. Justitsministeriets Tendens til at udvide Omraadet for Lægernes Medvirken og Indflydelse paa Straffuldbyrdelsen har givet sig Udslag i en meget betydelig Forøgelse af Antallet af Læger ved Straffeanstalterne. Denne Tendens er især blevet understreget derved, at der i Spidsen for hele Preussens Fængselsvæsen er stillet en Læge, hvis Stedfortrædere og nærmeste Medarbejdere er en Jurist og en Socialpædagog. Denne for hele Reformen saa karakteristiske Tendens vil utvivlsomt føre til de bedste Resultater.

Endvidere paapeger Forordningen (II, 1—3), at det ikke er tilstrækkeligt at lade Fangen udfylde et Spørgeskema og søge Oplysning om ham i Domsakterne. Saavidt det paa nogen Maade er muligt, maa man forskaffe sig alt det Materiale, der kan have Betydning ved en rigtig Bedømmelse af hans Person, f. Eks. Akter vedrørende hans tidligere Ophold i Straffeanstalter, Beretninger fra Fængselselskaber og fra Velfærds- og Ungdomsinstitutioner o. l. Denne Undersøgelse skal give et saavidt muligt fuldstændigt Billede af Fangens intellektuelle og moralske Habitus, hans Levnedsløb og hans Familieforhold; den skal fastslaa, om og i hvilket Omfang Fangen maa anses for paavirkelig, særlig i hvilken Retning hans Anlæg, Evner og Tilbøjeligheder gaar, hvilke moralske og sociale Værdier, man kan udvikle hos ham, og hvilke Veje, man maa gaa. Det bemærkes herved udtrykkeligt, at man ikke uden videre maa opfatte rent intellektuelle Præstationer eller en særlig fremtrædende Arbejdsevne som et Kendetegn paa Personlighedens moralske Værdi¹⁾.

¹⁾ Sml. Dr. Wolfgang Ritterbusch, Die Erforschung der Persön-

I de første 6 Maaneder paa Begyndelsesstadiet (Eingangsanstalt) faar Fangerne ingen Begunstigelser. Dette refererer sig dog naturligvis ikke til saadanne Forholdsregler, der tager Sigte paa at dygtiggøre dem legemligt og at hæve dem intellektuelt og moralsk. Der er straks fra Begyndelsen Adgang til Deltagelse i Gudstjeneste og Undervisning, i Friluft- og Gymnastikøvelser og i Skrivning og Tegning med Videreuddannelse for Øje (Bogføring og Stenografi o. s. v.). Fanger, der har udstaaet 6 Maaneder af deres Straffetid, og som har arbejdet flittigt og i det væsentlige udvist god Opførsel, kan, selvom de forbliver paa første Stadium (Eingangsanstalt), opnaa en Række Lempelser; de kan anvende en Del af deres Arbejdsfortjeneste til Indkøb af Ekstraforplejning og Nydelsesmidler, de maa ryge, abonnere paa et Dagblad, deltage i Anstaltens Sangkor o. s. v. Disse Begunstigelser maa ikke efter Forløbet af den første Del af Straffetiden uden videre indrømmes Fangerne. De skal virke som en Opmuntring til Flid og god Opførsel (III, 5—7).

Naar Fangen har opholdt sig 6 Maaneder paa 1. Stadium, kan han, hvis mindst en Fjerdedel af Straffetiden er forløben, og han har udvist Flid ved Arbejdet og god Opførsel, oprykkes paa 2. Stadium (Stufe II, die Anstalt für Geförderte), saafremt Funktionærmødets Deltagere nærer den Overbevisning, at han er modtagelig for Paavirkning, d. v. s. at han erkender sit asociale, straffbare Forhold og har Vilje til at lade denne Erkendelse faa Indflydelse paa sin Livsførelse (IV, 1). Funktionærmødet træffer Bestemmelse om Overflytningen efter en omhyggelig Provelse af Fangens Personlighed, og alle de Funktionærer, der under Straffuldbyrdelsen har været i Berøring med ham, deltager i Afgørelsen (V, 3). Det anbefales at meddele Fangen Beslutningen om Overflytning paa passende Maade, f. Eks. naar alle Fangerne er samlede, eller i Skoletimen eller lign. (V, 6).

lichkeit des Gefangenen, Monatsschrift f. Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform, 22. Jahrg., 1. Heft.

Behandlingen i Anstalten for Oprykkede maa indstilles paa at vise Tillid til Fangernes gode Vilje og Sindelag og at lade dem mærke denne Tillid. Man maa undlade at fore nøje Opsyn med Fangernes Færden, og man bør ikke fastsætte Reglementer for hver enkelt Bevægelse, han foretager sig, hvad enten det drejer sig om Arbejde eller Fritid. Der maa indrømmes ham Frihed i større Omfang, saaledes at han faar Lejlighed til at vise, at han er værdig til Tillid, og at han kan indordne sig under Disciplin af egen fri Vilje (VII, 2). I saa Henseende er det formaalstjenligt at indrømme Selvstyre indenfor rimelige Grænser (VII, 2). Fangerne bør indenfor bestemte Grupper vælge Tillidsmænd, der skal sørge for Bilæggelse af eventuelle Stridigheder. Fangerne i Anstalten for Oprykkede har i større Omfang Adgang til Begunstigelser m. H. t. Ekstraforplejning og Nydelsesmidler, Luksusartikler, Besøgsret, Skrivetilladelse, Aviser, Bøger, Musikinstrumenter etc. Der gives Tilladelse til at anbringe Billeder, at have Planter og Fugle. Cellerne gøres hyggeligere end i Begyndelsesanstalten ved Maling af Vægge og Celleudstyr. Der udleveres anden Fangedragt, som nærmer sig det frie Livs jævne Klædedragt. I hver Anstalt for Oprykkede skal der indrettes fælles Opholdsrum, hvor Fangerne kan tilbringe Fritiden med Samtale, Spil etc. Her fremlægges Dagblade, og det tillades at have Radio. Her indtages ogsaa Maaltiderne i Fællesskab; en af de højere Funktionærer deltager 1 Uge ad Gangen i Maaltiderne for herigennem at skabe Tilnærmelse og gensidig Tillid (VII, 9). Funktionærerne aflægges med samme Formaal Besøg i Opholdsstuerne, men disse Besøg maa ikke have Karakter af Opsyn (VII, 10).

Efter 6 Maaneders Ophold i denne Anstalt kan der, saafremt Fangen har udstaaet Halvdelen af Straffetiden tilstaaes ham Orlov, for at han kan aflægge Besøg hos sin Familie eller med andet Formaal. Denne Orlov kan have en Varighed af højst 1 Uge om Aaret. Den indrømmes, naar det skønnes formaalstjenligt, enten af Hensyn til

Fangens Opdragelse, eller naar det kræves af Hensyn til Forsorgen for ham efter Løsladelsen. Orlov indrømmes kun, naar Fare for Misbrug maa anses for udelukket, og naar Fangens Karakter borger for, at han ikke overskrider den eller undlader at vende tilbage (VII, 11). Denne Indrømmelse af Orlov fremhæver maaske allertydeligst Aanden i Reformen. Forordningen siger ikke andet end det her anførte om de Tanker, der har ført til denne Foranstaltning. Men Antydninger i Faglitteraturen sætter denne Orlov i Forbindelse ogsaa med den saakaldte Seksualnød, som i den senere Tid har været Genstand for Drøftelse i Faglitteraturen saavel som i Pressen.

Efter 6 Maaneders Ophold i Anstalten for Oprykkede kan Fangen, saafremt han har udstaaet Halvdelen af sin Straffetid og har gjort sin Pligt og opført sig godt, overføres til Afgangsanstalten (Stufe III), naar hans hele Forhold viser, at den opdragende Paavirkning paa 2. Stadium har baaret Frugt. For at dette skal kunne siges at være Tilfældet, maa han have bevist, at han er i Stand til at beherske sin Vilje til at indordne sig under Samfundet. Man maa kunne stole paa, at han vil gøre den rette Brug af de Friheder, der tilstaaes ham paa Afgangsstadiet, og at han fortsat vil arbejde hen til at indordne sig under Samfundet, og endelig at han ved Løsladelsen vil frembyde Sikkerhed for fremtidig ulastelig Vandel (IX, 1—2). Denne Overflytning sker under de samme Garantier og Betingelser som Overflytningen fra Begyndelsesstadiet til 2. Stadium.

Tanken om Fangernes Selvudvikling i et paa gensidig Ansvarlighed hvilende Fællesskab udformes videre paa dette Stadium. Fangen skal ikke først efter sin Tilbagevenden til Friheden bestaa Proven for, om han forstaar at anvende Friheden paa rette Maade, men denne Prove skal netop henlægges til det sidste Afsnit af Straffetiden. Straffuldbyrdelsen i denne Anstalt maa i eet og alt tage Sigte herpaa (X).

Fangernes Selvstyre udbygges her videre i den angivne Retning. Tillidsmændenes Rettigheder og Friheder forøges,

og de opfordres endogsaa til at deltage i Anstaltskonferencerne. Efter 6 Maaneders Ophold i Anstalten faar Fangen Tilladelse til at paatage sig Arbejde hos en fri Arbejdsgiver udenfor Fængslet; naar Arbejdsdagen er endt, vender han tilbage til Anstalten (IX, 1, 7, 9).

Begunstigelser indrommes i endnu større Omfang. Fangen faar Ret til friere Disposition over sin Arbejdsfortjeneste. Fritiden forlænges, og Fangerne maa i Fritiden bevæge sig frit omkring. De maa i Fritiden besøge hinanden i Cellerne. Besøg udefra bliver hyppigere og sker almindeligvis uden Kontrol. Der gælder ingen Indskrænkning i Adgangen til at skrive og modtage Breve, og Korrespondancen censureres i Almindelighed ikke. Fangerne maa benytte eget Tøj og Sengetøj. Anstaltsdragten tilpasses endnu mere efter den frie Klædedragt. Cellerne indrettes paa endnu hyggeligere Maade end i Anstalten for Oprykkede. Cellevinduerne er af Størrelse som et almindeligt Vindue, Gitter findes ikke, og der anvendes Gardiner. Endvidere aflaaes Cellerne ikke om Dagen, Observationsruderne i Celledørene forsvinder, og Ringmur findes ikke (XII, 1—9).

Paa samme Grundlag som i Anstalten for Oprykkede, dog ikke betinget af 6 Maaneders Ophold, tilstaaes der ogsaa her Fangerne Orlov, der kan andrage 2 Uger om Aaret. Paa Søn- og Helligdage har de Fanger, der opfylder Betingelserne for at faa Orlov, Adgang til at foretage Spadsere-ture i Nærheden af Fængslet, ledsaget af en civilklædt Funktionær; Fangerne maa ogsaa i dette Tilfælde være iført deres eget Tøj (XII, 12). Naar Funktionærmødet kommer til den Overbevisning, at Straffuldbyrdelsen overfor Fangen har naaet sit Maal, er Anstaltens Leder paa Embeds Vegne pligtig at søge udvirket Benaadning for den paagældende Fange. En Benaadningsansøgning, der indgives efter Fangens Anmodning, imødekommes sædvanligvis paa den Maade, at man tilstaar ham betingelsesvis Udsættelse m. H. t. Resten af Straffetiden, der derhos efter Fristens Udlob og ved god Opførsel kan eftergives ved Benaadning.

For Mindreaarige er der indrettet særlige Straffeanstalter efter de samme Principper, dog saaledes at der i endnu højere Grad lægges Vægt paa det pædagogiske paa psykologisk og pædagogisk videnskabeligt Grundlag, og saaledes at ogsaa Lægernes Deltagelse i Arbejdet her er af større Omfang (XXIV).

Fanger, der er aandeligt abnorme i højere Grad, anbringes i særlige Anstalter, hvor som allerede omtalt den pædagogiske Straffuldbyrdelse ikke anvendes. Ledelsen af disse Anstalter lægges i Hænderne paa en Speciallæge, og Hovedvægten lægges her paa Foranstaltninger af psychiatrisk Karakter (XXV, 6).

De ofte straffede erhvervsmæssige Forbrydere underkastes en grundig Undersøgelse under Medvirken af en Læge; giver denne Undersøgelse til Resultat, at en Forbedring maa anses for uopnaaelig, anbringes de i særlige Anstalter, uden Anvendelse af progressiv Straffuldbyrdelse. Dog indrømmes der efter en vis Tids god Opførsel ogsaa disse Fanger en Række Begunstigelser. Saafremt disse Fanger viser god Vilje til alvorlig ment Forbedring, maa de ubetinget styrkes i deres Forsæt. Fangerne maa saavidt muligt ikke faa den Opfattelse, at de er opgivet. De maa vide, at de kan overgaa til det almindelige Straffuldbyrdelses-system, saasnart deres Forhold giver begrundet Formodning om, at det kan hjælpe (XXV, 3, 4). Heller ikke her sætter altsaa Forordningen det absolutte Punktum for denne specielle Anstalt, men stræber efter at støtte ethvert Forsøg paa indre Forvandling.

Særlige Straffeanstalter indrettes derhos for Domfældte med korte Straffe (indtil 9 Maaneders Fængsel). Straffens Kortvarighed udelukker her en egentlig Anvendelse af den opdragende Metode, der kræver længere Tids Paavirkning af Fangen. Disse Fanger holdes altsaa udenfor den progressive Straffuldbyrdelse, men alligevel indrømmes der dem efter 4 Maaneders Ophold nogle Begunstigelser (XXV, 1).

Spørgsmaalet om de korte Frihedsstraffe fortjener særlig

Opmærksomhed. Det anerkendes af omtrent alle, at disse Straffe er formaalsløse. Den korte Tid betyder, at man ikke kan regne med nogen Forbedring af Fangen; derimod er Faren for »Smitte« i Fængslet overmaade stor. Uden Betydning i opdragende Henseende og uden at virke afskrækkende paa de forbryderiske Elementer betyder denne Straf for dem, der straffes for første Gang, en dyb sjælelig Depression og en Plet, der vanskeligt vaskes af igen. Man kan derfor ikke undre sig over, at der under Behandlingen i Landdagen af det preussiske Justitsministeriums Budget Gang paa Gang blev udtalt, at denne Straf maatte rationaliseres¹⁾. Hertil kommer ogsaa det fiskale Hensyn, idet disse Straffe intet byder til Gengæld for de Summer, de sluger (en Fanges Underhold koster Staten 1500 M. aarligt). Omend de ikke helt kan afskaffes, kan Anvendelsen dog i videst muligt Omfang indskrænkes. Faktisk er de senere Aars Praxis gaaet i denne Retning. Dette fremgaar klart af den foran opstillede Sammenligning af Antallet af Domfældelser lydende paa Fængsel og Bødestraf. Alligevel er dog Antallet af Domfældelser lydende paa korte Fængselsstraffe endnu meget stort. Af 179,510 Domfældelser til Fængsel i Tyskland i 1927 var ikke mindre end 112,000 Straffe af en Varighed af indtil 3 Maaneder, 55,000 indtil 1 Aar og kun 12,000 eller 6 % mere end et Aar.

For paa rationel Maade at raade Bod paa dette uheldige Forhold har man med Tilslutning fra alle Sider i videst muligt Omfang anvendt betinget Strafudsættelse indenfor de Grænser, der er foreskrevet m. H. t. Tiltaltes Person og Gerningens Beskaffenhed. I Aaret 1927 blev i Preussen i 35,000 Tilfælde Straffen betingelsesvis udsat, i 1928 i 33,211 Tilfælde og i 1929 i 34,399 Tilfælde. Mellem 75 og 80 % af de Domfældte, hvem der blev tilstaaet Udsættelse, overholdt Betingelserne og fik senere Straffen eftergivet ved Benaadning. De Forhaabninger, som man har næret om

¹⁾ Sitzungsbericht d. Preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, 59., 152., 210. Sitzung.

Virkningen af denne Forholdsregel, er gaaet i Opfyldelse. Landdagsmand Letterhaus udtaler herom: »Disse Tal viser klart og tydeligt, at man ogsaa i Fremtiden maa bibeholde betinget Strafudsættelse og Benaadning»¹⁾. Gehrman slutter sig hertil med følgende Udtalelse: »Jeg henstiller at gaa videre i denne Retning; derved vil vi redde mange fra at faa Fængselsstemplet paa sig. Derved udfører vi et socialt Arbejde, der er vigtigere end meget andet indenfor Straffuldbyrdelsen»²⁾. Resultatet blev, at medens det gennemsnitlige daglige Fangeantal i Straffeanstalterne i 1913 var 54,000, var det tilsvarende Tal i 1930 30,000, uagtet Kriminaliteten ikke er blevet mindre. Dette Forhold letter naturligvis i betydeligt Omfang Fængselspersonalets Arbejde, og det øger i meget væsentlig Grad Chancerne for Reformen af Straffuldbyrdelsen.

Forordningen af 7. Juni indeholder ingen særlige Regler om Varetagtsfængsel, bortset fra en Forskrift om, at der i Straffeanstalter, i hvilke der anbringes Varetagtsfanger (f. s. v. disse ikke holdes afsondret i særlige Anstalter), ikke maa hensættes Fanger, der skal afsone længere Straffe (XXV, 8).

Spørgsmaalet om en Reform af Reglerne om Varetagtsfængsel, der ikke omhandles i Forordningen, var allerede taget under Overvejelse i det preussiske Justitsministerium, men maatte af finansielle Grunde stilles i Bero. Justitsminister Schmidt udtaler om Varetagtsfængsel: »Denne Form for Fængsel skal fremtidigt i endnu højere Grad end hidtil være at opfatte som en kun foreløbig Sikkerhedsforanstaltning»³⁾. Emnet er ogsaa drøftet af Oberstrafanstaltsdirektor Marx i den ovenfor nævnte, af det preussiske Justitsministerium udgivne Bog⁴⁾. Idet han tager sit Udgangs-

¹⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, Sp. 18329.

²⁾ » » » » » » » 4835.

³⁾ » » » » » » » 4796.

⁴⁾ Oberstrafanstaltsdirektor Marx, Reform der Untersuchungshaft, Strafvollzug in Preussen, se ofr. Sml. endv. Dr. Max Alsberg, Untersuchungshaft und Verteidiger, Strafvollzug in Preussen, samt

punkt i den Kendsgerning, at det ikke her drejer sig om Domfældte, og at denne Fængselsform er væsensforskellig fra andet Fængsel, opstiller han Kravet om en væsensforskellig Indretning af disse Anstalter for Varetægtsfanger og gør sig samtidig til Talsmand for en Indskrænkning af Anvendelsen af denne Form for Sikringsmiddel. Letterhaus understøtter dette Krav, idet han udtaler: »Jeg føler mig overbevist om, at vi her i Tyskland anvender Varetægtsfængsel i alt for stort Omfang. Det vilde være ønskeligt at faa udarbejdet en Statistik, der kunde vise, hvor mange Mennesker i Preussen, der uden Skyld eller uden at være overbevist om Skyld anbringes i Varetægtsfængsel. Jeg kunde ønske, at denne gode Statistik hvert Aar blev sendt til alle Statsadvokaturens Embedsmænd og til alle Straffe- og Undersøgelsesdommere, ledsaget af manende Kommentarer¹⁾..

Bestræbelserne for at etablere en Forbindelse mellem Doms- og Anklagemyndighederne paa den ene Side og de straffuldbyrðende Myndigheder²⁾ paa den anden Side har i Landdagen faaet Udtryk i Ønsket om, at Dommere og Anklagere midlertidigt indkaldes til Arbejde i Fængselsstyrelsen³⁾. Justitsminister Schmidt udtaler sig særdeles tydeligt herom: »Hvis Dommere og Anklagere gennem Selvsyn og personligt Arbejde mere og mere lærer Straffuldbyrðelsesarbejdet at kende, vil det i aller højeste Grad komme dem til Nytte under Udførelsen af deres eget Kald. Thi jo mere Straffuldbyrðelsen udvikler sig fra en formel Fastslaaen af Kendsgerninger til Kriminalpolitik, desto mere nødvendigt er det, at alle Organer ved, hvad Frihedsstraf i Virkeligheden er, saaledes at de ved, hvad det betyder,

Alpha, Die Wirkung der Untersuchungshaft und Strafhaft, Monatschrift f. Kriminalpsychologie u. Strafrechtsreform, 22. Jahrg., 5. Heft.

¹⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlperiode, Sp. 18329.

²⁾ Fængselsvæsenet er ikke underlagt Anklagemyndigheden, men henlagt til »Strafvollzugsämter«, ledede af en Præsident.

³⁾ Landdagsmedlem Meyer, Sitzungsber. d. p. Ldtgs., 3. W., Sp. 4835.

naar de sender de Tiltalte i Fængsel og Tugthus, og ved, hvorledes Livet der vil forme sig for disse Mennesker«¹⁾. Ministeren gentager dette i sin Tale i Landdagen, hvor han særlig fremhæver Nødvendigheden af at lade Dommere og Anklagere deltage i Fængselsvæsenets Arbejde.

Forordningen af 7. Juni omhandler i sidste Afsnit den Opgave, der stilles Fængselsvæsenets Embedsmænd. Resultatet af den progressive Straffuldbyrdeles Opdragelsesbestemmelser er i endnu højere Grad afhængig af den Maade, paa hvilken Anstaltens Funktionærer haandhæver de antydede Forskrifter, end af selve disse. Det gode Resultat forudsætter, at Funktionærerne er besjælet af virkelig Menneskekærlighed, og at Arbejdet udføres i sand pædagogisk Aand. At hjælpe Fangerne er en Pligt, der rækker ud over alle Tjenesteforskrifter. Forordningen giver Udtryk for Tillid til den gode Vilje og Evnerne hos de Embedsmænd, hvem denne store Opgave paahviler (XXVI, 2—3).

Reformens Gennemførelse er afhængig af en rigtig Løsning af Personspørgsmaalet. — »De bedste Forskrifter og ydre Indretninger nytter intet, hvis der ikke samtidig er Mennesker, der kan tilføre dem en levende, dynamisk Virkelighed«, udtaler Minister Schmidt. »Derfor er Fængselsfolkens Uddannelse et brændende Spørgsmaal«²⁾. Og senere: »Der er paalagt Fængselsvæsenets Embedsmænd en meget stor Opgave. Hele Reformen vil i sidste Instans afhænge af, om Embedsmændene viser sig denne Opgave voksen«³⁾. Endnu mere kategorisk udtaler Prof., Dr. Eduard Schmidt sig: »Hvis Fængselsvæsenets Personspørgsmaal ikke løses, vil alt kun være Teori, Bortødslen af Penge og Foregøgling af urigtige Kendsgerninger«⁴⁾.

¹⁾ Statsminister Dr. Schmidt: Zum Geleit, Strafvollzug in Preussen, se ofr.

²⁾ Sitzungsber. d. preuss. Landtags, 3. Wahlper., Sp. 4796.

³⁾ » » » » » » » 12935.

⁴⁾ Prof., Dr. Eduard Schmidt: Kritisches zur Kritik am modernen Strafvollzug, Monatsschriften f. Kriminalpsychol. und Strafrechtsreform, 22. Jahrg., 4. Heft.

I Virkeligheden er dette Spørgsmaal meget betydningsfuldt, og det vil være forbunden med mange Vanskeligheder at løse det. De Krav, som det nye Straffuldbyrdelses-system stiller til Fængselspersonalet, er overordentlig store. Paa den ene Side kræver dette Arbejde en betydelig teoretisk Uddannelse: Strafferet og Straffeproces, Kriminalpsykologi og -biologi, Straffesystemerne etc. Paa den anden Side skal de udføre et rent opdragende Arbejde, der er langt vanskeligere end Pædagogernes, der kun skal opdrage Børn. Embedsmændene selv er paa det Rene med, at de nye Opgaver er vanskelige, og at det er nødvendigt at lære om igen. De lavere Funktionærer, Opsynsbetjentene, er oftest udgaaet af Hærens Underofficersstand og kræver særlig Opmærksomhed. Deres tidligere Virksomhed, der alene bestod i at føre Opsyn med Fangerne, er undergaaet en indgribende Forandring og Udvidelse. Funktionærernes første Opgave er at vinde Fangernes Tillid, at give ham Mulighed for at kunne ytre sig frit og at understøtte enhver af hans Bestræbelser for at rette sig¹⁾. Fra alle Sider udtales der et alvorligt Ønske om at løse alle disse Problemer, og Funktionærerne bestræber sig paa at virkelliggøre Reformen²⁾.

Justitsministeriet viste naturligvis denne Side af Sagen fuld Forstaaelse og har ogsaa truffet de nødvendige Foranstaltninger. Det første Skridt i denne Retning blev gjort i Berlin med Oprettelse af særlige Kursus for Fængselspersonalet fra Preussens forskellige Straffeanstalter. Dette var dog ikke tilstrækkeligt til en Gennemførelse af Personalets

¹⁾ Sml. Hornich: Die Bedeutung des Aufsichtsbeamten im Strafvollzug in Preussen, se ofr., og Schulze: Der Strafvollzugsbeamte, smst. Se ogsaa Gentz: Auswahl und Berufsausbildung der Verwaltungs- und Aufsichtspersonals der Strafanstalten, Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft, Bd. LI.

²⁾ Se Fritz Kleist: Erziehungsstrafvollzug, Pädagogische Warte, 1/12 29. Sml. ogsaa Landdagsmedlem Grschimek, Sitzungsber. d. pr. Ldtgs., 3. Wahlper., 59. Sitzg. Det samme fastslaar Fængsels-embedsmændenes Foreningstidsskrift »Der Strafvollzug«.

almindelige Uddannelse. Den nye »Personalordnung für den oberen Strafvollzugsdienst« af 8. Januar 1931 skaber et fast Grundlag for Fængselspersonalets Uddannelse. Personaleordningen forudsætter en 3aarig Uddannelses tjeneste og er bestemt for de Embedsmænd, der hovedsagelig skal varetage den social pædagogiske Behandling af Fangen. Planen for Uddannelsen er meget bredt anlagt og spænder over alle Omraader indenfor Straffuldbyrnelsen. Aspiranterne gør Tjeneste hos Anklagerne, ved Retterne, ved Kriminal-, Sædeligheds- og Sundhedspolitiet, og ved de offentlige Forsorgskontorer og Arbejdsanvisningskontorerne. I Overensstemmelse hermed er de teoretiske Kursus for Aspiranterne tilrettelagt.

Efter at Personalespørgsmaalets Løsning saaledes er forberedt, og efter at Personalet ubetinget har erklæret sig rede til at arbejde med paa en Gennemførelse af Reformen, er der Grund til at tro, at de Tanker, der indeholdes i Forordningen af 7. Juni, vil blive Virkelighed i Praxis.

Formelt udenfor Straffuldbyrnelsens og Fængselsledelsens Opgave ligger Forsorgen for løsladte Fanger. Den, der staar midt i Straffuldbyrnelsesarbejdet, ved, at denne Afgrænsning kun eksisterer paa Papiret, og har forlængst forladt dette formelle Standpunkt. Naar Straffuldbyrnelsens endelige Maal er paany at indordne den løsladte i Samfundet, kan det ikke være ligegyldigt, hvorledes Forholdene stiller sig for ham ved Løsladelsen. — Landdagsmedlem Dehrberg udtaler herom: »Alle Anstrengelser og hele Straffuldbyrnelsesarbejdet vilde være forgæves, hvis Fangen vender tilbage til de tidligere Forhold. Forsorgen er et stort moralsk og socialt Problem«¹⁾. Minister Schmidt udtaler sig paa samme Maade²⁾. For mange Fanger begynder Straffen først ved Løsladelsen. I sin vanskelige Kamp for Tilværelsen møder den Løsladte ofte en ugun-

¹⁾ Sitzungsber. d. pr. Ldtgs., 3. Wahlper., Sp. 4801.

²⁾ Statsminister, Dr. Schmidt: Zum Geleit, Strafvollzug in Preussen se ofr.

stig Atmosfære, saaledes at han maa anstrenge sig yderligere for at sikre sig en ny Position. Det er forlængst almindeligt erkendt, at der bestaar en Sammenhæng mellem Tilbagefald og sociale Forhold. Derfor er det at skaffe Fangen Arbejde en alvorlig Opgave, som staar i nøje Forbindelse med Straffuldbyrdelsen. » . . . Forsorgen . . er ikke Gave, men Retfærdighed . . Symbolet for vor Opfattelse af Samfundet er ikke Politibetjenten, men Lægen, Opdrageren —«¹⁾. Jo mere Løsladelsen nærmer sig, rejser det Spørgsmaal sig for Fangen: Hvad saa²⁾. Derfor maa Fængselsledelsen før Fangens Løsladelse først og fremmest tænke paa, hvorledes det skal gaa med hans Beskæftigelse efter Løsladelsen. Forordningen af 7. Juni lægger i Virkeligheden denne rent forsorgsmæssige Opgave over paa Fængselslederen (XIII, 1—3).

Det er indlysende, at Forsorgsarbejdet ikke dermed er sket Fyldest. Arbejdet føres videre af en Række offentlige og private Foreninger, der virker i og udenfor Fængslerne. Staten støtter deres Arbejde, idet den stiller Midler til deres Raadighed og opretholder de saakaldte »Übergangsheime«, hvor de løsladte Fanger kan faa Ophold og Arbejde, indtil de skaffer sig en fast Plads. Statens Støtte til Forsorgsarbejdet kan let begrundes fra et rent praktisk, fiskalt Standpunkt: Hvert Tilbagefald koster Staten gennemsnitlig 2,500 Mark. I Betragtning af det ovenfor nævnte store Antal Recidivister er denne Udgift meget stor, og det synes da rimeligere at anvende disse Penge paa Forsorgsarbejdet, der saaledes maa betragtes som en præventiv Foranstaltning. Staten nøjes dog ikke med denne Motivering, men betragter Forsorgen som en social Opgave, som ikke udelukkende kan overlades til private Foreninger og Personer. Den preussiske Landdag har vedtaget en Beslutning, der

¹⁾ Gentz: Gefangenenfürsorge als sozialer Problem, smst.

²⁾ Fritz Kleist, Der Strafanstaltsschullehrer, Das werdende Zeitalter, Febr.—Marts 1930. Smst. ogsaa Oberjustizrat, Dr. Schmidt: Rationalisierung des Strafvollzugs, Strafvollzug in Pr., se ofr., og Muntau, Entlassenenfürsorge, smst.

gaar ud paa, at Staten har Pligt til at deltage i Forsorgen for løsladte Straffefanger. Det preussiske Justitsministerium indtager samme Standpunkt. og Justitsminister Schmidt, har blandt de Planer, der skal virkeliggøres, henvist til Planen om offentlig Fangeforsorg.

Forordningen af 7. Juni behandler ikke Fangearbejdet. De Begunstigelser, der indrømmes Fangerne, vækker ofte hos udenforstaaende Forestilinger, der intet har med Virkeligheden at gøre. I alle Fængsler og Tugthuse er der Pligt til Arbejde, der udfylder hele Fangens Dag. Det bestrides ikke, at Arbejdspigten for Fangerne er et Hovedmoment i den opdragende Paavirkning. Men medens Fangearbejdet tidligere kun blev opfattet som en Virkeliggørelse af Straffen, er det nu en af de vigtigste Opdragelsesmetoder. De forskellige Opfattelser af Fangearbejdets Indhold og Karakter fører naturligvis til en forskellig Organisation af Arbejdet. Nutidens Straffuldbyrdelse hylder ikke den Opfattelse, at det er nødvendigt at gøre Arbejdet saa haardt som muligt for at fremhæve Karakteren af et Straffonde; den tager Arbejdet i sin Tjeneste som Opdragelsesmiddel, søger at vænne Fangen til Arbejde og tillige at give ham Mulighed for senere at kunne benytte det, han har lært, i Erhvervsøjemed. Overfor Arbejdspigten staar Fangens Ret til Sysselsettelse. Mangel paa Arbejde bevirker Depression og Lige-gyldighed og svækker den oftest i Forvejen svage Vilje. Er Fangerne ubeskæftigede, føler de deres Tilværelse gjort vanskeligere. Da det er en Pligt for Staten at bevare Fangens legemlige og sjælelige Sundhedstilstand, er det ogsaa en Pligt for den at anwise ham et sundt og nyttigt Arbejde, der tillige vil kunne komme ham til Gode efter Løsladelsen. Det sidste er særlig vigtigt, idet den sociale Fare, Faren for Tilbagefald, formindskes i samme Forhold som Fangen er vænnet til planmæssigt, intensivt Arbejde og herved har dygtiggjort og kvalificeret sig ¹⁾.

¹⁾ Saml. Kothe: Das Problem der Arbeit in den Gefangenenanstalten, Monatsschr. f. Kriminalpsych. u. Strafrechtsreform, 22.

Det er da Fængselsledelsens Opgave at sysselsætte Fangerne paa passende Maade. Ikke alene maa ganske formaalsløse Arbejder, f. Ex. Bygning af Mure, der senere rives ned, forsvinde; man maa ogsaa bort fra f. Ex. Bearbejdelse af kasserede Genstande og Poseklistren. Udgangspunktet for Fængselsarbejdet maa være det frie Erhvervs Forhold og Metoder. Derfor maa man ogsaa i højere Grad end hidtil gaa over til at anvende moderne Værktøj og Maskiner. Foreløbig vanskeliggør dog Pengeknapheden Fængselsvæsenets Arbejde i saa Henseende. Paa den anden Side tvinges Ledelsen ogsaa til i meget vidt Omfang at tage Hensyn til de Klager, der af Erhvervsorganisationerne fremsættes paa Grund af Konkurrencen. Skønt der formentlig er Enighed om, at de ca. 30,000 Fangers Arbejde ikke kan spille nogen større Rolle¹⁾ sammenlignet med Antallet af frie Arbejdere, har Ministeriet dog nedsat en Kommission, hvis Opgave det er at tilvejebringe Overensstemmelse med de forskellige Interesser og anvise passende Sysselsættelse; denne Kommissions gavnlige Virksomhed er almindeligt anerkendt.

Den preussiske Justitsministers Forordning er fra den 8. November 1929 at regne i sit fulde Omfang traadt i Kraft i Brandenburg, medens den i den øvrige Del af Preussen kun delvis er traadt i Kraft. Indførelsen af det nye System kræver forberedende Arbejder i et saadant Omfang, at Forordningens fulde Gennemførelse i den øvrige Del af Preussen kun kan ske efterhaanden. De forberedende Arbejder gaar først og fremmest ud paa at tilvejebringe nye Anstalter i Stedet for de nuværende, der er forældede og utilstrækkelige. Ved Begyndelsen af indeværende Aar lukkedes saaledes 25 store og op imod 300 smaa Fængsler.

Aarg., 6. Hæfte, og Dr. Hans Brandtstetter: Sozial-pädagogische Betrachtungen zur Gefängnisarbeit, smst. 21. Aarg., 5. Hæfte.

¹⁾ Sml. Landdagsmedlem Hermann: Sitzber. d. preuss. Ldt. 3. Wahlper., Sp. 4830, Polenz: Gefängnisarbeit, Strafvollzug in Preussen, se ofr., og Lubert: Handwerk und Gefängnisarbeit, smst.

Dette Tal er i Løbet af Aaret steget til 500. Man tør vist sige, at den fulde Gennemforelse af Forordningen ogsaa i den øvrige Del af Preussen vil ske i den nærmeste Fremtid. Som Justitsministeren pointerede i sin Tale i Landdagen¹⁾, indeholder Forordningen langt mere, end Titlen angiver. Den betyder en fuldstændig Omlægning af preussisk Straffuldbyrdelses Organisation og Haandhævelse. Samfundets Beskyttelse er ogsaa for Forordningen af 7. Juni et Hovedformaal. Den forfølger dette Maal, idet den dels gennemfører Isolering af de uforbederlige, dels stræber efter at opdrage de øvrige til at undgaa Tilbagefald. Det progressive System søger at naa Maalet gennem Opdragelse af Fangen, ved at udvikle hans Ansvarsfølelse og ændre hele hans Syn paa Lov og Moral. Her er Talen ikke alene om god Opførsel og Arbejdsflid; det drejer sig meget mere om Personen, om en Befæstelse af Vilje og Udholdenhed, det drejer sig om at skabe en positiv-aktiv Indstilling overfor Liv og Arbejde. Under den gradvise Oprykning fra Trin til Trin skal han gaa frem i indre Styrke, Lovbryderen skal atter blive Samfundsmedlem, den gode Fange en god Borger²⁾.

Særlig paa 2 Punkter blev der fremsat Kritik af Forordningen. For det første blev det anført, at progressiv Straffuldbyrdelse i Forbindelse med et stigende Antal Begunstigelser ved Overgang fra det ene Trin til det andet kan forlede Fangen til Hykleri og Bedrag. Hertil blev der under Debatten i Landdagen træffende bemærket, at Hykleri — baade i det private og det offentlige Liv — ikke er noget nyt. Hykleri vil man altid kunne finde i et Fængsel. Men Personalets Erfaring vil altid gøre det muligt at erkende Hykleriet. Faren er ikke saa stor, at den berettiger til at kuldkaste hele Reformen.

Det andet Punkt, paa hvilket Kritikken satte ind, var

¹⁾ Sitzber. d. preuss. Ldtgs., 3. Wahlperiode, Sp. 12925.

²⁾ Sml. Sommi von Bahder-Eschenburg: Das Recht auf Strafe. Werdende Zeitalter, Febr.-Marts 1930, og Albert Krebs: Voraussetzung pädagogischer Wirksamkeit im Strafvollzuge, smst.

Lempelserne i Fængselsregimet, Indrømmelse af nogle Bekvemmeligheder og Adspredelser, der, som Kritikken sagde, fører til en Forflygtigelse af Straffen og til Blødagtighed. Som om man ganske havde glemt Arbejdspigten, henviste man til det lette Fængselsliv og til, at Straffens Begreb ikke er foreneligt med Fuglebure i Cellen og Koncert af et populært Jazzorkester i Fængslet. Billeder i illustrerede Blade, der viser Cellens Indretning paa Slutstadiet eller Gymnastiktime i Fængselsgaarden har vakt ganske fejlagtige Forestillinger hos store Dele af Befolkningen, der ikke er kendt med de virkelige Forhold. Hos de ukyndige frembragte disse Billeder det Indtryk, at Fangernes Liv bestod alene af Bekvemmeligheder og Fornøjelser; de bevirkede, at man paa Forhaand var imod Tanken, og virkede saaledes imod Øjemedet. Resultatet af disse fejlagtige Forestillinger var det bevingede Ord »Fængselssanatorium«.

Fængslets Virkelighed svarer naturligvis slet ikke til denne overfladiske Dom. — »Vi er ikke for humane«, udtaler Landdagsmedlem Grschimek: »Straffen bestaar alene i Frihedsberøvelsen, og det er en uhyre tung Straf¹⁾«. Statssekretær Hölscher bekræftede denne Opfattelse, idet han anførte, at den Bekymring, at Livet i Fængsel skulde være bedre end Livet i Frihed, er ganske ubegrundet, netop fordi det allervigtigste, Friheden, her er udelukket²⁾.

I sit Svar paa den fremførte Kritik gjorde Justitsministeren gældende, at de, der opfatter Forordningen alene som Begunstigelser for Fangerne, ganske har overset det, der er dens egentlige Formaal. Tyngdepunktet ligger naturligvis ikke i selve Begunstigelserne. De er kun Midlet til Fangens Opdragelse og Genrejsning. De indrømmes derhos ikke samtidigt og ikke uden videre; der stilles store Krav til Fangen, for han opnaar Oprykning til det højere Stadium, ja disse Krav er tilmed større end tidligere. Man

¹⁾ Sitz.ber. d. pr. Ldt., 3. Wahlp., Sp. 4844. ²⁾ Staatssekretär Hölscher: Strafzweck und Strafvollzug, Strafvollzug in Pr., se ofr.

maa ej heller overse, at Mildnelsen af Anstaltstvangen gaar parallelt med en Paalæggelse af Ansvar, der stiller store Krav til Fangens Viljestyrke.

De nævnte Billeder fra Fangens Liv, der har fremkaldt Ordet »Fængselssanatorium«, kan faktisk vække den Forestilling, at alle disse Begunstigelser indrømmes alle Fangerne. I Virkeligheden er Forholdet det, af de 30,000 Fanger, der ved Begyndelsen af Aaret 1930 hensad i preussiske Fængsler, var de 20,000 Fanger med korte Straffe (indtil 9 Maaneder), og disse omfattes som allerede ovenfor nævnt ikke af det progressive System. Af de resterende 10,000 er kun 2,000 rykket op paa 2. og 3. Stadium. Disse Tal viser det uholdbare i de nævnte Forestillinger og understreger tillige Vanskeligheden ved Oprykning.

»Men for enhver, i hvem der findes blot en lille Smule Opdrift, vil det betyde en Opmuntring, at han mærker, at han selv er Herre over sin Skæbne og paa en vis Maade selv kan erhverve sig de Friheder, der er forbundet med Oprykningen; og det er jo dog netop disse, som vi søger at hjælpe for at vinde dem tilbage for Samfundet og søger at sikre en straffri Fremtid ved at vække og styrke dem paa alle Maader«¹⁾.

Denne Reform af den preussiske Straffuldbyrdelse har fra mange Sider vundet fuld Tilslutning og varm Anerkendelse. Landdagsmand Letterhaus betegner Reformen som et skelsættende og dristigt Værk. Paa samme Maade og med omtrent samme Ord blev Reformen hilst af Repræsentanter for de forskellige politiske Partier og i Faglitteraturen og den overvejende Del af Pressen²⁾. Ogsaa i den udenlandske Faglitteratur fremkom der lignende Udtalelser. Justitsminister Schmidt anførte en saadan Udtalelse af en amerikansk Fængselsmand³⁾: »Forordningens sunde, stærke.

¹⁾ Sitzungsber. d. pr. Ldtgs., 3. Wahlpr., Sp. 18320.

²⁾ Saml. Hans Weinberg: Amerikanische Strafanstalten, Das werdende Zeitalter, Febr.-Marts 1930, og Fritz Kleist: Der Strafanstaltsschullehrer, smst.

³⁾ Justitsminister, Dr. Schmidt, Juristische Wochenschr., 1931, S. 3.

frie og fremskridtsvenlige Tanker overgaar alt, hvad der hidtil er gennemført paa dette Omraade«. For Tilhængere af det opdragende System er der ingen Tvivl om, at Forordningens bærende Kraft, Justitsminister Schmidt, fortjener en ikke mindre Anerkendelse. Under Landdagens Drøftelse af Reformen henvendte Grschimek sig til Ministeren med disse Ord: »De, Hr. Minister, kan kaldes en Forkæmper for Fangernes Menneskeværd«.

Idet Ministeren udsendte Forordningen af 7. Juni, blev han det.

Omorganisationen av den finska rätts- och kriminalstatistiken.

En överblick av dr. VELI VERKKO

I slutet av år 1930 utkom tredje och sista bandet av publikationen »Brottsligheten år 1927«, behandlande personer som undergå straff. Genom denna publikations fullbordande har ett vittomfattande, långvarigt arbete för nydaning av den finska rättsstatistiken i huvudsak bragts till sitt slut. Därför torde en kort översikt av denna reform vara här på sin plats.

De första statistiska publikationerna i Finland på rättsväsendets område voro prokuratorns årliga »berättelser om civila rättegångsärendena och brottmålen i landet« för åren 1843—1890. De ganska bristfälliga uppgifterna i desamma härrörde från vederbörande underdomåre, vilka det ålåg att ifylla för ändamålet fastställda formulär.

I ett nytt skede ingick rättsstatistiken år 1891. Från och med detta år kom statistiken till största delen att grunda sig på primärmaterial, som av domstolarna insändes dels i *utdrag ur domlängderna*, dels åter i s. k. *personuppgifter* angående »grova brott«, d. v. s. angående personer, som i första instans blivit dömda till döds- eller tukthusstraff (eller avsättning.¹⁾) Statistiken blev betydligt utvidgad och sönderföll i tvenne delar, sålunda att den första innehöll uppgifter om antalet och arten av de av domstolarna hand-

¹⁾ Personuppgifterna hava senare ersatts med s. k. *personkort* som basera sig på straffregistrets straffuppgifter.

lagda målen och ärendena (den s. k. arbetsredogörelsestatistiken), medan den egentliga kriminalstatistiken ingick i den senare delen. Betydelsen av reformen underströks genom publikationens införlivande med Finlands officiella statistik, varav den utgör XXIII serien.

Till sitt innehåll förblev denna publikation nästan oförändrad från år 1891 ända till 1920-talet. Under denna långa period hade förhållandena så mycket utvecklats och förändrats att en reform av rättsstatistiken var påkallad. Detta var i synnerhet fallet med den kriminalstatistiska delen. Brottslighetsfrekvensen i landet hade under självständighetstiden avsevärt ökat och erfordrade en mångsidigare belysning.

Tidpunkten för en omfattande nydaning av rättsstatistiken var således särdeles lämplig.¹⁾

Vid reformens genomförande måste uppmärksamheten främst riktas på kriminalstatistiken. Därvid ansågs det ändamålsenligt, att *kriminalstatistiken* beträffande åtalade och sakfälda personer avskildes från arbetsredogörelsestatistiken, som behandlar domstolarnas verksamhet, till en *självständig publikation*.

Inom kriminalstatistiken hade härintills speciellt den på personuppgifter (personkort) baserade statistiken varit bristfällig. Den innefattade, såsom redan nämndes, endast uppgifter rörande till döds- eller tukthusstraff (eller avsättning) dömda och därtill knapphändiga sådana. Nu införlivades med dessa ett dubbelt så omfattande material, *personkorten* över till *fängelsestraff* i första instans dömda (senare tillkommo *personkorten* över till *allmänt arbete* förordnade). Samtidigt utökades innehållet betydligt. Ett särskilt omnämnande förtjäna uppgifterna om tidigare avstraffade, vilka uppgifter nu blevo genomgående reviderade och utökade.

¹⁾ Beträffande planen för reformen, se närmare min artikel »Rikostilastomme laajentamisesta», (»Om utvidgning av kriminalstatistiken.») Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja 1925, s. 49—59.

Även de från domlängdsutdragen extraherade uppgifterna blevo nu mångsidigare och mera detaljerade än förut.

Nu nämnda reformer hava förverkligats i den år 1927 utkomna publikationen »Brottsligheten år 1925» (Rättsstatistik No. 37), vilken i det nuvarande kriminalstatistiska systemet ingår såsom band II i publikationen »Brottsligheten» under rubrik »Åtalade».

Men härmed hade kriminalstatistikens omdaning ej slutförts. I programmet ingick även dess utvidgande med *nya statistiska undersökningar*. Den tidigare statistiken hade enbart behandlat den av domstolarna konstaterade brottsligheten. För dess förfullständiggande erfordrades statistiska data om den av polismyndigheterna konstaterade brottsligheten, vilken kommer mycket närmare den verkliga brottsligheten än den av domstolarna konstaterade.¹⁾ Då densamma åstadkommes snabbare än den sistnämnda, har den ett betydande direkt kriminalpolitiskt värde. Ifrågavarande statistik tillkom på grund av den 11 december 1926 fattat beslut och år 1928 utgavs den första polisstatistiken, som hänförde sig till år 1927 och utgjorde I bandet i publikationen »Brottsligheten»²⁾ under rubrik »Brott som kommit till polisens kännedom».

De personuppgifter om brottslingar, som erhållas från domstolarna äro jämförelsevis knappa och en utökning av dem stöter på allvarsamma hinder. Endast fängvårdsmyndigheterna kunna lämna mera detaljerade personuppgifter.³⁾

¹⁾ Jfr. min undersökning »Kriminalstatistiken och den verkliga brottsligheten», Nordisk Tidsskrift för Strafferet 1930, särskilt s. 98 och 99 samt s. 125.

²⁾ För erhållande av möjligast färskas uppgifter publiceras på finska kvartalsvis en resumé av polisstatistiken under namn »Neljänne tilasto poliisin tietoon tulleista rikoksista», »Kvartalsstatistik över brott som kommit till polisens kännedom».

³⁾ Detta har *Franz von Liszt* redan för ca 40 år sedan framhållit. I sin avhandling »Kriminalpolitische Aufgaben» (v. *Liszt*, Strafrechtliche Aufsätze und Vorträge, Erster Band, Berlin 1905, s. 316—317) anför han bl. a. följande »Ich bin mir weiter auch darüber klar, dass es äusserst bedenklich wäre, den Inhalt der von den Gerichten auszufüllenden Zählkarten zu vermehren. Aber

Visserligen hänföra uppgifterna sig icke i detta fall till sakfällda, utan till dem, som undergå straff eller till fängkontingenten, men denna omständighet verkar ej mycket på sak. I anseende härtill väcktes förslag om överförande av fängvårdsstatistikens personstatistiska del till rättsstatistiken och vann detta förslag godkännande den 13 dec. 1926. Den nu utkomna statistiken »Personer, som undergå straff» utgör, såsom ovan nämnts, III bandet i publikationen »Brottsligheten».

Samtidigt som den personstatistiska delen av fängvårdsstatistiken överförts till rättsstatistiken, har genomgripande förändringar vidtagits beträffande källmaterialet. Tidigare infördes uppgifterna om fångarna på fastställda blanketter. Detta system har nu övergivits, i det för varje tukthus- och fängelsefänge ävensom för varje till allmänt arbete hållen person utskrives ett s. k. *fångkort*.¹⁾

För att kontrollera uppgifternas riktighet fogas till varje fångkort motsvarande personkort över de till tukthus- och fängelsestraff i första instans dömda ävensom de av landshövdingarna till allmänt arbete förordnade personerna (källmaterialet till »Brottsligheten II», jfr. ovan s. 75—76). Genom att sålunda uppgifterna om fångar överförts från blanketter på kort och genom att personkorten, som insamlats för andra ändamål, förenats med dessa, har en vetenskapligt exakt och tillfredsställande bas skapats för fängstatistiken. Detta bör ock anses som denna statistiks huvudsakligaste vinning. En utökning av fångkortet med enskilda frågor liksom ock anställandet av specialenkäter vållar inom detta system inga svårigheter.

meiner Meinung nach sind es auch gar nicht die Gerichte, sondern die Organe der Gefängnisverwaltung, welchen die Erfüllung dieser neuen Aufgabe zu übertragen wäre. Eine nach einheitlichen Grundsätzen für das ganze Deutsche Reich geregelte Gefängnisstatistik könnte das Urmaterial für die kriminal-biologischen und kriminal-soziologischen Arbeiten des Kaiserlich statistischen Amtes liefern.

¹⁾ Endast uppgifterna om bötesförsonare utskrivas på blankett.

Sålunda bildar landets kriminalstatistik från och med år 1927 ett enhetligt system, som omfattar trenne band och så allsidigt som möjligt belyser brottsligheten.

Tidigare har redan framhållits, varför kriminalstatistiken och den s. k. arbetsredogörelsestatistiken kommo att utgöra skilda publikationer. Beslut om denna förändring fattades våren 1926, då tillika förordnades, att den sistnämnda framdeles skulle utkomma som *två-årspublikation*. På grund härav utkom år 1929 publikationen »*Domstolarnas och överexekutorernas verksamhet åren 1925 och 1926*«, med nyredigerad text. Den 15 november 1926 fastställdes av justitieministeriet en ny *nomenklatur för tvistemål*, som från och med början av följande år skulle av domstolarna iakttagas med avseende å domlängdsutdrag. Sålunda kan ifrågavarande nomenklatur tagas i bruk i den nästutkommande två-årsstatistiken, för åren 1927 och 1928. Twistemålen's uppdelning i arbetsredogörelsestatistiken har härintills varit synnerligen bristfällig.

Således har rättsstatistiken i sin helhet blivit omdanad med beaktande av landets förhållanden och i synnerhet det bekymmersamma brottslighetstillståndet. Det är att hoppas, att det sålunda tillkomna kunskapsmaterialet icke förblir oanvänt i kampen mot brottsligheten.

Private Personers Medvirkning ved Straffuldbyrdelsen.

Af Fængselsinspektør VIGGO WAAGENSEN.

Under Titlen »Nogle Bemærkninger vedrørende Frihedsstraffens Udstaaelse« har Fængselsdirektør Kampmann i Oktoberhæftet 1930 af dette Tidsskrift faaet optaget sin Besvarelse af det Forhandlingsemne paa den internationale Penitentiærkongres i Prag, der angik Affattelsen af de nærmere Bestemmelser vedrørende Straffens Udstaaelse.

De fleste Fængselsfolk hilser vist med Glæde Fremkomsten af denne Artikel. Det er jo desværre ikke almindeligt, at Spørgsmaal om den nærmere Udformning af Frihedsstraffen eller dermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal gores til Genstand for Omtale eller Diskussion indenfor dette Tidsskrifts Rammer. Maatte Fængselsdirektør Kampmanns Artikel i denne Henseende betyde Indvarslingen af en ny Tid, vil det sikkert blive mødt med udelt Tilslutning fra alle, som staar indenfor det praktiske Fængselsarbejde.

Det er derfor noksaa meget for at »smede, mens Jernet er varmt«, end fordi jeg paa væsentlige Punkter er uenig med Fængselsdirektøren, at jeg ønsker at knytte et Par Bemærkninger til Direktørens Artikel, forsaavidt angaar Privatpersoners Medvirkning ved Straffuldbyrdelsen.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om Indførelse af Tilsynsraad ved Straffængslerne er jeg med Forfatteren enig i, at der næppe her i Landet er nogen stærk Trang til Indførelse af saadanne, og at deres Oprettelse nærmest maa ses som

en Konsekvens af Lægfolks Deltagels i den kriminelle Retspleje.

Den væsentligste Indvending, der kan fremfores mod Indførelse af Tilsynsraad, er utvivlsomt den af Forfatteren selv anførte, at Raadene let imod deres Vilje vil kunne virke forstyrrende i Stedet for fremmende paa Ledelsens systematiske og rationelle Arbejde m. H. t. Fangernes Op-
rejsning. Denne Betænkelighed bliver imidlertid betydelig afsvækket, naar Tilsynsraadenes Opgave, saaledes som foreslaaet, indskrænkes til kun at være medvirkende ved Over-
vaagelsen af de for Fangernes Behandling gældende For-
skrifter. Selv om den individualiserende Fangebehandling, som jo i Øjeblikket er og ud i Fremtiden maa være Tidens
Lösen indenfor Straffuldbyrdelsen, i nogen Grad vil virke
desorienterende paa Tilsynet, er der dog en fast Kærne af
Regler, der skal lægges til Grund ved enhver Fanges Be-
handling, og at denne faste Kærne overholdes i Forholdet
overfor den enkelte Fange, bliver det Tilsynsraadets Sag
at føre Kontrol med.

Naar Tilsynsraadets Opgave imidlertid begrænses som
her anført, forekommer det mig paa den anden Side ikke
at være helt uden Interesse at drage en Parallel mellem de
her foreslaaede Tilsynsraad og det Tilsyn med Varetægts-
fangers Behandling, som blev indført ved Retsplejeloven
af 1916, og spørge om de Erfaringer, man har høstet m.
H. t. dette Tilsyn. Thi det kommunale Tilsyn med Vare-
tægtsfangers Behandling har ifølge Loven ganske den samme
Opgave, som her er tiltænkt Tilsynsraadene ved Straffængs-
lerne, idet Retsplejeloven bestemmer (§ 793), at de kom-
munale Tilsyn ved Besøg i de indenfor deres Omraade
liggende Fængsler skal overbevise sig om, at de for Fængs-
lerne og Varetægtsfangernes Behandling gældende Bestem-
melser overholdes. Og ved Justitsministeriets Cirkulære af
5. December 1919 er Tilsynets Beføjelser nærmere præci-
seret derhen, at de kan forlange sig forevist ethvert til
Varetægtsfangers Ophold bestemt Rum, Fangebeklædningen,

Fangekosten m. v., at de kan begære Oplysning om ethvert Varetægtsfangernes Behandling vedrørende Forhold, og at de skal have Adgang til, om de ønsker det, at tale med Varetægtsfangerne, uden at nogen anden er til Stede.

Om Tilsynene med Varetægtsfangers Behandling er der utvivlsomt det samme at sige som om de her omhandlede Tilsynsraad, at de maa anses som et Supplement til Lægfolks Deltagelse i den kriminelle Retspleje, og de samme Grunde, som i sin Tid formentlig førte til Oprettelse af Tilsyn med Varetægtsfangers Behandling, nemlig at det her drejer sig om Personer, der er berøvet Friheden og i denne Situation er afskaaret fra at skaffe sig Gehør for mulige Klager over Misbrug fra Fængselsledelsens Side, taler ogsaa for Oprettelsen af Tilsynsraad med Straffangers Behandling, maaske endda i højere Grad under Hensyn til, at Straffangerne er ganske afskaaret fra enhver Forbindelse med Omverdenen udenom Fængselsledelsen, medens Varetægtsfanger dog har Adgang baade til ukontrolleret Samkvem med deres Forsvarer og til at afsende lukkede Skrivelser til Ret og Øvrighed udenom Fængselsledelsen.

Efter mit Skøn bliver der saa mange Lighedspunkter mellem de to her omhandlede Arter af Tilsyn, at det er berettiget at spørge, om man m. H. t. Tilsynene med Varetægtsfangers Behandling har høstet saadanne Erfaringer, at disse afgjort taler imod Oprettelsen af Tilsynsraad i Straffængslerne. Til Forholdene udenfor København har jeg intet Kendskab, men m. H. t. Tilsynet med Varetægtsfangerne i de kopenhavnske Fængsler kan jeg kun sige, at mine Erfaringer m. H. t. dette Tilsyn ikke taler imod Oprettelsen af Tilsynsraad i Straffængslerne. Det kommunale Tilsyn i København har regelmæssigt aflagt Besøg i Fængslerne, men deres Samtaler i Enrum med Varetægtsfangerne har aldrig i nogen Maade virket generende for Fængselsledelsen eller voldt denne Vanskelighed i dens Stilling overfor Fangerne. Selv om Tilsynet ikke i de forløbne 11 Aar har haft Anledning til at skride ind, har dog den Om-

stændighed, at der findes et Tilsyn, og at Fangerne har uhindret Adgang til at tale med det, været en Støtte for Fængselsledelsen, naar der fra Fangernes Side har været fremført uberettigede Klager over Behandlingen. Og Tilsynet vil i paakommende Tilfælde kunne være en Støtte for Ledelsen, saafremt der offentlig maatte fremkomme Angreb paa Fængslets Ledelse for dets Behandling af Fangerne. Erfaringerne i den forløbne Tid har saaledes givet den daværende Fængselsinspektør i København, G. Brochner-Mortensen, Ret i hans Betragtninger, da han i sin Tid i nærværende Tidsskrifts Aargang 1920, Side 202, skrev om det kommunale Tilsyn, at et saadant Tilsyn for Fængselsmyndighederne vilde betyde en stor Støtte saavel overfor Fangerne som overfor Offentligheden, idet der hidtil havde manglet et Organ for Kontrol fra Offentlighedens Side ikke alene med, at Misbrug fra Fængselsmyndighedernes Side ikke fandt Sted, men ogsaa med Troværdigheden af Beretninger fra Arrestanterne om Overgreb.

Direktor Kampmann anfører, at Tilsynsraadene foruden at overvaage Overholdelsen af Reglerne for Fangebehandlingen, skal være en Støtte ogsaa for Fængslets ansvarlige Forstander, og saafremt de rette Folk kommer ind i Raadet, har han ganske sikkert Ret heri, idet der sikkert vil gives adskillige Forhold, hvor Fængslets Leder med Udbytte vil kunne benytte Tilsynsraadet som en Slags raadgivende Institution. At Raadet derimod ikke bør have Ret til at give nogensomhelst Forskrifter med Hensyn til Fangebehandlingen eller Fængslets Administration, lige saa lidt som Raadet bør have nogensomhelst Indflydelse paa den enkelte Fanges Behandling, er jeg ganske enig med ham i. Dertil maa kræves Folk med faglig Uddannelse og indgaaende Kendskab til Fangebehandlingen.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om, hvilken Myndighed der skal foretage Beskikkelsen af Raadets Medlemmer, foreslaar Fængselsdirektøren, at Beskikkelsen skal foretages af vedkommende Regeringsdepartement, altsaa in casu Fæng-

selsdirektoratet. Konsekvensen af, at Tilsynsraadet skal fungere som Repræsentant for Offentligheden og paa dennes Vegne skal overvaage, at Reglerne for Fangebehandlingen overholdes, burde vel egentlig føre til, at Raadets Medlemmer udvalgte ikke af Centraladministrationen, men af de folkevalgte Repræsentationer, saaledes som Tilfældet er med Tilsynene med Varetægtsfangers Behandling.

I den tidligere nævnte Artikel udtalte daværende Fængselsinspektør B.-M., at man ved at knytte Virksomheden som Tilsynsførende til de overvejende politisk farvede kommunale Raad i nogen Grad havde forvasket det, der burde være Institutets Grundprincip: en rent menneskelig, medborgerlig Overvaagen af Arrestanternes Behandling, idet der kunde være Fare for, at de udvalgte betragtede sig som forsynede med politiske Mandater, som repræsenterende deres Parti og dets Anskuelser. De Erfaringer, jeg har gjort i den forløbne Tid her i København, har ikke bekræftet denne Frygt, idet jeg aldrig paa noget væsentligt Punkt har kunnet mærke, hvilket Parti de kommunale Tilsynsførende tilhorte. Men kan der end næres nogen Betænkelighed i den anførte Henseende, ser jeg det paa den anden Side som en Fordel, at de folkevalgte Forsamlinger repræsenteres i Tilsynene, idet der gennem disse Tilsyn kan tilfores Folkerepræsentationerne Indsigt i og Interesse for de Problemer, hvormed Straffuldbyrdelsen beskæftiger sig, og dette vil eventuelt ved given Lejlighed kunne komme Straffuldbyrdelsens Organer til Gavn. Jeg nærer derfor i og for sig ikke saa stor Betænkelighed ved at lade Tilsynsraadenes Medlemmer udvælges af de repræsentative Forsamlinger. Paa den anden Side er jeg med Fængselsdirektøren enig i, at der i Tilsynsraadet bør sidde Personer, som ved tidligere Virksomhed paa et socialt eller andet offentligt Omraade har erhvervet sig en saadan Indsigt og Erfaring, at de maa antages at have fornøden Forstaaelse af Straffuldbyrdelsens Opgave; og mener man ikke, at de politiske Forsamlings Valg af Tilsynsraadenes Med-

lemmer vil yde nogen Garanti i denne Henseende, kunde jeg derfor tænke mig, at man gik Kompromisernes Vej og lod Tilsynsraadene besætte dels af Centraladministrationen og dels af Folkerepræsentationen.

M. H. t. Enkeltpersoners Medvirken ved Straffuldbyrdelsen vil jeg se bort fra den Medvirken, der finder Sted ved Afholdelse af Foredrag og Koncerter, og derimod vende mig til Spørgsmaalet om Enkeltpersoners Aflæggelse af Besøg hos Fangerne. Naar Straffuldbyrdelsens Opgave er at medvirke til Fangens Resocialisering, ligger der paa dette Omraade et endnu i høj Grad uopdyrket Felt. Man kan udtænke de bedste Systemer for Straffuldbyrdelsen, gøre den Paavirkning, som Fangerne er Genstand for gennem Arbejde, Undervisning og Sjaelesorg o. s. v., saa intensiv som muligt, indrette det bedst tænkelige Klassesystem, der lader Fangerne gradvis rykke op til større og større Ansvarsfølelse for derigennem at vænne dem til Friheden — alt vil være frugtesløst, hvis man ikke skaber en virkelig Forbindelse mellem Fængslet og den frie Tilværelse efter Løsladelsen. Springet fra at være forsørgt Anstaltslem og til at være en fri, selvforsørgende Borger er saa stort, at ikke selv det snildest udtænkte Klassesystem vil kunne tage Brodden af denne Overgang. Paa dette Punkt har der været syndet meget og syndes endnu af Straffuldbyrdelsens System. Et Skridt i den rigtige Retning tager Straffeloven ved at knytte Institutet »Løsladelse paa Prøve« til alle Frihedsstraffe af længere Varighed og ved at forbinde denne Prøveløsladelse med et Tilsyn af en dertil egnet og villig Person eller en Institution. Det bliver det til Prøveløsladelsen knyttede Tilsyn, der skal bære den løsladte over den Grav mellem Fængslet og Friheden, i hvilken saa mange nu falder i. Men skal den sociale Forsorg, som Tilsynet er Udtryk for, betyde noget, skal den sætte ind allerede i god Tid inden Løsladelsen. Da man næppe udelukkende kan basere dette Tilsyn paa de til Fængslerne knyttede sociale Medarbejdere, idet et Tilsyn ved disse alene i mange,

maaske endda i de fleste Tilfælde vil være ganske utilstrækkeligt, maa man gaa den Vej enten at lade Repræsentanter for sociale Institutioner eller andre med social Indsigt og Forstaaelse udrustede Personer overlage Opgaven som Tilsynsførende med de prøveløsladte. Men i begge Tilfælde vil det være af Vigtighed, at den eller de Personer, til hvis Omsorg den prøveløsladte betroes, i betimelig Tid inden Løsladelsen faar Adgang til at knytte Forbindelsen med sin Klient. Den prøveløsladte bør i god Tid inden sin Løsladelse kende og faa Fortrolighed til den Mand, som skal være hans Raadgiver og Støtte efter Løsladelsen. Men et Tillidsforhold kommer ikke i Stand, med mindre Fængslet giver Fangens Tilsynsførende Adgang til ukontrolleret Samkvem med ham under den sidste Tid af Fængselsopholdet. Da Straffuldbyrdelsens Opgave ikke bør kunne siges at være sluttet ved Løsladelsen, vil det derfor med Rette kunne hævdes, at der her bliver et stort Omraade for private Personers Medvirken ved Straffuldbyrdelsen, og det bliver ganske utvivlsomt paa dette Felt, at private Personer vil kunne yde den største Indsats. Det maa derfor hilses med Glæde, at vort Fængselsvæsens Chef har gjort sig til Talsmand herfor.

Litteratur.

Svensk Juristtidning 1931, Häft. 3.

Svensk Juristtidning har viet *Johan C. W. Thyrén* sin sekstende Aargangs tredje Hæfte, der fremtræder som et selvstændigt, stateligt Festskrift for den fremragende svenske Kriminalist.

Hæftet indeholder en Række vigtige Bidrag til nordisk Strafferetslitteratur fra dansk, finsk, norsk og svensk Side. Af disse er i nærværende Tidsskrift allerede tidligere omtalt *Oluf H. Krabbe's* Afhandling om Forsøgets Strafbarhed. I øvrigt skal fremhæves *Jon Skeie's* Gennemgang af Sikringsbestemmelserne i norsk Lov af 22. Februar 1929, indeholdende en interessant Statistik over Sikringsforskrifternes Anvendelse i Tiden fra Marts 1929 til Udgangen af Aaret 1930 (meddelt Forf. af Rigsadvokat *Haakon Sund*); en lille tæt Afhandling af *Ragnar Bergendal* om Samtykkets legislative Behandling, der de lege ferenda udmunder i, at Spørgsmaalet i det væsentlige ikke bør undergives positiv Kodifikation; et energisk Indlæg for Dagbodssystemet af *N. Gärde*, der navnlig fremhæver »att vid detta system bedömandet av brottets svårhetsgrad bibehålles som ett självständigt led vid straffets ådömande samt att denna svårhetsgrad kommer till ett klart och otvetydigt uttryck i bötesdomen«, og at Systemet i Virkeligheden ikke er mere indviklet, men med Henblik paa Forvandlingsstraffens Idømmelse tværtimod mere praktisk end den »enkle Bøderegel«, der under eet skal tage Hensyn til Deliktets Grovhed og Betalingsevnen; fremdeles den meget interessante Undersøgelse af Principperne for »privilegeret Frihedsstraf« (*custodia honesta*), hvormed *Folke Welter* afslutter Hæftet. Skriftet indeholder endvidere en Oversigt over »Nyare strävanden inom straffrätten« af *Viktor Almquist*, en Gennemgang af den ny italienske Straffelov af *Jacob Petterson* samt en Række Afhandlinger af mere speciel Interesse af *R. Erich* (»Aktuella författningsfrågor i Finland«), *K. Schlyter* (»Bör tvangsarbete för lösdriveri ådömas av polismyndighet eller av domstol?«) og *Nils Stjernberg* (»Några ord angående tolkningen af uttrycket »Bedrager sig till gods eller penningar« i Str. L. kap. 22 § 1«). Endelig bidrager fra medicinsk Side *Olaf Kinberg* og *Alfred Petré*n med Afhandlinger om Behandlingen af »abnorm- och vanebrottsligheten« og om »interneringsnämndens uppgifter«.

S. II.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Konfrontation.

I »*Revue Internationale de Criminalistique*«, 1929, S. 165 flg., har Dommer F. Gorphe i Lille skrevet en Artikel »*Comment procéder aux confrontations d'identité*«, hvoraf her refereres følgende.

Mens Forf. opstiller som det naturlige Ideal, at Konfrontation foretages paa en saadan Maade, at Sandheden kommer frem, beklager han, at Konfrontation, som den almindelig iværksættes, nærmest virker som en Opfordring til Genkendelse. Han advarer mod ethvert Skridt af Suggestion i det ydre Apparat og i Spørgsmaalenes Form og Tone og maner til den største Forsiglighed for at undgaa falske Identificeringer.

Jeg skal her særlig beskæftige mig med Forf.s Bemærkninger om selve *Konfrontationens Teknik*, mens jeg overspringer hans Betragtninger om Vidne-Psykologi.

Naar Vidnet er fremstillet, gælder det om at konfrontere ham med den Person, hvis Genkendelse eller Ikke-Genkendelse det drejer sig om. Det lyder simpelt og nemt, og dog er det her, at Fælden ligger for Vidnets Fod. Et Fejludsagn kan let fremkaldes eller næsten fralokkes Vidnet, uden at man egentlig tænker derover. Og dog er Vidnesbyrdet ofte uigenkaldeligt og skæbnesvangert for Straffeprocessens Forløb. Fremgangsmaaden, som den gerne iværksættes i Praxis, nemlig at en Arrestant føres frem for Vidnet, for at han kan genkende ham som den skyldige, maa nemlig erkendes at være suggestiv. Den almindelige Formodning om, at den Anklagede paa Forhaand anses uskyldig, spottes i Virkeligheden af Kendsgerningerne, eftersom det kun er en Følge af en Formodning om Skyld, at en Anklage rejses, og især at Anklagede fængsles. Det er dog ganske naturligt at mene, at Manden sandsynligvis er skyldig. Og Vidnet, der staar foran en Konfrontation, har denne forudfattede Mening, endog inden han har set Arrestanten, en Mening, der vil gøre Vidnet tilbøjelig til Genkendelse. Denne Atmosfære af Suggestion fortættes kun ved det triste Syn af

Arrestanten, der fores ind mellem to Kriminalbetjente. Føler Vidnet sig egentlig noget usikker, vil dette Syn maaske være bestemmende for hans Overbevisning om Identiteten. Fra Troen paa, at det kunde være den Skyldige, til Troen paa, at det er den Skyldige, er der ikke altid langt. Og har Vidnet engang bekræftet Identiteten, vil han være tilbøjelig til at opretholde dette Udsagn paa Grund af den Art Selv-Suggestion, der hidrører fra, at man altid søger at retfærdiggøre sin egen Mening, at bestyrke sin egen Tro. Naar Vidnet spørges paany, vil der være mange Chancer for, at han gentager, hvad han har sagt, maaske med en større Overbevisnings Styrke.

Forf. omtaler en falsk Identificering, der fandt Sted i Warschau i 1906. En ung Mand var tiltalt for Tyveri, begaaet i Hus ved høj lys Dag. Flere Vidner, hvoriblandt Portnerkonen, havde Lejlighed til at se Anklagede, der sad paa Anklagebænken, og de bekræftede med Ed, at han var den Mand, de havde set gaa rundt om Huset, derefter gaa ind i Huset og endelig løbe sin Vej. Medens Vidnerne afhørtes, havde den Anklagede forholdt sig tavs. Han rejste sig nu og fortalte (hvad der var sandt), at den Skyldige var, ikke han selv, men hans Medfange i Cellen. Han havde overtalt denne Medfange til at blive i Cellen, mens han selv var fulgt med, uden at Vogterne havde lagt Mærke til denne usædvanlige Overlisten. Den nu fremstillede Arrestant var tidligere dømt paa falske Vidnesbyrd og vilde give en praktisk Prøve paa, hvor liden Tiltro Vidner forløjnte, særlig naar det gjaldt Genkendelse. Det maa bemærkes, at der ikke var nogen Lighed mellem de to Personer. Om dette Tilfælde, der tidligere er omtalt i Litteraturen (bl. a. af F. Altavilla i *Psicologia giudiziaria*, Turin, Unione tipografica, 2. Udg., 1927, S. 386), siger Altavilla, at Synet af denne Arrestant i en Situation, der gør det antageligt, at han er den Skyldige, har øvet en suggestiv Virkning paa Vidnerne ved for et ubestemt Erindringsbillede at substituere det nærværende Sanseindtryk.

Det gælder da om at undgaa enhver suggestiv Indflydelse. Det følger af sig selv, at Vidnet bør være isoleret fra andre. Et Ord fra en anden eller blot en Gestus kan være nok til at dreje Svaret i en bestemt Retning.

Naar Konfrontationen skal foregaa, bør Spørgeren afholde sig omhyggeligt fra ethvert suggestivt Spørgsmaal baade i Form og Tonefald. Man bør indskrænke sig til at spørge

Vidnet, om han genkender den Anklagede eller ikke. »Genkender De ham eller genkender De ham ikke?« Lad være at spørge saaledes: »Genkender De ham ikke?« Det bedste er at lade Vidnet selvstændigt udtrykke, hvad han mener.

Man har spurgt, om det ikke var en bedre Fremgangsmaade at fremstille den Person, der skal genkendes, sammen med flere andre. Der er gjort adskillige Forsøg, og denne Fælles-Konfrontation eller bedre Valg-Konfrontation (*confrontation collective, ou, mieux, élective, Wahlkonfrontation*) har vist sig at give bedre Resultater, end naar Personen fremstilles alene. Sammenligningen favoriserer Gendannelsen af Erindringsbilledet og Genkendelsen.

Professor Varendonk har under Forelæsninger for Studenter i Louvain gjort følgende Experiment. En Dag kom tilfældigt et Bybud ind i Auditoriet med et Brev til ham. 14 Dage efter lod han samme Bybud komme ind sammen med 3 andre Bybude og præsenterede dem alle 4 for Studenterne, der deltes i Grupper paa seks. Genkendelsen skete i Almindelighed gradvis, idet Studenterne iagttog og sammenlignede Bybudene. Af 18 Vidner tog 5 Fejl.

Et andet Tilfælde omtaler Altavilla (S. 386 i det cit. Værk). En Mand mødte en Aften sin Rival i en Sporvogn og stak ham med Kniv, hvorefter han undslap fra en forfølgende Gendarm, der paastod, at han vilde kunne genkende ham. To Dage efter blev en Broder til Voldsmanden anholdt og anbragt mellem 4 andre Fanger. Blandt disse udpegede Gendarmen med stor Sikkerhed Broderen som den eftersøgte Knivstikker. Han lignede iøvrigt kun Broderen lidt, bortset fra Skikkelsen. Kom nu Fejlagelsen af, at de øvrige Fangers Skikkelser var anderledes? Neppe. Mon den ikke snarere skyldtes, at Manden blev fremvist i Cellen og i en anden Situation end den, hvori han var set, da han flygtede.

Det vilde være meget interessant at anstille sammenlignende Forsøg imellem Valg-Konfrontation og individuel Konfrontation for at lære de respektive nøjagtige Resultater at kende. Det synes imidlertid foreløbigt, at Valg-Konfrontationen kun har Fordele. Men der bør ikke vælges tilfældige Individuer i den Gruppe, der samstilles. Der bør være en vis Lighed imellem dem. Sammenligningen vinder da i Præcision, og der skabes større Garanti for Genkendelsen. Hvis der var en meget udtalt Forskel mellem Medlemmerne af Gruppen, vilde Vidnet øjeblikkelig notere sig den, der havde en vis Lighed med den Skyldige uden maaske at

korrespondere helt og holdent med ham. Forf. holder paa, at Gruppen af Individier skal fremstilles samtidig, ikke efterhaanden enkeltvis. Varendonk er ved sine Forsøg kommet til den Slutning, som han dog ikke tør indestaa for, at den Fremgangsmaade at lade Vidnet se først paa en anden end den Skyldige vil plumre Erindringen og altsaa bringe et forstyrrende Moment ind.

Et analogt Fænomen frembyder sig, naar man i Stedet for en levende Person viser Vidnet et Fotografi. Folk, der mangler særlig Øvelse, lader sig let vildlede af et Fotografi. Det kan let falskelig støtte en usikker Erindring. Det anbefales almindeligvis at præsentere Fotografiet imellem en Del andre, der ligner det. Denne Fremgangsmaade mindske vel Faren for Suggestion, men ophæver den ikke.

Stedet, hvor Konfrontationen foretages, er ikke ligegyldigt. Vidnet er ikke sig selv i et offentligt Retslokale, end mindre i et Fængsel, særlig naar han kommer derind for første Gang. De fleste Fejltagelser skyldes en Mangel ved det ydre Apparat, hvorunder Konfrontationen finder Sted.

Det anbefales almindeligt (Reiss, Locard) og med god Grund at foretage Konfrontationen paa Gerningsstedet under Belingelser, der nærmer sig de virkelige, særligt hvad Belysningen angaar. Her bruger Vidnet sine Øjne bedre, og Indtrykket har en større Chance for at blive nøjagtigt end i et kunstigt Milieu. Individet bør navnlig præsenteres i samme Stilling og Paaklædning, som da han blev set af Vidnet. Var han paa Flugt, maa man faa ham til at løbe. Et Menneske i Bevægelse har en anden Linie og Holdning end den, der staar ubevægelig, selv Skikkelsen kan tilsyneladende være en anden. Det er netop Erindringen om Bevægelsen, som et Vidne vil bevare mest nøjagtigt. Her er paa engang noget for Øjet og for Øret. Reiss lægger Vægt paa Gangarten og Lyden af Skridtene. For at stimulere Vidnets Erindring om, hvad Øret har opfattet, maa man ikke undlade at lade Individet tale, idet man maa være opmærksom paa, at det er let at forstille sin Stemme. Særlig vigtigt for en Genkendelse er Blikket, den eneste Ting, siger Locard, som man ikke kan sminke. Den paa-gældende kan forsøge at se til Siden, at lukke sine Øjne, men han kan ikke blive ved med at skjule sit Blik. Man har sagt, at Ansigtet er mindre vigtigt, fordi det Signalement, Vidner giver, ofte er vagt. Det mener Forf. nu ikke, for, som han siger, en Ting er at beskrive, en anden at genkende,

og det er dog Ansigtet i sin Helhed, som giver det karakteristiske levende Fysiognomi. Man kan jo blot forsøge at genkende maskerede Personer, saa skal man nok blive belært derom.

Der er mange Forsigtighedsregler at iagttage for at undgaa suggererende Indvirkning. Altavilla bruger det drastiske Billede: Under en Konfrontation er Dommeren som en Kampløder, der skrider ind for at standse en Duellant, der er i Færd med at føre et dødeligt Stød. Det er indlysende, i hvor høj Grad Udfaldet af en Duel afhænger af Kampløderen.

Naar Konfrontationen er forbi, er det vigtigt at foretage et nøjagtigt og detailleret Protokollat. Man er tilbøjelig til at negligere Beskrivelsen af en Konfrontation, og det er dog den, der skal give Læseren af Akterne et Indtryk af, hvad der er passeret, saa at han kan danne sig en Mening om Værdien af Genkendelses-Scenen. En lakonisk Gengivelse af Omstændighederne ved Konfrontationen og af Vidnets Holdning fra første Færd vil blot sætte Dommeren i Forlegenhed eller kan lede til Fejlslutninger. Det er saaledes vigtigt at vide, om Genkendelsen skete øjeblikkelig eller tøvende eller paa et senere Tidspunkt, paa hvilken Maade Konfrontationen foregik, og Spørgsmaalenes Ordlyd.

Höpler (Rigadvokat i Wien) meddeler følgende Tilfælde: Af et Forundersøgelses-Forhørs Akter fremgik det, at et Vidne under Konfrontation med den Sigtede havde genkendt ham som en Person, han havde set paa Gerningsstedet for et Tyveri. Der stod intet om, hvorledes Genkendelsen nærmere var gaaet for sig. Under Domsforhandlingen erklærede Vidnet ikke at kunne genkende den Tiltalte og benægtede at have sagt, at han havde genkendt ham. Sagen blev udsat, og det oplystes, at Undersøgelsesdommeren havde sagt til Vidnet paa en i høj Grad suggererende Maade: »Jeg skal nu vise Dem den Tyv, som De har set, og De kan sikkert kende ham igen.« Under den derpaa følgende Konfrontation havde Vidnet under Paavirkning af Dommerens Udtalelse sagt, at den Sigtede var den Mand, han havde set. Akterne gengav saaledes højst mangelfuldt det passerede, og Protokollatet fjernede sig langt fra Sandheden.

Forf. tager til Slut til Orde for, at der tilvejebringes et videnskabeligt Grundlag for en Afhørings teknik og en Protokolleringsteknik.

E. Schaffer.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und
Strafrechtsreform 1931 Hft. 4—8.

I Aprilheftet redegør Müller (Chemnitz) for sine personlige Indtryk fra russiske Fængsler, efter at Indenrigsministeriet har givet ham Tilladelse til at besøge og optage Fotografier i hvilke Fængsler i Moskwa og Omegn, som han maatte ønske, saavel som at tale ganske frit med Fangerne. Hans Indtryk fra de Anstalter, han saa, er gennemgaaende gode. Han fremhæver særlig, at Afsondringen fra Omverdenen ikke er saa absolut, som man kunde vente; i Fængslet Lefortowo har de ikke blot Radio, men Fangerne kan ogsaa frit holde Aviser, endog udenlandske, foruden at de har deres eget Fangeblad, hvorhos de kan modtage Besøg i Taleværelset 1 eller 2 Gange i hver Dekade; enhver Fange paa Mellemstadiet kan faa 7 Dages Orlov, paa højeste Stadium 14 Dages Orlov fra Fængslet om Aaret, men der haves ikke Krav paa saadan Orlov; til Landarbejde kan der gives indtil 3 Maaneder Orlov; de fleste vender punktlig tilbage fra deres Orlov. Lægetilsynet er højt udviklet med Anvendelse af Speciallæger, der holdes derhos Forelæsninger over Hygiejne og Sygdomstilfælde med fri Adgang for alle Fanger, ligesom disse har juridiske Raadgivere til Disposition hver Dag. Stor Vægt lægges paa kulturelt Opdragelsesarbejde: i gode Skolelokaler undervises Analfabeter og Halv-Analfabeter (ikke mindst i politisk orienterende Retning), der er obligatoriske Kursus for Tekstilarbejdere, et righoldigt Bibliotek, Kredse for Musik, Litteratur og Teater. Lærerkrafterne tages mest blandt Fangerne selv, Skuespillerne — Lefortowo har en smuk Scene — delvis ogsaa. Foredrag og levende Billeder er selvfølgelig Ting, der foregaar 2 Gange i en Dekade, idet hver 5. Dag er Hviledag ogsaa i Fængslerne. I Kvindefængslerne er der en »Vuggestue«, hvor Børnene bliver holdt, til de er 3 Aar. Naturligvis har Fængslerne Fangedomstole efter det Osborne'ske Mønster, og man tilkægger dem betydelig moralsk Værdi. Meget begejstret er Forfatteren over Arbejdskolonien Bolschewa, der ligger meget smukt i en Skov. Disse Kolonier betegner den mest moderne Udvikling af Systemet i Rusland, de er ligestillede med Fængsler og maa ikke forveksles med Tvangsarbejdsanstalter. Bolschewa er en hel By for sig selv, hvor der drives en Række Industrivirksomheder: Fabrikation af

Skøjter, Ski, Tennisketchere, Tekstilvarer, Skotøj. Kolonien rummer baade Mænd og Kvinder, gifte og ugifte, tildels i Fællesbygninger, alt uden gitrede Vinduer og laasede Døre; kun ved Hovedporten er der Vagt, om hele Kolonien kun en lav Indhegning. De gifte Mænd har deres Hustruer hos sig, medens de ugifte Kvinder (c. 80) er anbragt i en særskilt Afdeling. Langs Kolonigaden passerer man Butikker, Magasiner, Bageri og Spisehuse, alle Husene ligger under grønne Træer, indenfor Kolonien er der hele Skovstrækninger, hvorigennem man naar til Sportsplads og Klubhuse med Concertpodium, Skuespilscene, Bibliotek o. s. v. Fangerne har fuld Bevægelsesfrihed indenfor Kolonien og kan faa Orlov til Moskwa, der ligger c. 40 km derfra, kun skal alle være tilbage Kl. 11 Aften. Fangerne rekrutteres fra alle Forbrydergrupper, ogsaa Mordere og Tyve findes der; de overføres dertil fra de forskellige Fængsler efter Skøn af en særlig Kommission. I Øjeblikket var der over 1,000 Fanger. Antallet af Fanger, som i Løbet af 5—6 Aar trods den store Fritid, de nyder i Kolonien, var flygtet derfra, blev opgivet Forfatteren forskelligt, nemlig dels som 70, dels som 120. Der boede i Kolonien en Del frie Arbejdere, hvis Antal stadig vokser derved, at de losladte bliver boende der, hvor de nu i en Aarrække har boet og arbejdet, og hvor de vedblivende kan finde Beskæftigelse. Ledelsen tillader dette med Henblik paa, at disse Folk kan benyttes som Forarbejdere og øve opdragende Indflydelse paa Fangerne. Men det har den Ulempe, at det kan knibe med Plads til Optagelse af nye Fanger. Forfatteren udtaler, at Bolschewa repræsenterer den rene Opdragelse og er et Mønsterfængsel, Blomsten af det russiske Straffuldbyrdelsessystem.

Samme Hefte bringer en Artikel: »Ein Lehrer als Exhibitionist« af Medizinalrat Dr. *Boeters*, den sachsiske Embedskege, der er meget kendt som en af de første og ivrigste Forkæmpere i Tyskland for Indforelse af Sterilisation som Middel til Forebyggelse af Fremkomsten af et socialt farligt eller dog værdiløst Afkom. Artiklen refererer følgende Tilfælde: En Folkeskolelærer M., der havde udmærket sig i sin Studietid og senere i Verdenskrigen, hvorfra han vendte tilbage som Officer og med høje Udmærkelsestegn, ægtede i 1919, c. 35 Aar gammel, en kviindelig Kollega ved samme Skole, med hvem han siden har levet

i et lykkeligt, men barnløst Ægteskab. Men i Februar 1920 blev han meldt til Politiet som Ekshibitionist og erkendte sig skyldig. Paa Grundlag af en Lægeundersøgelse og de glimrende Vidnesbyrd fra hans Foresatte lod man imidlertid Sagen mod ham falde efter en alvorlig Formaning og Advarsel fra Skoleledelsens Side. I Begyndelsen af 1928 blev M. imidlertid anholdt efter Paavisning af en Arbejderkone, foran hvis Bolig han i Februar 1927 to Gange havde blottet sig, hvad han erkendte; han blev suspenderet og Forfølgning indlededes mod ham. En Række lægelige Skøn blev indhentet, hvis Resultat var, at han siden sit 17. Aar led af en psykopatisk betinget Drift til at blotte sig overfor modne Kvinder (aldrig overfor Pigeborn i den skolepligtige Alder) og derved opnaa seksuel Tilfredsstillelse, at denne Drift særlig i Aarets første Maaneder var overvældende stærk, at hen forgæves havde søgt at afvende den ved naturligt Samleje med sin Hustru, senere ogsaa med løsagtige Kvinder, ved Masturbation, endvidere ved frivillig Stuearrest, ved legemlige Anstrengelser i Form af lange Fod- og Cycleture. Den sidste Lægeerklæring konkluderede i, at det ikke kunde antages, at han i Gerningsøjeblikket manglede fri Viljesbestemmelse, men vel, at denne var formindsket. Til almindelig Overraskelse frifandt Domsmandsretten imidlertid M., med en ren juridisk Begrundelse: Klagen fra den fornærmede Kvinde var rettidig taget tilbage, og det fremgik ikke tilstrækkelig klart af Omstændighederne ved Forseelsen, at denne havde kunnet give *offentlig* Forargelse. Spørgsmaalet blev herefter — idet Dommen ikke blev paaanket — om Administrationen nu vilde afskedige ham som uværdig, eller om han kunde pensioneres som uegnet paa Grund af abnorme Anlæg. Medens disse Overvejelser stod paa, søgte Fru M. Raad hos Dr. Boeters, efter hvis Raad M. den 12/8 1929 underkastede sig en dobbeltsidig Kastration for — som han skrev til Skolemyndighederne — »baade i Gerning at vise sin faste sædelige Vilje til at hindre, at slige Fejltrin mere skulde ske, og at skaffe materielle Garantier herfor.« Den 2/9 s. A. erklærede den lægelige Autoritet, at M. herefter ikke frembød nogen som helst Fare for Skolen og uden mindste Betænkelighed kunde stedes til at undervise, og den 23/11 s. A. resolverede Ministeriet, at man frafaldt Forfølgelse til Afskedigelse af M. og ikke nærede Betænkelighed ved snarest mulig at genindsætte ham som Lærer,

hvorefter M. den $\frac{2}{12}$ s. A. atter traadte i Funktion. Hans Hustru har derefter hver 6.—8. Uge givet Dr. Boeters Meddelelse om, hvorledes det gik M.: Hans Konsdrift er udslukket, han føler sig sund og glad og lykkelig. Under $\frac{4}{12}$ 1930 har Skolemyndighederne meddelt, at man stadig i det forløbne Aar har været i Forbindelse med M., og at der intet har været at sig paa eller om ham.

Med Henblik paa den Adgang til paa egen Begæring at blive underkastet operativt Indgreb i Konsorganerne, som den danske Sterilisationslov aabner Sædelighedsforbrydere, har Tilfældet Interesse. Man har som bekendt særlig været i Tvivl om Operationens Effektivitet overfor abnorme Driftsretninger som den hos M. forhaandenværende. Det virker forbavsende, at man har ment at turde betragte M. som »helbredet« og sætte ham i Funktion igen uden at afvente en længere Provetid, f. Eks. 1 Aar. Og det maa ikke glemmes, at her er Tale om en kulturelt og etisk højt udviklet Mand, der stedte har kæmpet med al sin Energi for at modstaa Driften — i Modsætning til et stort Flertal af Sædelighedsforbrydere, der villigt eller dog slapt giver efter for Tilskyndelsen.

Spørgsmaalet om Forbryderes Intelligensgrad hører til de meget omtvistede. Der tænkes herved ikke paa, om der blandt Forbrydere findes flere abnorme Personer — Sindsyge, Aandssvage og Psykopater — end blandt de lovlige Elementer, men paa, om »normale« Forbrydere intelligensmæssig set afviger fra disse sidste. Fra en Side er det hævdet, at ligesom f. Eks. Svindel i større Stil maa være betinget af en højere Intelligens, saaledes gælder det samme om dristige Indbrudstyverier med Anvendelse af forud gennemtænkte Planer, sindrig konstrueret Værktøj, organiseret Bortførelse og Udnyttelse af Byttet o. s. v.; fra anden Side gores derimod gældende, at det her alene drejer sig om en tilkært Teknik i Forbindelse med Frækhed og Frygtløshed, at disse »store« Forbrydere netop Gang paa Gang falder for den slaviske Fastholden af den anlagte Metode, hvis Spor straks leder Mistanken mod den paagældende, og at de saaledes ikke er intelligente nok til at lære af deres tidligere Uheld. *Schneider* (Ziegenhain) giver i Augustheftet Meddelelse om en Række Intelligensprøver efter Test-Systemet, som han har anstillet med Fanger i 2 tyske Strafanstalter og bearbejdet ved Inddeling i Grupper bl. a.

efter Forbrydelsesart og Forbrydelsesintensitet. Det vilde føre for vidt at komme ind paa den anvendte — paa flere Punkter iøvrigt kritikable — Metodik, men det kan formentlig have Interesse at referere de Hovedresultater, han mener at kunne aflæse af Tallene:

I. Forbrydernes Ydelser stod ved Sammenligning med tilsvarende Ydelser af »Normale« tilbage for disse.

Herved maa dog bemærkes, at de »normale«, hvormed der blev sammenlignet, alle var Studerende, og det er ikke givet, at disses Overvægt, der ganske vist var kolossal, berettiger til at slutte, at en Sammenligning med ringere udrustede »Normale« altid vil give disse Overvægt over Straffangerne. Dog taler for dette sidste den Omstændighed, at tests, der var bestemt for Skolebørn paa 10 Aar, voldte Fangerne stor Anstrængelse.

II. Imellem de undersøgte Forbrydere viste der sig følgende intelligensmæssige Rangforordning efter Forbrydelsesart:

- 1) Bedragere og Falsknere
- 2) Sædelighedsforbrydere
- 3) Tyve og Hælere
- 4) Mordere og Voldsmænd
- 5) Bettlere og Landstrygere.

Heller ikke denne Opsstilling er formentlig dadelfri. Den rent terminologisk bestemte Gruppe 2) »Sædelighedsforbrydere« rummer bl. a. saa forskellige Elementer som Voldtægtsforbrydere, der rettelig burde indlemmes i Gruppe 4), og Personer, der har begaaet Blodskam og Omgængelse mod Naturen, hvilke atter staar ganske fjernt f. Eks. fra Ruffere, der ogsaa omfattes af Gruppen.

Af større Interesse er:

III. Naar Antallet af Straffe og begaaede Forbrydelser i en Gruppe steg, saavel som naa en Gruppes Tilbagefaldsprocent steg, faldt denne Gruppes Gennemsnits-Intelligensciffer. Grundlaget for dette Resultat synes at være uangribeligt.

IV. Intelligensforholdet laa gunstigere for de Forbrydere, der holdt sig til en bestemt Forbrydelsesgenre, end for dem, der dyrkede »blandet Kriminalitet«.

I samme Hefte beretter *v. Hentig* om Forsøg, der for 128 Aar siden blev anstillet med en henrettet Mands Hoved. Lægen Dr. Wendt i Breslau fik af Byens Guvernør Til-

ladelse til i Overværelse og med Bistand af to Saarlæger at anstille Eksperimenter med en halshugget Forbryders Hovede umiddelbart efter Eksekutionen, der fandt Sted den $25\frac{1}{2}$ 1803. Wendt gav i et samme Aar udgivet Skrift en Beretning om disse Forsøg, hvori det bl. a. hedder: »Jeg anlagde en Zinkplade paa de forreste gennemskaarne Muskler og berørte med en Sølvplade nogle Gange efter hinanden Halsens bageste Del; herved fremkom der meget stærke Sammentrækninger af Muskeltraadene Jeg tog derefter den henrettedes Ansigt skarpt i Øjesyn og var ikke i Stand til at se den mindste Fordrejning i det, Ansigtet var roligt, Øjnene aabne og klare, Munden lukket. Med en Troikart*) irriterede jeg nu den gennemskaarne Rygmarv i Ansigtet kom der et Udtryk af Smerter, som ingen Rafael kunde udtrykke mere levende. Hver Muskel i Ansigtet bævede, og Læberne fortrak sig. Jeg op-hørte med Berøringen, og i Lobet af faa Øjeblikke vendte Roen tilbage. Jeg forte hurtig Fingerspidsen mod hans Øjne, og det ulykkelige Hovede søgte ved at sænke Øjenlaagene at værge sig mod den Fare, der truede Herr Illing (den ene Hjælper) løftede nu Hovedet i Vejret og vendte dets Ansigt mod Solen, som skinnede paa os, og i samme Øjeblik lukkede sig det Øje, som vendte mod Solen jeg raabte med høj Stemme to Gange Navnet (paa den henrettede) »Troer« i Hovedets Øre, og efter hvert Raab aabnede Hovedet Øjnene, der var ved at lukke sig igen, drejede dem mod den Side, hvorfra Lyden kom, og aabnede derved nogle Gange Munden Medens denne Høreprobe stod paa, konstaterede Købmand Otto, der med Uret i Haanden kontrollerede Forsøgets Varighed, at der allerede var forløbet 1 Minut og 30 Sekunder. Jeg anlagde nu igen den galvaniske Bue; Muskelbevægelserne var nu vel mindre heftige end første Gang, men de indtraadte ligesaa rask; jeg irriterede med Troikarten Rygmarven noget højere op, og Ytringerne i den henrettedes Ansigt blev saa iøjnefaldende, at flere af de omstaaende raabte »det er Liv« Thi da jeg irriterede Rygmarven, lukkede han krampagtig Øjnene og bed Tænderne sammen, saa at Kindmusklerne i Trækninger nærmede sig det nederste Øjelaag. Jeg stak Fingeren i hans Mund, og Tænderne trykkede føleligt min Finger

*) Et kirurgisk Instrument til Udførelse af Punktur. O. H.

Ved hver Anvendelse af Troikarten trykkede han Tænderne fastere sammen Nu var 2 Minutter og 40 Sekunder forlobet siden Forsøgets Begyndelse saa lukkede Hovedet langsomt Øjnene, Ansigtet faldt atter i Ro og blev blegt, der var ikke mere noget Spor af Liv tilstede.»

Kong Friederich Wilhelm misbilligede i et Par Kabinetsordrer det saaledes udførte Forsøg og udtalte til Beroligelse, at Beretningen om dets Resultater kun kunde bevise, at der en vis Tid kunde være Bevægelseskraft i det fra Kroppen fjærnede Hovede og dets Dele, men ikke oplyse noget, hvorfra der kunde drages en sikker Slutning om Bevidsthedens Vedvaren, i alt Fald maatte der da sluttes, at der krævedes en ydre Paavirkning som den af Wendt benyttede for at fremkalde en Smertefølelse.

I Oktoberheftet meddeler v. Hentig som et Supplement til ovenstaaende et Uddrag af en Nürnberger Skarprellers Erindringer fra 1602, hvor berettes, at et afhuggede Hovede vendte og drejede sig, bevægede Tungen og aabnede Munden som for at tale, alt gennem et godt halvt Kvarter, »hvad jeg ellers aldrig har set«.

O. Haack.

En sydamerikansk Professor om dansk Fængselsvæsen.

Professor i Retsvidenskab ved Universitet i La Plata, *Ladislao Thot*, maa vist anses som den mest fremragende Kompilator indenfor Nutidens juridiske Verden. Intel Rets-system synes han fremmed. I sydamerikanske, spanske og italienske Tidsskrifter finder man tallose Afhandlinger af ham om Straffelove i Alverdens Lande saavel som historiske Fremstillinger vedrørende Retsvidenskabens Udvikling. Intel synes at være den lærde Professor fremmed, og han skriver med lige udførlig Grundighed om Straffemetoderne i Oldtidens Ægypten og Persien og om den kanoniske Rets Disciplinærregler. (I nærværende Tidsskrifts forrige Aargang er iøvrigt gengivet et Udsnit af en af de foranævnte Afhandlinger om Straffens Historie.)

Den myreflittige Lærde har i Januar/Februar Numret for 1931 af det italienske Tidsskrift »*Rivista di diritto penitenziario*« paabegyndt en Række Afhandlinger om Fængsels-

væsenets Historie, og de to første Lande, han her behandler, er England og Danmark.

Professor Thot har lært sig saa meget Dansk, at han er i Stand til direkte at studere i hvert Fald en Del af sine Kilder, og Afhandlingen viser, at han med stor Grundighed har fordybet sig i Værker og Afhandlinger af Stuckenberg og Fængselsdirektør Kampmann, ligesom han ogsaa blandt sine Kilder citerer »Ugeskrift for Retsvæsen«.

Forfatteren drager for sine italienske Læsere Grundlinjerne op i det danske Fængselsvæsens Historie lige fra Middelalderen til vore Dage. Fyldigst har han behandlet Middelalderen, hvor han beretter om Datidens Varelægtsfængsler, der opretholdtes ved, at hver Husstand i Byerne betalte et aarligt Bidrag paa 4 Penning til Opretholdelse af disse Arresthuse, i hvilke enhver af Byens Borgere havde Adgang til at anbringe Tyven, der havde bestjaalet ham, indtil Dom var afsagt. Med Interesse dvæler Professor Thot ogsaa ved Chr. d. IV.s store Arbejde for at indføre et brugbart Fængselsvæsen i Danmark, og de italienske Læsere slifter med den sydamerikanske Retslærde som Fører Bekendtskab med saavel Spindehus som Bremerholm. Selv danske Jurister, af hvilke vel ikke alle er bevandret i Fængselsvæsenets Historie, kan lære Nyt af Professor Thots Afhandling: Hvor mange af os har vel vidst, at man indtil Aaret 1772 i visse Tilfælde anvendte *Island* som Deportationssted for Domfældte?

A. Lølinga.

Mindre Meddelelser.

Danske Kommissionsbetænkninger om Tilvejebringelse af et Ungdomsfængsel og af Særanstalter for Psykopater forelæst offentliggjort i November 1931. Disse to Betænkninger, der tager Hensyn til den nye danske Straffelov, som skal træde i Kraft den 1. Januar 1933, frembyder overordentlig stor Interesse og vil blive gjort til Genstand for nærmere Omtale i nærværende Tidsskrifts April-Hefte.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Th. Dossing og Robert L. Hansen: Dansk Tidsskrift-Index for 1930. Kbhvn. (Hagerup) 1931.
- George B. Vold: Prediction methods and parole. Minnesota (The sociological press) 1931.
- P. Kjersehow: Hvilken tillit kan man ha til de menneskelige udsagn? Oslo (H. Aschehoug & Co.) 1931.
- Tidsskrift for Retsvidenskab. Ny Række X, Hft. 2.
- Defensor legis. 1931 Nr. 7-10.
- George Thomas: A study of the indeterminate sentence, probation and parole in Utah (Bulletin of the university of Utah). University of Utah press. 1931.
- Ladislao Thôt: Studi penitenziari storici (Særtryk af Rivista di diritto penitenziario Febr. 1931).
- Journal of criminal law and criminology. Vol. XXII Nr. 2-3.
- V. Topsoe-Jensen: Dansk Lovregister 1931. Kbhvn. (G. E. C. Gad).
- National commission on law observance and enforcement: Report on prosecution. Washington (United States printing office) 1931.
- History and functions of the municipal court of Philadelphia. A report by the bureau of municipal research of Philadelphia. Thomas Skelton Harrison Foundation. 1930.
- Juvenile division of the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Foundation. 1930.
- Central registration bureau of the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Found. 1930.

- Domestic relations division of the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Found. 1930.
- Criminal division probation in the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Found. 1930.
- Auditing control and purchasing procedure in the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Found. 1931.
- Filing of social case records in the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Found. 1931.
- Statistical department of the municipal court of Philadelphia. A report by idem. Th. S. H. Found. 1931.
- The magistrates' courts of Philadelphia. By Spenor Ervin. Th. S. H. Found. 1931.
- Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 1931. Hft. 10—12.
- Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) No. 171—7.
- E. H. Sutherland og Th. Sellin: Prisons of tomorrow (the annals of the american academy of political and social science. Vol. 157). Philadelphia 1931.
- Betænkning I fra det af Justitsministeriet nedsatte Udvalg angaaende Tilvejebringelse af et Ungdomsfængsel. København 1931.
- Betænkning fra det af Justitsministeriet nedsatte Udvalg angaaende Indretning af Særanstalter for Psykopater. Kbh. 1931.
- Karl Engisch: Die Kausalität als Merkmal der strafrechtlichen Tatbestände (Beiträge zur Strafrechtswissenschaft. I.) Tübingen (J. C. B. Mohr) 1931.
- Karl Siegert: Notstand und Putativnotstand (Beiträge zur Strafrechtswissenschaft. II.) Tübingen (J. C. B. Mohr) 1931.
- U. S. Department of justice: Federal prisoners in jails 1929—30. Washington (Government printing office) 1931.
- Federal penal and correctional institutions. Kansas 1930.
-

Straffprocessreformen i Finland.

Processreformen har i de flesta land visat sig vara en av lagstiftarens vanskligaste uppgifter. Detta även i Finland. Åtskilliga fullständiga reformförslag hava redan sett dagen och allt ännu är reformens förverkligande blott en fjärran hägrande dröm. Förslagen utgöras icke blott av kommittébetänkanden och projekt, utan även av förslag till regeringsproposition i ämnet, över vilka högsta domstolen blivit hörd och mot vilken denna framställt sina anmärkningar, som sedan i ett nytt propositionsförslag vunnit beaktande.

Det första reformförslaget utarbetades av en tremannakommitté, i spetsen för vilken stod processrättens grand old man i Finland, friherre R. A. Wrede. Kommitténs förslag förelåg färdigt år 1900. Det underkastades sedermera omarbetning inom landets lagberedning, vars lagförslag framlades år 1909. Under de politiska förhållandenas tryck avstannade därefter reformverket för att ånyo upptagas omedelbart efter landets självständighetsförklaring. En ny kommitté tillsattes, men denna hann icke slutföra sitt uppdrag att uppgöra ett förslag till fullständig reform av hela processen, innan reformplanerna omlades och inriktades på åstadkommandet av partiella förändringar i rådande rättegångsförfarande. Ett sådant projekt utarbetades även och trycktes 1920, men författarna uttalade sig själva emot förslagets realiserande och höllo före, att partiella reformer innebure »hållande av nytt vin i gamla leglar«, vilket vore synnerligen riskabelt, enär de moderna reformtankarna icke voro förenliga med det gamla rättegångssystemet, utan

skulle sönderspränga detta och resulterade i halvmesyrer, vilka tillfredsställde ingen och i praktiken vore vanskliga att genomföra. Icke ens såsom en övergångsform ansågos dessa partiella reformer önskvärda, emedan landets domarekår genom dem förleddes att tumma på de nya ideerna och att vid dessas genomförande söka förfara, så vitt möjligt, »efter vad förr vanligt varit«, vilket återigen komme att motverka den nya, friska anda, som genom processens reformering borde förverkligas. Blott en fullständigt ny rättegångsordning, så förklarades det då från reformvänligt håll, vore egnad att erforderligen tillgodose de moderna kraven. Dette blev ock den för tiden varande justitieministerns beslut. Kort därpå ombetrodde denne professor O. Hj. Granfelt att uppdraga linjerna för ett nytt reformförslag. Som direktiv för arbetet gavs den anvisning, att domstolsorganisationen borde göras enklare, än vad fallet var i tidigare förslag. De nya lagutkasterna inlämnades till justitieministeriet 1923. Sedermera har en kommitté av underdomare granskat reformprojektet och framställt ett antal smärre ändringsförslag (1925), varefter ett utskott, sammansatt av ledamöter från landets hovrätter, efter processpraktiska studier i Danmark, genomgått de senaste förslagen och mot dem gjort särskilda anmärkningar (1925). På basen av det sålunda sammanbregta materialet och i väsentlig anslutning till projekt av 1923 utarbetade sedermera lagberedningen (president K. J. Ståhlberg och juris utriusque kandidaten C. G. Möller) ett förslag till riksdagsproposition angående reform av rättegångsväsendet (1927). Sedan högsta domstolen kritiserat propositionsförslaget (1928), remitterades detsamma tillbaka till lagberedningen, som följande år, 1929, framlade nytt propositionsförslag i ämnet. Därefter har reformfrågan icke nämnvärt avancerat. — Likvisst förtjänar redan här i detta sammanhang nämnas, att år 1927 inom lagberedningen utarbetats förslag till en speciell lag och förordning om statsåklagare för större brottmål, på grund av och i överensstämmelse med vilka regeringen

samma år till riksdagen överlämnade en proposition i ämnet. Den föreslagna omorganisationen av landets åklagareinstitution skulle säkerligen varit egnad att förbereda den stora reformen. Riksdagen hann emellertid icke inom sin mandat-tid behandla propositionen. Även denna partialreform hör fortfarande till de ouppfyllda fromma önskningarna. — Ett annat, senaste år framlagt förslag till partialreform har däremot mötts av ett lyckligare öde. Regeringens proposition om lag angående strafforder i mindre brottmål har nämligen av riksdagen snabbt slutbehandlats och verkligen lett till en lag av föreslaget innehåll, stadfäst d. 19 juni 1931.

I stort sett måste, dess värre, processreformen i Finland anses förnärvarande befinna sig uti ett stadium av »på stället vila». Vilka orsakerna härtill varit och äro har visserligen icke officiellt deklarerats. Men utan fara för misstag torde man kunna våga påståendet, att huvudanledningen är av ekonomisk art. Reformens genomförande befaras komma att överbelasta statsbudgeten på ett sätt, som nu icke är förenligt med sund finanshushållning. Klart är icke huruvida härvid också beaktats eller om tilläventyrs förbisetts, att reformens genomförande i praktiken, t. o. m. sedan den beslutits, förutsätter många år av praktisk förberedelse, vadan av densamma föranledda utgifter dels icke vore att emotse förrän efter en jämförelsevis långtids förlopp, dels kunde fördelas på flere år. I någon mån sannolikt lärers väl ock vara, att reformens uppskjutande, åtminstone till någon del, har en naturlig förklaring i regeringens och folkrepresentationens samt de politiska partiernas bristande intresse för detta reformverk. Rättegångsväsendets förbättrande hör ju icke till de reformer, varmed väljarmassorna lätt ljusas; reformen är lämligen otjänlig som agitationsmedel. Uppskattningen av dess betydelse och bedömandet av de uppdragna riktlinjernas önskvärdhet innefatta överhuvudtaget icke — fränsett några frågor — lekman- utan fackman-spörsmål. Processreformen har därför ock i de flesta land visat sig vara en reformfråga, som mognar lång-

samt. Dess nödvändighet skall tvivelsutan även i Finland med tiden framstå klar. Och man får hoppas, att denna tidpunkt icke må ligga alltför avlägsen.

Det sist sagda är säkerligen icke ett uttalande fram-
sprunget endast ur reformeringslust. Det är fastmer uttryck
för stadgad övertygelse om att Finlands nuvarande rättegångsordning och alldeles särskilt nu rådande domstolspraxis är alltför ålderdomlig för att kunna tillfredsställa nutidens krav på snabb och säker rättsskipning. Säsom reglerat genom lagbestämmelser, vilkas huvuddel ingingo allaredan i Sveriges rikes lag av år 1734, är processförandet, speciellt det straffprocessuella förfarandet, alltför mycket en skapelse av sin tid och förty genomsyrat av principer och metoder, vilka icke harmoniera med vår tids och vår generations uppfattning om de nödvändiga garantierna för en sund kriminalrättsskipning. Domstolsorganisationen är visserligen densamma som i Sverige, så ock i huvuddrag själva förfarandet, men en del moderniseringar, varigenom man i Sverige sökt åvägbringa och även ernått avsevärda partiella förbättringar, hava icke i Finland genomförts, varför det finländska brottmålsförfarandet, vilket kanske ock något strängare än det svenska följer den gamla lagens bokstav, framstår som än mera efterblivet.

Ehuru processreformen uti Finland för närvarande synes hamnat i en återvändsgränd, erbjuder kanske dock det utförda reformarbetet det intresse, att en summarisk redogörelse för huvudprinciperna i de senaste förslagen kan försvara sin plats i denna tidskrift.

De senaste i Finland tillkomna reformförslagen avse att i allt väsentligt, så vitt möjligt och lämpligt befunnits, förverkliga den moderna processdoktrins krav. Vad återigen möjligt och lämpligt är måste naturligtvis bedömas särskilt med beaktande av historiska och lokala förhållanden. Rättegångsreformen är därför ingalunda enbart av process-

teoretisk och -teknisk art. Den är väsentligen ett praktiskt legislativpolitiskt problem.

Främst har frågan om domstolsorganisationen krävt sin lösning. Härvidlag har man strävat att ernå en organisation, vilken vore möjligast enkel och likformig för såväl stad som landsbygd samt gemensam för tvistemål och brottmål.

Resultatet har blivit beträffande instansordningen tre domstolar; nämligen underrätter, kallade häradsrätter, och överordnade dessa appelldomstolar med karaktär även av besvärinstans och i »små brottmål» även revisionsinstans, benämnda lagmansrätter, samt slutligen en för hela Finland gemensam högsta domstol, vilken skulle bilda organisationens spets och fungera såsom verklig revisionsdomstol ävensom besvärinstans i förhållande till lagmansrätterna. Rikets betydande utsträckning och dess delvis glesa bebyggelse, särskilt i landets norra delar, hava ansetts nödvändigöora bibehållandet av den här hävdvunna anordningen, att underrätts domkrets, kallad domsaga, kunde uppdelas i ett antal — två, undantagsvis tre — tingslag, i vilka regelbundna domstolssammanträden borde hållas. Mellantiden emellan dessa finge bestämmas olika för olika tingslag, beroende på ortsförhållandena. I sådana fall, då enligt lag en så skyndsam behandling vore påkallad beträffande något mål eller något ärende, vars prövning tillhörde underrätt, att nästa lagtima domstolssammanträde ej kunde inväntas — detta vore naturligtvis möjligt särskilt i avlägset belägna tingslag — skulle givetvis extra, urtima, sammanträden kunna utsättas. — Lagmansrätts jurisdiktionsområde, benämnd lagsaga, bildade i regeln en domkrets. Inom denna skulle lagmansrätten, som, utom under de tre stora högtiderna jul, påsk och pingst, borde sammanträda varje vecka, hava fast säte i någon av lagsagans städer. Då emellertid antalet lagmansrätter är föreslaget till endast 8 och flere lagsager sålunda komme att omfatta mycket vidsträckta områden, kunde ett eller undantagsvis två bitings-

ställen inrättas, där lagmanarätten egde hålla sammanträden för behandling av mål, enligt vad i dess arbetsordning närmare angäves.

I fråga om domstolarnas inre organisation har beträffande underrätternas sammansättning till förebild tagits landsbygdens nuvaranda domstolar, vilka allmänt åtnjutit befolkningens förtroende. Häradsrätterna komme sålunda allt framgent att sammansättas av en juridiskt bildad ordförande, häradshövdingen i domsagan, jämte ett antal lekmän från respektive lingslag. För städernas vidkommande innebure detta en avsevärd förenkling. För närvarande bestå ju stadsdomstolarna, rådstuvurätterna, av tre medlemmar, vilka i landets större städer samtliga äro jurister. Med hänsyn härtill har anmärkts, att de föreslagna domstolarna i avseende å sin juridiska kapacitet finge en svagare struktur än de nuvarande rådstuvurätterna. Detta har emellertid ej ansetts innebära någon rättsväda. Antydda svaghet bleve för övrigt i någon mån motverkad av lekmäns närvaro i rätten, vilket innebure ett beaktande av just härutinnan upprepat uttalade reformkrav.

Spörsmålet om lekmännens ställning i underrätterna och dessas antal har telt sig synnerligen vanskligt. Sedan gammalt har i finländsk rätt gällt den grundsats, att den lekmananämnd — domfört antal utgör för närvarande minst fem ledamöter — vilken finnes vid landsbygdens domstolar, eger uttala sig ej blott i förkommande sakfrågor eller rörande skuldproblemet, utan beträffande alla i föreliggande mål uppkomna frågor av vare sig saklig eller rättslig innebörd. Denna grundsats har i samtliga reformförslag vidmakthållits. Men man har inskränkt lekmännens medverkan till själva huvudförhandlingen i målet. Detta innebure i själva verket, att dessa icke komme att taga del i meddelandet av rättshjälp åt annan domstol eller myndighet eller i handläggningen av frågor av rent processförberedande natur eller sådana vilka äro av den rättsliga eller i förhållande till huvudförhandlingens prejudiciella beskaffenhet,

att de böra behandlas och över dem måste resolveras, innan till huvudförhandling skrides. Dessa frågor hemföller således i regeln under allenast ordförandens i rätten — härads-hövdingens — decision. Dessutom har föreslagits, at »mindre brottmål» kunde, under vissa förutsättningar, avdömas utan egentlig huvudförhandling medelst s. k. strafforder av härads-hövdingen allena. En annan grundsats i Finlands nuvarande rätt är den, att lekmännen vid fall av omröstning förfoga blott över en kollektiv röst; endast i händelse av enhällig mening hava de gentemot rättens ordförande votum decisivum. Härutinnan har en förändring ansetts önskvärd. Lekmännen hava tillagts individuell rösträtt, likvärdig med ordförandens. Den fara detta tilläventyrs medförde har man emellertid velat minska därigenom, att deras antal inskränktes till tre. Detta innebure — emedan den gamla regel bibehölles; vilken nu är gällande inom kollegier, nämligen att vid lika röstetal mot lika den åsikt, som biträdes av ordföranden, betraktas som kollegiets förutom i brottmål där den »mildare» meningen är segrande — i själva verket, att ingen bleve sakfälld med mindre samtliga lekmän härom vore ense eller rättens lagkunnige ordförande instämde i det fällande domslutet. — Lagmansrätterna skulle enligt de sista förslagen sammansättas med enbart fackmän. Tre vore domfört antal. Det samma bleve förhållandet — detta är ju ock fullt naturligt — med högsta domstolen; likvisst förutsatte domfört antal närvaro av fem medlemmar.

I avseende å domstolarnas inre organisation kunna förslagen säkerligen ge anledning till tvekan.

Sålunda kan i fråga om häradsrätterna den anmärkning förväntas, att lekmännen bleve alltför få för att de skulle kunna göra sig gällande på det effektiva sätt, som kunde anses önskvärdt. Erkännas måste att kritiken i denna punkt kan te sig i viss mån befogad. Likvisst kan den bemötas, förutom med det som härutinnan allaredan ovan blivit antytt, med en hänvisning till de stora praktiska svårigheter en tillfredsställande rekrytering av ett talrikare lekman-

element erbjöde på en del orter, synnerligast där under-
rätterna nödgades alla veckor hela året om sammanträda
till huvudförhandling. Beaktas bör nämligen tillika, att den
tidsperiod, envar lekman vore tjänstgöringspliktig, givetvis
måste skäligen begränsas.

icke heller lagmansrätternas sammansättning torde kunna
undgå ganska grava anmärkningar. Om det en gång anses
önskvärt, att lekmän taga del i den kriminella rättsskip-
ningen — och härom vittna samtliga förslag — då före-
faller det ju fullt naturligt, att detta borde vara förhållandet,
ej allenast i första instans, utan i alla de domstolar, där
skuldfrågan och andra bevissprösmål äro föremål för pröv-
ning och avgörande. Lekmännens närvaro är ju av betydelse
— därom lär man väl vara tämligen ense — icke blott
därför, att de tillföra domstolen ett visst velande beträffande
territoriella och personella ortsförhållanden, utan främst
dels av den anledning, att lekmännen förmodas hälsosamt
motverka fackmanna- och yrkesdomarnas benägenhet för
schematiskt bedömande av förekommande fall, dels emedan
lekmännens uppfattning säkerligen ofta är ett uttryck för
menige mans rättsuppfattning i saken. Är återigen detta
riktigt, då framstår det ock som önskvärt, att lekman-
elementet är representerat, icke blott i första instans, utan
även i appellrätterna. Att de senare reformförslagen icke
förverkliga detta önskningsmål torde till väsentlig del berott
på de praktiska vanskligheter, som mötte dess genomförande.
I någon mån har därtill måhända även medverkat den om-
ständigheten, att landets nuvarande appelldomstolar, hov-
rätterna, ehuru lekmannelementet ej är företrätt i dem,
icke av denna orsak varit föremål för kritik, utan tvärtom
för sin oväld njutit befolkningens förtroende.

En annan anmärkning, som kan göras och även gjorts
mot den föreslagna domstolsorganisationen, rör domstolarnas
inbördes kompetens. Det har — säkerligen icke alldeles
utan fog — framhållits, att häradsrätternas synnerligen
enkla sammansättning icke erforderligen garanterade den

sakkunskap och allsidiga grundlighet, som särskilt vid behandlingen och avgörandet av grova brottmål bör krävas. Som en konsekvens av denna anmärkning har framhållits, att det måste anses önskvärt, att dylika mål bleve i första instans handlagda och avgjorda av domstolar med flere litterata medlemmar. Och fullt naturligt förefaller det ju, att då huvudförhandling egde rum inför dessa domstolar, till dem ett antal lekmannabisittare bleve inkallade. Dessa synpunkter och önskemål hava jämväl beaktats uti ett parallellförslag, vilket framlagts i 1923 års utkast till reform av rättegångsväsendet. I detta framställdes nämligen även förslaget, att åtminstone åtal med anledning av brott, försök till eller delaktighet i förbrytelse, varå in abstracto kunde följa dödsstraff eller livstids tukthus, alltid borde väckas och utföras vid lagmansrätt, som under huvudförhandlingen i dylika mål skulle kompletteras med en nämnd av fyra lekmän. Naturligtvis uppkomme härvid följdspörsmålen, om vid slikt förhållande appell borde helt och hållet uteslutas eller tillåtas till högsta domstolen och huruvida, ifall sist antydda alternativ godtoges, i händelse fullständig ny sakförhandling prövades nödvändig, denna kunde försiggå inför högsta domstolen eller om målet av denna orsak borde återförvisas till lagmansrätten, vilken då under den förnyade sakbehandlingen skulle sammansättas med medlemmar, som ej förut tagit någon befattning med saken. Dessa reformtankar hava emellertid icke i de senare förslagen upptagits, utan har beträffande domstolarnas inbördes sakliga kompetens den grundsats operats, att häradsrätt principiellt vore behörig för alla brottmål. Undantag har blott gjorts vidkommande åtal för tjänstebrott av underdomare och ett antal högre administrativa ämbetsmän, vilkas avdömande tillhörde lagmansrätt ävensom beträffande åtal för brott i tjänsten av medlem i lagmansrätt eller av rikets president, vilka skulle utföras vid högsta domstolen.

Domstolarnas inbördes funktionella ställning angives av möjligheten att uti högre instans söka ändring i åtgärd,

som av underinstans vidtagits. Rätten att appellera från häradsrätt till lagmansrätt medelst ordinärt rättsmedel, s. k. vad, förbleve — förutom i mindre brottmål — obegränsad. Däremot skulle rätten att i högsta domstolen söka revision av lagmansrätts domslut avsevärt begränsas på grund av såväl målets art och det in casu ådömda straffet¹⁾ som med hänsyn till revisionsgrunden²⁾. Beträffande återigen de »mindre» brottmålen vore appellationsrätten helt och hållet utesluten, då straff ådömts medelst s. k. strafforder och i övriga fall inskränkt till den, som ådömts frihetsstraff. Dock vore part även i ett mindre brottmål tillerkänd rätt att, med åberopande av laga revisionsgrund, i lagmansrätt yrka revision av häradsrätts domslut. — I de händelser återigen att appell eller revision ej vore möjlig, emedan någon saklig

Anm.: 1) Denna begränsning anges i 1929 års propositionsförslag på följande sätt: I mål, som på grund av rättsmedel fullföljts i lagmansrätt och där åtalet avsett allenast brott, varå ej kunde följa strängare straff än böter eller fängelse i högst 6 månader eller lagmansrätten, ehuru strängare straff påyrkats, funnit den åtalade saker endast till sådant brott, finge i regeln revision ej sökas i högsta domstolen av annan än den, som blivit dömd till frihetsstraff. Undantagsvis kunde dock högsta domstolen på ansökan tillåta även annan part att söka revision, om detta för rättstillämpningen i andra likartade fall vore av synnerlig vikt eller om det för parten, utöver målet i fråga, vore av väsentlig betydelse, att hans talan bleve prövad av högsta domstolen eller om parten påstår och högsta domstolen finner, att revisionsrätt med orätt förvägrats honom.

2) Revisionsgrund vore enligt 1929 års propositionsförslag: att vid sakens behandling förelåge domvilla eller annat rättegångsfel betingande given doms undanröjande; att förfarandet lede av annan brist, som hindrat sakens tillförlitliga bedömande; att domstol använt orätt straffbestämmelse eller annars felat i tillämpningen av lag på den brottsliga handlingen; eller att den givna domen grundats på någon för denna väsentlig saklig förutsättning, som stode i strid med innehållet av de under rättegången tillkomna handlingarna, förutsatt att underrätten ej baserat sitt avgörande på enahanda förutsättning och detta ej uti appellinstansen åberopats som skäl för ändringsyrkande.

behandling ej egt rum vid häradsrätt resp. lagmansrätt, kunde dessa domstolars beslut i besvärsväg underkastas högre domstols omprövning, varvid alltså såsom slutlig besvärsinstans komme att fungera: lagmansrätt i förhållande till häradsrätt och högsta domstolen i förhållande till lagmansrätt. En dylik besvärsrätt förefunnes också i mindre brottmål. Förutom genom ordinarie rättsmedel egde rättsintressent, då domstol förfarit felaktigt vid behandlingen av ett mål — även då avgörandet skett medelst strafforder — så att s. k. domvilla föreläge, med anledning härav genom klagan i överrätt yrka beslutets eller domens undanröjande. Dessutom hade högsta domstolen makt att undantagsvis i vissa begränsade fall bryta laga kraft vunna domar.

Ett av de svåraste problemen vid ordnandet av domstolarnas inre sammansättning utgör frågan om sättet att utse lekmannabisittare. Då en tillfredsställande lösning härav sökts, har utgångspunkten, naturligt nog, varit lekmännens uppgift i domstolarna. Härvid har återigen, såsom i motivering till 1923 års förslag sades, den ledande tanken varit, att genom lekmännen tillföra domstolarna ett element, vars förmåga av iakttagelse och prövning vore obunden av använda juridiska schabloner, och vilket skulle framföra menige mans rättsuppfattning samt tillika tjäna som kontroll å lagskipningens opartiska handhavande och sålunda stärka allmänhetens förtroende till domstolarna. Att dessa därjämte genom lekmännen kunde tillföras även sakkunskap förklarades vara av underordnad betydelse. Men även om detta principiellt erkändes, kunde dock ej förnekas, att den nu existerande lekmananämnden vid underdomstolarna å landsbygden i Finland hitintills haft sin största betydelse just tack vare dess medlemmars kunskap rörande ortsförhållanden samt personalkännedom beträffande ortsbefolkningen och dennas levnadsvillkor. Detta ansågs visserligen böra beaktas, men å andra sidan finge ej heller förbises, att förverkligandet av dessa synpunkter beträffande lek-

männens funktion knappast vore möjlig i landets större städer och kommuner med betydande industrisamhällen ävensom att en bestämd strävan framförallt borde vara den att ordna valet av lekmannabisittare så, att rent politiska intressen i minsta möjliga mån därvid kunde göra sig gällande. Särskilt sist antydda synpunkt ansågs böra leda till ett lottningsförande på basen av upprättade längder över alla till uppdraget ifråga valbara personer. Otillfredsställande utlottningsresultat kunde i någon mån motverkas genom en parterna i målen given rätt att, utan anförande av formellt giltiga skäl, vråka ett visst antal av dem, som för tillfället vore tjänstgöringspliktiga. Denna anordning har emellertid förmodats innefatta en så bjärt nyhet på detta lagstiftningsgebit, att den icke kunde förväntas vinna vederbörlig sanktion. I propositionsförslagen har man därför, trots alla motskäl och betänkligheter, stannat därvid, att medlemmarna i häradsrätternas nämnder borde väljas kommunvis av kommunalfullmäktige, varvid man, för att förläna nämndemännen en så självständig position som möjligt speciellt i förhållande till statsmakten, gjort det kommunala valet i så måtto definitivt bindande, att någon efterprovning av de valdas lämplighet ej finge ifrågakomma från domstols sida. Likvisst har underrätt i orten givits ställning av besvärinstans i avseende å kommunalfullmäktiges nämndemannaval. På det att lekmännens tjänstgöring icke bleve överhövan belungande har föreslagits, att denna skulle omfatta högst trettio dagar under ett vart av tre tjänstgöringsår. Antalet nämndemän — av vilka en tredjedel varje år borde avgå och i deras ställe nya väljas — bleve beroende på behovet inom varje domkrets och skulle av rätten bestämmas. Likaså ankomme å denna att fördela tjänstgöringen emellan de tjänstgöringspliktiga. Slutligen är ock föreslaget, att lekmännen av statsmedel erhöles gottgörelse för sina resor och sin tjänstgöring.

I omedelbart sammanhang med problemet om domstolarnas organisation står spørsmålet om arten och vidden

av den undervisning, som tilläventyrs borde av rättens ordförande meddelas dess lekmannaledamöter. Huvudfrågan härvid, huruvida detta överhuvudtaget vore önskvärt och nödvändigt, bejakas av samtliga förslag. Också därutinnan äro dessa alla överensstämmande, att undervisningen skulle utgöra både en saksammanfattning d. v. s. en rekapitulering av allt det väsentliga, som i saken inlupit, och därefter jämväl en kort redogörelse för gällande lags tillämpliga stadganden. Vidkommande däremot frågan, om undervisningen borde vara offentlig eller ej, intaga de tidigare förslagen av 1923 och 1925 den ståndpunkt, att undervisningen skulle av domstolens ordförande meddelas offentligen efter slutad partsförhandling, förrän rätten skrede till överläggning inför slutna dörrar, medan i de båda propositionsförslagen undervisningen är gjord till en integrerande del av överläggningen och likasom denna hemlig. I fråga om själva voteringen ävälva samtliga reformförslagen rättens ordförande plikten att till först yttra sin mening samt därefter lekmannabisittarna och till sist domstolens lagfarna ledamöter i den ordning de hava säte i rätten.

Även åklagaremaktens organisationsproblem erbjuder ett betydande intresse.

Enligt den nugällande ordningen representeras åklagarmakten — förutom i vissa specialfall, för vilka specialåklagare finnas — uti landets städer av högsta åklagaren, d. ä. justitiekanslern, omedelbart underlydande stadsfiskaler, medan såsom allmänna åklagare på landsbygden fungera länsstyrelsen underlydande kronofogdar och kronolänsmän, av vilka dock de sist nämnda så gott som undantagslöst i praktiken utföra alla åklagaregöromål. Det märkliga är, att dessa underåklagare jämväl i appellations- och revisionsinstanserna fullfölja vid underdomstol anhängiggjorda publika åtal, därest icke justitiekanslern i ett visst föreliggande fall på grund av sin devolutionsrätt övertagit åtalet

eller med stöd av sin substitutionsrätt förordnat någon annan att utföra åtalet. Åklagarmaktens representant i andra instans, d. v. s. advokatfiskaler i landets hovrätter, är visserligen åklagare i mål, som där anhängiggöras, men i de mål, vilka från underdomstol dragits under hovrätts prövning, meddelar denne blott s. k. rättshjälp åt underåklagare, som i hovrätt fullföljer åtal. Städernas allmänna åklagare, stadsfiskalerna, äro emellertid, med undantag för landets största stadssamhällen, i regeln varken i avseende å sin teoretiska eller praktiska utbildning erforderligen kvalificerade. Det samma är ock i allmänhet förhållandet med landsbygdens åklagare. En förändring till det bättre borde åstadkommas och detta fordernast, åtminstone i grova brottmål. Utan fara för överdrift torde kunna sägas, att för processreformens genomförande är åklageremaktens omorganisation ett *conditio sine qua non*. Att landets styrelse även haft uppfattning av snabba reformers nödvändighet framgår därav, att, såsom ovan framhållits, en särskild regeringsproposition i ämnet år 1927 utarbetades och förelades riksdagen. Dess värre har dock detta initiativ icke hitintills lett till några åtgärder. — Enligt processreformförslagen förbleve justitiekanslern landets högsta åklagare och honom tillkomme även framdeles obegränsad devolutions- och substitutionsrätt. Åklageremakten representerades återigen normaliter vid häradsrätt av antingen s. k. »statsåklagare» med den juridiska utbildning, som kräves av domare, eller ock av s. b. »underåklagare». De sist nämndas sakliga kompetens vore principiellt begränsad till mål, som icke rörde grova brott. Som offentlig åklagare inför appelldomstol skulle fungera vederbörande statsåklagare, förutom då ett åtal avsåge tjänstebrott, som i första instans hemföle under överdomstols domsrätt, i vilket fall åtalet ankomme å lagmansrättens ifråga advokatfiskal. Dennes ämbetsställning framgår för övrigt därav, att han vore åklagarnas inom lagmansrättens jurisdiktionsområde förman. Envar statsåklagare innehade återigen

samma ställning i förhållande till underåklagarna inom sitt tjänstedistrikt. Överåklagare tillkomme både devolutions- och substitutionsrätt i avseende å åtal, som regelenligt tillhörde honom underlydande offentlig åklagare.

Beträffande offentlig åklagares åtalsplikt är legalitetsprincipen föreslagen som huvudregel. Likvisst icke undantagslöst. Salunda förklaras åklagare berättigad taga hänsyn till opportuna synpunkter, ej allenast då denna rätt för särskilt fall uttryckligen är i lag erkänd, utan ock i allmänhet vid brottskonkurrens, då visst åtal alls icke eller endast obetydligt komme att öka den åtalades straff. Än vidare hade justitiekanslern och, då fråga vore om »ringa» brott, vederbörande statsåklagare rätt att, om detta ej av den genom brottet kränkta emotsades, av lämplighetshänsyn låta åtal mot den, som ej fyllt 18 år, förfalla, varvid beslutet härom kunde göras för bestämd tid, aldrig över två år, villkorligen beroende av den skyldigas obrottsliga framtida vandel samt av hans vilja och förmåga att ersätta genom brottet orsakad skada. I enahanda fall som de, då åklagare vore berättigad att, trots förebragt utredning om gärningsmannaskap och skuld, underlåta åtal, finge han jämväl nedlägga allaredan väckt åtal. I andra händelser vore detta däremot tillåtet endast, om den åtalade icke påkallade frikännande dom; en rätt vilken alltså vore denne till försäkrad.

I sammanhang med åklagaremaktens organisation och åklagaremyndighetens åtalsplikt hava lagberedarna även nödgats taga ställning till det betydelsefulla spörsmålet, huruvida åtalsrätten skall göras till ett statsmonopol eller om vid sidan av statens åtalsorgan jämväl enskild person — målsegaren — borde tillerkännas en principal eller en blott subsidiär eller accessorisk åtalsrätt. Utan vidare diskussion torde det ansetts klart, att beträffande förbrytelser, vilka i gällande strafflag betecknas som s. k. målsegandebrott, åtal bör kunna väckas och utföras av målsegaren själv. Man har emellertid gått avsevärt längre. Salunda har föreslagits vidmakthållandet av den sedan gammalt i

finländsk rätt tillämpade grundsatsen, att den person, vilken i avseende å visst brott hade ställning av målsegare, förutom i några undantagsfall, vore åtalsberättigad. I fråga om förbrytelser av först angivna huvudkategori (d. v. s. målsegandebrotten) har i det senaste propositionsförslaget målsegarens åtalsmonopol utsträckts ända därhän, att med anledning av brott, innefattande ärekränkning mot annan än offentlig myndighet eller förseelse av så ringa natur att denna ej kunde medföra annat straff än böter eller fängelse i 6 månader, åtal endast finge utföras av målsegaren själv, medan offentlig åklagare beträffande andra målsegandebrott, under enahanda förutsättningar som beträffande förbrytelser underliggande publikt åtal, vore berättigad och förpliktad att utföra åtal, ifall målsegaren härpå yrkade. Vad återigen angår brott, som enligt strafflag principiellt äro underkastade offentligt åtal, egde målsegaren antingen förena sig om den offentliga åklagarens åtalspåståenden eller i sammanhang med dessa göra självständiga ansvarsyrkanden. Därjämte är målsegaren tillerkänd befogenhet att, då publik åklagare in casu förklarat sig icke kunna utföra åtal, för egen del väcka sådant. Ur målsegarens åtalsrätt har ock ansetts följa en rätt att frångå framställda åtalsyrkanden. Härtill förklaras han berättigad, om målsegaren hos offentlig åklagare för anställande av åtal angivit en förseelse, intill dess åtalet varit föremål för domstols behandling och, i händelse målsegaren själv anhängiggjort åtalet, intill dess underrettens dom fallit; i sist antydda fall likvisst med den åtalade förbehållen rätt att fordra frikännande dom.

Att reformförslagen tillägga enskild målsegare en så vidsträckt åtalsrätt är kanske, speciellt i fråga om brott, som principiellt underligga publikt åtal och äro av grov natur, egnat att uppväcka tvekan. Däri kan anses ligga en fara för den som utsättes för ett dylikt åtal, emedan i många fall redan enbart väckandet av ett åtal verkar nedsättande t. o. m. fastän detta varder förkastat. Mot en dylik infami utgör knappast det straffhot, som inneligger i strafflagens

stadgande om straff för brottet falsk angivelse, ett tillräckligt rättsskydd. I ett av de tidigare reformförslagen (av 1923) hade därför utövningen av den enskilda målsegarens subsidiära åtalsrätt gjorts beroende av domstols in casu givna tillstånd, sålunda att detta kunde förvägras, om det undersökningsresultat, som framgick av de handlingar, vilka tillkommit vid förundersökningen, syntes utvisa, att åtalet icke vore grundat å sannolika skäl. I det sista propositionsförslaget har emellertid detta korrektiv mot missbruk bortlämnats. Ifrågasättas kan emellertid, huruvida rättssäkerheten härmed verkligen betjänats.

Ett saksammanhang förefinnes tvivelsutan emellan åtalets och försvarets organisation. »Offentligt försvar« såsom en i vissa brottmål obligatorisk institution är icke känt av Finlands nuvarande kriminalprocess. Detta har sin naturliga förklaring dels i det finländska rättegångsförfarandets inkvisitoriska karaktär, dels däri att åklagaremyndighetens representanter vid underrätt i betydande utsträckning ej innehava högre juridisk kvalifikation, vadan den åtalades position i processen hitintills ej framstått som i högre grad ofördelaktig och dennes försvarsintressen kunnat erforderligen tillgodoses ex officio av domstolen. Så snart emellertid härutinnan vidtas den förändring, att av offentlig åklagare kräves högre juridisk specialutbildning och straffprocessen göres rent accusatorisk, så att processmaterialets förebringande helt överlämnas åt parterna i målet och den materiella processdriften kommer att ske under formen av partsförhandling, synes det alldeles oundgängligt att också vid den åtalades sida — åtminstone där denne ej kan förutsättas innehava nödiga juridiska insikter, såsom förhållandet i regeln presumeras vara då åtalet avser offentlig tjänstemans brott i tjänsten — ställes en offentlig försvarare med juridiska insikter. I enlighet härmed har därför ock i samtliga reformförslag intagits bestämmelser därom, att sådan försvarare bör ex officio tillförordnas, då

åtalet utföres av statsåklagare eller annan överåklagare såsom ock, fastän underåklagare driver åtalet, om den åtalade är stum eller döv eller av annan orsak prövas hava behov av biträde. Dock har man genom dessa stadgangen icke velat betaga den åtalade rätt att själv, om han föredroge detta, antaga rättskunnig försvarare; ej heller bleve åtalad tjänsteman påtvingad offentlig försvarare.

Problemet om det offentliga försvaret är emellertid icke slutligt löst genom nu antydda stadganden. Fråga uppstår nämligen därom, huruvida en ny tjänstemannakår måste skapas för ändamålet, eller om saken kan ordnas med tillhjälp av redan till buds stående krafter. Det är klart att lösningen är betingad även av ekonomiska faktorer. Med hänsyn till dessa och då man beaktat, att erfarenheten utvisat, att den statsanställda rättsbevakarens energi i allmänhet är mindre än den, vilken utvecklas i fri konkurrens, så har det ansetts bäst, att alla de, vilka inom en lagsaga allmänneligen idka advokatverksamhet, påläggas tvånget att inom samma domkrets emottaga offentliga försvarsuppdrag samt att domstol eller dess ordförande tilläggas makt att åvälva advokat fullgörandet av dylikt. Endast i sådana näjder eller fall, där juridiskt kvalificerad sakförare ej finnes att tillgå, linge uppdraget ombetros »annan» »lämplig person». — Den sålunda förslagna organisationen av det offentliga försvaret har emellertid befunnits nödvändiggör registrering av alla landets yrkesadvokater, som innehava juridisk domarekompetens. Registrets förande ankomme, enligt propositionsförslaget av 1929, å justitieministeriet. Tilläggsvis vare här ännu nämnt, att tvångsvis förordnad offentliga försvarare har förklarats berättigad till skälig ersättning ur statsmedel.

Likasom annorstädes erbjuder även i Finland den s. k. brottsefterforskningens och egentliga förundersökningens tillfredsställande anordning stora svårigheter. Också härvid möta vanskliga organisationsspörsmål.

Förundersökningen är icke närmare reglerad i gällande gamla lags rättegångsbalk. En betydande del av den verksamhet, som egentligen hörde densamma till, såsom bevismaterialels uppbringande, sammanförande och föreställande, har intill senaste decennier, synnerligast på landsbygden, försiggått inför underrätt, då denna anställde »rannsakan i målet». Och den nyare uppfattningen, att förundersökningen vore ett obligatoriskt processuellt förfarande, vilket borde föregå den egentliga domstolsförhandlingen, är väsentligen en skapelse av doktrin och rättspraxis. Förfarandet i denna del har icke reglerats medelst lag, utan huvudsakligen i administrativ väg. Förundersökningen har därför hitintills icke heller varit en del av själva rättegången, utan haft natur av ett förvaltningsrättsligt förfarande inför polismyndighet. — Härutinnan avse samtliga reformförslag att genomföra en förändring. Förundersökningen är gjord till en integrerande beståndsdel av processen reglerad i själva rättegångslagen. Den bleve obligatorisk förutom beträffande tjänstebrott och »ringa» brott, d. ä. sådana som blott kunde medföra bötesstraff eller fängelse ej över 6 månader. Naturligtvis har domstol dock tillagts rätt att även i dessa händelser förordna om föranstaltande av förundersökning, då sådan prövades nödig i ett föreliggande fall. Vidkommande det legislativa problemet, huruvida förundersökningen borde ombetros en särskild undersökningsdomare eller ej, har man i Finland stannat i ett negativt slut. Lagförslagen bygga härutinnan på de förhållanden, som i praxis utbildats och nu kunna sägas bestå. Den första brottsefterforskningen tillhörde kriminalpolisen. Och å denna ankomme jämväl att sedan fortsätta undersökningen, vare sig fråga vore om en inquisitio generalis eller inquisitio specialis. Dock har för åtal behörig offentliga åklagare givits rätt och ävälvts plikt att, så snart han av polisen underrättats om det skedda brottet, övervaka den fortsatta undersökningen samt, när han därtill funne anledning, övertaga och slutföra densamma.

Uti den de lege ferenda mycket omdiskuterade frågan, huruvida det förefarande, som eger rum före domstolsförhandlingen, bör vara offentligt eller hemligt, uttrycka samtliga finländska reformförslag den mening, att det ej är skäl att påbjuda offentlighet beträffande den del av förundersökningen, som blott har karaktär av s. k. brottsefterforskning (*inquisitio generalis*) och att även sedan undersökningen inriktas mot bestämd person såsom för brottet misstänkt, alltså då denna övergår till en *inquisitio specialis*, full offentlighet säkerligen i många fall vore egnad att motverka förundersökningens lyckliga slutförande. Å andra sidan har dock den misstänkta rättsskyddsintresse ansetts kräva vissa garantier mot hemlighetens faror. I sådant syfte är föreslaget, att förundersökning skulle, om möjligt, försiggå i tillkallat ojävigt vittnes närvaro samt att under rättelse om densamma alltid borde av polisen meddelas behörig offentlig åklagare och att därtill skulle kallas målsegaren, den misstänkta — ifall denne allaredan är för brottet anhållen eller häktad, borde han upphämtas, så vitt detta ej befundes erbjuda alltför stora svårigheter eller kostnader — och av den misstänkta antagen försvarare; likvisst har den, som handhar förundersökningen, tillagts makt att från förhör uteslänga den, som uppträdde störande eller eljest försvårade utredningen i saken.

Rätten att föranstalta förundersökning har ansetts böra i regeln innefatta även befogenhet att för dess effektiva genomförande tillgripa nödiga kriminalprocessuella tvångs- och säkerhetsmedel. Några av dessa innefatta emellertid så stora ingrepp i vitala personliga intressen, att det syns erforderligt, att mot eventuella missgrepp skapa särskilda garantier. I sådant syfte har, med avvikelse från huvudregeln, kriminalpolisens och underåklagares rätt att beslagtaga egendom begränsats. Befogenheten att besluta till kvarstad och skingringsförbud har återigen tillagts allenast domstol eller i brådskande fall dess ordförande. Varje

offentlig åklagare har visserligen tillerkänts rätt att meddela reseförbud, men vederbörande har berättigats att underkasta förbudet underdomstols omprövning. I sammanhang med häktning har »anhållandet» och »kvarhållandet för fortsatt undersökning» reglerats och tillika fastställts till högst 3 dagar. Beträffande själva häktningen har den häktade givits rätt att alltid draga beslutet härom under underrätts i orten granskning, varjämte föreslagits, att häktningsåtgärd, fastän den häktade däråt nöjdes, ändå alltid i ämbetsväg — enligt det sista propositionsutkastet — inom 10 dagar skulle underställas samma domstols prövning, även om förundersökningen ännu ej då vore avslutad. Å domstolen ankomme härvid, då den låtit vid häktningsbeslutet bero, att utsätta viss tid, inom vilken undersökningen borde slutföras eller frågan om den för brottet misstänkta fortsatta kvarhållande i häkte ånyo av domstolen prövas med denna tillkommande rätt att bevilja ytterliga tid för fortsatt undersökning eller besluta den häktades omedelbara frigivande. — I alla dessa fall vore den, som funne sina personliga rättsintressen genom domstolens beslut läderade, berättigad i högre instans överklaga detta.

Förundersökningens huvudändamål är givetvis tvåfaldigt: att skaffa nödigt material för åtalsbeslutet samt att uppbringa och sammanföra all den utredning, som för den ifrågavarande förbrytelsens allsidiga bedömande kan befinnas nödvändig och önskvärd. I sådant syfte egde undersökningsmyndigheten föranstalta erforderlig syn och besiktning å platsen för brotten samt skrida till förhör av de personer, vilka förmodas kunna lämna relevanta upplysningar i saken. Användandet av tvångsmedel för att framtvunga inställelse vore härvid jämväl tillåtet; en rätt mot vilken å den enskilda medborgarens sida korresponderade en skyldighet att efterkomma kallelse, där avståndet till förhørsplatsen ej överstege 25 kilometer. Statsåklagare är

och given rätt att i synnerligen skyndsamma fall påkalla expertis av en eller flere sakkunniga. Förhørsledare vore även berättigad av andra myndigheter äska nödiga upplysningar; till och med att begära underdomstols rätts-hjälp. Om nämligen anställandet av tillförlitlig syn eller besiktning där brottet förövats förutsatte domstolsåtgärd eller i händelse edligt förhör av sakkunnig eller vittne erfordrades för avgörandet av frågan, huruvida åtal skall väckas eller emedan fara föreläge att bevisningen alls icke eller blott svärligen kunde företes i själva rättsgången, då finge härom anhållas hos häradshövdingen i orten och begäran av honom borde villfaras, ifall han funne den handling, vars klarläggande utredningen avsåge, vara straffbar eller eljest synnerliga skäl för bifall föreläge.

I lagförslagan är slutligen inskräp, att förundersökning bör drivas med största möjliga skyndsamhet och avslutas så snart de sammanbragta bevisen ådagalägga den misstänkta skuld eller att åtal ej bör väckas. Ett beslut i sist angivna riktning innefattade icke res judicata, utan kunde undersökningen återupptagas, när nya omständigheter rörande brottet bragts i dagen. Ansåges den misstänkta skuld vara ådagalagd, borde det vid förundersökningen tillkomna protokollet jämte alla övriga handlingar fordarsammast överstyras till behörig åklagare. Honom tillhörde sedan att fatta sitt åtalsbeslut och, om någon vore för brottet ifråga häktad, inom 5 dagar väcka åtalet.

Genom brottmålsförfarandet har man väl i alla tider strävat att ernå full klarhet, materiell sanning beträffande brott och skuld. Tidigare, även vid den tid då Finlands nuvarande processordning stadgades, ansågs det inkvisitoriska förfaringssättet säkrast leda till målet. I överensstämmelse med grundtankarna i denna processmetod ankom det principiellt i första hand å domstol att införskaffa processmaterialelet. Domstol var varken härutinnan eller vid

dömandet bunden av gjorda åtalspåståenden, vadan åklagarmyndighetens och målsegarens yrkanden blott voro av kompletterande, sekundär betydelse. Den för brottet misstänkta eget erkännande — bebyggelsen — betraktades som ett huvudbevismedel, varför svarandens förhör blev av väsentlig betydelse och kom att upptaga en avsevärd del av förhandlingen inför rätta. Också i avseende å domsinnehållet och domens rättskraft hade ju den inkvisitoriska processmetoden viktiga konsekvenser; olika gradationer av frikännande domslut voro möjliga, ända därhän att saken kunde »lämnas på framtiden» med rätt för domstol att återupptaga målet till fortsat behandling, då nya omständigheter syntes egnade att visa svarandens skuld. — Den nuvarande finländska straffprocessen är ett barn av sin tid; särskilt i fråga om grova förbrytelser utpräglat inkvisitorisk, om än i senare tidens praxis speciellt beträffande domstols processinitiativ och åtalets betydelse avsevärt modifierad i ackusatorisk riktning.

Icke ens det straffprocessuella förfarandet, som nu i praxis följes i Finland, kan dock anses motsvara berättigade moderna krav. Allmänt håller man ju i våra dagar före, att den materiella sanningens ernående och dömande domstols objektivitet bäst garanteras, om processinitiativet uteslutande lägges i den åtalsberättigades hand och själva rättegången gestaltas som verklig partsförhandling, där domstolens roll principiellt är ledarens och domarens, icke i första hand initiativtagarens. Som medel att bringa det verkliga sakförhållandet i dagen framstå de psykologiskt riktiga grundsatserna om omedelbarhet och muntlighet i rättegång. Den tilltalades rättsintresse utmynnar i försvaret och innefattar icke någon skyldighet att medverka vid straffanspråkets utredande, vilket tillhör åklagaren. Den för brott misstänkta anses än vidare hava ett berättigat anspråk att alltid, så snart ett åtal som mot honom väckts, icke befinnes grundat, vare sig detta vidhålls eller frångås, varda frikänd medelst dom, vilken blir för framtiden definitivt materiellt bindande.

De i Finland uppgjorda förslagen till reform av kriminalprocessen äro uppgjorda med beaktande av sist antydda fordringar. Vad särskilt beträffar den åtalades skyldighet att i målet avgiva en fullständig redogörelse förtjänar kanske framhållas, att såväl i lagberedningens lagförslag av 1909 som i reformutkastet av 1918, 1920 och 1923 ingå uttryckliga bestämmelser, som utvisa att svaranden icke vore skyldig inlåta sig på några vidlyftigare förklaringar i saken, vilka expressiva, direkta stadganden emellertid ej återfinnas i de senare reformförslagen. Det kan måhända ifrågasättas, huruvida utelämnandet varit välbetänkt, när den fara finnes, att domstolarna, under intrycket av tidigare praxis, befunnes benägna att, till mën för den åtalade, underkasta honom ett inkvirerande förhör, vilket förfarande vore varken tidsenligt eller principiellt riktigt.

Ett konsekvent genomförande av grundsatserna om omedelbarhet och muntlighet i rättegång är möjligt, endast om själva partsförhandlingen och bevisupptagningen, så vitt görligt, koncentreras till ett sammanträde och förutsätter dessutom en synnerligen medveten och kraftig processledning från domstolens sida. Detta återigen har ansetts betinga, att själva huvudförhandlingen inför fullsuttet rätt föreginges av ett förberedande domstolsförfarande, där alla yrkanden och motyrkan klart fixerades samt tillgängligt bevismaterial avgäves, där frågor om själva rättegångens laglighet och sådana av prejudiciell betydelse för huvudförhandlingen avhandlades och avgjordes och varunder förty även beslötes åtgärder, som befunnes nödiga för förundersökningens och utredningens komplettering. Denna uppdelning av själva rättegången är genomförd även i de finländska reformförslagen. Dock har ett särskilt förberedande förfarande ej ansetts nödvändigt i mål rörande »ringa» brott.

Det förberedande domstolsförfarandet försigginge utan biträde av lekmannabisittare; åtgärder som därunder beslötes och icke innefattade ett avgörande av egentliga rättsfrågor, utan vore uttryck för processledningen, ankomme i regeln på rättens ordförande allena.

Den fasta grunden för rättegången skapades genom klagandens till rätten ingivna anklagelseskraft; i »små brottmål« medelst den utverkade stämningen. I denna skulle anges, förutom domstolen och parterna, själva yrkandet, såväl sakligt som juridiskt individualiserat, jämte, där målsegaren utförde självständig talan, dennes anspråk och yrkanden, även sådana av privaträttslig accessorisk natur; därjämte de bevismedel, som klaganden ernade använda och vad genom varje av dem förväntades bliva styrkt. Denna skrift, som skulle delgivas den åtalade och dennes försvarare, egde dessa, ifall de sådant önskade, skriftligen bemöta, varvid de kunde på samma sätt framställa sina motyrkanden och motbevis. Om processinvändning framställdes eller rättens ordförande självfallet funne åtalet böra avvisas eller utan huvudförhandling omedelbart förkastas, skulle särskild domstolsförhandling därom i de tillkallade parternas närvaro anordnas och avgörande därefter träffas. Prövades målets vidare behandling fordra ytterligare utredning, kunde den offentliga åklagaren anmodas skrida till sådan. Efter dess slutförande finge tilläventyrs påkallad ny anklagelseskraft av klagande inges med rätt för svaranden och dennes försvarare att skriftligen bemöta denna.

Ifall åtalet icke avvisats eller omedelbart förkastats, utsattes huvudförhandling, vartill parterna och den offentliga försvararen skulle inkallas. Gjordes vid huvudförhandlingen gällande, att denna icke lagligen kunde försiggå eller framställdes invändning mot åtalet, vilken icke tidigare kunnat göras, egde rätten till först resolvera över slik fråga. Själva förhandlingen i huvudsaken borde inledas med anklagelseskraftens uppläsande, varå följde partsförhandling och bevismottagning samt till sist slutförhandling parterna emellan, varvid den åtalade och dennes försvarare tillkomme sista ordet.

Särskilda bestämmelser äro ock föreslagna för de händelser, att part uteblivit från muotlig förhandling. Ifall frånvaron föranletts därav, att part ej lagligen inkallats eller

föreläge laga förfall, motiverade detta uppskov med förhandlingen. Offentlig åklagares utevaro betingade jämväl i motsatt händelse uppskov, därest denne framställt åtalsyrkanden i målet; eljest däremot icke. Om målsegare, som allena anhängiggjort åtal, förfallolöst vore borta, skulle den åtalade, ifall han därpå yrkade, frikännas, men i annat fall avskreves målet. Målsegare, som inkallats för att upplysningsvis höras, kunde till rätten hämtas. I den åtalades och dennes försvarares frånvaro finge i regeln förhandling ej ega rum. För att framtvinga inställelse egde domstolen tillgripa laga tvångsmedel, beroende på brottets art. Undantagsvis kunde dock svaranden i klara fall, trots dennes försvarares uteblivande, i saken frikännas.

Efter avslutad huvudförhandling borde dom i sakan givas. Denna kunde vara antingen fällande eller klart frikännande.

Det viktiga spörsmålet angående parts möjlighet att i överinstans söka ändring i underrätts avgörande har allredan berörts i sammanhang med frågan om domstolarnas inbördes funktionella kompetens.

Förfarandet inför appelldomstol — lagmansrätt — bestode, liksom rättegången vid underdomstol, av två delar, en förberedande skriftväxling emellan parterna och en muntlig huvudförhandling. Den förra avsåge givetvis att bereda parterna — vädjanden och dennes motpart — tillfälle att framställa sina yrkanden samt de invändningar av processuell och saklig innebörd, var till dessa funne skäl föreligga, ävensom att ange det bevismaterial, som i målet ytterligare komme till användning. Den förberedande skriftväxlingen kunde ock, enligt prövning, förfullständigas medelst muntlig förhandling av förberedande natur. Under denna del av rättegången finge enahande avgöranden träffas som under den förberedande förhandlingen vid underrätt. Den möjlighet föreläge dessutom, att målet avdömdes helt och hållet utan huvudförhandling; om nämligen vädjanden för-

klarade sig avstå från sådan och detta ej heller motsades av vederparten, eller denne alldeles uteblivit från vadeinstansen; detta vore likvisst icke tillåtet, ifall lagmansrättens uttalande påkallades beträffande den åtalades skuld till brott eller till försök till eller delaktighet i förbrytelse, varå straffet in abstracto vore 6 års tukthus eller därutöver. Huvudförhandlingen inför lagmansrätt skulle egnas åt partsförhandling rörande huvudsaken ävensom bevisningsförfarande. Härvid vore såväl föreställandet av ny utredning som kompletterande bevisning genom redan förut förebragta bevismedel möjliga.

I besvärsmål komme rättegången i regeln att bliva enbart skriftlig. Likvisst är dock besvärinstansen tillerkänd rätt att anordna muntlig partsförhandling, när detta befundes nödigt eller lämpligt.

Förfarandet i högsta domstolen bleve rent skriftligt utan ny bevisemottagning.

De föreslagna bestämmelserna angående tillbudsstående extraordinarie rättsmedel: klagan med anledning av domvilla, resning i laga kraft vunnen dom och benådning, äro uppgjorda med beaktande av nulidens krav att även en i brottmål avkunnad dom bör njuta rättskraft i ej mindre objektivt än subjektivt (inter omnes) hänseende och de förelupna stadgandena torde tillgodose både statsmaktens och den åtalades — såväl den frikändas som den dömdas — anspråk på rättsskydd. Detaljerna synas icke vara av det intresse, att en närmare redogörelse för dem här vore motiverad.

Såsom av den tidigare framställningen framgår innehålla reformförslagen särskilda bestämmelser angående förfarandet, då åtal väckes med anledning av tjänstebrott, såsom ock då åtalet rör »mindre» brott. De förras specialkaraktär har synts betinga detta. De senares beskaffenhet i normala

fall har återigen ansetts motivera en avsevärt förenklad procedur. Av särskilt intresse i avseende å dessa »små brottmål» är det föreslagna rättsinstitutet »strafforder». Ifall, då fråga vore om brott, varå ej kunde följa strängare straff än böter eller fängelse i 6 månader eller då förseelsen innebure överträdelse av polis-, kommunal- eller annan ordningsstadga eller lagligen fastställt vitesförbud, den offentliga åklagaren ansåge, att den skyldiga, som uppnått full straffrättslig ansvarighetsålder, 18 år, ej borde drabbas av strängare straff än 100 dagsböter, egde åklagaren framställa sitt straffpåstående skriftligen och, om den åtalade sedan, efter erhållen del av yrkandet, skriftligen godtog detta samt domstolens ordförande funne straffyrkandet rättvist, finge straffet av honom, utan vidare förhandling, fastställas genom anklagelseskriften åtecknad resolution. — Det har tidigare nämnts, att denna reformdetalj allaredan införlivats med finländsk rätt genom en lag av 1931.

I Finland ligger den »stora processreformen» uti allt väsentligt ännu i tråde. Det är emellertid att hoppas, att, sedan det nuvarande ekonomiska depressionstillståndet är övervunnet, landets lagstiftare skola med kraft taga sig reformverket an och bringa det till ett lyckligt slut.

O. Hj. Granfell.

Ubevidste Motiver.

Af cand. jur. ANKER RIIS.

Motto: Se skarpt, dom mildt!

I.

Som bekendt er den saakaldte Psykoanalyse en Videnskab, der søger at komme til Klarhed over de ubevidste sjælelige Processer. Dens Opgave ligger — terapeutisk — kort og godt deri at gøre ubevidste sjælelige Bestanddele bevidste, hvorved der aabnes Mulighed for at omdanne de oprindelig, i individuel Henseende nedbrydende, og i videre Forstand i vidt Omfang asociale sjælelige Tendenser til opbyggende, positive og samfundsgavnige Værdier.

Medens Psykoanalysen som saadan oprindelig var en rent praktisk-terapeutisk Metode til Behandling af nervøse Sygdomme, har den imidlertid efterhaanden faaet et meget udvidet Anvendelsesomraade¹). Dens Teorier og Undersølgelsesmetoder har faaet Anvendelse inden for Kunst, Religion, Filosofi, — inden for den biologiske og den kulturhistoriske og den sprogvidenskabelige Forskning — inden for Sociologi, Pædagogik, og saa fremdeles. Man maatte saaledes paa Forhaand ogsaa været indstillet paa, at Problemet »Psykoanalyse contra Jura« kunde opstaa.

Efter at Problemet nu i de senere Aar er rejst, er Spørgsmaalet da herefter dette: Hvorvidt bør Psykoanalysen have nogen Indflydelse paa vor Bedømmelse af den forbryderiske Handling? — Paa den ene Side kunde man fra juridisk

¹) Freud: Das Interesse an der Psychoanalyse. (Gesammelte Schriften IV. Band).

Side tænke sig at besvare dette Spørgsmaal med et ubetinget Ja, og paa den anden Side med et ubetinget Nej. Et saadant groft og absolut Svar vilde dog imidlertid næppe være synderligt stemmende med den rigtige Jurists sædvanligvis forsigtige og diplomatiske Bedømmelse af og Tagen Stilling til et Problem. Han vil snarere udtrykke sig: »Vi vil i givet Tilfælde vægre os ved ubetinget at udelukke den«, eller »det vilde maaske ikke være ubetænkeligt, om man i for vidt et Omfang anvendte den«. Omtrent saadan vilde han vel svare.

Naar da Psykoanalytikeren efter sit foreløbige Orienteringsforsøg overfor Juraen af den typiske Jurist modtager et saadant Svar paa sin forsigtige Forespørgsel, vil han vel med Rette, om Problemet Psykoanalyse contra Jura mere intensivt skal sættes under Debat, turde indstille sig paa og paa Forhaand nære visse naturlige Forventninger.

Han vil paa den ene Side være forberedt paa hos Juristen at møde en vis kritisk Indstilling overfor Spørgsmaalet om Psykoanalysens Betydning for Bedømmelsen af det forbryderiske Sindelag, men paa den anden Side dog ogsaa nære berettiget Forventning om hos ham at møde en vis velvillig Forstaaelse af Diskussionens Betimelighed — en vis Beredthed hos ham til at ville tage tilhørligt Hensyn til fornuftig Argumentation fra Psykoanalytikernes Side.

Juristen, hvis fornemme Opgave det er at virke i Sandhedens Navn og til Retfærdighedens Sejr, — og mere specielt Dommeren, der har den rent menneskelig set saa tunge og alvorlige Pligt i givet Tilfælde at skulle fælde Dom over et Medmenneskes Handlinger eller Undladelser, er klar over, at et juridisk Tilfælde kan være saa vanskeligt og kompliceret, at man maa indrømme og aabent erkende, at en eller flere Paragraffer i Straffeloven ikke byder den tilstrækkelige Garanti for den fuldt ud retfærdige Dom.

»Ja ikke blot slog Straffelovsparagrafferne ikke til i det eller det Tilfælde«, vil mangen en klog og hæderkronet

gammel Dommer sige. »Ikke engang vor individuelle Erkendelse, saaledes som den har dannet sig efter mange Aars Virksomhed med juridisk-psykologiske Problemer, naaede saa vidt — loddede saa dybt, at vi havde den aller egentligste Forstaaelse af Aarsagen til den eller den som forbryderisk karakteriserede Handling eller Undladelse. Muligvis var der dog i den eller den sjælelige Afgrund uopklarede Momenter, der tjente til Undskyldning og Forsvar for den, der blev dømt«. Denne Trang til Eftertænk-somhed, — denne Svaghed for Filosoferen vil paa Trods af nok saa udmærkede Paragraffer og en nok saa dyb Erkendelse ingen samvitlighedsfuld Dommer kunne undgaa.

Med andre Ord: Naar da dissePsykoanalytikere kommer og fortæller os Jurister, at der ofte eksisterer en vis-given Sammenhæng mellem ydre bevidste Handlinger og indre ubevidste Motiver, er vi villige til at interessere os for denne ingenlunde uinteressante Paa-stand. Vi er ikke blot villige til herigennem at styrke vor i Forvejen eksisterende psykologiske Sans og udvide vor sande Forstaaelse af de aller egentligste Motiver for de menneskelige Handlinger, — nej, vi griber med Begærighed Lejligheden til, for saa vidt der kan føres sikre, videnskabeligt holdbare Beviser for denne Sammenhæng, da i videst muligt Omfang at tage Hensyn til den, naar vi i vor Gerning skal opkaste os til Dommere over den forbryderiske Handling.

Saaledes maa vel Landet ligge, thi i samme Grad, som det lykkes den psykoanalytiske Videnskab i de ubevidste-sjælelige Kræfter at paavise anerkendte og holdbare Undskyldnings- og Uansvarlighedsgrunde for menneskelige Handlinger, i samme Grad vil Lovgiveren paa dette som paa andre Omraader, hvor vor Erkendelse i Kraft af videnskabelig Forskning udvides og uddybes, fremtidigt ganske naturnodvendigt have at tage Hensyn til disse Forhold og Omstændigheder.

II.

I det følgende skal henvises til og saa kort, som det efter Omstændighederne er muligt, omtales en Del af den psykoanalytiske Litteratur om juridiske Problemer, der de sidste Aar er kommet frem.

Forinden vil det dog formentlig være hensigtsmæssigt at fremkomme med nogle almindelige og spredte Bemærkninger om det ubevidste Sjæleliv, saaledes som det under de psykoanalytiske Synsvinkler aabenbarer sin Natur og Beskaffenhed.

Psykoanalysens Syn paa de sjælelige Fænomener adskiller sig, som man sikkert vil vide, væsentligt fra tidligere Tiders. Psykoanalytikerne hævder nemlig, at kun en ringe Del af vort Bevidsthedsindhold er i egentlig Forstand bevidst. En anden Del er »vorbewusst«, som det hedder paa Tysk, — en Del, som ikke er bevidst, men heller ikke helt ubevidst, — noget, som almindeligvis uden Vanskelighed kan gøres bevidst. Den tredje Del er det ubevidste Sjæleliv, som man uden Kendskab til Psykoanalysens Teknik og Metode ikke har nogen egentlig Adgang til²⁾. Denne Del udgør vort egentlige Sjæleindhold. Den rummer i større eller mindre Grad vore Oplevelser og Indtryk op igennem Aarene, og i den har ogsaa de to vigtige Drifter: de erotiske Drifter og Dødsdrifterne deres Rod.

Den Udvikling, som det ubevidste Sjæleliv gennemgaar, og den Form, det antager, er naturligvis i vidt Omfang belignet af visse særlige Omstændigheder. Indtrykkenes individuelle Art og den specielle psykiske Modtagelighed, der i givet Tilfælde eksisterer, bliver i større eller mindre Grad afgørende for Maaden, hvorpaa, og den Styrke, hvormed Indtrykkene og Oplevelserne aflejrer sig i Sjælelivet. Medens en Oplevelse i givet Tilfælde kan være uden nogen som helst Betydning, kan en lignende Oplevelse i andet Tilfælde faa den mest skæbnesvangre Indflydelse og være

²⁾ Freud: Das Ich und das Es (G. S. VI).

bestemmende for et Menneskes sjælelige Konstruktion og hele personlige Udvikling.

Sjælelivet er ifølge Psykoanalysen underlagt Fortrængninger, Fikseringer og Identificeringer. Som bekendt har disse navnlig fundet Sted i Barndommen, og jo længere man i sin Opereren med det ubevidste Sjæleliv kan naa tilbage, des bedre. De tre-fire første Leveaar er af den største Betydning for ethvert Menneskes hele Udvikling. Derfor gælder det ved enhver Analyse om, at man naar tilbage helt hertil. Ja, selv i Fostertilstanden er man ifølge Psykoanalysen i Besiddelse af en vis sjælelig Modtagelighed.

a) Fikseringer: Ved de saakaldte Fikseringer sker der dette, at Libidoen, — et Begreb, der rækker langt ud over den seksuelle Drift, — og nærmest kan karakteriseres som den sjælelige Energi, »Interesse« — tilknyttes visse bestemte Oplevelser og Indtryk og bliver hængende herved senere hen i Livet, paa en Tid hvor de normalt burde være forladt. Ubevidst er man saaledes Slave af Fortiden og reagerer da ikke normalt overfor nye Situationer. Man er hæmmet i sin Livsudvikling.

Det er en af Psykoanalysens store Fortjenester at have paavist, at allerede det lille Barn raader over en større eller mindre Portion Libido. Gennem de erogene Zoner strømmer Libidoen ud imod Omverdenen, hvilken ofte kommer til at virke som Hindring for Libidoens frie Afløb. Sugningen af Moderbrystet — denne for Menneskenes Børn saa vigtige Indledning til Livet — er en libidinøs Handling. Vanskelighederne paa dette Omraade melder sig specielt ved Afvænningen. For mange bliver Afvænningen umulig eller i det mindste vanskeliggjort. Savnet af Moder-mælken er ofte Tilværelsens største Skuffelse. Ubevidst skrider man da senere hen i Livet paa Grund af dette Savn tilbage (regrederer) til denne — den orale Fiksering —, hvorover da er opbygget en Masse nervøse Symptomer. Eksempelvis kan nævnes at Alkoholisme ofte tildels (natur-

ligvis som Regel i Forbindelse med andre Omstændigheder) kan opstaa som Følge af oral Fiksering.

En anden infantil Fiksering, der rent tidsmæssigt afløser den orale, er den anale Fiksering. Libidoen lokaliserer sig her omkring Endetarmsfunktionerne. Barnet nærer ofte en speciel Interesse for sin Afføring — en Interesse, der dels gaar ud paa Opbevaring — en Tilbageholden af Afføringen, og dels paa selve Udtømmningen af Afføringen. Dette Forhold er ligeledes i større eller mindre Grad libidinøst betonet. Afføringen betragtes af det lille Barn ofte som en meget vigtig og betydningsfuld Ting — en Del af det selv. Intet er i Barnets Bevidsthed — hvor mærkeligt det end lyder — mere værdsat og bedre egnet til Gavebrug end netop Afføringen.

Af Forældrene eller andre Personer opdrages Barnet til Renlighed og vænnes til at betragte de anale Funktioner med Afsky. Den naturlige Tilbøjelighed fortrænges herved, men ubevidst regrederes der ofte senere hen i Livet til den anale Fiksering, ganske vist som Regel i en mer eller mindre sublimeret Form (Ordens- og Renlighedssans), men dog sjældent uden nervøse Symptomer.

Ubevidst forskydes Interessen for det anale over paa et Begreb som: Penge og lignende Kostbarheder. (»De beskidte Penge« siger Folkesproget). Gnieren er den rendyrkede Analerotiker. Den Ødsle er ligeledes bundet til den anale Fiksering og saa fremdeles. Hos alle Analerotikere træffer vi disse Karakteregenskaber: Egensindighed, Trods, Paa-staaelighed, Ordensfanatisme, Samlermani, Pedanteri³⁾.

Efterhaanden som Libidoen begynder at lokalisere sig genitalt, — omkring Konsorganerne, sker der som Regel Fikseringer, naar den eller de første seksuelle Oplevelser

³⁾ *Freud*: Charakter und Analerotik. (G. S. V).

Freud: Über Triebumsetzungen insbesondere der Analerotik. (G. S. V).

Karl Abraham: Psychoanalytische Studien zur Charakterbildung.

finder Sted. Utrolig mange Mennesker er ubevidst fikseret til infantile seksuelle Oplevelser. Det er mere almindeligt, end man sædvanligvis er tilbøjelig til at mene, at Drenge og Piger forføres i en meget tidlig Alder eller kommer ud for Oplevelser, der i meget kan ligne Forførelser⁴⁾. Den sjælelige Mekanisme er hos mange Mennesker som en fin og følsom Plade, hvor Oplevelser af slig Art sætter sig fast med uudslettelig Kraft. Sjælelivet er da belempret med disse ødelæggende og nedbrydende Elementer, og hvor Aarene og Glemselen har gjort dem helt ubevidste, kan der være sat Bom for enhver sund og normal Udvikling af de seksuelle Kræfter. Selvfølelskede Ungkarle med narcissistiske Komplekser. Skræmte og abnormt blufærdige Gammeljomfruer. Endvidere mange Former for Perversitet⁵⁾.

Mange Forlovelser er gaaet i Stykker og mange Ægteskaber har lidt Skibbrud paa Grund af ubevidste infantile Fikseringer. Den svenske Dr. Bjerre nævner i en af sine Bøger⁶⁾ et interessant og typisk Eksempel herpaa. En midaldrende Herre søgte Analysen paa Grund af forskellige nervøse Symptomer. Foruden disse kunde Analysanden, der var gift og Fader til flere Børn, trods alle gode Forsætter ikke løsrive sig fra en Veninde, som havde en ganske forunderlig Indflydelse paa ham. Under Analysen fandt Dr. Bjerre ud af, at denne Forelskelse maatte skyldes en infantil seksuel Fiksering. Paa Opfordring fortalte Analysanden, at Veninden havde visse ydre legemlige Træk, som i hans Øjne forlenede hende med en ganske særlig Tiltrækningssevne. Hun havde særlig karakteristiske Ansigtstræk; hun havde langt lyst Haar med et let rødligt Skær, og ikke at forglemme Opstoppernæse. Nøgende fortalte da senere hen Analysanden, hvorledes han mindedes, at han en Dag som 6—7 aarig var gaaet i Seng hos sin Søster,

⁴⁾ *Freud*: »Meine Ansichten über die Rolle der Sexualität in der Ätiologie der Neurosen« (G. S. V. S. 127).

⁵⁾ *Freud*: Über neurotische Erkrankungstypen (G. S. V).

⁶⁾ *Poul Bjerre*: Hvorledes Sjælen læges (Side 170 ff.). (Oversat til Dansk af J. Anker-Paulsen, Martins Forlag).

hvorledes denne Oplevelse — uden at der fandt nogen egentlig seksuel Handling Sted — havde haft en ganske særlig Indflydelse paa ham. Han fortalte, at han nu pludselig mindedes, hvorledes han ved denne Oplevelse — ved Søsterens umiddelbare Nærhed — sjæleligt havde følt en ganske vidunderlig og uforstaaelig Vellyst. Derved at den barnlige Oplevelse var blevet ubevidst, var der sket en vigtig Fiksering. Han forstod Sammenhængen, — nemlig denne, at han i Veninden havde fundet en Kvinde, der repræsenterede hans hemmelige og ubevidste Ideal — Søsteren, der paa sin Vis havde været den første Kvinde i hans Tilværelse. Analysen borteliminerede den uægte-skabelige Tilbøjelighed ved at drage Komplekset frem af det ubevidste — op i Dagslyset, om saa maa siges.

At der altid skulde være Tale om seksuelle Fikseringer, vilde naturligvis være en urigtig Paastand. Man kan f. Eks. være fikseret til et Trauma (Chocket ved en Tog- eller Bilulykke) — den saakaldte traumatiske Nevrose. Eller man kan være fikseret til Situationer, i hvilke man har følt sig stærkt mindreværdig, f. Eks. paa Grund af legemlige Defekter. Her har som bekendt specielt Dr. Alfred Adler sat ind med hele sin Individualpsykologi⁷⁾.

Det skal blot antydes, at de fleste Fikseringer er af seksuel Art. Ødipuskomplekset (efter Ødipus, der dræbte sin Fader og giftede sig med sin Moder) rummer den vigtigste Fiksering. Det er mere almindeligt, end man er tilbøjelig til at mene, at et Barn rent seksuelt føler sig draget mod den af Forældrene, som er af modsat Køn, samtidig med at det nærer et decideret Had til den af samme Køn⁸⁾.

⁷⁾ *Alfred Adler's Bog: Menschenkenntnis* er af Forfatteren *Otto Gelsted* oversat til Dansk. (Martins Forlag). Se her specielt Kap. 5 om »Mindreværdsfølelse og Magtstræb«.

⁸⁾ Naar Hadet fortrænges og med Aarene bliver tilstrækkeligt ubevidst, skabes der ofte, ganske ubevidst, Reaktionsdannelser. Den oprindeligt hadede Person bliver nu gjort til Genstand for en kunstig, overdreven og unaturlig »Kærlighed«. Overdreven Omhu, sygelig Trang til Opofrelse og en stadig Ængstelse og Bekymring maskerer altsaa det fortrængte Had.

Forældrene paalager sig i saa Henseende selv et stort Ansvar for denne Fiksering og for de uberegnelige og vidtrækkende Følger, som den ofte afstedkommer. Forældrenes ømme Følelser overfor Bornene, deres Kyssen og Krammen af de Smaa er ofte en mer eller mindre udpræget Art seksuel Vellyst. Trods al mulig god Mening gøres Børn saaledes ofte ligefrem til et seksuelt Legeløj i de Voksnes Arme (Freud)⁹⁾. Hvor Forholdet mellem Ægtefæller er daarligt, eller den ene Ægtefælle er død, bliver et Barn ofte en Slags Erstatning for den manglende Kærlighed, hvad der naturligvis begunstiger seksuelle Fikseringer og bevirker for tidlig seksuel Modning.

b) Identificeringer. Hidtil er kun omtalt den Del af det ubevidste Sjæleliv, som har dannet sig omkring Fikseringerne. En anden og ligesaa væsentlig Del er den, hvis Opstaaen skyldes de saakaldte Identificeringer. Allerede det lille Barn identificerer sig med sine Omgivelser. Enhver, der interesserer sig for Iagttagelser paa disse Omraader, vil næppe have undgaaet at lægge Mærke til, hvorledes den lille Dreng med den mest fantastiske Inderlighed kan spille den fraværende Fars Rolle, — være myndig og kommanderende, sur og tvær og saa fremdeles. Den lille Dreng er ofte en fuldkommen Kopi af det fædrene Ophav. Faderens Vaner og navnlig Uvaner tilegnes i eet og alt af Sønnen. En Datter identificerer sig oftest med Moderen eller Tjenestepigen, hvis hun er nærmerestaaende. Har Moderen nervøse Symptomer, har Datteren prompte de samme kedelige Attributter. Identificeringer mellem Søkende finder ogsaa Sted. I Ægteskabet Identificeringer mellem Ægtefællerne indbyrdes. Præsten paa Prædikestolen identificerer sig med Frelseren. Den Underordnede med sin Overordnede og saa fremdeles. Kort sagt overalt i Samfundslivet kan vi iagttage Identificeringer. Og vel at mærke Identificeringer ikke blot i positive Henseender, men ogsaa

⁹⁾ *Freud*: Beiträge zur Psychologie des Liebeslebens (G. S. V. 200).

og maaske navnlig i negative Henseender, altsaa ikke blot naar det gælder Kærlighed, men ogsaa, naar det gælder Had. Det maa erindres og understreges, at der overalt er Tale om ubevidste Foreteelser, om Fænomener, der ikke er naaet op til Bevidstheden, om Fænomener, der ikke er naaet frem til Forstaaelse. Kernen i Identificeringen er denne, at Vedkommende, der ligger under for en Identificering, ubevidst gør sig saa at sige til eet med det elskede eller hadede Objekt, »optager« dette i sig selv — i sin egen Ubevidsthed. — Psykoanalytikerne taler her om den saakaldte Introjektion, der vel nok maa siges at have faaet almindelig videnskabelig Anerkendelse. Som et praktisk Eksempel paa Introjektion kan nævnes følgende: Et Had, som man har overfor en bestemt anden Person, vender man ubevidst indad mod en selv. Her ud fra faar Selvmordet en interessant og meget værdifuld psykologisk Belysning. Mange Selvmord, paastaas det, er reelt, men ubevidst et Mord af en anden Person. Selvmorderen identificerer sig med sin Fjende — optager ham sjæleligt i sig selv og dræber ham ved at dræbe sig selv. Ganske vist kunde man jo indvende, at det Selvmord, der lykkes, unddrager sig enhver psykoanalytisk Undersøgelse. Dette gælder dog imidlertid kun direkte Analyse. Der er intet i Vejen for, at man gennem efterladte Breve og Paarørendes Meddelelser kan gennemføre en om saa maa siges indirekte Analyse. I hvert Fald er paa den anden Side alle Selvmordsforsøgene tilgængelige for Analyse, ligesom sidst men ikke mindst alle de Millioner af Tilfælde, hvor Selvmordet kun blev til en Fantasi, udgør et Omraade, der med Udbytte kan gøres til Genstand for Undersøgelser til Bekræftelse af Paastandens formentlige Holdbarhed.

c) Fortrængninger. Ved de i det foregaaende omtalte Fikseringer og Identificeringer drejer det sig, som man vil have forstaaet, i vidt Omfang om sjælelige Fortrængninger af mer eller mindre gennemgribende Betydning. Omvendt kan man dog udmærket tale om sjælelige Fortræng-

ninger, uden at nogen Tilknytning til en Fiksering eller Identificering har fundet Sted. Den anførte Tredeling indenfor det ubevidste Sjæleliv er derfor mere bestemt af praktisk-orienterende Hensyn, end den er logisk-konsekvent.

De sjælelige Fortrængninger kan naturligvis være af stor Forskelligartethed, naar Talen er om deres Rækkevidde og Betydning. Det er jo saa vist ikke af synderlig skæbnesvanger Betydning, dersom man ikke som i det klassiske Eksempel hos Freud¹⁰⁾ paa nogen Maade er at formaa til at drikke Vand af et Glas, fordi man en Gang har haft, men senere glemt og fortrængt en vis Oplevelse, nemlig som i Tilfældet hos Freud, at en modbydelig snavset lille Hund havde slikket paa et Glas, som dens Ejerinde derefter drak af. Værre er det, hvor man ifølge primitive Drifter føler Trang til at foretage Handlinger, som gaar mod almindelig gængs Moral, individuel eller samfundsmæssig Etik og saa fremdeles (jfr. Ordene: Du skal ikke stjele, Du skal ikke slaa ihjel, Du skal ikke bedrive Hor.) — Her opstaar overordentlig vigtige Fortrængninger. Og som Samfundsforholdene nu engang er, maa der opstaa mange Fortrængninger. Det sker altsaa paa den Maade, at en Driftstilskyndelse (den kommer fra det dybeste ubevidste Sjæleliv) af vor Samvittighed, vort Overjeg eller Idealjeg forkastes som værende uetisk eller umoralsk. At den forkastes vil sige, at den daarligt nok faar Lov til at komme frem i Bevidstheden, men omgaaende skubbes bort fra det bevidste Liv — ned i Underbevidstheden. Blot den saa endda dermed havde været definitivt borte, havde alt været godt, men det er den i Almindelighed ikke. Det ubevidste Liv er som for understreget vort egentlige Liv. Det er underlagt visse givne Processer, former sig efter bestemte Principper og regeres af ganske bestemte Love.

Eksempelvis kan vi holde for Øje: Fortrængningen af en

¹⁰⁾ Freud: Über Psychoanalyse (G. S. IV. 350 ff). Dette Skrift, der indeholder 5 Forelæsninger, holdt af Freud paa Clark University i Worcester Mass. i 1909, er af Otto Gelsted oversat til Dansk allerede i 1920 under Titelen: »Det Ubevidste« (Martins Forlag).

Tilskyndelse til at slaa et andet Menneske ihjel, eller Fortrængningen af det blotte Ønske om, at Vedkommende maatte dø. Her vil der under Forudsætning af et blot normalt udviklet Overjeg (normal Samvittighed) danne sig et alvorligt og i sine Konsekvenser vidtrækkende Komplex, — et forøvrigt meget almindeligt Komplex. Det kan have sin Oprindelse i Forhold som f. Eks. mellem Ægtefæller indbyrdes, mellem Søskende indbyrdes eller i Forholdet Forældre overfor Børn eller omvendt. Hvem der nærer Tvivl herom, savner Kendskab til Realiteterne i Tilværelsen.

Idet en saadan Tilskyndelse fortrænges ned i Ubevidstheden, fremkommer der automatisk ubevidste Erstatningsdannelser, der faar Indflydelse paa, ja ofte kommer til at terrorisere Bevidsthedslivet. Drabstanken, som herefter ikke mere er bevidst, rettes nu paa en for dens Besidder aldeles uforstaaelig Maade mod nye Objekter. Der indfinder sig Tvangshandlinger, f. Eks. Vasketvang, absurde Ceremonier ved Paaklædning og Afklædning, Tvangstanker, der tvinger til endeløse Gentagelser af Dagliglivets Smaahandlinger, hvilket resulterer i Ubeslutsomhed og Energiløshed, endvidere Angstforestillinger og allehaande nervøse Symptomer saasom Hovedpine, Hjertekrampe, Diarrhoe o. s. v.¹¹⁾ Efter Symptomernes Beskaffenhed sondres mellem Tvangsnevroser, Angstnevroser, Tvangshysterier og Angsthysterier¹²⁾. Den fortrængte Tilskyndelse ligger altsaa i Ubevidstheden som et væmmeligt Spøgelse, som en aandelig Kræftknode, eller hvad man nu vil ligne den ved. Kun ved

¹¹⁾ *Freud*: Die Disposition zur Zwangsneurose (G. S. V).

Helene Deutsch: Psychoanalyse der Neurosen. (III Teil: Zwangsneurose).

Otto Fenichel: Hysterien und Zwangsneurosen (Kap. IV).

Sigurd Næsgaard: Psykoanalyse, Side 11 ff.

¹²⁾ *Johs. Irgens Strømme*: Nervøsitet, Side 21 ff. Dr. Strømmes Bog: Nervøsitet, der har været Genstand for en Del Kritik fra visse Sider, er — trods Karakteren nærmest af et etisk Skrift — dog utvivlsomt den hidtil bedste Afhandling om Psykoanalyse i Skandinavien. 20 Aars analytisk Praxis giver rig Erfaring.

under en Analyse at bringe det fortrængte frem for Bevidstheden, hvad der er muligt ifølge den psykoanalytiske Teknik¹³⁾ (de frie Indfalds Metode, Drømmetydningen og den saakaldte Overføring), vil det være muligt at bringe Balance mellem det ubevidste og det bevidste — kort sagt at hæve Nevrosen¹⁴⁾.

III.

Forinden vi nu gaar over til Omtalen af den psykoanalytiske Litteratur om juridiske Problemer samt til Betragtninger over Forholdet mellem Nevroser og Forbrydelser, vælger vi os som en Slags Udgangspunkt et praktisk og konkret psykoanalytisk Tilfælde, der maaske kan virke mere levende og overbevisende end nok saa udførlige, abstrakte og teoretiske Udredninger, og saaledes bedst give en nogenlunde klar, forstaaelig og interessevækkende Belysning af de psykoanalytiske Teorier om de ubevidste Motiver.

Vi vælger en gennemført Analyse — offentliggjort i Afhandlingen »Der Verbrecher und seine Richter« (skrevet af en Læge og en Jurist i Forening, henholdsvis *Staub* og

¹³⁾ Angaaende den psykoanalytiske Teknik og Metode, se:

Oscar Pfister: Die psychoanalytische Methode.

Freud: Zur Technik (G. S. VI).

Freud: Die Traumdeutung (G. S. II).

Freud: Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse, (G. S. VII, II Teil): Der Traum.

Se endvidere specielt med Hensyn til Overføringen:

Freud: Vorlesungen, III Teil, Kap. 27: Die Übertragung, samt

Freud: Zur Dynamik der Übertragung (G. S. VI), se endelig:

Strømme: Nervøsitet, Kap. 5: Den psykoanalytiske metode (Freuds: Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse — G. S. VII — er fortrinligt oversat til Norsk af Dr. theol. *Kristian Schjelderup*. — Gyldendals Forlag).

¹⁴⁾ Sexuelle Fixeringer og Fortrængninger resulterer ofte i pyromane og kleptomane Tilbøjeligheder. Se ang. Eks. paa Kleptomani Note 16.

Alexander), og gengiver Tilfældet i Hovedtrækkene og frit oversat saaledes:¹⁵⁾

En Nevrotikers Drabsforsøg.

En 25-aarig, hidtil ustraffet, arbejdsløs Købmand — Karl — begav sig en Nat i Vinteren 1927 i Berlin ind paa et Hotel sammen med sin Kæreste — en Tjenestepige. De havde aftalt at ville dø sammen. Umiddelbart i Forvejen havde de været i forskellige Beværtninger og paa forskellige Forlystelsessteder. For Kærestens Penge havde Karl købt en Revolver. De skrev Afskedsbreve og var fast besluttede paa i Fællesskab at tage Afsked med Livet. Karl rettede da først Revolveren mod Kæresten; han skød hende i Tindingen, hvilket Skud ikke berøvede hende Livet, men kun havde Tabet af Synet paa det ene Øje til Følge. Herefter svigtede Modet ham. I Stedet for at rette det næste Skud mod sig selv, brød han sammen, kom dog snart igen til sig selv, ringede derefter til Politiet og meldte sig.

Anstrængelserne for at finde noget Motiv til dette sørgelige, men interessante og ingenlunde ualmindelige Drama vil for en Ikke-Psykoanalytiker ikke krones med Held. Man vilde naturligvis kunne fremskaffe Oplysninger om visse ydre bevidste Forhold og Omstændigheder. Men at paavise, hvorledes Handlingen er determineret af indre ubevidste Affekter, hvilke sidste, om de ikke tjener som Ansvarsløshedsgrunde, saa dog som undskyldende eller formildende Omstændigheder, er kun muligt for en Psykoanalytiker i Kraft af dennes Kendskab til den psykoanalytiske Teknik og Metode.

Almindelige Undersøgelser gav Oplysning om, at Forholdet mellem de Unge jævnlig havde været præget af Uligevægtighed og Depression. Karl havde lært Købmandsfaget, havde vel ogsaa nogen Tid med Afbrydelse haft Arbejde, i Hovedsagen var han dog arbejdsløs. — Han levede af Arbejdsløshedsunderstøttelse og nogle Lejlighedsarbejder, led saaledes i det store og hele ikke nogen alt for stor Nød. Han var ung og sund, »dem Alkohol und den Abenteuer mit Frauen etwas zugeneigt«, men var iøvrigt af en normal Konstitution og godmodig Natur. Noget fast Fodfæste

¹⁵⁾ Gengivelsen i nærværende Tidsskrift er sket med Forfatterens Vidende og (stiltiende) Samtykke. Præsidenten for den internationale Forening for Psykoanalyse og Leder af det psykoanalytiske Institut i Berlin, Dr. med. Max Eitingon er endvidere indforstaaet med Oversættelsen og dens Form.

i Livet havde han dog ikke faaet, hverken i Forhold til det andet Køn eller i Forhold til Arbejdet.

Kæresten, der var fra et bedrestillet borgerligt Hjem i Provinsen, var i Tjeneste hos et Herskab i den vestlige Del af Berlin. Med sin Løn afholdt hun de fælles Udgifter til Udflugter og Biografbesøg. Forøvrigt var hun i Forvejen forlovet med en Mand fra sin Hjemegn, med hvem hun efter Forældrenes Ønske skulde giftes, — et Forhold som var Karl bekendt uden dog hverken bevidst eller ubevidst at vække egentlige Sjælekvaler hos ham. — Overfor Karl var hun saaledes stillet, at hun gerne vilde gifte sig med ham fremfor med sin Forlovede, dog under Forudsætning af at han kunde skaffe sig et fast Arbejde og forholde sig lidt mere tilbageholdende overfor Kvinder og Alkohol. — Hendes Forlovelse virkede i alt Fald ikke som nogen Hindring i at dyrke Kærlighedsforholdet med Karl. Forlovelsen derhjemme var nærmest paa tvunget hende af den noget fjendtligt sindede Familie. Paa samme Maade som Karl var hendes Livsforhold forkvaklede: Usikkerheden i Almindelighed og specielt hendes Vaklen mellem de to Mænd var for hende ødelæggende.

Heller ikke en almindelig Undersøgelse af Karls Forhold overfor hans Hjem gav epokegørende Oplysninger. Hans Fader havde været Officer i Krigen, senere beskæftiget som Ingeniør med Arbejde udenfor Hjemmet. Overfor Faderen var Karl skiftevis venlig og fjendtlig sindet, boede snart hos ham og flyttede snart andetsteds hen, var saaledes i følelsesmæssig Henseende udpræget ambivalent indstillet. Hans Moder var død, medens han var ganske lille. Da Faderen over 60 Aar gammel giftede sig paany — med en Kvinde paa Karls Alder — syntes Karls Forhold til Hjemmet at bedres. Der udviklede sig hurtigt et godt Kammeratskab mellem Karl og Stedmoderen. Hun var syg og svagelig, oftest lænket til Sengen. Under disse Forhold passede og plejede Karl Stedmoderen, lavede Mad og gjorde rent, lagde i det hele en rørende Omhu for Dagen og syntes lykkelig ved at kunne hjælpe hende og være noget for hende.

For Psykoanalytikerne var der imidlertid særlige Momenter til Stede, som tiltrak sig Opmærksomhed — Omstændigheder, som for andre kunde synes uden nogen Betydning, men som for dem ved Analysen gav Anledning til den rigtige Forstaaelse og den sande Bedømmelse af hele Situationen betinget af og afhængig, som den var, af virksomme fortrængte og ubevidste Affekter.

En skønne Dag erklærede nemlig Faderen pludseligt, at han var utilfreds med, at Karl hele Dagen var alene med Stedmoderen, medens han selv (Faderen) var beskæftiget med Arbejde uden for

Hjemmet. Han antydede, at det kunde give Folk Anledning til Sladder. Over for disse Bemærkninger reagerede Karl voldsomt og ubehersket. Faderens Udtalelser var som et Slag i Hovedet paa ham. Faderen havde insinueret noget frygteligt og forbryderisk. Karl forlod Hjemmet. Det var aabenbart forPsykoanalytikerne, at han var ramt paa et ømt og saarbart Sted. Det, hvortil Faderen hentydede, havde Karl netop bevidst ikke villet. Han havde tværtimod med sit stærkt udviklede Ideal- eller Over-Jeg afvist og fortrængt ethvert Ønske i denne Retning. Hans Forestilling om at besidde Stedmoderen var næppe noget Øjeblik blevet bevidst hos ham, men i hans ubevidste Liv var det tilstræbt med Styrke. Her laa en dyb Hemmelighed, den ubevidste Aarsag til hele Misèren.

Kort Tid efter denne Episode sker der dette, at Stedmoderen dør. Han har paa dette Tidspunkt definitivt brudt med sit Hjem og har nu knyttet Forbindelsen med Kæresten — den første efter sin Art varigere Forbindelse. Kæresten er i samme Alder som Stedmoderen, legemlig set af den samme Type, i enhver Henseende af paafaldende ydre Lighed med hende. Kæresten tilhører en anden Mand og indtager paa samme Maade som Stedmoderen en moderlig Holdning over for Karl. Det var klart forPsykoanalytikerne, at Kæresten saaledes var en ubevidst Erstatning for Stedmoderen. Hun var i Stand til ved given Lejlighed at berøre hans sjæleligt set ømme og saarbare Sted, — at aktualisere det fortrængte og ubevidste incestuøse Komplex over for Stedmoderen. Denne Lejlighed skulde ikke lade vente længe paa sig. En Dag erklærede hun nemlig, efter en heftig Ordstrid, over for Karl, at det vist alligevel vilde være det bedste, om hun giftede sig med sin Forlovede, Karl kunde jo altid blive Husven. Det varPsykoanalytikerne klart, at denne Udtalelse i samme Grad som Episoden med Faderen maatte bringe Karl i voldsom Ophidselse, thi det berørte hans Komplex. Kæresten er jo en ubevidst Erstatning for Stedmoderen, og dermed var hans ubevidste Skyldfølelser overfor denne blevet virksomme. Situationen med Husvennen er for det ubevidste nemlig lige med en realiseret Ødipushandling at regne. En tredje ubeføjet sætter sig uretmæssigt i Besiddelse af en Kvinde, som tilhører en anden, nemlig den retmæssige Ægtemand. Han afslaar derfor dette Forslag paa det heftigste. Det forekommer ham umoralsk, utilladeligt og overhovedet ikke diskutabelt. Derefter følger en Depression, hvori Selvmordstanker kommer frem. Han siger rent ud til sin Kæreste, at det til syvende og sidst vilde være bedst at gøre en Ende paa Livet; han var uduelig til alt, kunde ikke grunde Hjem og underholde Familie og var overhovedet i

enhver Henseende overflødig i dette Liv. Hun beder ham om at maatte dø sammen med ham. Ogsaa hun er ulykkelig, hun elsker ikke den Mand, som hun af Tvang skulde giftes med; hun vilde ganske vist forsøge at opfylde sin Pligt, men Ægteskabet vilde dog under alle Omstændigheder blive ulykkeligt. Ogsaa hun var overflødig i dette Liv, miskendt og slet behandlet af sine Overordnede. Karl gaar straks ind paa denne Tankegang, mener ved Mord og Selvmord at gøre en god Gerning. De beslutter at ville dø sammen.

En sjælelig Spænding havde altsaa behersket Karl. — Striden mellem hans overmaade moralske bevidste Jeg og hans ubevidste forbryderiske Tilskyndelse overfor Stedmoderen og senere Substituttet for hende — Kæresten —. To Gange havde han været godt paa Vej til et sundt og normal Afløb for sine ubevidste Tilskyndelser, først ved en Sublimering (Kærligheden og Om sorgen over for Stedmoderen), dernæst — da denne Vej pludselig ved Faderen Adfærd blev afbrudt — i sit Forhold overfor Kæresten. Kæresten repræsenterede nemlig et relativt normalt sexuel Objektvalg og vilde sandsynligvis for ham have betydet Sundheden, saafremt det ulyksalige Ord »Husven« ikke havde faaet hans Sjælesaar til at bløde paa ny. Hans ubevidste Stedmoderkompleks er og bliver hans Ulykke.

Hans Beslutning om Mord og Selvmord er et Forsøg paa en hurtig Udløsning af den sjælelige Spændingssituation. —

Endnu er der — psykoanalytisk set — Bestanddele af Forbrydelsen, som trænger til Forklaring. Hvorfor vil han egentlig dræbe Kæresten? Kæresten er jo dog Substitut for Stedmoderen og hende vilde Karl jo ikke myrde, kunde man indvende. Ja vel; meget rigtigt, men lad os dog se rigtigt nøje efter. — Vi har allerede antydnet Synsvinklen: den øjeblikkelige Udløsning af en Spændingssituation. — Men der er ogsaa sket dette i Karls Ubevidsthed, at han ved Situationen som Husven har set den Forlovede derhjemme i Provinsen gaa af med Sejren, sig selv miste Kæresten, — med andre Ord ubevidst anet Faderens Sejr. Ved at dræbe Kæresten vil han altsaa for stedse tage Stedmoderen fra Faderen. — Der sker samtidig herved en Regression til det infantile sadomasochistiske Stade. — Den af Samvittigheden forbudne incestuøse Drift udløses ved den fælles Død, der indeholder Selvstraffen og en Udleven af de erotiske Ønsker efter Regelen: »forenet i Døden«. — Ødipuskomplekset har som bekendt to Sider, dels som ovenfor anført, Kærlighed til den af Forældrene, som er af modsat Køn (Karl overfor Stedmoderen), dels Hadet til den af samme Køn. — Den sidste manglede ikke i Tilfældet med Karl. Vi har allerede antydnet, hvorledes han fra en ambivalent Følelsesindstilling gik over til et

afgjort Had til Faderen efter Episoden med Omtalen af den eventuelle Sladder. Faderen var en Hindring for hans ubevidste Drift mod Moderen. Dette Had følger Regelen om Introjektion. Karl identificerer sig med det hadede Objekt — Faderen —, gør sig til et med ham, »optager« Faderen i sin egen Ubevisthed og »dræber« Faderen ved at tage Livet af sig selv.¹⁶⁾

IV.

Om de Forsøg paa at paavise ubevidste Motiver til forbryderiske Handlinger, som er gjort i den Bog, hvorfra ovennævnte Analyse er hentet, maa det siges, at de i Hovedsagen er nøgterne og saglige. Det har dog ikke kunnet undgaas, at der et Par Steder er givet Luft for en lidt voldsom og maaske tildels uretfærdig Kritik af de strafferetlige Principper som Helhed.

For Kuriositetens Skyld citeres:

»Die heutigen Strafgesetzbücher basteren im allgemeinen auf dem Prinzip, sämtliche als kriminell bezeichneten Handlungen in bestimmten kasuistisch geordneten Formen abstrakt zu erfassen. Die Aufgabe des Richters besteht darin, die fragliche Einzeltat möglichst eindeutig in eine dieser Kategorien einzureihen. Auf diesem Wege wird angestrebt, die als unsicher und unexakt empfundene persönliche Beurteilung des Falles durch den Richter auszuschalten und das Urteil möglichst aus einer geglückten paragraphenmässigen Qualifizierung automatisch abzuleiten.«¹⁷⁾

Eller en anden endnu voldsommere Udladning:

»Die Flucht des Richters in die pseudo-exakte Welt der Paragraphen, dieser oft geradezu verblüffende horror des Juristen vor jedem Versuch eines Verständnisses der menschlichen Motive bedeutet eine Flucht vor persönlicher Verantwortung. Wenn es gelingt ein bestimmtes Delikt mit Hilfe des geschriebenen Rechts möglichst passend unter einen Paragraphen zu stellen, ist

¹⁶⁾ I Alexanders og Staubs Bog findes endnu refereret to interessante og lærerige Analyser. Den ene, »Seelische Ökonomik des Mordes der Frau Lefebre«, er laant fra den franske Analytiker *Marie Bonaparte*: (Revue Française Psychoanalytique. Tome 1, 1927, Nr. 1). — Den anden handler om: Ein Verbrecher aus Schuldgefühl, hvorunder bl. a. kleptomane Tilbøjeligheder føres tilbage til en stærk »Mutterbindung«, — (Se Note 14: Kleptomani).

¹⁷⁾ Der Verbrecher und seine Richter, Side 17.

das eigne Gerechtigkeitsgefühl beschwichtigt.¹⁸⁾ Die Verantwortung für eine Ungerechtigkeit trägt dann das unpersönliche geschriebene Gesetz.«¹⁹⁾

Det vilde jo nok falde en erfaren og prøvet Dommer lidt for Brystet, om man i Almindelighed skulde kunne sige om ham, at hans Gerning var karakteriseret ved en konstant Flugt fra personligt Ansvar.

Udtalelser, der som de refererede forsættligt — à la Holberg — er sat paa Spidsen, stiller dog næppe Krav om at blive forstaaet alt for bogstaveligt. De synes nærmest i Strid med selve Bogens Princip, for hvilket Ro, Nøglernhed og Saglighed er det karakteristiske.

Forfatterne rejser — formentlig med Rette — dette Spørgsmaal: Er det ikke i Virkeligheden en Misforstaaelse at straffe, hvor givetvis ubevidste Motiver ligger til Grund for en forbryderisk Handling? En Straf er da uretfærdig, — vil ikke virke opdragende, men tværtimod forblive virkningsløs og saaledes ikke have nogen Hensigt. Kun en psykoanalytisk Behandling bør være Middelet, hævdes det. Den alene vil kunne helbrede disse Forbrydere (Drabsmænd, Tyve, Sædelighedsforbrydere, Brandstiftere m. v.) og føre dem tilbage til eller ind i den saakaldte korrekte sociale Indstilling²⁰⁾.

¹⁸⁾ beschwichtigt: bragt til at tie, beroliget, dulmet.

¹⁹⁾ Der Verbrecher und seine Richter, Side 18.

²⁰⁾ Det praktiske Spørgsmaal om, hvor ofte og i hvor vidt et Omfang Psykoanalyse bør bringes til Anvendelse indenfor juridiske Omraader, er vanskeligt at besvare. Paa den ene Side er der næppe een Forbrydelse, hvor Psykoanalysen ikke kunde hjælpe til med at kaste Lys over Problemerne, (Kriminaldommere burde gennemgaa Kursus i Psykoanalyse). Paa den anden Side er der kun faa Forbrydelser, hvor Psykoanalysen ene og alene er paa sin Plads. Spørgsmaalet maa vel nærmest besvares derhen, at det indtil videre i ganske enkelte udtalte Tilfælde vilde være klogt, om den dømmende Myndighed sikrede sig en kyndig psykoanalytisk Bistand.

Ved Afgørelsen af, om Straf skal anvendes eller Opdragelse ved Hjælp af Psykoanalyse skal finde Sted, kommer nye Vanskelig-

»Der Verbrecher und seine Richter« med Undertitelen »Ein psychoanalytischer Einblick in die Welt der Paragraphen« er den Bog, der med sine 124 store Sider hidtil har givet det mest værdifulde Bidrag til Orientering i Spørgsmaalet om ubevidste Motiver som Aarsag til forbryderiske Handlinger. En Mængde andre Bøger kommer mer eller mindre indgaaende ind paa Problemerne. Det gælder saaledes *Aichorn*: »Verwahrloste Jugend«, *Reik*: »Der triebhafte Charakter« og *Alexander*: »Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit«. En betydelig Bog er ligeledes: *Reik*: »Geständniszwang und Strafbedürfnis« (Probleme der Psychoanalyse und der Kriminologie), hvor Afsnittene »Der Geständniszwang in der Kriminalistik« og »Die psychoanalytische Strafrechtstheorie« i ikke ringe Grad vil kunne paaregne en juridisk-psykologisk Interesse²¹).

heder til, nemlig de Hensyn, der maa tages til det generalpræventive Princip, der jo har og formentlig nødvendigvis maa have stor og afgørende Betydning i det gældende Straffesystem.

Confr. herimod den kendte Psychoanalytiker, Dr. Siegfried Bernfeld, Berlin, der i sin lille Afhandling »Über die allgemeinste Wirkung der Strafe« (se Note 21) frakender Generalpräventionen Betydning og Berettigelse.

²¹) Problemerne er fremdeles indgaaende behandlet i de psychoanalytiske Tidsskrifter.

»Zeitschrift für psychoanalytische Pädagogik« har bragt følgende:

Aichhorn: Lohn oder Strafe als Erziehungsmittel.

Bernfeld: Über die allgemeinste Wirkung der Strafe.

Weiss: Die Strafe in der Erziehung.

Hitschmann: Strafen aus analerotischen Motiven.

Bohm: Strafe als Triebbefriedigung.

Yates: Lehrer, Schuldisziplin, Strafen.

Schmiedeberg: Die durch die Strafe ausgelösten psychischen Vorgänge.

Tamm: Jähzorn und Selbstbestrafung bei einem Mädchen.

Pipal: Du Menschenquäler.

Graber: Zwei Witzbilder.

Mannheim: Kann man direkte Strafen vermeiden?

En Forudsætning for hele den rejste Diskussion er dog vel nok, naar alt kommer til alt, *Freuds* korte og klare Opsats: »Die Verbrecher aus Schuldbewusstsein«²²⁾. — Den ubevidste Skyldfølelse (jfr. modsætningsvis det religiøse Udtryk: Syndsbevidsthed) er og maa blive Ledestjernen for Undersøgelser paa disse Omraader. Allerede *Nietzsche* har hævdet, at mange Forbrydelser begaas ud fra en ubevidst Skyldfølelse. Hvad *Nietzsche* saaledes intuitivt har anet, har Freud imidlertid erfaringsmæssigt — d. v. s. gennem en Mængde Analyser — søgt at føre Bevis for.

Skyldfølelsen knytter sig i mer eller mindre afgørende Grad til store Dele af vort ubevidste Sjæleliv (opstaaet ved de tidligere omtalte Fortrængninger, Fikseringer og Identi-

Afhandlingerne kan faas i Sonderheft: Strafen (2 Mk.).

Endvidere har »Imago, — Zeitschrift für Anwendung der Psychoanalyse auf die Natur- und Geisteswissenschaften« indeholdt nedennævnte:

Alexander: Psychische Hygiene und Kriminalität.

Staub: Psychoanalyse und Strafrecht.

Staub: Einige praktische Schwierigkeiten der psychoanalytischen Kriminalität.

Fromm: Zur Psychologie des Verbrechers und der straffenden Gesellschaft.

Bernfeld: Die Tantalus Situation.

Haun: Strafe für Psychopathen?

Disse Afhandlinger kan ligeledes faas i Sonderheft: »Kriminologie«, Sommeren 1931, (6 Mk.).

Fremdeles har det store (medicinske) »Internationale Zeitschrift für Psychoanalyse« bragt forskellige Bidrag.

²²⁾ G. S. X. Side 312. — Det kunde synes underligt, at Freud, der har skrevet over 6000 Sider (de samlede Værker udgør elleve Bind i Leksikonformat), kun har skrevet 2½ Side om die Verbrecher aus Schuldbewusstsein. Den lille Opsats, som kom i 1915/16 i »Imago«, og som slutter med Ordene: Überlassen wir es zukünftiger Forschung zu entscheiden . . . o. s. v., — (typisk for Freud) — har imidlertid givet Stødet til den mest gennemgribende videnskabelige Forskning. — Freud finder Guldet, og hans mange og dygtige Elever forstaar at bearbejde og udnytte det.

ficeringer). Det centrale ved denne Skyldfølelse er dette, at den kræver Tilfredsstillelse. Denne Tilfredsstillelse indskrænker sig ganske vist oftest til nervøse Symptomer²³). Den Nervøse er ofte i sin Fantasi en Forbryder og eksekverer egenhændigt den Straf, han »fortjener«, — nemlig ved ubevidst at paatage sig de nervøse Symptomer. Her rører vi ved Læren om de nervøse Symptomers Mening og den ubevidste Sikringsmekanisme²⁴). En Tvangsnevrose kan være en Sikringsmekanisme i den Forstand, at den ubevidst modvirker og derfor erstatter en Drabstilskyndelse. En Angstnevrose kan være en Sikring imod en Tilskyndelse til at sætte Ild paa. En Konversionshysteri kan skyldes fortrængt Tilskyndelse til at begaa et Tyveri. Dette for blot at nævne nogle Eksempler.

Men Ubevidstheden kan ogsaa, om saa maa siges, bryde over tvært og foraarsage en Forstyrrelse i Yderverdenen, nemlig en saakaldt forbryderisk Handling. Den psykiske Proces, det ubevidste Formaal er da at blive straffet — af Samfundet. Thi med Straffen ophæves, — neutraliseres Skyldfølelsen²⁵). Det ubevidste Straffebehov viser sig ofte i Fejlhandlinger (Forbrydernes Forglemmelse af Brillen, Pas, Breve og lignende paa Gerningsstedet), der faar selv de mest snedigt udregnede Forbrydelser til at strande (se Freud: Zur Psychopatologie der Alltagslebens, Reik: Geständniszwang und Strafbedürfnis).

Enhver Analyse viser, i hvor udpræget Grad det er et

²³) Vorlesungen, Kap. 24: Die gemeine Nervosität.

Freud: Krankengeschichten (G. S. VIII).

Strømme: Nervøsitet, Kap. 1; Om de nervøse sygdomme og Kap. 7: Specialsymptomer.

²⁴) Vorlesungen, III. Teil, Kap. 17: Der Sinn der Symptome.

²⁵) Herefter kunde man da tænke sig Muligheden af, at Psykoanalysen eventuelt kom ind paa en Drøftelse af — generelt og abstrakt — om Anvendelse af Straf da overhovedet ikke maa anses for uhensigtsmæssig. Psykoanalysen maatte naturligvis i saa Fald nok kunne gøre Krav paa vor Opmærksomhed. Indtil videre behøver Juraen imidlertid næppe at føle sig degraderet.

Skæbnens Spil, om en Driftstilskyndelse skal resultere i en Nevrose eller i en Forbrydelse eller i begge Dele. Hvor alene Nevrosen foreligger — og det er heldigvis det almindelige — bestaar Analytikerens Opgave blot i en Fjernelse eller en Svækkelse af de psykiske Kræfter, hvormed Tilskyndelsen er holdt oppe. Den analytiske Virksomhed indskrænker sig her til en Tilintetgørelse af den bevidste eller ubevidste forbryderiske Fantasi.

Hvor Forbrydelsen kommer til, er det, at Psykoanalysen — skal vi sige endnu forsøgsvis — har slaaet til Lyd for ogsaa paa dette Omraade at anvende den psykoanalytiske Teknik og Metode, saaledes som her spredt og i Korthed antydet. Det maa forekomme indlysende, at der, for saa vidt de psykoanalytiske Teorier holder Stik, herigennem er skabt uanede Perspektiver for en bedre Forstaaelse og en retfærdigere Bedømmelse af mange forbryderiske Handlinger. Maaske er det kun et Tidsspørgsmaal, hvornaar den psykoanalytiske Videnskab vil være et uundværligt Hjælpemiddel for den strafferetlige Teori og Praxis.

Dette Afsnit kan ikke afsluttes uden Omtale af de to Komplexer, hvortil der knytter sig den største ubevidste Skyldfølelse, nemlig Ødipuskomplekset og Kastrationskomplekset. Kærligheden til den af Forældrene, der er af modsat Køn, og Hadet til den af samme Køn (Ødipuskomplekset), og Drengens Angst for Kastration som Straf og Pigen Angst ved Forestillingen om at være blevet berøvet den vigtige legemlige Attribut, der tilkendegiver Forskellen mellem Drengen og Pigen (Kastrationskomplekset), har sikkert gennem mange Aarhundreder været de hemmelige ubevidste Aarsager til mange Nevroser og mange forbryderiske Handlinger²⁶).

²⁶) Utallige Analyser har godtgjort, at det endnu i denne Humanitetens Tidsalder er gængs Opdragelsesmetode at true smaa Dreng med, at deres (saa højt skattede) Penis skal blive skaaret af (oftest ment som Straf for Onani). Den ubevidste Angst, der herved bundfælder sig i Sjælelivet, bliver da som oftest — ulykkeligt — skæbne-

V.

Vil man nu sluttelig søge at udrede et foreløbigt Resultat af Juristernes ogPsykoanalytikernes Drøftelse af de ubevidste sjælelige Motiver som Aarsager til forbryderiske Handlinger, kan man vel med nogenlunde Sikkerhed fastslaa følgende:

Fra juridisk Side vil man være velvillig, men dog kritisk overfor de psykoanalytiske Teorier, — velvillig, fordi man ved, at det ingenlunde gaar an uden videre at affærdige dem, og kritisk, fordi det er lige saa indlysende, at Teoriernes let kan føres ud i Overdrivelsen. Freud selv har jo advaret imod »vild Psykoanalyse«²⁷⁾. Det vilde saaledes unægtelig give et højest besynderligt Resultat, om man ganske generelt hævdede, at Tasken, som Roveren tog, var Symbol paa Kvinden (jfr. Drommesymboliken) og de inde-sluttede Penge var tilegnet som Følge af anal Fiksering. (Eksemplet for nærværende konstrueret).

Hvis derimod en ung Mand (et Tilfælde, der fra Analyse er Undertegnede personlig bekendt) begaar et Indbrud for at tilegne sig Penge, og det da under Analysen²⁸⁾ opklares, at han omhyggeligt opbevarer — indpakket i Avispapir —

betydende. Impotens (Angst for, at Penis under Samlejet skal blive bidt af) eller Homosexualitet bliver ofte Resultatet, fremdeles Uduelighed til Arbejde og mange andre Former for Nervøsitet.

Pigerne fantaserer om, at de oprindelig har haft en Penis, der da senere er blevet dem berøvet. Deres hele Livsmaal bliver da ofte — ubevidst — en Kompensation af deres Mindreværdsfølelse. De bliver ukvindelige, emanciperede, selverhvervende og Mændene i Arbejde lig, hvad der naturligvis ikke er noget direkte negativt Resultat.

²⁷⁾ Freud: Über »wilde« Psychoanalyse. (G. S. VI). (Sammen med »Frage der Laienanalyse« og »Sexuelle Aufklärung der Kinder« oversat til Norsk af Dr. Kristian Schjelderup under Titelen: »Psykoanalysen i Praxis«, Gyldendal).

²⁸⁾ En Analyse, der desværre — hvad ofte hænder paa Grund af den saakaldte Modstand — blev afbrudt, omtrent samtidig med at den var paabegyndt. Vedkommende unge Mand havde faaet en betinget Dom.

sine egne Ekskrementer i sit Klædeskab, er det meningsløst, hvis man ikke heraf slutter sig til en ubevidst anal Fiksering²⁹⁾. (Bemærk, at Indbrudstyve — som en Slags Kvittering — ofte efterlader deres Ekskrementer paa Gerningsstedet).

Fra psykoanalytisk Side vil man arbejde ihærdigt paa gennem Erfaringsmateriale at tilvejebringe de videnskabeligt sikre og holdbare Beviser for Uansvarligheden for forbryderiske Handlinger paa Grund af ubevidste sjælelige Forviklinger. Psykoanalysen og da specielt den Gren af den, som beskæftiger sig med juridiske Problemer, er jo en ung Videnskab. Men dens Dyrkere stoler saa meget des mere paa dens Værdi og dens fremtidige Betydning.

Som bekendt er der almindelig Enighed om, at et Samfunds Love, for at virke fyldestgørende, maa være nøje afpassede efter de til enhver Tid i Samfundet eksisterende

²⁹⁾ Det maa unægtelig anses for noget af en Falliterklæring, naar det — hvad der er vitterligt — er gængs Metode indenfor Psykiatrien blot at erklære et saadant Individ for degenereret. Selve Ordet Degeneration er kun en Beskrivelse, røber hverken nogen Forklaring, end sige noget Forsøg paa effektiv Behandling. Bedre er det ikke med det noget finere Begreb »degenerés supérieurs«, der temmeligt ubehjælpssomt refererer til den Kategori af Psykopater, der udgør Samfundets Salt. Freud, der selv er Psykiatriker om en Hals, gaar ofte og med megen Vægt i Rette med den officielle psykiatriske Videnskab (se eksempelvis blot Vorlesungen Kap. 16 om Psychoanalyse und Psychiatrie) — en Adfærd, der har kostet ham mange Ubehageligheder, og som har bevirket megen Modstand mod Psykoanalysen. Mange Psykiatikere synes imidlertid mere optaget af at skaffe sig Oprejsning for denne Freuds »Beleidigung«, end de synes indstillede paa med saglige Argumenter at imodegaa Freuds Kritik. — Den Omstændighed, at et virkeligt Kendskab til Psykoanalysen i Almindelighed — selv for en Psykiatriker — ikke erhverves ved mindre end et Par Aars intensivt Studium (helst rationel Uddannelse), er fremdeles vel egnet til at skabe den Forhaandsindstilling imod Psykoanalysen, som er saa udbredt, ikke mindst indenfor Universitetskredse.

økonomiske, sociale, religiøse og kulturelle Tilstande. Derfor ser vi ogsaa, hvorledes Lovene gennem Tiderne forandres. Straffene skærpes eller mildnes alt efter Tidsaanden³⁰⁾. Forhold som Gudsforrægtelse, Lejermaal, Ligbrænding og Trolldom var i ældre Tid grove Forbrydelser, medens de nu til Dags er helt eller delvis straffrie. Omvendt kan nævnes Ting, som i vor Tid betragtes som tildels meget alvorlige Forbrydelser, men som tidligere næppe regnedes for strafbare, saaledes Blodskam, Tvekamp, Kvinderov (som Ægteskabsform), Kaperi, Drab af Børn og Affældige, Fosterfordrivelse og Dyrplageri og m. a.³¹⁾ Naar vi da her drøfter Psykoanalysen, kan det have en vis Interesse at anføre, hvorledes en hysterisk Person gennem Tiderne er blevet behandlet. For Aarhundreder siden blev en hysterisk Person straffet meget haardt, — ja, haardere end man nu til Dags straffer Manddraberen. Den hysteriske Kvinde var en Heks. Hun stod i hemmelig Forbindelse med Djævelen, og blev derfor under store Pinsler intet mindre end brændt.³²⁾ Nu til Dags bliver de Hysteriske blot erklæret for hysteriske, saa hvis de ikke iøvrigt begaar noget kriminelt, straffes de naturligvis ikke. Adskillige Psykoanalytikere anser det ikke for usandsynligt, at Fremtiden vil give de Hysteriske en Behandling, der er diametral modsat den oprindelige, hvilket vel maa forstås derhen, at de Hysteriske da ikke engang vil blive straffede, selv naar de begaar en kriminel Handling.

— — —
En af de interessanteste og med de allerstørste Forventninger imødesete Nydannelser indenfor Strafferetten har

³⁰⁾ Jfr. Carl Torp: Den danske Strafferets almindelige Del, S. 33.

³¹⁾ Med lidt Fantasi var det vel ikke umuligt at forestille sig en Fremtid, hvor — i absolut Strid med de nutidige Principper — man fortrinsvis straffede Arbejdsudnyttelse, Sjælemord og professionel Dovenskab, samt satte Bom for den nu saa attraaede Privatkapitalisme.

³²⁾ Alexander und Staub: Die Verbrecher und seine Richter, (Einleitung).

som bekendt fundet Udtryk i den nye danske Straffelovs Paragraf 17. Det siges her i denne Paragrafs første Stykke, at Retten — naar Gerningsmanden ved den strafbare Handling Foretagelse befandt sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne, herunder sexuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand i Henhold til Lægeerklæring og de foreliggende Omstændigheder afgør, om han kan anses for egnet til Paavirkning gennem Straf — (jfr. endog samme Lovs § 71 Ordene »efter Handlingens Foretagelse, men før Dom er gaaet«, confr. derimod Lov 1866 § 39 om den »ringere Straf« for »Taaber m. v.« —).

Uden Fare for at virke anmassende tør man vel i denne Forbindelse fremhæve, at denne nye Paragraf i hvert Fald ikke udelukker enPsykoanalytikers Medvirken under Behandlingen af Psykopaterne. — Ja, hvorfor skulde man ikke ligefrem lade sig forlede til at tro, at der har siddet enPsykoanalytiker i Straffelovskommissionen.

LITTERATURFORTEGNELSE:

I. Litteratur vedrørende Psykoanalyse i Almindelighed.

- Sigmund Freud: 1. Über Psychoanalyse (Gesammelte Schriften
IV. Band)
» » 2. Das Interesse an der Psychoanalyse (G. S. IV)
» » 3. Vorlesungen zur Einführung in die Psycho-
analyse (G. S. VII)
» » 4. Die Traumdeutung (G. S. II)
» » 5. Das Ich und das Es (G. S. VI)
» » 6. Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie (G. S. V)
» » 7. Krankengeschichten (G. S. VIII)
» » 8. Zur Ätiologie der Hysterie (G. S. I)
» » 9. Die Sexualität in der Ätiologie der Neurosen
(G. S. I)
» » 10. Über neurotische Erkrankungstypen (G. S. V)
» » 11. Die Verdrängung (G. S. V)
» » 12. Charakter und Analerotik (G. S. V)

- Sigmund Freud: 13. Über Triebumsetzungen insbesondere
der Analerotik..... (G. S. V)
- » » 14. Die Disposition zur Zwangsneurose.. (G. S. V)
- » » 15. Neurose und Psychose..... (G. S. V)
- » » 16. Triebe und Tribschicksale (G. S. V)
- » » 17. Zur Dynamik der Übertragung..... (G. S. VI)
- » » 18. Hemmung, Symptom und Angst.... (G. S. XI)
- » » 19. Der Realitätsverlust bei Neurose und
Psychose (G. S. VI)
- » » 20. Über »wilde« Psychoanalyse (G. S. VI)
- Oskar Pfister: Die psychoanalytische Methode.
- Karl Abraham: Psychoanalytische Studien zur Charakterbildung.
- Otto Rank: Sexualität und Schuldgefühl.
- Helene Deutsch: Psychoanalyse der Neurosen (III. Teil: Zwangs-
neurose).
- Otto Fenichel: Hysterien und Zwangsneurosen (Kap. IV).
- Alfred Adler: Menschenkenntnis.
- Sigurd Næsgaard: Psykoanalyse.
- Johs. Irgens Strømme: Nervøsitet.
- Poul Bjerre: 1. Sjælelægens Kunst.
2. Hvorledes Sjælen læges.

*II. Litteratur specielt vedrørende Forholdet Psykoanalyse
contra Jura.*

- Sigmund Freud: Die Verbrecher aus Schuldbewusstsein (G. S. X).
- Alexander und Staub: Der Verbrecher und seine Richter.
- Th. Reik: Geständniszwang und Strafbedürfnis.
- » » Der triebhafte Charakter.
- Aug. Aichhorn: Verwahrloste Jugend.
- Alexander: Psychoanalyse der Gesamtpersönlichkeit.
- Tidsskrifter: Se Note 21.

Den villkorliga frigivningen i Finland.

Enligt 13 § 2 kap. i förordningen om verkställighet av straff, given den 19 december 1889, sådant detta lagrum lydde i lagen den 21 maj 1921, kunde den, som blivit dömd till frihetsstraff och utstått tre fjärdedelar därav, dock minst två år — till tukthus på livstid dömd tolv år — varda villkorligt frigiven. Förutsättning härför var, att fången förhållit sig så, att ett ostraffligt leverne framdeles med sannolikhet kunde väntas av honom, och att visshet förelåg därom, att han efter frigivningen hade ärlig försörjning, samt slutligen, att fången själv biföll till frigivningen. Den villkorligt frigivna var underkastad polismyndighets uppsikt. Prövotiden var den tid, som återstod av straffet; för den på livstid dömda åtta år.

Av följande tablå framgår antalet villkorligt frigivna fångar från och med år 1894, då den nu gällande strafflagen, liksom ock ifrågavarande verkställighetsförordning trädde i kraft, så ock antalet fångar, vilka efter villkorlig frigivning under prövotiden ånyo insatts i straffanstalt:

Villkorligt frigivna		Under prövotiden ånyo inmanats i straffanstalt för nytt brott.							
År	Summa ¹⁾	Under fri-givningsåret	Under					Summa	% av samt-liga frigivna
			första	andra	tredje	fjärde	femte och följ.		
			året efter frigivningsåret						
1894	123	—	2	1	1	—	1	5	4,07
95	60	3	4	—	2	—	3	12	20,00
96	38	—	5	1	2	1	1	10	26,32
97	72	2	6	3	—	—	1	12	16,67
98	58	—	1	1	—	1	—	3	5,17
99	100	2	4	5	1	2	2	16	16,00

¹⁾ I dessa tal ingå även några till villkorlig frihet benådade.

Villkorligt frigivna		Under prövotiden änyo-inmanats i straffanstalt för nytt brott.							
År	Summa	Under frigivningsåret	Under					Summa	% af samtliga frigivna
			första	andra	tredje	fjärde	femte och följ.		
			året efter frigivningsåret						
1900	100	—	8	1	3	1	1	14	14,00
01	163	—	5	2	—	2	—	9	5,52
02	153	3	5	1	1	—	—	10	6,54
03	141	—	—	4	1	—	—	5	3,55
04	136	4	2	4	1	—	—	11	8,00
05	13	1	—	1	—	—	—	2	15,38
06	106	2	1	2	—	—	—	5	4,72
07	71	1	5	—	—	—	—	6	8,45
08	105	2	3	—	—	—	—	5	4,76
09	181	7	8	3	2	—	—	20	11,05
1910	175	1	4	2	1	—	—	8	4,57
11	168	3	9	2	—	—	—	14	8,33
12	180	4	1	1	—	—	—	6	3,33
13	124	—	3	1	—	—	—	4	3,23
14	79	1	1	—	—	—	—	2	2,53
15	95	1	—	1	—	—	—	2	2,11
16	142	—	—	—	—	—	—	—	—
17	146	1	—	—	—	—	—	1	0,68
18	32	—	1	—	—	—	—	1	3,13
19	36	—	1	—	—	—	—	1	2,78
1920	81	—	3	—	—	—	—	3	3,70
21	785	4	8	10	4	3	—	29	3,69
22	959	20	22	14	4	—	—	60	6,26
23	601	15	22	6	1	—	—	44	7,32
24	512	10	11	1	—	—	—	22	4,30
25	458	7	4	—	—	—	—	11	2,40
26	539	5	4	—	—	—	—	9	1,67
27	482	7	10	—	—	—	—	17	3,53
28	403	2	—	—	—	—	—	2	0,49
29	379	6	—	—	—	—	—	6	1,58
Summa	7996	114	163	67	24	10	9	387	4,84
% av samtliga 7,996 fall av frigivning	—	1,43	2,04	0,84	0,30	0,13	0,11	4,84	—
% av samtliga 387 återfall	—	29,46	42,12	17,31	6,20	2,50	2,33	100	—

Statistiken ger ej vid handen, huru många av de under ifrågavarande tid frigivna av annan orsak än för nytt brott

förverkat sin frihet, men för de allra sista åren insamlade uppgifter utvisa, att av dessa sistnämnda endast några få om året förekommit, så t.ex, under åren 1926—1929 4—5 varje år.

Under strafflagens giltighetstid intill början av år 1930 hava alltså inalles 7,996 fångar blivit villkorligt frigivna, och av dem hava 387 eller blott omkring 5 % efter villkorlig frigivning för nytt brott under prøvotiden inmanats i straffanstalt. Av dem, som återfallit i brott, hava inemot 72 % ånyo förpassats til fängelse antingen under frigivningsåret eller det därpå följande året. Ökas denna tid med ytterligare ett år, stiger procenttalet till inemot 89 %. Under de senare åren har antalet av dem, som återfallit i brott, varit avsevärt lägre, vilket självfallet berott därpå, att strafftiden, således prøvotiden, tidigare gått till ända.

Följande sammanställning utvisar antalet villkorligt frigivna, men under prøvotiden i straffanstalt ånyo insatta, jämfört med hela antalet i straffanstalt inmanade tukthus- och fängelsefångar, vilka förut utstått frihetsstraff eller varit i allmänt arbete:

År	Fångar, som förverkat sin villkorliga frihet	Ånyo inmanade tukthus- och fängelsefångar sammanlagt
1894	3 ¹⁾	146
95	9 ¹⁾	213
96	7 ¹⁾	243
97	9 ¹⁾	311
98	10 ¹⁾	380
99	9 ¹⁾	377
1900	9 ¹⁾	490
01	16 ¹⁾	513
02	15 ¹⁾	525
03	12	544
04	9	505

1) De före strafflagens ikraftträdande på grund av benådning villkorligt frigivna jämväl medräknade.

År	Fångar, som förverkat sin villkorliga frihet	Änjo inmanade tuktus- och fängelsefångar sammanslagt
1905	11	632
06	7	545
07	4	741
08	9	791
09	10	679
1910	9	864
11	10	850
12	17	992
13	4	1000
14	5	955
15	3	983
16	—	1293
17	2	1304
18	—	991
19	1	1292
1920	1	918
21	7	1039
22	28	1401
23	47	1032
24	50	1119
25	31	1383
26	11	1863

Det framgår alltså, att antalet fall, där den villkorliga friheten förverkats, är försvinnande litet jämfört med antalet av samtliga de personer, vilka efter frigivning ur straffanstalt dit änyo insatts. De sistnämnda äro således huvudsakligast sådana fångar, vilka alls icke kunnat villkorligt frigivas antingen därför att strafftiden varit för kort, under 2 år, eller ock i följd av dåligt uppförande eller brist på säker utkomst, eller sådana, för vilka uppsiktstiden tilländalupit, förrän det nya brottet begicks.

De anförda siffreruppgifterna utvisa, att den villkorliga frigivningen i de fall och i den utsträckning den i Finland

tillämpats, varit ägnad att avhålla från återfallsbrott. Fördenskull har man ansett sig kunna under vissa förutsättningar utvidga tillämpningen av denna frigivning.

Riksdagen har senaste höst godkänt en lag som avsevärt ändrar systemet rörande villkorlig frigivning i Finland. Lagen har blivit stadfäst av Republikens President den 9 oktober och den trädde i kraft den 15 oktober 1931.

Den nya lagen begränsar den villkorliga frigivningen till allenast dem, som dömts till frihetsstraff på viss tid. Villkorlig frigivning av på livstid dömd fånge komme att bli beroende uteslutande på benådning. Man har ansett sig tvungen att vidtaga denna ändring på den grund att de grövsta brotten under de senaste åren utvisat stegring. Vidkommande frihetsstraffen på viss tid har det ur synpunkten av brottslighetens bekämpande prövats ändamålsenligt att minska fordringarna för villkorlig frigivning genom nedsättning av kravet på tre fjärdedelar av strafftiden avtjänande till två tredjedelar därav samt av den kortaste tid straffets verkställighet bör hava fortgått till sex månader. Men denna lättnad motväges av en i talrika fall ansenligt förlängd prøvotid, varom längre fram blir närmare fråga.

Enligt ordalydelsen i den äldre lagen var den sakliga förutsättningen för villkorlig frigivning gott uppförande i straffanstalten och säker utkomst i friheten. Enligt den nya lagen borde saken prövas ur vidsträcktare synpunkt. I beaktande bör tagas, såsom även i praktiken skett, jämväl brottets art och orsakerna till detsamma samt den dömdes tidigare leverne. Men även om denna prövning av gärningen och gärningsmannens person skulle leda till positiva resultat, bör ytterligare tagas i betraktande, huruvida de förhållanden, i vilka fången vid frigivningen skulle komma, äro ägnade att avhålla honom från att ånyo beträda brottets väg.

Den villkorliga frigivningen ansluter sig i Finland till den på progressivsystemet byggda straffverkställigheten sålunda, att den viktigaste förutsättningen för densamma liksom

för övriga strafflindringar är ett gott uppförande i straffanstalten. Sagda frigivning kommer dem till del, vilkas uppförande redan i straffanstalten tyder på ett oförvittligt leverne även i friheten. Jämväl dessa fångar ställas dock under övervakning utom straffanstalten under den återstående strafftiden. Ur synpunkten av brottslighetens bekämpande vore det likväl av ännu större vikt, att de, vilkas uppförande ej ens i straffanstalten giver förhoppning om ett oförvittligt leverne i frihet, utan vilka, på grund av dåligt uppförande eller måhända av någon annan orsak, snarare kunna förutsättas komma att jämväl i friheten fortsätta sitt dåliga leverne, som kan utmynna i begåendet av brott, i friheten ställas under övervakning, utan att dem beviljas den avsevärda lindring i straffets avtjänande, som skulle komma de fångar till del, vilka förhållit sig väl. Rätteligen borde en sådan fånge utstå tillfullo det i domen bestämda straffet. Men då övervakningen innebär en skärpning av straffet, är det skäligt, att fången tillika erhåller förkortning i någon mån av den strafftid, som skall avtjänas i straffanstalten. Den del av straffet, som sålunda icke avtjänats, är ett lämpligt hot, som går i verkställighet, om den övervakade icke för ett oförvittligt leverne och icke ställer sig honom meddelade förhållningsorder till efterrättelse. Otvivelsaktigt är det i den allmänna säkerhetens intresse, men även ur synpunkten av en sådan fånges egen fördel, som ådagalagt ostadiga vanor, bättre, att han sålunda någon tid före strafftidens utgång frigives från straffanstalten och honom beredes det stöd och skydd, som avses med övervakningen, än att han fullständigt överlämnas åt sitt öde. Enligt den nya lagen skall, där verkställigheten av fånge ådömt frihetsstraff på viss tid fortgått sex månader, denna i varje fall villkorligt frigivas, då endast en tolfedel av straffet återstår oavtjänad.

För villkorlig frigivning av fånge skulle sålunda finnas två möjligheter: den ena beroende på prövning och den andra obligatorisk. Den förra formen av villkorlig frigivning

skulle vara beroende av justitieministeriet, den senare skulle verkställas av straffanstaltens föreståndare.

I den nya lagen angående villkorlig frigivning, som beror på prövning, har bibehållits ett med den gamla lagen överensstämmande stadgande därom, att fånge ej kan mot sin vilja försättas i villkorlig frihet. Emedan även sådana fall kunna förekomma, då det ej heller ur synpunkten av det allmänna intresset är nödvändigt att längre hålla under övervakning den, som frigivits från straffanstalt, har i lagen införts jämväl ett stadgande därom, att på förslag av straffanstaltens direktion kunde förordnas, att fånge icke skall obligatoriskt villkorligt frigivas.

Till övervakare av villkorligt frigiven bör förordnas en därför lämpad person, som åtnjuter allmänt förtroende, en arbetsgivare eller någon annan, som är villig att taga den frigivne i sin vård eller övertaga omsorgen om honom. Vid ordnandet av övervakningen kan ock anlitas någon på området verksam värdförening eller dess funktionärer eller medlemmar. Förefinnas övriga förutsättningar för fångens framtida oförvittliga leverne, men lämplig övervakare icke står till förfogande, bör detta icke utgöra hinder för villkorlig frigivning, utan skall polischefen i detta fall fungera såsom övervakare. Detta skall jämväl och rätteligen främst komma i fråga vid obligatorisk villkorlig frigivning. Enär det ankommer å polischefen att hava omsorg om den allmänna ordningen och säkerheten, skall det åligga honom, oaktat han icke är den villkorligt frigivnes övervakare, att, likväl endast där synnerliga skäl därtill äro, skrida till nödiga åtgärder, anmäla om saken för justitieministeriet och häkta den frigivne.

Förordnas det, att villkorligt frigiven förverkar sin frihet, bör han insättas i straffanstalt för att fortsätta avtjänandet av sitt straff. För att göra straffhotet effektivare och jämväl av penitentiära skäl stadgas i lagen, att kortaste tiden för det straff, som skall avtjänas, är två månader. I det fall, att den frigivne förklaras hava förverkat sin frihet, kan

honom ännu beredas möjlighet att ådagalägga bättring i den villkorliga frihet, i vilken han ånyo kan försättas, dock först sedan han undergått det återstående straffet i minst tre månader.

För att prøvotiden och övervakningen måtte hava avsedd verkan, bör prøvotiden vara så lång, att det under densamma är möjligt att med någorlunda säkerhet iakttaga, huruvida den frigivnes levnadssätt stadgats. Men å andra sidan får prøvotiden icke vara alltför lång, emedan det är svårt att för den frigivne finna en lämplig övervakare, som är villig att för en mycket lång tid följa med och vägleda hans levnadsätt. Enligt den nya lagen är prøvotiden den strafftid, som återstår vid frigivningen, ökad med ett år, dock ej utöver fem år. Emedan en villkorligt frigiven under prøvotiden kan göra sig skyldig till sådana mindre försummelser, för vilka förlusten av villkorlig frihet måste anses vara en oskäligt sträng påföljd, kan enligt den nya lagen prøvotiden förlängas med inalles högst två år.

Fattande av beslut om frigivning tillkommer justitieministeriet (chefen för fängsväsendet), som även förordnar övervakare för den villkorligt frigivne samt avgör frågan om förlust av den villkorliga friheten och förlängning av övervakningstiden. Förslag om frigivning framställles av straffanstaltens direktion (direktören, prästen och läkaren), vilken i fall där den ej framställt förslag, alltid skall i saken höras.

Förutom den nu relaterade har i straffsystemet för någon tid sedan vidtagits även en annan avsevärd förändring. Enligt lagen av den 28 november 1930 skola nämligen alla frihetsstraff på högst sex månader även förvandlingsstraff för böter, såvida ej av hälsoskäl hinder möter, verkställas i skärpt form, varvid det i domen utsatta straffet förkortas till en femtedel.¹⁾ Enligt den här refererade lagen komma

¹⁾ Vid det skärpta straffet gives åt fången som föda endast bröd, vatten och salt. Då $\frac{2}{3}$ av strafftiden gått till ända, likväl ej förr än på sjätte dagen, gives åt fången en mindre portion tillskottsnäring, mjölk och margarin, som i någon mån ersätter den av den ensidiga näringen orsakade ämnesförlusten.

alla, som dömts till frihetsstraff över sex månader, såvida ej skäl finnes att i något särskilt fall göra undantag, att villkorligen frigivas, antingen efter prövning sedan de utslått $\frac{2}{3}$ av straffet, eller obligatoriskt sedan $\frac{11}{12}$ därav tilländalupit. I vilken mån dessa ändringar i straffsystemet äro ägnade att effektivt motarbeta brottsligheten och särskilt återfallsförbrytelsen skall framtiden utvisa.

A. P. Arvelo.

Ungdomsfængslet i Danmark.

Herunder nogle Oplysninger om den hidtidige Behandling
af unge mandlige Forbedringshusfanger.

Ved ERIK KAMPMANN,
Direktor for Fængselsvæsenet.

NÆRVÆRENDE Artikel indeholder dels en Redegørelse for det kommende Ungdomsfængsel, saaledes som dette af et af Justitsministeren nedsat Udvalg er foreslaaet oprettet til Gennemførelsen af de i *Borgerlig Straffelov af 15. April 1930* indeholdte Bestemmelser, dels i Sammenhæng dermed nogle Oplysninger om den Behandling, der hidtil i de danske Fængsler har været bragt til Anvendelse overfor unge mandlige Strafafsonere¹⁾, herunder særlig Forbedringshusfanger, samt i det hele om Ungdomsfængslets historiske Baggrund.

I. Ifølge *Straffeloven af 1866* var den kriminelle Lavaldet 10 Aar; ved *Straffellovstillægget af 1. April 1905* forhøjedes den til 14 Aar, og ved *Straffeloven af 1930* er den yderligere forhøjet til 15 Aar.

For Børn mellem 10 og 15 Aar foreskrev *Straffeloven af 1866*, at Straf normalt kun skulde anvendes, naar det drejede sig om særlig grove Forbrydelser, medens man iøvrigt, naar Forholdene og Omstændighederne gjorde det antageligt, at det paagældende Barn ved andre Foranstaltninger kunde rettes og forbedres, bemyndigede Justitsministeriet til at frafalde Paatale.

¹⁾ Naar de kvindelige her forbigaas, skyldes det, at der paa Grund af deres overordentlig ringe Antal ikke har kunnet være Tale om nogen egentlig Særbehandling af unge Kvindefanger.

Ved Straffelovstillægget af 1905, der fremkom samtidig med Loven af 14. April 1905 om Behandling af forbryderske og forsømte Børn og unge Personer, gaves nærmere Regler for Adgangen til at frafalde Paatale, idet dette Institut knyttedes nøje sammen med hele den nye Værgeraadsinstitution. Straffelovstillæggets § 15 er senest ændret ved *Loven af 22. December 1928*, der bemyndiger Statsadvokaten til at lade Paatale bortfalde med Hensyn til Lovovertrædelser begaaede af Personer mellem 14 og 18 Aar, naar det skønnes, at Straffen ikke vil overslige en lavere Grad af Strafarbejde. Paataleundladelsen sker paa Betingelse af Værgeraadsforsorg eller Anbringelse under andre betryggende Forhold og i et efter Tilfældets Beskaffenhed fastsat Aaremaal, der kan strække sig indtil det fyldte 21. Aar, under passende Tilsyn.

Endvidere skal i denne Forbindelse nævnes Reglen i *Straffeloven af 1866 § 37*, hvorefter Straffen for Personer mellem 15 og 18 Aar nedsættes efter Omstændighederne indtil det Halve, og hvorefter den højeste Straf overfor Personer i den nævnte Alder er 8 Aars Tugthus.

Endelig bemærkes, at Straffelovstillægget af 1905 ogsaa indførte Adgangen til Anvendelse af betinget Dom, nemlig naar en Straffedom ikke lyder paa anden Straf end Bøder, Fængsel eller Tvangsarbejde. Den betingede Domfældelse er ganske vist et Institut, der ogsaa omfatter Voksne, men frembyder dog utvivlsomt særlig Interesse overfor Unge.

I den nye *Straffelov af 1930* er som nævnt den kriminelle Lavalder forhøjet fra 14 til 15 Aar (§ 15), og Adgangen til betingelsesvis at lade Paatale bortfalde for Lovovertrædelser begaaede af Personer mellem 15 og 18 Aar er opretholdt og udvidet, idet den nu bestaaende Begrænsning med Hensyn til Straffens Størrelse (»naar det skønnes, at Straffen ikke vil overstige en lavere Grad af Strafarbejde«) bortfalder. Endelig er Adgangen til Anvendelse af betingede Domme udvidet (§ 56), idet Straffens Fuldbgyrdelse kan

udsættes i alle Tilfælde, hvor en Straffedom ikke lyder paa højere Straf end Bøde, Hæfte i 2 Aar eller Fængsel¹⁾ i 1 Aar. Men af endnu større Betydning i Relation til de unge er dog Bestemmelsen om, at den dømte i den i Dommen fastsatte Prøvetid, der mindst er 2 Aar højst 5 Aar, eller en Del af denne normalt sættes under et i Dommen nærmere bestemt Tilsyn, »medmindre dette efter Omstændighederne skønnes ikke at være formaalstjenligt«. Herved aabnes Adgang til Gennemførelse (efter engelsk og amerikansk Forbillede) af et egentligt Probationssystem, der naturligvis har sin største Betydning overfor unge. Dette skal jeg imidlertid ikke i nærværende Forbindelse komme nærmere ind paa, da de paagældende unge jo netop ikke kommer under Fængselsvæsenets Varekægt.

II. Det næste Spørgsmaal, der rejser sig, er følgende: Hvor anbringes de unge Fanger under det nuværende System, og hvilke Regler gælder der for deres Behandling?

a. Fanger, der skal afsone Fængsel (Fængsel paa sædvanlig Fangekost eller simpelt Fængsel), hensættes i de almindelige *kommunale Arresthuse*, hvor der ikke er fastsat særlige Regler for deres Behandling. Ganske vist fastsloges det allerede ved *Kancelli Plakat af 11. Maj 1818*, at Forbrydere under den kriminelle Lavalder skal holdes afsondrede fra ældre, grove og fordærvede Forbrydere, ligesom det bestemtes, at de skal holdes »reenlige«, og at der skal gives dem Lejlighed til at forskaffe sig fornøden Bevægelse. Omend denne Plakat direkte kun vedrører Varekægtfanger, er det deri udtalte Princip om Isolation af de unge Fanger af Fængselsvæsenets Overbestyrelse dog altid forlangt overholdt ogsaa med Hensyn til Strafafsonere. I Loven af 12. Juni 1922 om Værgeraadsforsorg m. v. § 77 foreskrives i Samklang hermed, at Personer under 18 Aar ikke maa

¹⁾ Strafarbejde bortfalder efter Straffeloven af 1930, der kun har een kvalificeret Form for Frihedsstraf, nemlig »Fængsel«.

arbringes sammen med Fanger over denne Alder, men ogsaa denne Bestemmelse angaar formelt kun Varetægtsfanger.

b. Hvad Behandlingen af unge Strafarbejsfanger i Statens Straffeanstalter angaar, bemærkes: Fra 1859 til 1913 hensattes alle unge Forbedringshusfanger i Vridsløselille Straffeanstalt og efter 1913 i den samme Aar ibrugtagne Nyborg Straffeanstalt. Unge Tugthusfanger hensattes i Horsens Straffeanstalt.

1. Allerede ved *Justitsministeriets Skrivelse af 24. December 1861* til Inspektøren for Vridsløselille Straffanstalt blev der givet en almindelig Bemyndigelse til for Fanger under 15 Aar, der i Henhold til Fr. af 26. Marts 1841 § 12 og 11. April 1840 §§ 26 og 28¹⁾ idømmes Forbedringshusarbejde for Brandstiftelse og Tyveri, at foretage saadanne Lempelser i Straffens Afsoning, som efter Omstændighederne maatte findes passende, dog saaledes, at saadanne Fanger i hvert Fald holdes afsondrede om Natten, i Spiseliden og under Forberedelsen til Skolen. I Henhold hertil har saadanne unge Fanger, idet Bestemmelsen er anset gældende ogsaa efter Ikrafttrædelsen af Straffeloven af 1866, arbejdet i Fællesskab i Fængslets Køkkenhave indenfor Ringmuren og nydt Undervisning i Fællesskab i en særlig Skole.

Ogsaa paa andre Fanger end saadanne, som er dømte for Brandstiftelse og Tyveri, blev denne Behandling i Tidens

¹⁾ Fr. af 1841 taler om Hensættelse af Barn mellem 10 og 15 Aar paa en kortere eller længere Tid i en Straffeanstalt, »hvor der bliver at drage vedbørlig Omsorg for et saadant Barns Opdragelse og Forbedring«. I Fr. af 1840 peges særlig paa, at der med Hensyn til Spørgsmaalet om Anvendelse af Fængselsstraf skal tages »særdeles Hensyn til, om der paa Stedet haves et Fængsel, hvor Barnet ei alene kan være befriet for skadelig Samqvem med Andre, men ogsaa have passende Beskæftigelse og være under tilbørligt Tilsyn«. I samme Fr. udtales med Hensyn til unge Mennesker mellem 15 og 18 Aar, at der skal drages Omsorg for at give dem passende Beskæftigelse i Fængslet.

Lob bragt til Anvendelse, og i Praxis udviklede det sig meget snart til, at *alle* Fanger under 15 Aar, uanset for hvilken Forbrydelse de var inddømte, behandledes paa den beskrevne Maade.

Ifølge Beretningerne om Straffeanstalterne har der indtil 31. Marts 1900 været behandlet paa denne Maade ialt 73 Fanger under 15 Aar. Det ses endvidere, at der den 31. Marts 1896 i Vridsløselille Straffeanstalt endnu hensad 1 Fange under 15 Aar, der imidlertid blev løsladt i Løbet af Beretningsaaaret. Siden er ikke indsat nogen Fange under 15 Aar.

Ogsaa paa unge Fanger *over* 15 Aar er undtagelsesvis samme Behandling bragt til Anvendelse, med Ministeriets Billigelse for hver enkelt Fanges Vedkommende, naar der paa Grund af de paagældendes aandelige eller legemlige Uudviklethed fandtes at være Fare for, at Ensomheden kunde hæmme og skade deres Udvikling. Behandlingen har været ganske som de unge Fangers under 15 Aar, idet de har arbejdet og gaaet i Skole sammen med disse; men i Henseende til Beregningen af Straffetiden blev disse Fanger betragtede som Fællesfanger og fik altsaa ikke den samme Celletidsafkortning (Straffelovens § 13), som blev Drengene under 15 Aar til Del uanset deres Særbehandling — en iøjnespringende Uretfærdighed.

Af Straffeanstalternes Beretninger fremgaar, at der indtil den 31. Marts 1900 har været behandlet 88 Fanger over 15 Aar sammen med Drengene under 15 Aar, — samt at der i Perioden fra 1900—15, da den sidste »unge« Fange løslodes fra Vridsløselille Straffeanstalt, har været anvendt Særbehandling overfor 54 Fanger over 15 Aar. Det samlede Antal bliver herefter 142. Enkelte af disse Fanger har været over 18 Aar gamle. Antallet af indsatte Fanger i Alderen fra 15 til 18 Aar i Vridsløselille Straffeanstalt i Perioden 1900—15 var ialt 244, hvoraf fremgaar, at det kun har været muligt at undergive et forholdsvis ringe Antal (54) af samtlige indsatte unge Fanger den omtalte Særbehandling.

De unge Fangers Behandling i Vridsløselilles Straffeanstalt var særlig betroet vedkommende Overlærer og for at belyse Behandlingsprincipperne skal jeg anføre følgende Uddrag af Straffeanstaltens Beretninger fra Perioden nærmest efter Straffeloven af 1866.

I Femaarsberetningen for 1863—68 meddeles bl. a. følgende:

»I sidste Beretning meddeltes, at Ministeriet havde troet at burde gjøre en Afvigelse i Henseende til den strænge Afsondring med Fanger under 15 Aar, som i Henhold til Fr. af 26. Marts 1841 indsattes til Undervisning og Forbedring, hvorefter saadanne Børn kun afsondredes om Natten, i Spisetiden og under Forberedelse til Skolen, hvorimod de vare i Fællesskab under Arbejdet, i Skolen og Gaarden. Man har i dette Tidsrum forøget sin Opmærksomhed paa Behandlingen af disse unge Fanger, idet man, forsaavidt de vanskelige Forhold tillade det, har stræbt efter at tilvejebringe en virkelig Opdragelse, da man maatte formene, at Aarsagen til det tidlige Fald i Regelen maatte søges deri, at den tidligere Opdragelse havde været forsømt eller mangelfuld. Disse Fanger blive nu om Sommeren sysselsatte i den fri Luft med at behandle et temmelig stort Stykke Jord, som ligger mellem Anstaltens Bygninger og dens Ringmur. De dyrke her de til Anstaltens Økonomi fornødne Haveurter og ere stedse under Tilsyn af en Betjent, der tidligere har været Gartner. Om Sommeren og saalænge Veirriget tillader det, er det dette Arbejde, som der fornemmelig lægges Vægt paa, mindre derimod paa Undervisningen, som imidlertid ikke ganske bortfalder, men foretages hver Dag. Om Vinteren er det omvendt. Da er det Undervisningen saavel i Religion som i Læsning, Regning, Skrivning, Geografi og Historie, der nærmest haves for Øje, hvorimod den Tid, som bliver tilovers herfra, anvendes til smaa Træarbejder, hvortil Fængslet ogsaa tilbyder Lejlighed. En tredie Undervisning er den i Gymnastik, der baade bidrager til en gavnlig legemlig Udvikling, hjælper til at disciplinere Børnene og bringer en vis Appel ind i hele Opdragelsen. To Gange aarlig afholdes Examiner, som Anstaltens Funktionærer opfordres til at bivaane, og ved denne Lejlighed gives der de af Børnene, der særlig have vist Flid og god Opførsel, en lille Belønning. Det er nærmest Anstaltens Overlærer, der fører Tilsyn med denne Opdragelse.

Denne Behandling gælder som sagt kun Fanger imellem 10—15 Aar. Den bliver imidlertid ogsaa, med Ministeriets Billigelse for hver Enkelts Vedkommende, Straffanger imellem 15 og 18 Aar, som efter den nye Straffelov endnu ikke tillægges fuld Til-

regnelighed, til Del, naar de ere aandelig forsømte og saa lidet udviklede i legemlig Henseende, at der er Frygt for, at Ensomheden og det indespærrede Liv maatte kunne hæmme og skade Udviklingen.»

I samme Beretning udtaler Overlæreren ¹⁾:

Det er mig en Fornøjelse at erklære, at jeg efter de foreløbig indvundne Erfaringer, har al mulig Grund til at anse den i denne Retning skete Forandring for et væsentligt Fremskridt. Vistnok har den yngre Fangeafdeling altid her i Fængslet været Genstand for en fortrinsvis omhyggelig afpasset Behandling, og vistnok har ogsaa tidligere Fællesskab baade ved Arbejde og Undervisning hertil været anvendt, men Vanskeligheden ved indenfor en Fængselsmur at tilvejebringe et virkeligt Opdragelsessystem — et saadant, som tilsigter noget Mere og Bedre end en blot theoretisk Uddannelse og ydre Dressur — har været trykkende følt. Først nu derimod er det lykkedes at bringe en hidtil savnet Friskhed og principmæssig Sikkerhed ind i dette Forhold. Ved alle forstandige Midler, der staae til Fængslets Raadighed, stræbes der ved den nu fulgte Opdragelsesplan hen til at styrke og udvikle de unge Fanger baade i moralsk, aandelig og legemlig Henseende. Deres Sundhed vedligeholdes ved Arbejde i fri Luft, saalænge Aarstiden tillader det, og om Vinteren ved Gymnastikøvelser; de nyde daglig Undervisning i Religion, Skrivning, Regning, Fædrelandshistorie og Geografi, vækkes saameget som muligt til Selvtenkning, ansføres til Flid og Kappelyst og holdes fremfor Alt til Sandhedskærlighed, streng Lydighed og Orden. At paavise det allerede vundne Udbytte af den nu benyttede Opdragelsesplan, er jeg vel ikke istand til, men jeg tør dog udtale som min fulde Overbevisning, at den alt har vist sig saa velgørende og hensigtsstemmende, at der er al Anledning til at troe, at den vil bære gode Frugter.»

I de senere Beretninger finder man stadig tilsvarende Oplysninger og Udtalelser om Behandlingen af unge Fanger. Kun en enkelt af disse skal jeg endnu citere, idet den tyder paa, at Overlæreren har faaet visse Betænkeligheder ved den milde Behandlingsform overfor Personer mellem 15 og 18 Aar. Han skriver herom i Beretningen for 1873—78:

»Skjøndt det maa erkendes, at denne Behandling af saadanne unge, endnu barnlige Fanger, ogsaa i det heromhandlede Tidsrum

¹⁾ Overlæreren paa det paagældende Tidspunkt var Digteren H. V. Kaalund.

har vist sig fortrinlig skikket ikke blot i Almindelighed til at fremme deres legemlige Udvikling, men ogsaa i Reglen til at udvikle deres Evner og styrke deres Moralitet, maa det dog paa den anden Side tilstaas, at Straffen for dem har været saa let at bære, at de fleste af dem næppe synes at have følt den. Faren for at de, der som oftest komme hertil fra usle Forhold, kunne faa Fængslet mere kjær, end det er ønskeligt, ligger saa nær, at her i hvert Tilfælde forekommer mig at være Opfordring til at være yderst forsigtig ved Valget af de Individder mellem 15 og 18 Aars Alderen, som indrømmes Optagelse i denne Afdeling.»

2. Efter Nyborg Straffeanstalts Ibrugtagelse i 1913 afleveres alle unge Forbedringshusfanger oprindelig indtil 23 Aar (senere forhøjet indtil 25 Aar) til denne Anstalt. Om Principperne for Behandlingen af de unge Fanger i Nyborg Straffeanstalt maa jeg henvise til de derom i kgl. Anordning af 28. Maj 1913 fastsatte Regler, idet jeg dog for at belyse det bag ved Behandlingen liggende Synspunkt skal anføre følgende Udtalelse af Nyborg Straffeanstalts Grundlægger, Fængselsdirektør *Fussing*:

»Ligesom Opdragelsesvæsenets Slutsten bør være Opdragelsesanstalten med den »lukkede Afdeling«, saaledes bør Fængselsvæsenets Begyndelsesstadium for den unge Lovovertræder være et Opdragelsesfængsel eller — som det ofte kaldes — et Ungdomsfængsel, som Staten administrerer, hvor den Unges Behandling er indrettet med Opdragelse som Formaal, og hvor han derfor kan blive saa længe, som dette Formaal kræver, uden at han for Resten af sit Liv skal belempres med de Ulemper, der knytter sig til en Dom, som lyder paa »Forbedringshusarbejde«. Dette, at Opdragelsesforsorgen og Fængselsvæsenet saaledes nærmer sig hinanden, og at Grænsen mellem dem ikke længer er saa skarp som tidligere, det er i Overensstemmelse med Udviklingen i andre Lande. De amerikanske Reformatories, de engelske Borstal-institutes, de tyske Jugendgefängnisse og de franske Kolonier for unge Lovovertrædere er saaledes forskellige Navne for det, som ovenfor er kaldt Fængselsvæsenets Begyndelsesstadium. Og indenfor Fængselsvæsenet gaar Udviklingen ud paa en Specialisering, en Tredeling af Anstalterne, der kortelig kan betegnes ved Udtrykene »Opdragelsesfængsel«, »Straffængsel« og »Forvaringsfængsel«. Det første for de Unge, som trænger til Opdragelse. »Straffængslet« for de yngre eller ældre Forbrydere, som trænger til en Advarsel eller Afskrækkelse, og »Forvaringsfængslet« overfor visse farlige

Forbrydere og defekte Individder, som stadig misbruger Friheden væsentligst til Fortræd for dem selv. Det er en af vor kommende Straffelovs vigtigste Opgaver paa rette Maade at udforme denne Tredeling indenfor de penitentiære Anstalter, og en saadan Udformning vil med Hensyn til Tredelingens første og navnlig dens sidste Led kræve Reformen af det bestaaende.

Naar det siges, at der navnlig kræves en Reform med Hensyn til Tredelingens sidste Led, sigtes der til, at der allerede — ved Oprettelsen af Nyborg Straffeanstalt — er gennemført en Reform med Hensyn til det første Led, Opdragelses- eller Ungdomsfængslet, og det er en Reform, saa vidt gaaende, som der overhovedet er muligt at foretage under den nugældende Straffelov.

3. Nyborg Straffeanstalt er Ungdomsfængslets Forløber, men Tanken om et saadant særligt Fængsel for unge er af langt ældre Dato.

Allerede i 1865 forud for Vedtagelsen af Straffeloven af 1866 tog daværende Kriminalretsassessor, senere Højesteretsjustitiarius *C. Nyholm* i Tidsskrift for Retsvæsen Ordet for Oprettelsen af særlige Fængsler for unge, idet han udtaler: »Det maa af Hensyn til Sagens Vigtighed i Loven udtrykkelig udtales, at Børn og unge Mennesker under 18 eller 20 Aar ikke bliver hensat i egentlige Straffeanstalter, men derimod i et særskilt Fængsel, at undergive en væsentlig opdragende Behandling«. Imidlertid kom der, som det vil vides, ikke i Straffeloven af 1866 nogen Bestemmelse om særlige Fængsler for unge Forbrydere.

Det første officielle Forslag om et Særfængsel for unge findes i Kommissionsbetænkningen af 1895 angaaende Statens Tilsyn med Børneopdragelsen, idet Professor *Carl Torp* som Bilag til denne Betænkning udarbejdede et selvstændigt Forslag til »Lov om Straffene for unge Forbrydere«. Professor Torps Forslag angaaende særlige Fængsler for unge gaar i Hovedtrækkene ud paa følgende:

For strafbare Handlinger begaaede af Personer mellem 15 og 18 Aar kan følgende Straffe idømmes: Bøde, Fængsel, Strafarbejde samt for Mandspersoner Rottingslag. Fængsel idømmes ikke paa kortere Tid end 1 Maaned og ikke over 1 Aar. De Fængslede undergives moralsk og religiøse Paa-

virkning samt tvinges til Arbejde og modtager mindst 6 Timers Undervisning om Ugen. Fængsel udstaas i særlige dertil indrettede Fængsler eller Fængselsafdelinger. Af saadanne indrettes 1 for Sjælland, 1 for Fyen, 1 for Lolland-Falster, 1 for Bornholm og 2 for Jylland. Af Omkostningerne ved disses Tilvejebringelse og Indretning afholdes Halvdelen af Staten, medens den anden Halvdel udredes af de paagældende Amtskommuner og Købstæder i Forening.

Strafarbejde udstaas, forsaavidt den skyldige ved Dommens Afsigelse ikke er fyldt 18 Aar, af Mandspersoner i en ved Straffeanstalten paa Vridsløselille Mark indrettet særlig Afdeling. De deri indsatte Fanger holdes bestemt afsondrede fra andre Fanger og beskæftiges, navnlig indtil de er fyldt 21 Aar, saavidt muligt i fri Luft. Straffen udstaas, bortset fra den første Periode, i Fællesskab i Hold paa ikke over 6—8 Fanger under stadigt Opsyn og med Afsondring om Natten, under Maaltiderne og i Fritiden. Efter Udstaaelsen af en Del af Straffen, i Almindelighed henholdsvis en Tredjedel og to Tredjedele, kan de paagældende enten overflyttes til en Opdragelsesanstalt af strengere Art eller be-naades betingelsesvis.

Professor Torps Forslag gennemførtes som bekendt ikke, men det er sikkert ikke uden Forbindelse med dette Forslag, naar den daværende Inspektør paa Vridsløselille Straffeanstalt *F. Ammitzbøll* i 1900 efter Anmodning af Overinspektionen for Fængselsvæsenet fremsatte et detailleret udarbejdet Forslag om Indretning af en særlig Afdeling ved Vridsløselille Straffeanstalt for unge Mandspersoner. Afdelingen var beregnet til at rumme indtil 40 Fanger og var tænkt anbragt paa et Jordstykke ved Vridsløselille Straffeanstalt, hvor der var tilstrækkelig Anledning til Friluftsarbejde for de unge. Afdelingen var bygningsmæssig opdelt i 4 Underafdelinger, hver beregnet til 10 Fanger, saaledes at det var muligt at holde disse Hold fuldstændig adskilt fra hverandre. — Forberedelserne til Gennemførelse af denne Plan var ret vidt fremskredne, idet der foreligger

et fuldstændigt udarbejdet Lovudkast med i flere Henseender interessante Motiver, som det dog vilde føre for vidt her at komme ind paa.

De 3 Straffelovsudkast af 1912, 1917 og 1923 indeholder alle Forslag om Særfængsler for unge. I Kommissionsforslaget af 1912 indeholdes dels en Bestemmelse om, at Anstaltens Styrelse kan tilstede Personer, der ved Straffens Begyndelse ikke er fyldt 21 Aar, at være i Fællesskab ved Friluftsarbejde, Husgerning, Gudstjeneste og Undervisning, dels en Bestemmelse om, at der overfor en Person, der ikke er fyldt 21 Aar, og som ellers vilde være at dømme til Straf-arbejde ikke over 3 Aar, i Stedet kan anvendes Arbejdsfængsel, der udstaaas »i en særlig for unge Personer beregnet Anstalt eller Anstaltsafdeling«. I det Udkast til kgl. Anordning om Fuldbgyrdelse af Frihedsstraffe, der ledsager Kommissionsbetænkningen, fastsættes bl. a., at Personer under 21 Aar, der er dømt til Arbejdsfængsel i 3 Maaneder eller derover, skal udstaa Straffen i en for unge Personer beregnet Anstalt eller Anstaltsafdeling, og med Hensyn til Straf-arbejde overfor saadanne Personer udtales det, at der skal gives udvidet Undervisning, at de skal oplæres i et Haandværk, hvorved de efter Løsladelsen kan tjene deres Ud-kommende, og endelig at der skal gives dem Friluftsarbejde. Saavel for Arbejdsfængsel som for Strafarbejde hjemles Ad-gang til Løsladelse paa Prøve, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden er gaaet, dog mindst 9 Maaneders Arbejdsfængsel eller 1 Aars Strafarbejde.

I Professor Torps Straffelovsudkast af 1917 er Strafarbejde som bekendt bortfaldet og erstattet med Arbejdsfængsel. Personer under 18 Aar skal og Personer mellem 18 og 23 Aar bør regelmæssig udstaa Straffen i en særlig for unge beregnet Anstalt. Det ejendommelige i Torps Udkast i Modsætning til Udkastet af 1912 er Bestemmelsen om, at den saakaldte Fængselsret kan *forlænge* den idømte Strafs Varighed med indtil det Halve, dog ikke med mere end 1 Aar ad Gangen og ikke udover det fyldte 30. Aar. Betingelsen herfor er, at Anstaltens Ledelse skønner, at

Straffen ikke har haft den tilsigtede Virkning og derefter 6 Uger før Straffetidens Udløb forelægger Spørgsmaalet om Straffens Forlængelse for den fornævnte Fængselsret.

Som det vil ses, er der i Professor Torps Udkast for første Gang en Tilnærmelse til en Straf af ubestemt Varighed, afpasset efter Straffens individuelle Virkning, men utvivlsomt under en lidet heldig Form, som Fængselsvæsenet kun har Grund til at være taknemmelig over ikke er blevet gennemført. I Kommisions-Udkastet af 1923 tages derimod Skridtet fuldtud, idet Dommen herefter kun lyder paa Ungdomsfængsel indenfor Lovens Rammer. Da dette Udkast ialt væsentligt danner Grundlaget for de i Borgerlig Straffelov af 1930 optagne Regler skal jeg herom henvise til det følgende.

4. Ifølge § 41, Stk. 1 i Straffeloven af 1930 bliver Straf af Ungdomsfængsel at bringe til Anvendelse overfor Personer mellem 15 og 21 Aar, der gør sig skyldige til Straf af Fængsel for en Forbrydelse, der maa anses som Udslag af forbryderske Tilbøjeligheder eller af Hang til Leddiggang eller til at søge slet Selskab, saafremt Retten finder, at varige opdragende og uddannende Foranstaltninger vil være formaalstjenlige.

Ifølge samme Paragrafs 2. Stk. udstaas Ungdomsfængsel i en særlig dertil bestemt Anstalt eller for Kvinders Vedkommende Anstaltsafdeling, der tilhører Staten eller dog staar under dens Styre.

Den til Ungdomsfængsel dømte kan, jfr. Straffelovens § 42, holdes tilbage i dette i indtil 3 Aar, undtagelsesvis 4 Aar, nemlig naar en paa Prøve løsladt Person genindsættes efter at have overtraadt de for Løsladelsen foreskrevne Vilkaar. Naar 1 Aar er forløbet efter Indsættelsen, afgør Fængselsnævnet¹⁾ efter Indstilling fra Fængslets Styrelse, om Fangen

¹⁾ Ifølge Lov om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov m. m. af 15. April 1930 § 12 bestaar Fængselsnævnet af en Dommer som Formand, Direktøren for Fængselsvæsenet, en i Psykiatri uddannet Læge og en eller flere Personer, som deltager i Forsorgsarbejdet for unge Personer eller for løsladte Fanger.

skal løslades. Beslattes Straffens Fortsættelse, optages Spørgsmaalet paany ved Udgangen af det følgende Aar.

Naar Fangen løslades, forbliver han i et af Fængselsnævnet fastsat Tidsrum under et af Nævnet anordnet Tilsyn. Tilsynstiden kan normalt ikke strække sig udover 4 Aar fra Indsættelsen i Ungdomsfængsel.

Med Hensyn til Behandlingen af de i Ungdomsfængsel indsatte bestemmer Straffelovens § 43, Stk. 2, at der ved Fuldbyrdsen skal lægges særlig Vægt paa Fangens aandelige og legemlige Udvikling gennem Undervisning, Legemsøvelser og Udførelse af Friluftsarbejde samt paa hans Uddannelse til et Erhverv, hvorved han efter Løsladelsen kan ernære sig. I samme Paragrafs 3. Stk. hjemles der Adgang til at overføre en Fange, der findes at have en daarlig Indflydelse paa de andre Fanger eller iøvrigt at være uegnet til Behandling sammen med disse, til en fra det øvrige Ungdomsfængsel adskilt Fængselsafdeling. — De nærmere Regler om Behandlingen i Ungdomsfængslet fastsættes ved kgl. Anordning (§ 43, Stk. 1 og § 49).

Endelig skal anføres, at Straf af Ungdomsfængsel ikke medfører Tab af borgerlige Rettigheder (Straffelovens § 78, Stk. 1).

Under 18. Juni 1930 blev der af Justitsministeren nedsat et Udvalg med den Opgave at fremkomme med Forslag om Tilvejebringelse af det i de fornævnte Bestemmelser omhandlede Ungdomsfængsel og de hermed i Forbindelse staaende Foranstaltninger. Dette Udvalg har under 8. September 1931 afgivet Betænkning til Justitsministeren, indeholdende Forslag til Oprettelse af et Ungdomsfængsel paa Hovedgaarden »Søbysøgaard« ved Nr. Søby Station paa Fyen.

Det fremgaar af Betænkningen, at Udvalget har bestaaet af følgende Medlemmer: Rigsadvokat Goll, Landsretspræsident Haack, Fængselsinspektør Cai Jensen, Direktør for Fængselsvæsenet Kampmann, Kontorchef Lucas, Overinspektør for Opdragelseshjemmene Skjerbæk og Kontorchef

Weibüll. Allerede i Marts 1931 afgav Udvalget en foreløbig Betænkning til Justitsministeren med Indstilling om, at Hovedgaarden »Søbysøgaard« paa Fyen (ca. 15 km Syd for Odense) søgtes erhvervet til Indretning af Ungdomsfængslet. Ved Valget af denne Ejendom har bl. a. følgende Betragtninger været raadende: »Søbysøgaard« har en meget smuk Beliggenhed ved en ret stor Sø, der paa Ejendommens ene Side danner et godt Isolationsbælte overfor Omverdenen. I Søen er der Mulighed for Badning, ligesom der er et godt Fiskeri i den. Jordtilliggendet udgør ialt ca. 209 ha, hvoraf Have og Park ca. 8 ha, og rummer — foruden Ager — ret betydelige Mose- og Engstrækninger. Bygningerne bestaar dels af en meget anseelig, treløjet Hovedbygning (fredet i Klasse B), dels af forskellige Avlsbygninger. Købesummen for Ejendommen har andraget 352.000 Kr.

Udvalget har ment, at Ungdomsfængslet burde have en central Beliggenhed i Landet, idet man derved letter dels Afleveringen af Fangerne til Anstalten dels Vedligeholdelsen af Forbindelsen mellem Anstaltens Funktionærer og de paa Prøve løsladte. Den centrale Beliggenhed gør det endvidere lettere at tiltrække gode Kræfter blandt Personalet, ligesom det vil være muligt fra Odense at faa fornøden honorarlønnet Medhjælp paa Omraader, hvor man ikke mener at burde ansætte fast Personale. Som Led i Udfyldningen af Fangernes Fritid lægger Udvalget megen Vægt paa Foredrag, Lysbilleder, Musik m. v., og ogsaa i saa Henseende frembyder Odenses Nærhed betydelige Fordele.

Beliggenhederne for Friluftsarbejde er særlig gunstige paa »Søbysøgaard«, idet der er gode Muligheder for Fangernes Sysselsættelse og Oplæring saavel ved Landbrugsarbejde som — særlig — ved Gartneri, hvortil yderligere kommer Tørvegravning, Pilekultur og Rørskær.

Der har endvidere i Udvalget været Enighed om at foretrække en allerede eksisterende Landejendom med paa-staaende Bygninger, idet man har lagt stor Vægt paa, at den nye Institution faar et saa lidet anstaltsmæssigt Præg

som muligt. Ved at indpasse Nybygningerne i den bestaaende Bebyggelse mener man at kunne skabe en Helhed, hvor det bliver den ældre Bebyggelse, der kommer til at give Ungdomsfængslet sit Hovedpræg.

Med Hensyn til de for Behandlingen i Ungdomsfængslet tilgrundliggende Principer henvises i Betænkningen dels til det af Straffelovskommissionen af 1917 udarbejdede Straffelovsudkast (1923), dels til den af en norsk Komité i Februar 1930 afgiven Indstilling om »innretning av en arbeidsskole på Bredtveit for unge lovovertredere«.

I Motiverne til Straffelovskommissionens Lovudkast fremhæves, at det har været en afgørende Forudsætning for at gaa med til Ungdomsfængselsstraffens ubestemte Varighed (»indenfor de ved Loven fastsatte Grænser at forsøge Straffens Varighed gjort afhængig af dens individuelle Virkning«), »at Ungdomsfængslet, omend af Navn et Fængsel, dog føres ud i Livet mere i Skikkelse af en Opdragelsesanstalt end af et sædvanligt Fængsel — hvoraf bl. a. følger, at denne Foranstaltnings Alvor og Følelighed som Straf mere maa søges i dens relative Langvarighed end i en snæver Frihedsberøvelse. Kommissionen er klar over, at de heromhandlede Aldersklasser er de i kriminalistisk Henseende allervanskeligste, idet de afgiver det forholdsvis betydeligste Rekrut-Kontingent af straffede Personer og rummer mange allerede forhærdede Forbrydere, og idet alle disse Personer, naar de er over 18 Aar, er naaede udover den for opdragende Indflydelse lettest tilgængelige Alder Ungdomsfængsel er i Overensstemmelse hermed bestemt for Forbrydere der omend unge dog er kommet saa vidt ind paa Forbryderbanen, at de maa betegnes som begyndende Professions- og Vaneforbrydere. Det er efter Kommissionens Mening af yderste Vigtighed, at Samfundet overfor saadanne Forbrydere, netop medens de endnu er ganske unge og sjæleligt og legemligt modtagelige for Udvikling, ved gunstig Indflydelse søge at nyttiggøre dem for Samfundet og dets Liv, medens de uden en saadan Paavirkning uhjælpelig vil synke ned i

deling, dels straks ved Straffetidens Begyndelse, dels paa et senere Stadium af Straffetiden. Normalt skulde en Fange overgaa direkte fra Modtagelsesafdelingen til den almindelige Afdeling, men selvfølgelig maa man regne med Undtagelses-tillælde, hvor Fangens hele Personlighed er af en saadan Karakter, at det vil være betænkeligt straks at prøve ham i den almindelige, forholdsvis frie Afdeling. Den her omhandlede Afdeling repræsenterer efter Udvalgets Opfattelse et overordentlig vigtigt Led i hele Ungdomsfængslet.

Hver af *de almindelige Afdelinger* er beregnet til at kunne huse 30 Fanger med et Soverum til hver Fange. Disse Soverum er tillige beregnede til at kunne tjene til Ophold for Fangen i de Tider paa Dagen, hvor Ophold i Enrum tillades f. Eks. til Brevskrivning, Læsning og lign. I hver af Afdelingerne findes dernæst en større Spise- og Opholdsstue, hvor Maaltiderne indtages i Fællesskab, 2 mindre Fælleslokaler beregnet til Husflid og anden fælles Fritidssysselsættelse samt Læsning og endelig Rum for Lærer og Opsyn.

I hver af *Udgangsafdelingerne* bliver Plads til 8 Fanger med hver sit Soverum samt en fælles Opholds- og Spisestue. Disse Afdelingers Formaal er at være et Overgangsled til Friheden efter Løsladelsen. Man tænker sig, at der her skal gives Fangerne en saa stor Frihed, som det er muligt at give indenfor Anstaltens Rammer, hvilket bl. a. har fundet Udtryk ved deres Placering frit paa Terrænet og uden Indhegning. Endvidere har man anset det for hensigtsmæssigt at indrette disse Afdelinger sammen med en Bolig for en gift Mester, der under frie Former skal føre Tilsynet med Fangerne.

Efter Forslaget er det Hensigten at placere Bygningerne — bortset fra Udgangsafdelingerne — saaledes, at der dannes en stor rektangulær Gaardsplads (ca. 50×75 m), idet Bygningerne indbyrdes forbindes med en Mur eller anden solid Indhegning i passende Højde. Paa den saaledes indhegnede Plads vil Fangerne kunne bevæge sig relativt frit, og der vil være gunstige Betingelser for Friluftsgymnastik og Idræt.

Med Hensyn til de bestaaende Bygninger gaar Forslaget ud paa følgende: *Hovedbygningen* udnyttes til at tjene et 3-dobbelt Formaal — Undervisning, Administration og Boliger — idet der her indrettes Forsamlingssal, som skal tjene som Foredrags-, Kirke- og Gymnastiksal, endvidere 3 Skolelokaler med Biblioteksrum og Lærerværelse og endelig Administrationskontorer og Funktionærboliger. Yderligere Funktionærboliger tilvejebringes ved Omdannelse af Forpagterboligen. Og *Værksteder* tilvejebringes ved Ombygning af en Del af Avlsbygningerne.

Saaframt Udvalgets Project gennemføres i den foreliggende Skikkelse vil der i Ungdomsfængslet blive Plads til ialt 104 Fanger.

Om Personalet ved det kommende Ungdomsfængsel fremhæver Bekenkningen, at dettes Kvalitet er af afgørende Betydning for Opgavens Løsning, hvorfor der ogsaa maa ydes saadanne økonomiske Vilkaar, at man sikrer sig Tilgang af første Klasses Kræfter. Ogsaa et forholdsvis talrigt Personale er nødvendigt. »Det personlige Samvær mellem Funktionærerne og Fangerne skal omfatte ikke alene Arbejdstiden, men ogsaa i stor Udstrækning Fangernes Fritid. Fritiden er erfaringsmæssigt den farligste, og den maa derfor udfyldes paa bedst mulige Maade bl. a. med lettere Skolearbejde, Læsning, Husflid, Havearbejde, Pasning af Dyr (som f. Eks. Duer, Kaniner), Brætspil, Gymnastik, Idræt, Sang og Musik, og i alt dette skal Funktionærerne saavidt muligt være Deltagere og Vejledere. Som Følge heraf kan Personalet ved Ungdomsfængslet ikke paaregne en tilsvarende Begrænsning af Arbejdstiden som ved de almindelige Fængsler. Ansættelse af egentligt Opsynspersonale bør saavidt muligt undgaas, idet man regner med, at det fagligt uddannede Personale i vidt Omfang tillige besorger Opsynet med Fangerne.« Blandt de af Udvalget nævnte Funktionærer findes ogsaa en *Oldfrue*, idet man har ment, at et saadant kvindeligt Element vilde kunne have en gavnlig Indflydelse paa hele Behandlingsmaadens Karakter.

Allerede i de ovennævnte Motiver til Straffelovskommissionens Forslag fremhævedes, at Forbilledet for Ungdomsfængslets Udformning var *det engelske »Borstal-System«*. Og det er derfor i god Samklang hermed, naar Udvalget har tilvejebragt og ladet aftrykke som Bilag til Betænkningen en fra England indhentet Redegørelse angaaende Borstalbehandlings ledende Principper. Af andre Bilag følger med Betænkningen — foruden Overslag fra Arkitekt og Ingeniør — Kort over »Søbysøgaard«s Tilliggende og Situationsplan visende saavel de bestaaende som de projekterede Bygningers Beliggenhed.

Den foreliggende Betænkning betegner sig som Betænkning I. De mere detaillerede Regler om Behandlingen i Ungdomsfængslet, herunder Udkast til den foran omtalte Anordning angaaende Fuldbyrkelse af Ungdomsfængsel, vil fremkomme i en senere Betænkning.

Desværre synes *Udsigterne til Gennemførelsen* af det foreliggende Forslag — i al Fald i sin fulde Skikkelse — paa Grund af den herskende økonomiske Krise ikke at være gunstige. I Ikrafttrædelseslovens § 10, Stk. 2, indeholdes en Bestemmelse om, at Ungdomsfængsel, indtil den til Udstaaelsen af Ungdomsfængsel særlig bestemte Anstalt er tilvejebragt, udstaaes »i en dertil bestemt særlig Afdeling i det almindelige Fængsel«. Af Udtalelser under Straffelovens Behandling i Rigsdagen fremgaar, at man i denne Forbindelse navnlig har tænkt paa Nyborg Straffeanstalt, og det er da sandsynligt, at Ungdomsfængslet herhjemme kommer til at begynde paa den Maade, at der i en Floj af Nyborg Straffeanstalt indrettes en Isolations- og Modtagelsesafdeling, og at Fangerne først paa et senere Tidspunkt udstationeres i de Lokalteter, som det foreløbig maatte lykkes at tilvejebringe paa »Søbysøgaard«. Som midlertidig Foranstaltning vil Hovedbygningen uden Ombygning kunne afgive fornødne Skole- og Værkstedslokaler for en mindre Fangeafdeling. Det bemærkes i denne Forbindelse, at et Hold

unge Fanger fra Nyborg Straffeanstalt i hele Sommeren 1931 har været udstationerede paa »Søbysøgaard« under meget frie Forhold og udrettet et betydeligt Arbejde, særlig ved Oprydning i Parken og Haven, der begge var meget stærkt forsømt.

Rationalisme og Metafysik i Fængselsvidenskaben.

Af Landsdommer POUL SKADJIAUGE.

Ved Metafysiken i Fængselsvidenskaben tænker jeg paa den fromme Afventen af, at noget godt vil vise sig som Resultatet af den strenge Disciplin, der i det af Straffeloven foreskrevne, forholdsvis lange Tidsrum har hersket over dem, som har afsonet Frihedsstraffe. Metafysik mener jeg, denne Afventen maa kaldes, fordi 1) det ikke stemmer med Erfaringens gennemsnitlige Vidnesbyrd, at noget saadant godt indtræder, og 2) dette ej heller kan undre, naar man gaar bort fra en rent skematisk Betragtningssmaaade og betænker Naturen af de menneskelige Medier, *paa* hvem og *af* hvem Disciplinen udøves. Om den menneskelige Vilje er selvbestemmende eller aarsagsbestemt, er ogsaa et metafysisk Spørgsmaal; men selv om man hører til dem der stærkest tror paa det sidstnævnte Alternativ, vil man indrømme, at den Mand ikke er funden endnu som ved at hælde saa og saa mange Motiver op i et andet Menneskes Sjel kan forudberegne Reaktionen derpaa. Var Verden Logik — som vi Jurister idelig griber os i at gaa ud fra — saa vilde 4 Aars Tugthusarbejde utvivlsomt bevirke, at den der havde gennemgaaet denne Straf for Tyveri, for Fremtiden holdt sine Fingre fra Næstens Gods. Men der er:

- 1) de Forbrydere, hvis Evner er saa sløve, at de — med den bedste Vilje til at undgaa paany at gøre sig skyldige

til Straf — kun naar til at undgaa at gøre sig skyldig igen i samme Art Forbrydelse, de var dømt for, men i det Sted falder i en anden Forbryderkategori — f. Ex. bliver Plattenslagere i Stedet for Tyve. Deres Hjerne har opfattet, at det at stjele paadrager Lidelse; men et, om man saa maa sige: socialt indstillet Sind har Fængselsstraffen ikke formaaet at indgive dem — og de falder derfor for en anden falsk Genvej til at skaffe sig den fornødne timelige Næring.

2) de Forbrydere, i hvem Straffen ikke formaar at bevare sin motivdannende Kraft, hvis de beruser sig. Og med alle gode Ønsker om Held og Lykke med den nye Straffelovs § 138 (om Straf for den, som forsætlig eller ved grov Uagtsomhed beruser sig, hvis han herved udsætter andres Person eller betydeligere Formueværdier for Fare), saa vil Jeppe vist, saa længe han forer et saa elendigt Liv som det, Flertallet af dem der løslades fra Strafanstalterne er henvist til, blive ved at søge Trøst i Flasken. Mennesket maa have Lysmomenter og Lystmomenter for at holde Tilværelsen ud, og det er vist kun de Færreste givet at kunne finde disse Lystmomenter i Troen paa et andet Liv eller i anden aandelig Trøst.

3) de Forbrydere hos hvem den nøgterne Beregning, Straffen lærer dem at anstille, af Faren ved at begaa en Forbrydelse krydses af et stærkt Følelsesliv, som slaar ud i Had til det Samfund der har ladet dem gennemgaa alle de Lidelser, et fleraarigt Fængselsliv dækker over. I Politik er det jo en kendt Sag, at den vinder der forstaar at sætte Følelsen og Fantasiens i Sving, ikke den der, som en tor Demosthenes, kun paavirker Tilhørernes Forstand. Det er ganske mærkeligt, at man i Fængselsvidenskaben har kunnet glemme denne Naturlov. Og hvorledes skulde denne jernhaarde Disciplin, som er det karakteristiske for Frihedsstraffene, og som i de harmløseste Tilfælde dog altid virker som en Trædemølle — hvorledes skulde den virke etisk stimulerende — det er jo det, »forbedrende«

betyder — paa sine Ofre? Fangerne har til at paavirke sig: 1) deres egne Tanker, 2) hvis de udstaar Straffen i Fællesskab: de andre Fangers Apparition (tale sammen maa Fangerne jo ikke altid), 3) Præsten om Søndagen, 4) Fængslets Betjente. Man maa vist være meget lettroende for at antage, at Præstens Tale i Flertallet af Tilfælde har blivende Virkning i vore Dage. Tyngdepunktet af den forbedrende Paavirkning maa utvivlsomt komme fra Betjentene. Men naar man betænker, at disse først og fremmest har til Op-gave at minde Fangerne om Disciplinen, og at det vist ikke endnu er kommet dertil, at man søger Ansættelse som menig Betjent ved en Straffeanstalt for at opfylde et Kald, men at Hovedmængden af Fængselsbetjente maa antages at være Folk, som har søgt denne Stilling af den Grund, hvorfor saa mange Stillinger søges: for at tjene til Livets Ophold paa en anstændig Maade — saa vil man vist ikke gøre sig Illusioner om, at de vil yde nogen fremtrædende Paavirkning til Fangernes Forbedring.

Hvad skal man da gøre?

Dette Spørgsmaal skal jeg ikke tage mig paa at besvare; jeg tror, vore ledende Fængselsfolk er i Stand til at faa ganske anderledes gode Idéer, hvis de blot har Øjnene aabne for, at som det hidtil er gaaet, bør det ikke blive ved at gaa. Jeg vil blot pege paa to Ting, som jeg kunde tænke mig var af Betydning:

Den ene er, at Straffen ikke maa overvælde Fangen — i den Betydning, at hans Forstand staar stille overfor den. Det er muligt, at den i saa Fald kan knuse ham, gøre ham halvskør eller lign. — men afsel fra, at dette er barbarisk, hjælper det jo kun til at han ikke bliver nogen »første Rangs Forbryder«, men *udelukker ikke, at han i sin fjottede, moralsk sløve Tilstand kan begaa nogle af de frygteligste Ugerninger* — og det er da en ringe Trøst, at han forholdsvis let opdages bagefter. Skal Straffen ikke overvælde Fangen, maa han se en Fornuft i den og have et Haab i Behold med Hensyn til Livet paa den anden Side Straffen.

Det sidste vil det formentlig knibe med, hvis Straffen overstiger en 4—5—6 Aar — der kan naturligvis ingen fast Grænse sættes, idet denne jo for en stor Del afhænger af Fangens særlige Karakter: hans Haardhed eller Veghed, hans forudgaaende Liv, hans Udsigter hinsides Fængselsmuren, (f. Ex. om Nogen kan ventes at staa rede til at modtage ham som Ven, naar han kommer ud), osv. Men jeg skulde tro, at en Dom paa 6 Aars Fængsel eller derover vil lamme selv de stærkeste, hvis der ikke levnes dem et *Haab* om at komme ud for.

Den anden Ting, jeg kunde tænke mig at have Betydning, er, at dette Haab maa være et fastere end det, der blot knytter sig til den rent abstracte Mulighed for Benaadning. Det henstilles til Overvejelse, om man ikke baade styrkede Haabet og gav det en opdragende Virkning ved at lade Fangen faa Lov til saa at sige at »gaa op til Examen« efter 4 Aars Forløb. Efter denne Aarrækkes Forløb skulde han have Lov at fremstille sig for en Domstol, gøre Rede for hvad han har lært og besvare de Spørgsmaal, som en Anklager og en Forsvarer maatte finde Anledning til at stille til ham for at godtgøre henholdsvis, at han fremdeles er farlig for Samfundet, eller at han ikke længere er det.

Det vil maaske ved første Øjekast choquere Fængselsmænd, at jeg foreslaar en Domstol og ikke at lade Fængselsinspektoren afgøre Sagen. Men jeg tror, dette er rigtigt. Væsentlig af den Grund, at Øjentjeneste ikke maa gælde, og at Fangen fra første Færd maa være klar over, at han ikke behøver at indynde sig hos Nogen — hvad han jo ellers praktisk talt altid vil mene er det klogeste, selv om Fængslets Folk er baade for overlegne til at bryde sig om sligt og for kloge til at lade sig dupere. — Dernæst fordi jeg mener, at Prøvelsen bør være en regulær Proces, med Offentlighed, som Englænderne efter min Mening med Rette kalder the soul of justice. Jeg tror decideret ikke paa Afgørelser som træffes uden at Domstolen faar Fangen selv at se og tale med. Og endelig tror jeg heller

ikke paa en Undersøgelsesdomstol, som selv skal pumpe alle Oplysninger frem. Ved Retsplejeloven har vi gjort det Fremskridt at faa fastslaaet, at Anklager og Forsvarer er til for at oplyse Sagen og Domstolen for at domme, og at falde tilbage til den gamle Procesmaade for de her omtalte Sager vilde være paa Forhaand at qualificere dem som mindre vigtige — det sidste vilde man ogsaa gøre ved en Bestemmelse om, at Sagerne skulde afgøres uden Offentlighed. Men den væsentlige Grund til Offentligheden er naturligvis den store Betryggelse, der herved gives Fangens sandsynligvis sygeligt mistænksomme Sjæl. Der er lidt af en Hospitalstjeneste i dette; men det er formentlig netop ogsaa noget saadant, Samfundet maa paatage sig, naar det i sin Visdom konstruerer en saa naturstridig Straf som Indespærring er, en Straf, der retter sine Lidelser mod det sjælelige.

Hermed har jeg tilladt mig at stille et Par Forslag, som i alt Fald har det gode, at de sætter Gang i den Vexelvirkning, man maa have frem mellem Fangens Sjæl og Samfundet. De giver Fangen et Haab og et Maal, og de har — saa vidt ses — ikke andre Ulemper end den, at de vil nødvendiggøre Ansættelsen af en eller flere nye Dommere. Men naar Valget staar mellem den uforandrede Opretholdelse af det nuværende Fængselssystem, der praktisk talt aldrig hjælper, og Indførelsen af noget der dog i flere Tilfælde maa regnes at bringe positive Resultater, staar Samfundet sig formentlig ved at tage denne forholdsvis lille Extraudgift. Der spares jo desuden en Del Benaadningssager, og navnlig spares der en hel Del Korrespondance mellem Fængselsmyndighederne.

Kun i een Retning mener jeg, de almindelige Procesregler bør ændres i disse Sager. Dommen bør afsiges mundtlig, med offentlig Votering, saaledes at Fangen af Dommerne selv hører deres Grunde til den Afgørelse, de træffer. Det er atter Hospitalstjeneste: Fangen faar autentisk Besked om hvorfor han endnu ikke kan løslades, eller — hvis han løslades — et autentisk Memento med paa Vejen ud i Friheden.

Rationalisme i Straffuldbyrdelsen.

Af Direktør for Fængselsvæsenet ERIK KAMPMANN.

Da nærværende Tidsskrift kun udkommer 4 Gange aarlig, vil en Meningsudveksling i dets Spalter let tabe noget af Aktualitetens Præg. Jeg er derfor Tidsskriftets Redaktion Tak skyldig, fordi der er givet mig Lejlighed til allerede i det foreliggende Hæfte at knytte nogle Bemærkninger til Landsdommer *Skadhauge*s foranstaaende Afhandling »Rationalisme og Metafysik i Fængselsvidenskaben«.

Allerede den Omstændighed, at en Ikke-Fængselsmand lægger en saadan Varme og Interesse for Dagen for Fængselsvæsenets Problemer, er i sig selv noget, som vi fra vor Side kun har Grund til at glæde os over. Den praktiske Fængselsmand er ingenlunde blind for den Mulighed, at netop Mænd udenfor Fængselsmændenes Kreds kan se med friskere Øjne paa visse Foreteelser indenfor Straffuldbyrdelsen og derved give nye Impulser af Værdi. Men en Forudsætning for en saadan befrugtende Gerning maa det dog sikkert være, at den paagældende »udenforstaaende« gennem Studier i Marken d. v. s. i selve Fængslerne lærer Straffuldbyrdelsen, som den er, at kende. Læsning af Anordninger og Reglementer strækker her ikke til. Thi langt mere end Bogstaver er det Tonen og Aanden i Straffuldbyrdelsen, hvorpaa det kommer an.

Landsdommer Skadhauge har ikke megen Tro paa den gavnlige Virkning af Frihedsstraffen. Han rører her ved et Problem, som det vilde føre altfor vidt her at forfølge videre. Jeg har for offentlig udtalt, at ingen mere end Fængselsmanden erkender Frihedsstraffens Ufuldkommen-

hed, og at ingen ser med større Glæde, at andre hensigtsmæssige Midler bringes til Anvendelse overfor Lovovertræderne. Den tidligere Tyrkertro paa Frihedsstraffen som det eneste saliggørende finder man næppe mere hos nogen Fængselsmand. Og Udviklingen gaar da ogsaa i Retning af at benytte andre Midler i Samfundets Kamp for Lovens Overholdelse, særlig naturligvis overfor unge og begyndende Lovovertrædere. Men som sagt, en nærmere Fordybelse i disse Problemer vilde fore for vidt.

Resultaterne af Frihedsstraffenes Anvendelse ser nu ej heller helt saa pessimistiske ud, som Dommer Skadhauges Afhandling synes at give Udtryk for. Statistikens Tal — som vel er blottede for Metafysik — virker om end ikke ligefrem opmuntrende, saa dog heller ikke helt nedslaaende.

Ifølge Straffeanstaltens Beretning for Finansaaret 1929—30 stiller Tilbagefaldsprocenten til nyt Strafarbejde sig saaledes ved de enkelte Straffeanstalter for Mænd:

	Horsens	Vridsløselille	Nyborg
Cellefanger	35,42	41,30	40,32
Fællesfanger	44,14	57,34	41,98

Tallene er udregnet paa Grundlag af samtlige Løsladelser og Genindsættelser henholdsvis siden 1873, 1859 og 1913.

Af Statistiken over de i 1919 løsladte Strafarbejdsfanger fremgaar, at 40,77% af Mændene faldt tilbage til nyt Strafarbejde, og af Kvinderne 31,67%.

I Statistiken over »Danmarks Retspleje« i Aarene 1916—25 opgøres den samlede Tilbagefaldsprocent over Forbryderbegyndere fra Aarene 1897—1925 saaledes: Af de mandlige Begyndere faldt omtrent en Tredjedel tilbage, nemlig for Aargangene 1897—1900, 32,21%, 1901—05 32,75%, 1906—10 33,25%, 1911—15 32,39%, medens dette gjaldt godt en Femtedel af de kvindelige Begyndere, nemlig henholdsvis 20,83, 22,00, 21,07 og 20,94%. For Perioden 1916—25 er de foreløbige Tal 28,48 for de mandlige og 16,99 for de kvindelige Begyndere.

De her anførte Oplysninger om de tilbagefaldne Begyn-

dere tager kun Sigte paa det første Tilbagefald. Med Hensyn til de en Gang tilbagefaldne mandlige Forbryderes videre Skæbne oplyses i Statistiken følgende for saa vidt angaar Begynderne fra 1901—10:

Af Begyndere tilbagefaldt	{ Antal 4.885 pCt. 33,04
Af de een Gang tilbagefaldne tilbagefaldt paany	{ Antal 2.702 pCt. 55,31
Af de to Gange tilbagefaldne tilbagefaldt paany	{ Antal 1.756 pCt. 64,99
Af de tre Gange tilbagefaldne tilbagefaldt paany	{ Antal 1.176 pCt. 66,97
Af de fire Gange tilbagefaldne tilbagefaldt paany	{ Antal 773 pCt. 65,73

En Fordeling under Hensyn til Alderen ved første Dom viser efter Statistiken, at de yngre Forbrydergrupper ikke alene har forholdsvis flest tilbagefaldne, men ogsaa forholdsvis flest af de forhærdede Forbrydernaturer.

Selv om de anførte Tal ikke er straalende, er det dog formentlig for stærkt at sige om det nuværende Fængsels-system, at det »praktisk talt aldrig hjælper.«

Hvor stor en Andel den Maade, Straffen fuldbyrdes paa, har i disse Resultater — det være sig som fremmende eller hæmmende Moment — lader sig ikke efterspore. For manges Vedkommende sker »Forbedringen« vel saa at sige af egen Drift, og for andres Vedkommende vilde Resultatet muligvis være blevet ligesaa tilfredsstillende, hvis man havde ladet dem »slippe med Skrækken« f. Eks. i Form af betinget Tiltalefrafald, betinget Dom med eller uden Tilsyn. Den nye Straffelov afhjælper jo den Mangel ved den nu-gældende Straffelov, at betinget Dom ikke kan gives, hvor Strafarbejde er forskyldt (den nye Grænse opad bliver 1 Aars Fængsel svarende til 18 Maaneders Forbedringshus-arbejde).

Dommer Skadhauge synes iøvrigt ikke at tvivle om

Fængselsmandens gode Vilje, men paa dennes og Systemets bristende Evne. Ogsaa her maa jeg gøre ham den Indrømmelse, at alt ikke er saa godt, som det kunde være. Jeg er enig i, at man gør vel i ikke at regne for meget med »Kaldet«. Det indre Kald vil indenfor Fængselsvæsenet ligesom indenfor andre af Straffuldbyrdelsens Organer sikkert altid være den forholdsvis sjældne »metafysiske« Undtagelse. Nej, giv Fængselsfunktionæren en god Løn for at tiltrække kvalificerede Personer og giv saa disse en systematisk, theoretisk og praktisk Uddannelse til deres Gerning¹⁾. Thi baade med Lønnen og Uddannelsen kniber det nu, da begge Dele koster Penge i første Omgang, selv om de nok skulde vise sig at svare Renter i det lange Løb. Pengene er nu ikke den eneste Hindring for Fremskridt her. Forholdene her hjemme er smaa, og Avancementsmulighederne ringe baade for de underordnede og de overordnede Tjenestemænd. Og Fremskridt vanskeliggøres yderligere ved den ulyksalige Dualisme, som vedblivende bestaar her hjemme gennem Straffuldbyrdelsens Deling mellem Staten og Kommunen. Ved Siden af Statens 4 Straffeanstalter findes der 95 kommunale Arresthuse, der hver for sig ansætter deres Personale efter de Principer, som hver enkelt Myndighed finder rigtigt. En virkelig rationel Ordning af Straffuldbyrdelsen forudsætter en Ændring af dette Forhold. Men hertil kræves atter Penge. Og de kommer ikke, før der skabes en virkelig Interesse for Fængselsvæsenet hos Offentligheden. Nyfigenhed eller Forbrydersentimentalitet er der nok af, men af menneskelig og samfundsmæssig Forstaaelse forholdsvis saare lidet. Politiets Uddannelse er alle enige om at koste betydelige Summer paa. Thi Politiets Gerning foregaar for Offentlighedens Øjne. Men fordi Fængselsmandens Gerning ifølge Sagens Natur maa og skal foregaa mere i det skjulte, burde han ikke af den Grund være Stedbarn.

¹⁾ Se senest herom Direktør Conrad Falsens Afhandling i nærværende Tidsskrift Aargang 1931 S. 58 ff.

Dommer Skadhages Oplysninger om Straffuldbyrdelsens Midler trænger ogsaa til at suppleres.

Fængselsmanden indskrænker sig ikke til en »from Afventen« af Synderens Omvendelse, men gør efter bedste Evne et positivt Arbejde for at hjælpe Fangerne; praktisk og ideelt Arbejde maa her gaa Haand i Haand. Dommer Skadhage synes at mene, at den »forbedrende« Indflydelse paa Fangerne er overladt Præsten og Fængselsbetjentene, og at Præstens Gerning alene bestaar i at prædike for Fangerne om Søndagen. Nej, Præstens Hovedgerning ligger paa et helt andet Omraade, nemlig i Hverdagens Samtaler med Fangerne, der giver ham Anledning til paa en hel Række praktiske og rent menneskelige Omraader at hjælpe Fangerne. Her kommer ikke mindst Vedligeholdelsen og Udbygningen af Forbindelsen mellem Fangerne og deres paarørende i Betragtning. Jeg er ikke saa »lettroende« at antage, at Præstens Tale i Flertallet af Tilfældene har blivende Virkning. Fanger er vel paa det religiøse Omraade ikke mere befestede end andre Sjæle. Men jeg skammer mig ikke ved at bekende, at jeg selv »i vore Dage« mener, at en Fængselspræst, der forstaar sin Gerning og sine Folk, kan øve en ganske betydelig Indsats i Fangens Genrejsningsarbejde. Men saa de andre ledende Fængselsstjenestemænd, som slet ikke nævnes: Inspektør, Viceinspektør, Arbejdsleder — for slet ikke at tale om Lærerpersonalet? Tror man ikke, at ogsaa disse — ved Siden af deres administrative Hverv — gør en Indsats for at hjælpe Fangerne paa ret Køl? Undervisning drives i vidt Omfang i Straffeanstalterne, og Lærerne har netop gennem denne Undervisning en fortrinlig Lejlighed til at hjælpe Fangerne. Frugterne af dette Arbejde kan ikke godtgøres med Tal, Og at Skuffelserne for Fængselsmændene er mange skal ikke nægtes. Men at der er Frugter tvivler jeg ikke om. I første Række af alle Straffuldbyrdelsens Midler kommer dog maaske Fangernes Sysselsættelse, gennem hvilken man søger at vænne dem til, og om muligt give dem Sans for regelmæssigt Arbejde.

Naar Landsdommer Skadhauge et Par Gange omtaler Disciplinen som »streng« og »jærnhaard«, savner jeg en nærmere Begrundelse af, hvorpaa Landsdommeren støtter denne Dom? Er Disciplinen for haard, bør den naturligvis lempes. Men det tvivler jeg om, at nogen med Kendskab til Forholdene nu til Dags vil hævde. Orden maa der herske ethvert Sted, hvor mange Mennesker samles. Samfundet forlanger og maa forlange en vis Orden og Disciplin ogsaa af sine frie Medlemmer. Og hvad betyder Disciplinen ikke indenfor Børneopdragelsen? Forkælede Børn, som Forældrene retter sig efter i Stedet for at lære dem at rette sig efter andre, er ulykkelige Børn. Menneskene som de er flest — Undtagelser er der fra enhver Regel — befinder sig nu en Gang bedst under ordnede Forhold med en bestemmende Vilje over sig. Og hvorfor skulde Fanger føle det anderledes?

Disciplin kan som alt menneskeligt udarte til Stivhed, Formalisme og Goldhed, og saaledes praktiseret modarbejder den sit eget Formaal. Men en fast og forstaaende udøvet Disciplin er kun af det gode overfor frie Mennesker som overfor Fanger. Jeg tør vove at paastaa, at Mangel paa Disciplin har gjort flere Mennesker ulykkelige end det modsatte, samt at et Fængsel, hvor Disciplin og Orden hersker, indenfor sine Mure rummer mere Tilfredshed baade blandt Fanger og Personale end et Fængsel, hvor ingen ved, hvad han har at rette sig efter, og hvor Pligter og Rettigheder flyder. Og saa om Disciplinen kun et endnu: Vel er jeg en Tilhænger af »Trit og Retning«. Men der gaar ingen Stykker af Fængselsmandens »Værdighed« og Autoritet ved at tale sig til Rette med en Fange, der har vanskeligt ved at indordne sig under Anstaltens Orden. I det hele er det baade klogt og menneskeligt at søge at forklare Fangerne, hvorfor den og den Regel gælder. Er man ude af Stand til at give en saadan Forklaring, er det et Indicium for, at Reglementet paa dette Punkt har overlevet sig selv og maa ændres.

Med Hensyn til positive Forslag er det første Dommer Skadhauge peger paa, at Straffen »ikke maa overvælde Fangen«, han maa se en Fornuft i den og have et »Haab i Behold med Hensyn til Livet paa den anden Side Straffen«. Og Dommeren mener, at en Dom paa 6 Aars Fængsel eller derover vilde lamme selv de stærkeste, hvis der ikke levnes dem et Haab om at komme ud før.

Ja, i saa Henseende ser det jo galt ud baade efter den gældende og efter den nye Straffelov, der hjemler Fængselsstraf indtil paa Livstid. Men Antallet af Fanger med megel lange Straffe er jo procentvis ikke stort. Den sidst offentliggjorte Beretning om Straffeanstalterne viser, at af 1324 Mandsfanger hensiddende $\frac{31}{3}$ 1930 havde 65 en Straffetid af over 6 Aar, heraf 17 paa Livstid.

Det andet, Dommer Skadhauge peger paa, er Betydningen af at gøre Haabet om Afkortning i Straffetiden fastere. Allerede nu er Fanger med lang Straffetid ikke henvist til »den rent abstrakte Mulighed for Benaadning«. Ifølge kgl. Anordning af $\frac{13}{2}$ 1873 indgaar den betingede Benaadning som et fast Led i Straffens Progression for alle Straffe over 6 Aar (i 16 Aar fragaar f. Eks. 64 Maaneder). Og efter Straffeloven af 1930 bliver Løsladelse paa Prøve et fast og regelmæssigt Led i Straffens Fuldbyrkelse for alle Fængselsstraffe paa over 9 Maaneder. Indstilling om Løsladelse afgives, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden, dog mindst 9 Maaneder, er udstaaet. Løsladelsen beslattes af Justitsministeren.

Dommer Skadhauges Forslag om Afkortning i Straffetiden gaar ud paa at give Fangen Lov til at »gaa op til Eksamen« efter 4 Aars Løb. Denne Eksamen skal have Karakteren af en Proces med fuld Offentlighed, med Anklager og Forsvarer, Afsigelse af begrundet Kendelse efter offentlig Votering. Dommer Skadhauge kalder dette »Hospitalstjeneste« — ja, men mon Lægerne vilde skøtte om at udlevere deres Patienter til en saadan Offentlighed? I al Fald tror jeg næppe, at nogen Fængselsmand vilde være begejstret for at faa sine Fanger paa den Maade stillet i Gabestokken paany. Et er,

at Offentlighed er nødvendig ved selve Straffesagens Behandling, uanset den Sum af ekstra Lidelse, som derigennem — ikke mindst ved de offentlige Referater — ofte tilføjes den Tiltalte og hans paarørende. Men det store Publikum glemmer heldigvis i Almindelighed hurtigt. Naar nu alt er glemt, og Fangen mulig har fattet Forsæt om at begynde et hæderligt Liv, skulde man saa paany drage ham og hans Sag frem i Offentlighedens Søgelys? Og til Gavn for hvem? Efter min Mening vilde den frække og paagaaende, som kan »tale for sig«, ved en saadan Proces have alle Fordelene fremfor den forsagte og modfaldne eller blot mindre drevne. Og paa hvilket faktisk Grundlag skulde Kendelsen afsiges? Da det første Haands Kendskab, som Processens Parter kan danne sig af Fangens Person, ikke kan blive særlig underbygget ved det, der foregaar under selve Processen, maatte Afgørelsen vel i Virkeligheden i væsentlig Grad komme til at bygge paa den Opfattelse, som i Fængslet raader om den paagældende. Da jeg gaar ud fra, at der foruden fuld Offentlighed ogsaa skal være fuld Mundtlighed ved Processen, skulde Fængslets Tjenestemænd vel i Retten afgive offentligt Vidnesbyrd om Fangerne — Vidnesbyrd, der under den offentlige Votering helt eller delvis meddeles Fangen? Jeg tror ikke, at der hører megen Fantasi til at forestille sig, hvilken »gavnlig« Indflydelse en saadan Proces med et for Fangen negativt Udfald vilde faa i Retning af at undergrave det Tillidsforhold, som nu heldigvis som Hovedregel hersker mellem Fangerne og Fængslets Ledelse. Det er muligt, at Offentlighed er »the soul of justice«, men skal Fangerne og deres Forhold med visse Mellemrum trækkes frem for Offentligheden — og Processen maatte jo gentages, naar Udfaldet i første Omgang blev negativt — tillader jeg mig at mene, at Retfærdighedens Sjæl er af en temmelig haardkogt Beskaffenhed. Det »choquerer« ingenlunde en Fængselsmand, at Domstolene skal bestemme en Fanges Losladdelsestidspunkt. Det haaber jeg tværtimod bliver Reglen i Fremtiden, naar den nye Straffelov rammer

en Pæl gennem den Benaadningspraksis, der har udviklet sig paa Baggrund af en forældet Straffelov. Men i den foreliggende Skikkelse synes Dommer Skadhauge Forslag mig ikke at harmonere med hans meget aabne — og utvivlsomt ærlige — Blik for Fangernes sjælelige Lidelser.

Ifølge Straffeloven af 1930 er det iøvrigt ingenlunde den almindelige Regel, at Afgørelsen af en Fanges Løsladelse træffes af Justitsministeren (efter Indstilling af Anstaltens Ledelse). Forsaavidt angaar Løsladelse fra Ungdomsfængsel, *Arbejdshus og Sikkerhedsforvaring træffes Afgørelsen af Fængselsnævnet* (Ikrafttrædelseslovens § 12), for hvilket en Dommer er Formand. Fængselsnævnets Møder er ikke offentlige.

Fangernes sjælelige Lidelser tror jeg iøvrigt Dommer Skadhauge ser for mørkt paa. At de findes skal jeg være den sidste til at benægte. Men alle Menneſker er jo ikke ens. Og jeg tror, at Dommer Skadhauge gør Ret i at udvise Forsigtighed i uden videre at deducere sig til visse Slutninger udfra sit eget Sjælelivs fintmærkende Instrument. Dommeren dommer muligt ogsaa mest ud fra sit Kendskab til Varetægtsfanger. Men er en Varetægtsfange sindsoprevet, skyldes det vist i mange Tilfælde mere Sagen (Afsløringen, Anholdelsen, Forhør o. s. v.) end selve Fængselsopholdet. Vi oplevede jo for ganske nylig, at en sindsopreven Kvinde, der havde begaaet et Medlidenhedsdrab, bad om at maatte blive i Arresten i Stedet for at sættes paa fri Fod. For ikke helt faa har Fængselsopholdet været som et Fristed efter Slaget og Nederlaget. Forbrydelsen fører altid Ulykke i sit Spor, men det er ingenlunde sikkert, at Fængselsopholdet er den værste Part af denne Ulykke.

En enkelt Ytring af Dommer Skadhauge maa jeg i denne Forbindelse imødegaa. Dommeren nævner, at en vis Gruppe af Forbrydere begaar ny Forbrydelse som Udslag af »Had til det Samfund, der har ladet dem gennemgaa alle de Lidelser, som et fleraarigt Fængselsliv dækker over«. Og et andet Sted tales om »Fangens sandsynligvis sygeligt

mistænksomme Sjæl«. I begge disse Udtalelser ligger der en Overdrivelse. Der findes hadefulde og sygeligt mistænksomme Fanger. Men det er ikke nogen stor Klasse, og deres Mistænksomhed vender sig i al Fald sjældnere mod Fængselsmanden.

Som allerede sagt er jeg langt fra at hævde, at alt indenfor Fængselsvæsenet er saare godt. Tværtimod har vi paa mange Punkter endnu meget at ndrette: Vore Straffeanstalter er bygget for skematisk, som om den samme Grad af Sikkerhed var nødvendig overfor alle Fanger. Ogsaa Behandlingen er under den gældende Straffelov for skematisk. Der er for lidt Adgang til Friluftsbeskæftigelse og anden Beskæftigelse under friere Forhold. At Fællesskabet i Horsens Straffeanstalt paa Grund af Forholdene maa udstrækkes til hele Dagen og omfatter baade Arbejdstid og Fritid, er en stor Ulempe, ogsaa fordi der gennem det tvungne Fællesskab kan tilføjes Fanger sjælelige Lidelser, som de burde kunne forsvaaes for.

Men med den nye Straffelov skulde meget blive anderledes. Rigsadvokat Goll har i forrige Hæfte af nærværende Tidskrift offentliggjort et Foredrag, som han har holdt i Foreningen af Dommerfuldmægtige. Foredraget indeholder en fortrinlig Orientering i den nye Straffelovs ledende Grundtanker ogsaa paa Fængselsvæsenets Omraade, og jeg skal derfor ikke her komme ind paa en Gentagelse heraf. Rigsadvokaten udtaler bl. a., »at den nye Straffelov til Kampen mod Forbrydelsen har konstrueret et kirurgisk Operationsinstrument, mod hvilken den gældende Straffelov er at betragte som en Le eller en Brødkniv.«

En Gennemførelse af den nye Straffelovs Straffuldbyrdsprinciper vil stille forøgede Krav til Fængselsmændenes Uddannelse og psykologiske Evne. Og der maa, hvis Værket skal lykkes bedre end nu, stilles til Raadighed fornøden psykiatrisk Lægeindsigt og — sidst og ikke mindst — straffende Institutioner med en anden og friere bygningsmæssig Indretning end de nuværende. Og kunde Landsdommer

Skadhauge smitte sine Dommerkollegaer med sin Interesse for Fængselsvæsenet og hos dem skabe en Opinion til Støtte af Gennemførelsen af en Reform af Fængselsvæsenet i den nye Straffelovs Aand, vilde Dommerstanden og Fængselsvæsenet finde hinanden paa samme Linie i Bestræbelsen for at naa de bedst mulige Resultater af den Straf, som Domstolene i Henhold til Loven paalægger dens Overtrædere.

Mindre Meddelelser.

Ny Straffelovgivning.

La Commission internationale pénale et pénitentiaire har udsendt et Hefte indeholdende Meddelelser om Bevægelser paa det strafferetlige Lovgivningsarbejde i en Række Lande i de sidste 2 à 3 Aar. En Oversigt over Hefkets Indhold vil vise, at det er ret ensartede Emner, der overalt staar paa Dagsordenen.

I Østrig er (i 1928) vedtaget en ny Lov om Behandlingen af unge Lovovertrædere med samme almindelige Tendens som andensteds i Retning af Forhøjelse af kriminel Lavalder og Overgang til Opdragelsesforanstaltninger i Stedet for Straf. — En i 1929 vedtaget Lov om Ændringer i Straffeloven har i første Række for Øje at ramme visse Pressemisbrug og har bl. a. givet Retterne Myndighed til foruden Straffen (som af tekniske Grunde o: for at kunne overføre Sagerne til de almindelige Bisidderretter ganske vist har faaet et lavere Maximum) at paalægge Injurianten en Bod paa indtil 10000 Schillings, som tilfalder den Forurettede. Loven indeholder desuden Bestemmelser mod visse Sider af Korruption (Afpresning, Bestikkelse) derunder uberettiget at betinge sig eller modtage Vederlag for at undlade at offentliggøre en Meddelelse, endvidere mod illoyal Konkurrence og til Beskyttelse af den offentlige Sædelighed ved Salg af obscøn Litteratur m. m. særlig til unge Personer. — Der er vel endnu Grund til at nævne, at der i 1930 er kommet en ny Erhvervsfrihedslov rettet mod den, der ved Trusler eller Vold hindrer Friheden til at give eller modtage Arbejde for at søge gennemført, at kun Foreningsmedlemmer eller Ikke-Foreningsmedlemmer arbejder i en Industri, eller for at forhindre, at Ikke-Foreningsmedlemmer eller Foreningsmedlemmer faar saadant Arbejde. Straffen er Fængsel indtil 6 Maaneder. Paa samme Maade straffes den, som ved Trusler eller Vold formaar en Arbejder til at indtræde i en Fagforening eller til at melde sig ud.

I Belgien er i 1930 og 1931 udgaaet nye Love om Juryens

(tidligere ret exclusive) Sammensætning, om Organisationen af Arbejdet i Straffeanstalterne og om nogle Ændringer i Bestemmelserne om Anvendelse af Varetægtsarrest paa domfældte Forbrydere.

Fra *Holland* mærkes en ny Lov om betinget Domfældelse og betinget Løsladelse (bl. a. med Hjemmel for ved Dommen at give betinget Fængselsstraf og ubetinget Bødestraf for samme Forseelse og i det hele at idømme delvis betinget og delvis ubetinget Straf), samt nye Love om Udstaaelsen af Fængselsstraf og om Behandlingen af professionelle Forbrydere.

Fra *Finland* foreligger fra Direktøren for Fængselsvæsenet A. P. Arvelo en Beretning om det i Finland (som det eneste Land, Portugal maaske undtaget) anvendte Dagbodssystem. Ikke blot har Forbudet medført en voldsom Stigning i Bødestraffene, men disses Omraade er i det hele udvidet til Undgaaelse af korte Fængselsstraffe. Forfatteren nævner med Citat af anden Kilde som Bødestraffens Fordele: Den medfører ingen Statsudgifter, den er smidig og i Stand til at tjene som Kontravægt imod baade ligegyldige og ret betydelige Overtrædelser, den medfører ikke den Fare for Nedbrydelsen af Delinkventens Moral som Frihedsstraffen. Han erkender, at der ved Systemets Gennemførelse har vist sig en Del ikke forudsete Vanskeligheder, men hævder, at der synes at være Enighed om, at en Straf efter dette System er et mere virkningsfuldt Middel end efter det tidligere i Kampen mod Forbrydelse og for den offentlige Orden.

De to Hovedbidrag er Oversigterne over Danmarks og Spaniens nye almindelige Straffelove.

Oversigten over den *danske* Straffereform er givet af Rigsadvokat *Goll*, der indenfor en begrænset Plads har formaaet at give en fyldig Fremstilling af Lovens Indhold og de indtrædende Forandringers Betydning; lejlighedsvis (ved Omtalen af Nødværge- og Nødretsbestemmelsen) endog har føjet en kritisk Vurdering til. Som naturligt er, faar Lovens almindelige Del langt den udførligste Omtale. -- Det nærmere Indhold af Artiklen skal naturligvis ikke gengives her. Lignende Oversigt paa Dansk vilde vist være særdeles ønskelig inden Lovens Ikrafttræden.

Ogsaa Forfatterens almindelige Bedømmelse af Straffeloven skal jeg af Pladshensyn afstaa fra at referere nærmere. I en Sum gaar den ud paa, at Loven behandler Forbrydelser af mere lejlighedsagtig Karakter med Forstaaelse, men søger

at værne Samfundet med kraftige Midler overfor den professionelle Forbryder, Døgenigten, Drankeren og den vanemæssige Sædeligheds- og Voldsforbryder, og denne *Dom* synes at falde ret nøje sammen med Dr. *Fernando Cadalsos* Angivelse af det *Program*, som den nye spanske Straffelov skal have sat sig: at forbedre den skyldige og at værne Samfundet.

Den spanske Straffelov er af 8/9 1928 og er traadt i Kraft d. 1/1 1929. Den afløser, efter at 12 Forsøg paa Gennemførelse af en ny Straffelov var strandede, den tidligere af 1870. Den nye Lov bærer — efter Forfatterens Udtalelse — Præget af, at Mænd af højst forskellig Tendens og Mening har deltaget i Arbejdet paa dens Gennemførelse.

Hvis et Uddrag ikke skal blive værdiløst, maa til Sammenligning med den kendte Behandling af lignende Spørgsmaal en Række Enkeltheder anføres. Det er navnlig den almindelige Del af Straffeloven, Forf. har gjort til Genstand for Omtale.

Udvidende og analogisk Anvendelse af Loven til Henførelse af en Handling under et Straffebud eller til Skærpe af Straffen er ikke tilladt. Hvis Retten støder paa Handlinger, der burde være straffbare, men ikke er det, er det dens Pligt i sin Dom at udvikle dette til Underretning for Regeringen med Anførelse af de Grunde, der taler for Indførelsen af en Straffebestemmelse, og den har en lignende Pligt i det omvendte Tilfælde (eller naar Straffen rammer ufornodent haardt).

Der nævnes forskellige Inddelinger af Forbrydelserne: Grove (Straffetid over 6 Aar, Bøder over 25000 Pesetas), mindre grove (2 Maaneder til 6 Aar, Bøder 1000—25000 Pesetas) og Forseelser (mindre Straffe). — Efter Fuldbyrdelsesgraden skelnes mellem: den egentlig fuldbyrdede Forbrydelse, den fejlslagne Forbrydelse, Forsøget, Komplottet, Anstiftelsen og den almindelige Meddelagtighed.

For Forseelsernes Vedkommende straffes kun fuldbyrdede og fejlslagne Overtrædelser. Iøvrigt er Straffen varierende efter Fuldbyrdelsesgraden.

Den fuldbyrdede Forbrydelse er ikke Genstand for selvstændig Definition. — Den fejlslagne Forbrydelse foreligger, naar Gerningsmanden har foretaget alle de til Udførelsen fornødne Handlinger, men det tilsigtede Resultat ikke opnaas af Grunde, der er uafhængige af hans Vilje. Eksempel: med sit Skud at ramme ved Siden af den, man vilde dræbe. — Af de andre Fremtrædelsesformer gives ligeledes udfor-

lige Definitioner. — Forsøg med utjenlige Midler (og Forsøget paa at udføre det umulige), kan — i Modsætning til, hvad der har været spansk Retspraksis — straffes efter den nye Lov.

Under nærmere angivne Betingelser kan Selskaber, juridiske Personer o. l., der har stillet Midler til Raadighed til Udførelse af en Forbrydelse, suspenderes eller opløses ved Rettens Dom.

Der sondres mellem Gerningsmænd, Meddelagtige og Hælere. Navnlig den første Klasse defineres nøje og omfatter foruden aktuelle Medgerningsmænd Anstiftere ved Tvang eller Løfter og saadanne Hjælpere ved Udførelsen, uden hvis Hjælp Forbrydelsen ikke kunde være gennemført; fra Retspraksis nævnes herunder den, som stiller Nøglen til det Hus, hvori Indbrud er planlagt, til Raadighed. — Meddelagtige er Hjælpere, som ikke falder ind under Gerningsmandsbestemmelserne (holder Vagt, giver Oplysninger etc.). — Hæleren er den efterfølgende Meddelagtige, som tilintetgør Forbrydelsens Spor, skjuler Gerningsmanden, nægter Forfølgeren Adgang o. s. v. Det fastslaaes udtrykkeligt, at Berigelseshensigt ikke maa foreligge. I dette Fald gør han sig skyldig i et særligt Delikt, kvalificeret Hæleri, for hvilket ogsaa enkelte Andre, der efter det sagte vilde henhøre til den første Kategori, blive at straffe. Ved forudgaaende Aftale om Udbytteandel foreligger Gerningsmandsforhold eller Meddelagtighed.

Der findes selvfølgelig Regler om Utilregnelighed paa Grund af Sindssyge o. l. Tilstande, men det nærmere Indhold af disse Regler eller af Bestemmelserne om Nødværge og Nødret er ikke gengivet.

Personer under 16 Aar er ikke strafbare, men henhøre under Børnedomstole.

Til Straffens Formildelse virker Skadesløsholdelse og Selvangivelse; som formildende Omstændigheder af ny Dato nævnes: Sult, Dømtumhed og Blindhed. — Skærpende er: slet Vandel, Arbejdsskyhed, til Udførelsen at anvende Automobil, Luftskib eller lignende Middel eller at beljene sig af Mindreaariges Hjælp. — En Novation er de »blandet« skærpende og formildende. Der nævnes: nært Slægtskab mellem Gerningsmanden og den Forurettede, Fuldskab, det at udføre Forbrydelsen aabenlyst.

Straffene inddeles saaledes: Dødsstraf, Frihedsstraf, Frihedsindskrænkning, Rettighedsindskrænkning og Bødestraf.

Dødsstraffen er — som det bemærkes: som næsten hos

alle store Nationer — bevaret, men fuldbyrdes sjældent, idet den omsættes til 30 Aars Tugthus- eller Fængselsstraf. Dødsstraffen eksekveres i Fængslet, under en vis Kontrol af tilkaldte Personer, men iøvrigt med Udelukkelse af Offentligheden og ved Kvælning (Strangulering en garrote).

Frihedsstraffene er Tugthusstraf og Fængsel (fra over 2 Maaneder til 30 Aar) samt Arrest (1 Dag til 2 Mdr.). Valget mellem disse Straffe følger af let tænkelige Hensyn. En særlig Bestemmelse er det, at Arreststraffe paa ikke over 15 Dage af Retten kan tillades udstaaede i Hjemmet — som en Art Kvarterarrest.

Af de Individets Frihed indskrænkende Straffe er Deportationen den alvorligste og har to Former, af hvilke den minst vidtgaende (paa Fransk) kaldes Confinement. Den først foregaar til fjernere Besiddelser end den sidste, ved hvilken Paagældende forvises til Steder paa den spanske Halvø, Balearerne, de canariske Øer og Nord-Afrika i en Afstand af over 250 km fra Gerningsstedet. — Forvisning (Exilering) medfører Forbud imod at bo i en bestemt ved Dommen nærmere fastsat Rayon (op til 600 km) fra Gerningsstedet. Disse Straffe anvendes hovedsagelig paa politiske Forbrydere og har i særlig Grad for Øje at værne Hovedstaden mod saadanne.

Fortabelse af borgerlige Rettigheder følger umiddelbart af visse højere Straffe og kan desuden anordnes i Dommen som et Tillæg til andre Straffe og ogsaa som eneste Straf.

Af Bødestraften gøres en meget udvidet Anvendelse. Den kan stige til 100,000 Pesetas. Bøden kan betales i Afdrag; Udpantning og Paabud om Tilbageholdelse af Løn til Betaling deraf kan ske. Har Domfældte intet Arbejde, kan han tvinges til at udføre Arbejde for Stat eller Kommune, og Halvdelen af Lønnen indeholdes da til Bødens Betaling. Viser alt dette sig forgæves, kan han idømmes Fængselsstraf indtil 8 Maaneder.

Af Sikkerhedsforholdsreglerne fremhæves her: Internering bl. a. af Vaneforbrydere, Alkoholister, Narkomaner og Vagabonder, Opløsning eller Suspension af Sammenslutninger og juridiske Personer og Selskaber, foreløbig eller definitiv Lukning af Etablissementer, hvori en Forbrydelse er blevet begaaet, Forbud mod Ophold paa bestemte Steder, Tilsyn.

Disse Foranstaltninger er ikke at betragte som Straf. De fastsættes af Retten i Stedet for Straf, i Forbindelse med Straf eller som Tillæg til Straffen.

Særlig om Vaneforbrydere anføres, at Domstolene kan dømme dem til Internering for ubestemt Tid. Retten skal revidere en saadan Dom hvert andet Aar. Delinkventen anses som Vaneforbryder, naar han er dømt 2 Gange for en grov eller 5 Gange for en mindre grov Forbrydelse (se foran).

Udstaaelsen af Fængselsstraffe sker efter kendt progressivt System i 4 Perioder, hvoraf den sidste er den belingede Løsladelse.

Betinget Dom kan — dog aldrig hvis den Sigtede udebliver — anvendes for 1ste Gang begaaet Forbrydelse, hvorfor Straffen ikke overstiger Tugthus eller Fængsel i 2 Aar. Loven tillader ikke Anvendelse af betinget Straf for grovt Tyveri, Tyveri af over 500 Pesetas, Brandstiftelse, Dokumentfalsk, Penge- og Seddelfalsk, nogle Embedsforbrydelser m. m.

Udsættelsen af Fuldbrydelsen har ikke Hensyn til Sikkerhedsforanstaltningers Iværksættelse og medfører bl. a. ikke Ret til Udøvelsen af Valgret eller til at være Nævning.

Fra Lovens specielle Del er ikke anført mange Bestemmelser.

Straffebestemmelserne for Forbrydelse imod den offentlige Orden er bleven forøgede. Kapitlet om almenfarlige Forbrydelser indeholder Bestemmelser om Ødelæggelse, Brandstiftelse og Striker, idet der i nogle Tilfælde er skabt nye Forbrydelsesbegreber og i andre er foreskrevet højere Straffe end tidligere.

Grænsen mellem Forbrydelser og Forseelser er flyttet, saa at en Række Overtrædelser, der forhen regnedes til Forbrydelsernes Gruppe, nu er henført blandt Forseelserne. Legemsbeskadigelse anses nu som Forseelse, naar den har medført Arbejdsudygtighed i ikke over 20 Dage, medens Grænsen tidligere var 7 Dage; Tyveri af en Genstand under en Værdi af 100 Pesetas er en Forseelse, Bedrageri indtil 200 Pesetas ligeledes; tidligere var Grænsen 10 Pesetas.

Forfatteren anfører en Bedømmelse af dette Lovværk, der er givet af Professor i Strafferet ved Universitetet i Toulouse *Magnol*, der yder Loven den højeste Anerkendelse for dens Overførelse af moderne videnskabelige Strafferetsprinciper i positive Bestemmelser og dens Anvendelse af Forholdsregler, hvis Formaal ikke er Forbryderens Lidelse og Straf, men Samfundets Beskyttelse.

P. C. Poulsen.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

Pendleton Howard: criminal justice in England. New York (The Macmillan Comp.) 1931.

National commission on law observance and enforcement:

Nr. 3: Report on criminal statistics.

- 5: Report on the enforcement of the deportations laws of The United States.
- 7: Progress report on the study of the federal courts.
- 9: Report on penal institutions probation and parole.
- 10: Report on crime and the foreign born.
- 11: Report on lawlessness in law enforcement.
- 13: Report on the causes of crime. Vol. I.
- 14: Report on police.

Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 178—181.

Tidsskrift for Retsvidenskab. Ny Række X Hft. 3—4.

Actes du congrès pénal et pénitentiaire international de Prague August 1930. Bern (Stämpfli & Cie) 1931:

Vol. Ia: Procès-verbeaux des séances.

- Ib: Tableaux des comités et des membres; programme des questions traitées; résolutions votées; documents présentés; récit des réceptions et excursions.
- II: Première section: Legislation.
- III: Deuxième — : Administration.
- IV: Troisième — : Prévention.
- V: Quatrième — : Enfance.

Journal of criminal law and criminology. Vol. XXII Nr. 4—5.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 23. Aargang, Hft. 1—2.

Defensor legis. 1931 Nr. 11—12.

Bulletin de la commission internationale pénale et pénitentiaire: Recueil de documents en matière pénale et pénitentiaire. Vol. I, livr. 3—4. Decbr. 1931. Bern (Stämpfli & Cie).

W. L. Hotchkiss & Ch. E. Gehlke: Uniform classifications for judicial criminal statistics. Baltimore (The Johns Hopkins Press) 1931.

J. C. W. Thyren: Förberedande utkast till strafflag. Speciella delen X. Förräderibrott m. m. Lund (i Distrib. hos A/B Glærupska Univ.-Bokhandelen) 1931.

- Erik Wolf*: Vom Wesen des Täters. Tübingen (J. C. B. Mohr) 1932.
 Bestemmelser vedrørende Fængselsvæsenet i Danmark 1930. Udgivet af Direktoratet for Fængselsvæsenet 1932.
 Lynching and what they means. Atlanta, Ga. 1932.
E. Marks von Würtemberg: Betänkande rörande erkännande och verkställighet av utländsk civildom. Statens offentliga utredningar 1932 2. Justitiedepartementet, Stockholm 1932.
N. Harboe: les conditions subjectives de la culpabilité. Tome II. Oslo (Jacob Dybwad) 1932.
 Juridisk Tidsskrift. 1931 Hft. 7—11.
 Svensk Juristtidning. 1931 Hft. 5—6, 1932 Hft. 1.
 Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. Bd. LI, Hft. 4—6.
 Revue pénitentiaire et de droit pénal. 55e année Nos 7—12.
 Tidskrift, utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1931 Hft. 6, 1932 Hft. 1.
 Revue internationale de droit pénal. 8e année N° 1.
-

Særanstalter for Psykopater.

Ved ERIK KAMPMANN,
Direktør for Fængselsvæsenet.

Som fremhævet i Motiverne til det af Justitsminister Steincke i 1924 forelagte Straffelovsforslag indeholder den nye Straffelov vidtgaaende Bestemmelser om Særbehandling af Lovovertrædere. Medens Straffeloven af 1866 kun kender speciel Behandling af farlige sindssyge Forbrydere, hjemler Straffeloven af 1930 Anvendelse af særlig Straffebehandling eller Sikkerhedsforanstaltninger overfor psykisk abnorme Forbrydere, endvidere Idømmelse af Arbejdshus eller Sikkerhedsforvaring overfor visse Grupper af farlige eller dog meget besværlige Forbrydere, som erfaringsmæssigt har vist sig uimodtagelige for Paavirkning gennem almindelig Straf, og endelig Anvendelse af Ungdomsfængsel overfor unge Forbrydere.

For at overveje Indretningen af Særanstalter for visse psykisk abnorme Personer nedsatte Justitsministeriet under 18. Juni 1930 et Udvalg, til hvis Formand Rigsadvokat Aug. Goll beskikkedes. De øvrige Medlemmer af Udvalget var følgende: Medicinaldirektør, Dr. med. Johs. Frandsen, Kontorchef i Justitsministeriet Robert Hove, Direktør for Fængselsvæsenet Erik Kampmann, Formand i Retslægeraadet, Professor Dr. med. Knud Sand, Dr. med. George E. Schröder, Fængselsinspektør J. H. Wandall og Professor, Dr. med. Aug. Wimmer. Udvalget afgav i Oktober 1931 en Betænkning indeholdende Forslag til »Indretning i Henhold til Straffelovens §§ 17, 2. Stk. og 70 af Særanstalter for Psykopater.«

1. Betænkningen indledes med Citat af Straffelovens §§ 17 og 70. Medens der i Straffelovens § 16 fastslås Straffrihed for Handlinger foretaget af Personer, der er utilregnelige paa Grund af Sindssygdom eller Tilstande, der maa ligestilles dermed, eller Aandssvagbed i højere Grad, indeholder § 17 Bestemmelser om Behandlingen af Personer, der ved den strafbare Handlings Foretagelse befandt sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne, herunder seksuel Abnormitet, betinget varigere Tilstand, der dog ikke er af den i § 16 angivne Beskaffenhed. I disse Tilfælde afgør Retten efter indhentet Lægeerklæring og samtlige i øvrigt foreliggende Omstændigheder, om den paagældende kan anses for egnet til Paavirkning gennem Straf.

Besvarer Retten dette Spørgsmaal bekræftende, kan den samtidig bestemme, at Frihedsstraf skal udstaa i en for saadanne Personer indrettet Anstalt eller Anstaltsafdeling. Fængselsnævnet kan forandre den trufne Afgørelse om, hvor Frihedsstraffen skal udstaa, saafremt dette skønnes formaalstjenligt; og saafremt det under Straffens Udstaaelse skønnes, at en Fortsættelse af Straffen vil være unyttig eller endog medføre Fare for alvorlig Forværrelse af den dømtes Tilstand, bliver Sagen efter Begæring af Direktøren for Fængselsvæsenet paany at indbringe for den Ret, som i sidste Instans har paakendt Sagen. Retten afgør da ved Kendelse, om Straffuldbyrdelsen skal fortsættes eller afbrydes.

Finder Retten derimod, at den paagældende ikke kan anses for egnet til Paavirkning gennem Straf — hverken almindelig Straf eller Særstraf — men det af Hensyn til Retsikkerheden skønnes fornødent, at der anvendes andre Foranstaltninger overfor den paagældende, træffer Retten Bestemmelser herom (§ 70). Kan Sikkerhed ikke opnaas ved mindre indgribende Forholdsregler, bliver den paagældende at anbringe i et Sindssygehospital, en Aandssvage- eller en Kur- eller Plejeanstalt eller i en særlig Forvaringsanstalt.

Det fremgaar af disse Bestemmelser saaledes som frem-

hævet i Betænkningen, at Kriteriet for, om Straf (almindelig eller særlig) eller Forvaring skal anvendes, herefter er *Strafmodtageligheden*, »som hverken er et rent relspsykiatrisk eller kriminalistisk Kriterium, men et kriminalpsykologisk Skøn over den paagældendes sandsynlige Udvikling under Straffens Paavirkning.«

2. Det første Spørgsmaal, Betænkningen tager op til Behandling, er, hvilket Menneskemateriale det drejer sig om at behandle dels i det i § 17, 2. Stk. omhandlede Særfængsel dels i den i § 70 nævnte særlige Forvaringsanstalt. Betænkningen beskæftiger sig kun med Spørgsmaalet om Særanstalter for Mænd, idet Antallet af Kvinder, som vilde kunne komme i Betragtning, er saa ringe, at der ikke kan blive Spørgsmaal om Tilvejebringelse af Særanstalter for disse. Betænkningen udskyder dernæst som Følge af Straffelovens § 16 alle egentlige Sindssyge og i højere Grad Aandssvage. Endvidere udskydes saadanne Abnorme, som ikke af Retten skønnes strafmodtagelige, men for hvilke der allerede findes Anstalter, som er egnede til deres Optagelse, Behandling eller Forvaring. Den Gruppe, Udvalget herefter særlig har beskæftiget sig med, er de saakaldte Psykopater (degenerede) d. v. s. »Individer, der uden at kunne henføres under Grupperne Sindssygdom eller Aandssvaghed afviger fra det normale ved, at en eller i Reglen flere Egenskaber fremtræder i forstørret eller formindsket, kort sagt, i forvrænget Form, yttende sig i abnorme Reaktionsmaader.« Det erkendes, at denne Afgrænsning af Begrebet Psykopati er væsentlig af negativ Karakter, men det fremhæves, at Afgrænsningen vanskeligt kan suppleres med mere positive Bestanddele, uden at man fortaber sig i en længere Udvikling. Begrebet Psykopati strækker sig fra Former af Excentricitet (»excentrisk Normalitet«) paa den ene Side til de udprægede Sindssygdomme paa den anden Side, og en koncis Definition kan næppe gives. Betænkningen indeholder dog et kortfattet, men meget instruktivt Bidrag til en mere almindelig Beskrivelse af Psykopaterne,

og af de enkelte Grupper indenfor disse. Idet nærmere interesserede henvises til Betænkningen Side 5—7, skal her blot fremdrages følgende: »Begrebet Psykopater omfatter en stor og socialt vigtig Gruppe, hvis sjælelige Særpræg som nævnt ikke skyldes Forstandsdefekter i egentlig Forstand, men i første Række en følelsesmæssig abnorm Indstilling og Reaktionsmaade og tillige et abnormt Driftsliv, som forringer deres i Forvejen svage eller næsten manglende Evne til social Tilpasning. Disse sjælelige Anomalier er mere eller mindre varige (habituelle) og beror paa et legemligt-sjæleligt, undertiden erhvervet, oftest arvelig betinget Vrangankæg (Konstitution). Dette kommer som Regel allerede tilsyne i Individets tidlige Aar og lader sig kun i ringere Grad afgørende paavirke af Individets almindelige Livsvilkaar, Skolegang, Opdragelse i Ungdommen etc., selv af det daglige gode Milieu. Paa den anden Side maa det fremhæves, at adskillige Psykopater paavirkes gunstigt af Fængselsbehandlingen, omend kun midlertidigt, saaledes at de ofte igen falder tilbage, naar de atter udsættes for de uheldige Livsvilkaar, hvorunder Størsteparten lever«.

En i kriminalistisk Henseende særlig vigtig Gruppe er de egentlig moralsk defekte Psykopater, hos hvem den fundamentale sjælelige Brist er deres mangelfulde eller stærkt svækkede Evne til sympatisk Følelsesresonnans og deres hele egoistisk-fjendtlige Indstilling overfor deres Medmennesker. Deres Sjæleliv beherskes af deres overudviklede Egoisme og Selvglæde, deres Selvhævdelsestrang og Herskesyge. »De bringes derved snart i Kampstilling mod Omverdenen, isoleres og føres ind paa den kriminelle Løbane, hvor de som Regel forbliver hele deres Liv, idet de i deres stærke Følelse af at have Ret til at handle, som de gør, er ganske uimodtagelige for enhver Paavirkning. Denne Psykopatttype, der vel nærmest svarer til Lombrosos »fødte Forbrydere«, er i deres ofte klarhovede Egoisme, deres Evne til kold Beregning og kynisk Udnyttelse af Chancerne af ganske særlig kriminalistisk Interesse.«

I Almindelighed kan man ikke tale om, at de enkelte Psykopat-Grupper særlig gør sig skyldige i bestemte Former af Forbrydelser, dog er der een Form for Forbrydelse, som man ofte møder hos Psykopater, nemlig Seksualforbrydelser.

3. Den Fremgangsmaade, som efter *den gældende Straffelov af 1866* anvendes overfor Psykopater, er Straf uden særlig Hensyntagen til deres psykiske Ejendommeligheder. I Betænkningen anføres, at det ganske vist er forekommet, at Psykopater er blevet henført under Straffelovens § 39 (nedsat Tilregnelighed), men i Reglen har dette dog kun fundet Sted, naar de paagældende Psykopater tillige har været i nogen Grad aandssvage, eller naar de har handlet under stærk Indflydelse af Alkohol. Og Betænkningen fremhæver samtidig med Rette, at selv en udstrakt Anvendelse af § 39 paa Psykopater som saadanne ikke vilde »forandre Billedet«, idet den »særlige Tilstand« efter Straffelovens § 39 kun kommer i Betragtning rent kvantitativt (Strafudmaalingen) og ikke kvalitativt (Repressionsmidlernes Art).

Legal Anerkendelse som værende af principal kriminalistisk Betydning har Psykopatien først faaet ved *Interneringsloven af 11. April 1925*. I Medfør af denne Lovbestemmelse er indtil 1. Oktober 1931 77 Mænd dømt til Internering, hvoraf 58 for Sædelighedsforbrydelse. 42 af de Internerede er anbragt i en særlig Forvaringsafdeling, som midlertidig er indrettet i en under Arbejdsanstalten »Sundholm« hørende Bygning, som Staten har lejet af Københavns Kommune.

Udvalget tænker sig iøvrigt langt fra, at de særlige Foranstaltninger, som Straffeloven af 1930 giver Anvisning paa (Særstraf eller Forvaring), vil blive anvendt paa alle Psykopater. Dette vilde i Virkeligheden forudsætte, at enhver tiltalt Person uanset Forbrydelsens Art og Størrelse, og uanset om ingen særlige Data henledte Opmærksomheden paa Muligheden af, at det drejede sig om en Psykopat, underkastedes mental Observation, hvilket i det praktiske Retsliv vilde være ganske umuligt at gennemføre. Efter

Udvalgets Opfattelse vil Forholdet ogsaa efter den nye Straffelovs Ikrafttræden som Regel være dette, at Psykopaterne af Domstolene idømmes almindelig Straf, medens de særlige Foranstaltninger kun vil blive anvendt, naar det er specielt indiceret. Der er derfor ingen Anledning til at befrygte, at der vil blive et »run« paa de for Psykopater indrettede Særanstalter, saaledes at disse udvikler sig til Centralanstalter paa det repressive Omraade, medens de egentlige Fængsler først kommer i anden eller tredje Række. Spørgsmaalet om Anvendelse af særlige Foranstaltninger antages som Regel kun at ville opstaa, hvor enten Forbrydelsens særlige Beskaffenhed, Forbryderens Recidiv, hans Reaktionsmaade overfor tidligere Straffe eller andre specielle Omstændigheder gør det naturligt, at hans mentale Tilstand underkastes Observation. Endvidere forudsætter Udvalget, at Særforanstaltningerne som Regel kun vil blive anvendt, hvor Resultaterne af Observationen peger paa Tilstedeværelsen af Psykopati i relativt mere fremtrædende Grad.

4. Hvis Domstolene imidlertid ikke finder almindelig Straf egnet, opstaar Spørgsmaalet om Valget mellem Særfængsel eller Forvaring. Noget Kriterium for Valget mellem disse 2 Muligheder giver Straffeloven ikke, og det fremhæves i Betænkningen som en Mangel, at den for Psykopater indrettede Særstrafs Varighed maa bestemmes efter og i Forhold til de enkelte Forbrydelser, for hvilke den paagældende skal dommes. Udvalget mener derfor, at det vilde have været at foretrække, om Straffeloven for Psykopatfængsel havde foreskrevet nogenlunde tilsvarende Regler som for Ungdomsfængsel, »nemlig givet en almindelig Regel om, at Særstraffen skulde anvendes paa saadanne Psykopater, der efter deres Forbrydelsers og deres psykiske Tilstands Art maatte antages at frembyde en vis Fare for Samfundet, men som dog maatte antages modtagelige for en særlig psykoterapeutisk Behandling i et Psykopatfængsel, og at saadanne Psykopater i saa Fald

kunde dømmes til at tage Ophold i et saadant Fængsel i en vis, ikke ved Dommen fastsat Tid, der dog ikke kunde overskride et bestemt Maksimum (3—4 Aar).«

Da en Ændring af Straffeloven næppe for Tiden kan ventes iværksat, anbefaler det sig efter Udvalgets Mening at benytte den Udvej, forinden Loven tages i Brug, at instruere Paatalemyndighederne om, at der kun bør nedlægges Paastand paa Anvendelse af den særlige Psykopatstraf, naar den Tiltalte opfylder de ovennævnte Forudsætninger, samt naar den eller de af ham begaaede Forbrydelser antages at ville medføre en Straffetid af mindst 1 Aar — eller hvis Forholdene maatte kræve det 2 Aar — samt at Paatalemyndighederne, hvor disse Betingelser forekommer dem at være til Stede, skal forelægge Sagen for en Centralmyndighed (Rigsadvokaten).

I Forbindelse med foranstaaende udkaster Udvalget den Tanke til Overvejelse, at alle Fanger, der er dømt til Fængselsstraf udover 1 Aar, underkastes en Sekundær-Observation i Fængslet, saaledes at det efter dennes Udfald afgøres, om Fangen skal underkastes Særbehandling eller er egnet til almindelig Straf. En saadan Ordning forudsætter imidlertid Oprettelsen af et psykiatrisk Anneks i vedkommende Statsfængsel og en til dette knyttet psykiatrisk uddannet Fængselslæge.

5. Med Hensyn til Antallet af de Individier, som der efter Udvalgets Synspunkter skal skaffes Plads til i Psykopatfængslet og Forvaringsanstalten, opstiller Betænkningen en Sandsynlighedsberegning delvis paa Grundlag af de af Dr. med. George E. Schröder i sin Tid foretagne psykiatriske Undersøgelser af Mandfanger i Statens Straffeanstalter. Herefter skulde man i Særfængslet regne med Pladser til ca. 100 Individier og i Forvaringsanstalten til ca. 80 Individier.

Ved disse Udregninger er man gaaet ud fra, at Psykopatfængslet normalt kun er bestemt til at modtage Fanger, der er idømt mindst 1—2 Aars Særstraf, idet Udvalget ikke mener, at et ganske kortvarigt Ophold i Psykopatfængslet vil have tilstrækkeligt Formaal.

6. Behandlingen i de 2 Særanstalter gøres der udførligt Rede for i Betænkningen (Side 14—22). De mere detaillerede Regler indeholdes i de 2 Forslag til Anordninger angaaende Behandlingen, som findes optagne som Bilag B og C (Side 31—38).

For *Psykopalsfængslets Vedkommende* fastslaas, at Grundprincippet maa blive en forholdsvis fri Behandling af Fangerne og som Følge heraf en gennemført Individualisering, saaledes at Disciplinen i nogen Grad lempes efter den enkelte Fanges sjælelig-legemlige Særart og Faaiteevne.

Anstaltens Ledelse lægges i Hænderne paa en Fængselsinspektør, men til Ledelsen knyttes i Overensstemmelse med hele Behandlingens særlige Karakter og Formaal en eller flere Læger med fyldestgørende psykiatrisk Uddannelse, saaledes at det bliver Fængselsinspektøren og Lægen i *Forening*, der skal søge realiseret de med Særfængslets Oprettelse tilsigtede Formaal. Kompetencefordelingen mellem Inspektør og Læge erkendes at være vanskelig, men der opstilles forskellige vejledende Regler i saa Henseende, idet der fremhæves en Række Omraader, hvor Lægen er medbestemmende.

Man tænker sig iøvrigt med Hensyn til Fangebehandlingen, at den første Maaned af Straffetiden er at betragte som en Observationstid, hvor Fangen som Regel holdes isoleret. Herefter overgaar Fangen til det for ham egnede Stadium. Stadiernes Antal er 3, og deres Formaal er at muliggøre Sondring mellem:

1. Fanger, overfor hvem en reformerende Behandling kun i begrænset Omfang lader sig anvende, enten paa Grund af Straffetidens Kortvarighed eller som Følge af særlige, abnorme Anlæg.
2. Fanger, der vel lader sig disciplinere og vænne til regelmæssigt, produktivt Arbejde, saa længe de holdes under Tvang, men overfor hvem den under 3) angivne, fulde Særbehandling skønnes formaalsløs.
3. Fanger, overfor hvem Anvendelsen af den fulde Sær-

behandling med dertil hørende Undervisning, Arbejdsopklæring og anden Paavirkning skønnes hensigtsmæssig.

Indenfor hvert Stadium inddeles Fangerne i Grupper efter deres sjælelig-legemlige Særart. Hver Gruppe bør saavidt muligt have ensartet Beskæftigelse (en Haandværkergruppe, en Gartnergruppe o. s. v.) og bør saavidt muligt henvises til særlige for Gruppen bestemte Lokaler.

Som det vil ses, er de saakaldte Stadier ikke noget Progressions- men et Klassificeringssystem. Derimod fuldbyrdes Straffen indenfor de enkelte Stadier efter et progressivt System væsentlig i Overensstemmelse med de for almindelig Frihedsstraf gældende Regler.

Hvad Fangernes Sysselsættelse angaar, fremhæves Friluftsarbejdes Betydning, idet der peges paa, at dette bør anlægges mere paa Gartneri end paa Landbrug. Det fremhæves endvidere, at »Puslearbejde« med Dyreropdræt o. lign. i mange Tilfælde synes at interessere Psykopater stærkt.

Sygeafdelingen betragtes af Udvalget som en meget vigtig Faktor i Behandlingen, idet Fangerne tænkes anbragt paa denne Afdeling ikke blot i Tilfælde af egentlig Sygdom, men ogsaa »som Følge af visse særlige eller egenartede Eksplosioner eller en mere væsentlig Forskydning i deres sjælelige Væremaade, der indicerer en nøjere Observation«. Det forventes, at Anbringelse paa Sygeafdeling ofte effektivt vil kunne træde i Stedet for Disciplinærstraffe.

Medens Psykopatfængslet er en Nydannelse indenfor Fængselsvæsenet, har en for Psykopater bestemt *Forvaringsanstalt* som nævnt været i Brug siden 1925. Endvidere har af Mangel paa andre Anbringelsessteder i Tidens Løb adskillige Psykopater fundet Optagelse paa den til Sindsygehospitalet i Nykøbing S. knyttede Sikringsanstalt. En Fremstilling af disse 2 Institutioners Udvikling og nuværende Tilstand findes trykt som Bilag til Betænkningen.

Udvalget mener iøvrigt, at man gør vel i baade at regne med en ikke ubetydelig Forøgelse af de Interneredes Farlighedsgrad og en adskillig mindre homogen Støbning af

Belægningen i den nye Statsanstalt, sammenlignet med Anstalten paa Sundholm.

Forvaringsanstaltens Ledelse underlægges ifølge Anstaltens hele Formaål en psykiatrisk uddannet Speciallæge, og Anstalten henlægges, ligesom nu Forvaringsanstalten paa Sundholm, under Justitsministeriets almindelige Departement.

Det er dog ikke Tanken, at Behandlingen skal være rent hospitalsmæssig i andre Tilfælde, end hvor den Interneredes hele legemlige og aandelige Tilstand kræver det. Udvalget mener, at Anstalten bør deles i 3 Afdelinger:

1. En Afdeling for rolige Psykopater, indrettet med Eneværelser samt fælles Arbejdslokaler og fælles Opholdsrum.
2. En Afdeling for urolige Psykopater eller for saadanne, der er farlige for sig selv eller andre, indrettet med Eneværelser samt Arbejdsrum i fornødent Omfang for en eller flere.
3. En Afdeling for Psykopater, der trænger til Observation eller hospitalsmæssig Behandling, indrettet med Sengestuer, isolerede Dag- og Natstuer, nogle faa Arbejdslokaler og enkelte Fællesdagrum. Desuden de fornødne Lægeværelser, Laboratorier etc. — Denne Afdeling skal tillige være Optagelsesafdeling for de Nyankomne.

Behandlingsmaaden i Forvaringsanstalten er iøvrigt ifølge Sagens Natur paa mange Maader beslægtet med Behandlingen i Psykopatfængslet. Af særlig Interesse skal fremhæves Udvalgets Forslag om, at en forvaret, som mindst i 12 Maaneder til Stadighed har udvist Flid og god Opførsel, efter nærmere af Justitsministeriet fastsatte Regler kan opnaa Udgangstilladelse under betryggende Ledsagelse f. Eks. af Tilsynsværgeren eller anden betroet Person. Udgangstilladelser benyttes allerede nu i betydeligt Omfang af Forvaringsanstalten paa Sundholm og har vist sig at være et opdragende Middel af stor Værdi. Det fremhæves dog samtidig, at en saadan Tilladelse maa administreres med stor For-

sigtighed, da et uheldigt Udfald af en enkelt Tilladelse let kan blive skæbnesvangert for hele Principet.

7. I Overensstemmelse med de ovenfor skitserede Grundprinciper for Behandlingen i de 2 Særanstalter indeholder Betænkningen et af Justitsministeriets tilsynsførende Arkitekt Th. Andersen udarbejdet Forslag til Bygninger. Udvalget formener, at de 2 Anstalter bør være nøje knyttet til hinanden baade af lægelige og af rent økonomisk-administrative Grunde, og man har ikke ment, at nogen af de bestaaende Straffeanstalter — specielt ikke Horsens — egnede sig til Indretning af de her omhandlede Anstalter. Udvalgets Forslag gaar derfor ud paa at tilvejebringe disse ved Nybygninger, der opføres paa et Staten tilhørende Areal paa ca. 20 ha beliggende umiddelbart op til Vridsløselille Straffeanstalt, men dog ved Roskildevejen adskilt fra denne Anstalts Terræn.

Forslaget omfatter: 1) Forvaringsanstalten med 2 adskilte Afdelinger med Plads henholdsvis til 40 Fanger og 10 Fanger. 2) Psykopatfængslet ligeledes med 2 Afdelinger med Plads henholdsvis til 60 og 40 Fanger. Fælles for begge Anstalter foreslaas tilvejebragt en Sygeafdeling med Plads til 54 Fanger og en Bygning indeholdende Værksteder, Skolelokaler samt Gymnastik- og Foredragssal. Endvidere Kedelhus, Portbygning og Overlægebolig. Hver af de 2 Fængselsafdelinger er ved et Midterparti delt i 2 Afdelinger, jfr. de foranstaaende Bemærkninger om Gruppeafdelingen. Det samme gælder Forvaringsafdelingen med Plads til 40 Fanger.

Sygeafdelingen er i 2 Etager og delt i 4 Afdelinger, saaledes at Forvaringsfanger og Fængselsfanger kan holdes absolut adskilte. Ogsaa Værksteds- og Skolebygningen er indrettet paa en saadan Maade, at hver af de to Kategorier af Personer kan holdes bestemt adskilte. Den sidstnævnte Bygning er iøvrigt, som det fremgaar af den Situationsplan, der ledsager Betænkningen, placeret saaledes, at den adskiller Forvaringsanstalten fra Særfængslet. Det har i

det hele været Udvalgets Formaal at opnaa alle saglige og økonomiske Fordele ved en Sammenlægning af de 2 Anstalter, men samtidig at tilvejebringe en absolut betryggende Adskillelse mellem Fængselsfanger og Internerede.

Sluttelig henledes Opmærksomheden paa de interessante Beretninger om Behandlingen af psykopatiske Forbrydere i Holland og Belgien, der som Bilag ledsager Betænkningen. Beretningerne er for Hollands Vedkommende afgivet af Professor Wimmer, Dr. med. George E. Schröder og Fængselsinspektør Wandall og for Belgiens Vedkommende af de 2 sidstnævnte alene.

Udsigterne for Gennemførelsen af Udvalgets Forslag er desværre under den forhaandenværende økonomiske Krise meget mørke. Størst Sandsynlighed er der for, at man som midlertidig Foranstaltning maa modtage Psykopattfangerne i en i Vridsløselille Straffeanstalt indrettet særlig Afdeling. Til Straffeanstalten hører en god Sygeafdeling med saa gunstige Pladsforhold, at der er Mulighed for at undergive i al Fald nogle af Psykopaterne en nødtørftig Sengebehandling. — For de Interneredes Vedkommende maa man antagelig regne med, at den midlertidige Anstaltsafdeling paa Sundholm opretholdes indtil videre.

Den italienske Strafferetspleje-Reform.

af

Politiadvokat AAGE LOTINGA.

I.

Samtidig med den tidligere i »Nordisk Tidsskrift for Strafferet«^{*)} omhandlede nye Straffelov traadte tillige den 1. Juli 1931 en ny Strafferetsplejelov i Kraft i Italien. Det var en Reform, der længe havde været tiltrængt og var blevet krævet fra mange Sider. Lige fra Napoleons-Tiden og til 1913 var den italienske Retspleje nærmest baseret paa »Code Napoleon«, hvad der havde sin Aarsag i Frankrigs Medvirken i Revolutionstiden til Oprettelsen af den »Cisalpinske Republik«. Mange spredte og temmelig frugtesløse Reformforsøg blev gjort i Aarenes Løb. Et Udkast til en helt ny Strafferetspleje forelaa udarbejdet i 1905, men blev henlagt. I 1913 blev *Finocchiaro's* nye Retsplejelov vedtaget, men den blev stærkt kritiseret og stemplet som et Hastværks-Arbejde; og allerede i 1915 blev en ny Kommission nedsat for at udarbejde et nyt Udkast til en Strafferetsplejelov, men Italiens Indtræden i Verdenskrigen og de derpaa følgende Begivenheder bevirkede, at Kommissionen omsider blev opløst uden at have naaet noget Resultat. Ved kgl. Dekret af 24. December 1925 bemyndigedes den fascistiske Regering til at udarbejde et nyt Udkast. Justitsminister *Rocco*, der ogsaa er Skaberen af Italiens nye Straffelov, valgte en ny Fremgangsmaade. Han undlod at nedsætte en af de sædvanlige Kommissioner, men udarbej-

^{*)} Se Aargang 1931 p. 215 f. f.

dede først selv et Udkast, som derefter blev forelagt samtlige Landets Domstole, Universiteternes juridiske Fakulteter, Advokat-Organisationerne og en Del andre Institutioner og Myndigheder til Erklæring. Derefter blev hele dette Materiale sammenarbejdet til et Lovforslag, der hurtigt blev behandlet i et Parlaments-Udvalg og derefter vedtaget, hvorefter Loven — som før nævnt — traadte i Kraft den 1. Juli 1931.

II.

Lovens Motiver er overordentlig fyldige, saaledes som det efterhaanden er blevet Skik ved den senere Tids italienske Lovgivning, og som det sommeiser sig Retsvidenskabens klassiske Land. Reformens Kardinalpunkter er følgende: Gennemførelse af den størst mulige Hurtighed i Sagernes Behandling, saavidt dette er foreneligt med Retfærdighedens Krav. Afskaffelse af alle Overflødigheder. Bekæmpelse af alt, hvad der kan tjene til Grundlag for golde og spidsfindige Fortolkningskunster, saavel som Bekæmpelse af disse selv. Forhindring af Proceduræns Degeneration i Retning af akademiske eller teatraliske Diskussioner. Styrkelse af Forsvarets Stilling og Effektivitet. Undertrykkelse af alle Proces-Kneb og Udflugter. Forhindring af grundløse Kæremaal og Anker. Hævdelse af Domstolenes Autoritet. Fuldkommen Gennemførelse af Adskillelsen mellem den dømmende og den anklagende Myndighed. Og endelig Bestræbelser for, at den materielle Retfærdighed til enhver Tid faar Overvægten over den blot formelle*).

*) »Ottenere la massima speditezza nei procedimenti, compatibilmente con le esigenze della giustizia; eliminare tutte le superfluità; combattere le cause e le manifestazioni della cavillosità; impedire la degenerazione accademica o teatrale delle discussioni; accrescere il prestigio e la serietà della difesa; reprimere le frodi e le temerarietà processuali; impedire le impugnazioni infondate; elevare l'autorità del giudice; restituire al pubblico ministero le funzioni che gli sono proprie; far sì che la giustizia sostanziale abbia sempre sopravvento sulla giustizia meramente formale.«

I den nye Lov om Strafferetsplejen gennemføres de nu næsten overalt anerkendte Principer om Offentlighed, Mundtlighed, Umiddelbarhed og Bevisbedømmelsens Frihed. Dog gives der i noget højere Grad end herhjemme Adgang til at støtte sig til skriftligt Materiale, saasom attesterede Erklæringer, Rapporter fra Politiembedsmænd og lignende, i Tilfælde af de paagældende Personers Forfald. Reglerne for Dommernes Afhøring af Sigtede og Vidner er overensstemmende med den danske Lovgivnings nuværende Regler. En særdeles tiltalende Bestemmelse, der desværre mangler i den danske Retsplejelov, er Adgangen til summarisk Behandling af visse særlig klare Sager, idet den italienske Retsplejelovs Bestemmelser i saa Henseende er langt videregaaende end den danskes. Saaledes kan Personer, der er grebet paa fersk Gerning, øjeblikkelig fremstilles for Retten og straks faa deres Sag afgjort. (Lovens 3. Kapitel §§ 502—505). Bestemmelsen omfatter, selvfølgelig, ikke Forbrydelser af saa alvorlig Art, at de hører ind under Meddomsmands-Retterne.

I Lighed med, hvad der finder Sted i Tyskland og Frankrig, udføres Forundersøgellesarbejdet i det største Antal Sager af særlige Undersøgelsesdommere (*Giudici Istruttori*).

III.

Den betydningsfuldeste Reform i den italienske Strafferetspleje er Afskaffelsen af Nævninger. Lovens Motiver afgiver her en baade historisk og polemisk overordentlig interessant Lektüre.

Nævninger holdt, i hvert Fald i Principet, deres Indtog i Italien saa langt tilbage som i 1797 i den under Frankrigs Auspicier oprettede »Cisalpinske Republik«; men paa Grund af forskellige politiske Forhold kom Loven om Indførelsen af Nævninger ikke til at træde i Kraft. I 1848 indførtes i Piemont Nævninger i Sager angaaende Presseforseelser. Ved en Lov af 1859 udvidedes Nævningernes Omraade til politiske Forbrydelser og særlige grove almindelige Forbry-

delser. Ved den foroven anførte Strafferetsplejelov af 1913 bevarede Nævninge-Systemet og har fungeret efter de i denne Lov gældende Bestemmelser, indtil de ophørte med at virke fra den 1. Juli 1931.

I sine Motiver, der er affattet af ham selv personlig, polemiserer Justitsminister *Rocco* imod Nævningeretterne, set fra et fascistisk Synspunkt. Indførelsen af disse, bemærker han, var en Anvendelse i Retslivet af Principet om Folke-Suveræniteten, idet Nævningeretternes oprindelige historiske Bestemmelse var at hævde Folkets Retsopfattelse overfor Kongens efter samme Retningslinier, der skabte Parlamentarismen overfor Kongemagten; men efterhaanden som den demokratisk-individualistiske Aandsretning, baseret paa den franske Revolutions Principer, har vundet Indpas, har der fundet en gradvis Degeneration Sted af Nævningeretterne med en for Retsplejens Sikkerhed truende blødaglig Overbærenhed med de Tiltalte. Den fascistiske Regering har derfor anset det for en bydende Nødvendighed at gennemføre en grundig Reform af Nævninge-Institutionen, der — for at citere Justitsminister *Rocco* ordret — »i Italien i endnu højere Grad end i andre Lande har tabt enhver Prestige i det offentlige Omdømme ved sine talrige Fejlgreb og ikke sjældne forargelige Afgørelser«. (*che in Italia, più ancora che negli altri paesi, per gli errori frequentissimi e i non infrequenti scandali, aveva perduto ogni prestigio di fronte alla pubblica opinione.*)

Denne skarpe, ja næsten tilinteltgørende Kritik, er dog ikke ensbetydende med en Fornægtelse af Fordelen ved, at Lægmands-Elementet deltager i Behandlingen af Straffesager af alvorligere Art. Det er ikke den fascistiske Lovgivnings Hensigt at bekæmpe den Idé, der ligger til Grund for det her anførte Princip, og Motiverne udtaler udtrykkeligt, at Principet om Lægmands Deltagelse i Straffesagers retslige Behandling hviler paa et sundt og retfærdigt Grundlag, idet selve Straffedommen derved i langt mere udpræget

Grad bliver en Genspejlning af Folkets Retssans. Derimod gælder det om at bringe Principet i dettes praktiske Gennemførelse ind under saadanne Former, at man derved kan opnaa de størst mulige Fordele mod et Minimum af Skade.

Løsningen paa dette Problem har Justitminister *Rocco* fundet i Indførelsen af Meddomsmænd (*Assessori*). Læge Meddomsmænd er i og for sig ingen ny og hidtil ukendt Institution i den italienske Retspleje, men har historisk Hævd, idet den under forskellige Former har været kendt allerede saa langt tilbage som under Slutningen af den romerske Kejsertid; og senere gennemførtes et noget lignende System »*Lo Scabinato*« (noget svarende til den tyske »*Schöffengericht*«) under Karl den Stores Styre. Senere i Historiens Løb, hvor Italien var spredt i en Række smaa, gensidig uafhængige Stater, fandtes ogsaa lignende Institutioner i forskellige af disse Samfund.

I sine Motiver udtaler Justitsminister *Rocco*, at Formaalet med Indførelsen af Meddomsmænds-Systemet og derved Indførelsen af Domstole, hvor det juridiske Element og Lægmands-Elementet arbejder Side om Side, er at opnaa den rette Sammenblanding og Sammensmeltning af den juridisk uddannede Embedsmænds Lovkyndighed med Lægmandenes praktiske Livserfaring og Folkets Retsopfattelse. I den moderne Retspleje drejer det sig ikke mere om at søge gennemført en blot juridisk Afgørelse, men tillige en psykologisk og etisk, der er baseret paa en grundig Vurdering af saavel Forbrydelsen som den Tiltaltes Individualitet, udmaalt baade fra en juridisk Betragtning og fra den i Folket boende Retsopfattelse. Meddomsmændene vil ikke som Nævningerne være frigjorte for ethvert saavel materielt som formelt Baand af den Art, der ellers kun har bundet de juridiske Dommere, og Lægmandene vil ikke længere kunne frigøre sig for deres Del af Ansvar et eller for at begrunde deres Afgørelser, idet de nemlig ikke blot skal deltage i Afgørelsen med Hensyn til Bevisets Stilling, men ogsaa i selve Strafydmaalingen; og i Motiverne afskydes

paany en Pil imod Nævningeinstitutionens tidligere Repræsentanter i Form af en Bemærkning om, at Nævningeretterne har mistet deres Anseelse, ikke fordi Principet om Folkets Deltagelse i Retsplejen i sig selv har lidt Skaar, men fordi Nævningeinstitutionen i sin Udformning har været fejlagtig og været baseret paa den misforstaaede Idé om Folkets Suverænitet med Tilsidesættelse af Statsorganismens Krav.

Med Hensyn til selve Meddomsmands-Institutionen kan bemærkes, at denne efter Loven udøves ved de saakaldte »Corti d'Assisi«, hvilket ogsaa var Benævnelsen paa de Retter, gennem hvilke Nævningerne udøvede deres Functioner. Saadanne Retter findes i forskelligt Antal indenfor enhver italiensk Landsretskreds, idet »il Corte d'Appello« i saa Henseende nærmest svarer til vor Landsret. Det juridiske Element repræsenteres af to juridisk uddannede Dommere, Lægmandselementet af fem »Assessori«. Udnævnelsen til Meddomsmand foregaar efter meget omhyggeligt udarbejdede Regler, der er typiske for det moderne fascistiske Styre. Motiverne siger med rene og utvetydige Ord, at Lægmandselementet ikke skal være repræsenteret gennem et tilfældigt »Hulter til Bulter«-Udvalg, hvor man i misforstaaet Respekt for Nutidens demagogiske Krav lader intelligente og uintelligente, kultiverede og ukultiverede, hæderlige og maaske mindre hæderlige Personer sidde Side om Side. Det maa kræves, at de Mænd, der ved Rettens Pleje repræsenterer den offentlige Retsbevidsthed, er i Besiddelse af en saadan Intelligens og Kultur og en saadan social Stilling, at de vil være fuldt ud i Stand til at tage Standpunkt til de Problemer, som de stilles overfor. Til Meddomsmænd kan iflg. Loven kun udnævnes Personer, der foruden selvfølgelig at være italienske Borgere og i Besiddelse af alle borgerlige og politiske Rettigheder, tillige ikke er under 30 Aar og ikke over 65 Aar og af anerkendt god Vandel. Som et for det nugældende italienske politiske Styre særligt gældende Træk kan det her anføres, at der

ogsaa kræves en uplettet politisk Vandel. Endvidere skal Meddomsmændene være Medlemmer af det fascistiske Storråd, af Senatet, Deputeretkammeret, Korporationsrådet, af det italienske Akademi eller en Række andre anerkendte Akademier og Institutioner. Valgbare til Hvervet som Meddomsmænd er endvidere Borgmestre, Forstandere for Skoler og Universiteter, særlig anerkendte Forfattere af litterære eller videnskabelige Værker, Udøvere af de saakaldte liberale Professioner, Medlemmer af den højere Embedsstand samt Embedsmændene indenfor de mange forskellige fascistiske Syndikater og lignende Institutioner.

Dommere, Politiembedsmænd og Medlemmer af Sagfører-samfundet kan ikke være Meddomsmænd. Ej heller kan Kvinder blive Meddomsmænd. Uden at være sagt med de rene Ord fremgaar dette dog indirekte af selve Lovens Bestemmelser. En fremstaaende Embedsmand, med hvem jeg drøftede Spørgsmaalet, fortalte mig, at man mener, at Kvinderne er uegnede til dette Hverv paa Grund af deres subjektive Indstilling og Mangel paa Logik.

Meddomsmændene udnævnes paa 2 Aar, og Hvervet er et tvunget borgerligt Ombud. De lønnes med Dagpenge og Godtgørelse af alle Rejsendgifter.

IV.

De forskellige Arter italienske Domstole er herefter følgende:

1) Corti d'Assisi (altsaa Meddomsmands-Retter). Disse afgør Sager, hvor den i Loven fastsatte Straf er Dødsstraf, Tugthus (der i Italien er ensbetydende med livsvarigt Strafarbejde) eller Forbedringshusarbejde af de højere Grader.

Tager man herefter de rent juridiske Domstole i opadstigende Rangforordning, har man:

2) La Corte del Pretore. Ved disse Retter, der i nogen Grad svarer til de Domstole, der i Frankrig ledes af en »Juge de Paix«, afgøres Sager, hvor Loven ikke

foreskriver en Straf udover Frihedsberøvelse i højst 3 Aar eller en Bøde paa ikke over 10.000 Lire.

3) Il Tribunale. Under disse Domstole hører de Sager, der ikke falder ind under de to foran nævnte Domstoles Kompetence.

4) La Corte d'Appello. Af Appeldomstole findes der en Række spredt over hele Landet, og i den italienske Retspleje spiller de rent »geografisk« set en tilsvarende Rolle som vore Landsretter med de til disse hørende »Kredse«.

5) La Corte di Cassazione. Kassationsrettens Afgørelse vedrører kun det formelle og aldrig Dommens materielle Indhold. Institutionens Opgave er udelukkende at vaage over den italienske Retsplejes formelle Ensartethed.*)

Endelig maa nævnes en særlig Domstol, der er et typisk Udtryk for de øjeblikkelige politiske Forhold i Italien, nemlig:

6) Il Tribunale speciale per la difesa dello Stato. Denne Domstol, hvis danske Benævnelse nærmest vilde være »Den særlige Domstol til Statens Forsvar«, blev oprettet ved Lov af 25. November 1926 med en Funktionstid paa 5 Aar, saaledes at den normalt skulde være ophørt 25. November 1931. Domstolen blev oprettet paa et Tidspunkt, hvor det fascistiske Styre følte sig særlig truet gennem forskellige Attentater, ikke mindst fra i Udlandet bosiddende Emigranter. De forskellige Særlove vedrørende Forbrydelser mod Staten blev imidlertid optaget i den nye Straffelov, der traadte i Kraft 1. Juli 1931, saaledes at der i og for

*) Et ganske interessant og instruktivt Exempel paa Kassationsrettens Virksomhed kan her anføres: I den italienske nordafrikanske Koloni Cyrenaica myrdede tre Beduiner et kvindeligt Medlem af deres Stamme, fordi hun efter deres Opfattelse havde vanæret ikke blot sig selv, men hele Slægten ved først at bedrage sin Ægtemand med en anden og derefter nedsætte sig som Glædespige i Bengasi. De blev alle tre idømt Tugthusstraf (i Italien altid paa Livstid). Kassationsretten omstødte Dommen og hjemviste Sagen til fornyet Behandling ved Tribunalet, fordi der ikke var taget det sædvanlige Hensyn til de Indfødtes særlige Mentalitet, Æresopfattelse og Livsvaner.

sig fremtidig intet var til Hinde for at lade selv de alvorligste politiske Forbrydelser behandle ved de ordinære Domstole. Den italienske Regering har dog af forskellige Aarsager, deriblandt Hensynet til den særlige Energi og Hurtighed, hvormed Forbrydelser imod en Stats Sikkerhed bør behandles, besluttet sig til at forlænge den særlige Domstols Funktionstid med endnu 5 Aar indtil 31. December 1936. »Il Tribunale speciale per la difesa dello Stato« adskiller sig fra Landets øvrige Domstole ved udelukkende at være sammensat af Militærpersoner, men — bortset fra bestemte Tilfælde, hvor det er nødvendigt, at Sagen behandles for lukkede Døre — holder Domstolen sine Retsmøder offentlig.

Det er naturligvis vanskeligt at udtale en Bedømmelse af en ny Retsplejes Effektivitet, dens Fordele eller dens Mangler, naar den kun har virket i et Aar. Det Indtryk, som Forfatteren af disse Linier fik under et Studieophold i Italien nogen Tid efter Lovens Ikrafttræden, var imidlertid dette, at den italienske Retspleje under de nye Forhold arbejder roligt og sikkert, og det er i hvert Fald givet, at de nye Procedure-Regler havde overordentlig mange Tilhængere, ikke blot indenfor Juristernes Kreds, men ogsaa i almindelige borgerlige Kredse. Ikke mindst Indførelsen af Meddomsmænd i Stedet for Nævninger syntes at vække særlig Tilfredshed, idet de mange altfor dramatiske Effekter og spekulationsmæssige Appeller til Nævningernes Følelser snarere end til deres Forstand og rolige Overlæg mere og mere er faldet mange for Brystet, — iøvrigt vist ikke blot i Italien, men ogsaa i flere andre europæiske Lande, hvor Nævningesystemet har blomstret gennem mange Aar. I og for sig er det vel ogsaa en naturlig Tanke at vælge Læggerne saavidt som muligt blandt Befolkningens intelligente og kultiverede Lag.

Jeg vil gerne til Slut bemærke, at jeg er megen Tak

skyldig til Præsidenten for Kassationsretten, *Senator Mariano D'Amelio*, der med sjælden Elskværdighed ofrede en Del af sin kostbare Tid paa at hjælpe mig med det ikke altid helt lette Arbejde, som det er at trænge ind i et fremmed Lands Retsvæsen. Baade han og Justitsminister Rocco hører begge til de ivrigste Forkæmpere for den videst mulige Gennemførelse af internationale Fællesregler paa Straffelovgivningens Omraade. Paa en Række vigtige Punkter betyder saavel den nye italienske Straffelov som den nye Strafferetsplejelov et betydningsfuldt Skridt i denne Retning.

Fængselsvæsen.

Meddelelser om Dansk Fængselsvæsen 1931.

Ved Fuldmægtig i Direktoratet for Fængselsvæsenet
POVL KIØRBOE

Med Hensyn til Pladsforhold og Fangebelæg bemærkes følgende:

A. Straffeanstalterne.

Mænd:	Plads til:	Fangebelæg:	
		31/12 1930	31/12 1931
Horsens Straffeanstalt			
med Annekser og Kolonier	542	524	494
Vridsløselille Straffeanstalt	378	367	366
Nyborg Straffeanstalt	459	435	447
Tuberkulosesygehuset ved Nyborg Straffeanstalt	17	10	10
	1396	1336	1317.
Kvinder:			
Statens Kvindefængsel	80	36	26

B. Arresthusene.

	Plads til:	Fangebelæg:			
		31/12 1930	31/12 1931		
		Md.	Kv.	Md.	Kv.
København: Vestre Fængsel	480	197	0	220	0
» Nytorvs Arrest	69	0	23 ¹⁾	0	15 ²⁾
» Politigaarden	64	5	0	1	0
Øvrige Arresthuse (92)	1563	541	16	500	20
	2176	743 ³⁾	39	721 ⁴⁾	35

¹⁾ Endvidere hensat her 8 kvindelige Tvangsarbejdsfanger, der er medtaget under C.

²⁾ Endvidere hensat her 6 kvindelige Tvangsarbejdsfanger, der er medtaget under C.

³⁾ Af disse afventede 27 Pladsledighed i Straffeanstalterne.

⁴⁾ Af disse afventede 18 Pladsledighed i Straffeanstalterne.

C. Tvangsarbejdsanstalterne.

	Plads til	Fangebelæg:			
		^{31/12} 1930	^{31/12} 1931		
		Md.	Kv.	Md.	Kv.
Arbejdsanstalten »Sundholm« (København)	340 ¹⁾	64	0	49	0
Nytorvs Arresthus	»	0	8	0	6
Øvrige Tvangsarbejdsanstalter (13)	284	76	2	131	5
	624	140	10	180	11

Vedrørende de i Arresthusene den 31. December 1931 hensiddende 721 Mænd og 35 Kvinder og disses Fordeling i Aldersklasser m. v. meddeles følgende Oversigt:

Aldersfordeling	Varetægtsfanger		Afsonere af Fængselsstraf		Afsonere af Underholdsbidrag		Ialt	
	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.	Md.	Kv.
Under 16 Aar	1	0	0	0	0	0	1	0
16—21 Aar	38	4	56	1	5	0	99	5
21—40 »	169	13	227	15	79	0	475	28
40—60 »	46	0	70	2	20	0	136	2
60 Aar og derover	6	0	4	0	0	0	10	0
Ialt:	260	17	357	18	104	0	721	35

De i Tvangsarbejdsanstalterne den 31. December 1931 hensiddende 180 Mænd og 11 Kvinder fordeler sig saaledes efter Straffetidens Længde:

Straffetidens Længde	Mænd	Kvinder	Ialt
12—29 Dage	25	2	27
30—89 »	58	3	61
90—179 »	56	2	58
6 Maaneder—1 Aar	36	3	39
1 Aar og derover	5	1	6
Ialt:	180	11	191

¹⁾ Til Tvangsarbejdsanstalt benyttes siden ¹/₁₂ 1922 kun een Bygning med Plads til 108 Fanger; en anden Bygning er udlejet til Staten til Forvaringsanstalt (Lov Nr. 133 af ¹¹/₄ 1925). De kvindelige Tvangsfanger har siden ⁶/₁ 1926 hensiddet i Københavns Kommunes Fængsler.

Statens og Kommunens Fængselsvæsen disponerer efter foranstaaende Oplysninger tilsammen over Plads til ca. 4275 Fanger, incl. Tvangsarbejdsanstalterne. Ser man bort fra disse sidste, for hvilke Fængselsvæsenet ikke faar Anvendelse efter Ikrafttrædelsen af den nye Straffelov, da Tvangsarbejde ifølge denne bortfalder som Strafart, bliver Antallet af Pladser ca. 3650.

Den gennemsnitlige Belægning i Statens 3 Straffeanstalter for Mænd var i Finansaaret 1930—31 1320 Fanger, i Statens Kvindefængsel 40 Fanger. I de kommunale Arresthuse var den gennemsnitlige Belægning i Kalenderaaret 1930 941,07, heraf 287,05 i Staden Københavns Fængsler. Pladsmanglen i Straffeanstalterne har ligesom i tidligere Aar været nedad-gaaende. Antallet af Dage, i hvilke Mænd, dømt til Strafarbejde, i Arresthusene har afventet Pladsledighed, var 13.814, og det gennemsnitlige daglige Antal »Ventere« var saaledes 37,84. Aarets højeste Antal var 52 (ult. Marts), det laveste 6 (medio Maj):

Som det vil fremgaa af foranstaaende er Forholdet i Øjeblikket det, at der er for faa Pladser i Straffeanstalterne og omvendt særdeles rigelig Plads i Arresthusene taget under Et, men heri vil der, naar den nye Straffelovs Bestemmelser angaaende Fængselsvæsenet, navnlig om Behandlingen i Særanstalter, træder ud i Livet, ske en Forskydning, saaledes at den nuværende Pladsmangel i Straffeanstalterne antagelig vil ophøre. Ligeledes vil der rimeligvis indtræde i al Fald nogen Stigning i Arresthusenes Benyttelse som Følge af Bestemmelsen om, at Fængsel i indtil 6 Maaneder inkl. (svarende til 8 Maaneders Forbedringshusarbejde) indtil videre skal ske i de kommunale Arresthuse. At denne Ordning i penitentiær Henseende vil komme til at betyde et Tilbageskridt er utvivlsomt, og det maa haabes, at Erkendelsen af dette i Forbindelse med den Mangel paa Rentabilitet, som er en uundgaaelig Følge af den nuværende Kommunaldrift, vil gøre det muligt under den Behandling af Spørgsmaalet, som skal finde Sted i Rigsdagen inden 5 Aar efter Straffelovens Ikrafttræden, at overvinde de Betænkeligheder, der fra visse Sider hidtil er blevet gjort gældende mod Statens Overtagelse af Arresthusenes Drift.

Forinden jeg gaar over til at omtale de i Aarets Løb indtrufne Begivenheder af mere almindelig Interesse, skal

jeg gøre nogle enkelte Bemærkninger angaaende de forberedende Arbejder, der paa forskellige Omraader har været iværksat med Henblik paa de Foranstaltninger, som Ikrafttrædelsen af den nye Straffelov nødvendiggør indenfor Fængselsvæsenet, særlig Tilvejebringelse af de Særanstalter, som er forudsat i Loven.

Under 18. Juni 1930 havde Justitsministeriet nedsat to Udvalg til Overvejelse af herhenhørende Spørgsmaal, nemlig Udvalget angaaende Ungdomsfængsel, for hvilket Direktør for Fængselsvæsenet E. Kampmann er Formand, og det saakaldte »Psykopatudvalg«, hvis Formand er Rigsadvokat Aug. Goll. Begge Udvalg har i Løbet af Efteraaret 1931 afgivet Betænkninger, men har iøvrigt endnu ikke afsluttet deres Arbejde. Betænkningerne vil imidlertid blive gjort til Genstand for særlig Behandling i nærværende Tidsskrift og skal derfor ikke her omtales nærmere. Efter Indstilling fra det førstnævnte Udvalg indkøbtes i Begyndelsen af 1931 Ejendommen »Søbysøgaard« paa Fyn til Brug som Ungdomsfængsel. Derimod har de Forberedelser, der var truffet med Hensyn til Tilvejebringelsen af de øvrige Særanstalter, som Følge af den senere paa Aaret indtraadte økonomiske Krise i alt væsentligt maatte stilles i Bero indtil videre.

Blandt de vigtigste af Aarets Begivenheder skal jeg først nævne Ikrafttrædelsen af *den nye Tjenestemandsløvs* af 31. Marts 1931, der for Fængselsvæsenets Personale har medført forskellige Ændringer af mindre eller større Betydning. Blandt de lønningsmæssige Ændringer, som Loven har bragt, skal nævnes, at Inspektørerne ved de 3 Mandsstraffeanstalter er blevet placerede i Klasse med Underretsdommere og Politimestre af 1. Grad, samt at der er blevet tillagt Kontorcheferne i Direktoratet et Alderstillæg paa 600 Kr. efter 5 Aars Forløb. Endvidere har den ved Lovens § 5 indførte Aspirantordning haft Betydning, idet den har gjort det nødvendigt at optage den lønningsmæssige Ordning, der hidtil har været gældende for det til Straffeanstalterne knyttede Reservepersonale, til Revision. Medens Reservebetjente og Reserveværkbetjente hidtil har været lønede med en Dagløn, der svarede til den for de tilsvarende Tjenestemandstillinger normerede Begyndelsesløn med Tillæg, medførte den nye Ordning, at disse Funktionærer fremtidig kun kan lønnes med de i Loven foreskrevne 80 eller 90 % af Tjenestemandslønnen. Der er dog med Løn-

ningsraadets Tilslutning gjort Undtagelse for de Reservefunktionærer, der var antagne forinden den 1. Juli 1931, saaledes at disse i alt væsentligt bevarer deres hidtidige Lønning, og der er endvidere givet Tilladelse til, at den Tid, hvori de paagældende har forrettet Tjeneste inden 1. Juli 1931, kan medregnes i den Tid af 2 Aar, som efter den nye Lov kræves som Betingelse for fast Ansættelse.

I Dagene fra den 21.—24. Juli 1931 afholdtes i Helsingfors *det andet nordiske Fængselsmøde*. I dette deltog fra dansk Side Fængselsdirektør E. Kampmann, Kontorcheferne i Fængselsdirektoratet H. Tetens og V. Weibüll, Fængselsinspektorerne Cai Jensen, H. Klüwer, V. Waagensen og J. H. Wandall, Fængselspræsterne Heje og Hindse-Nielsen, Ekspeditionssekretær Struer, Vestre Fængsel, Foreningen »Fængsels-hjælpen«s Forretningsfører, Kontorchef K. Leudesdorff samt tidligere Fængselsinspektør, nuværende Dommer paa Frederiksberg St. Grundtvig. Mødet var arrangeret af den finske »Fångvårdsmannaförening«, og Deltagerne var fra Foreningens Side Genstand for den mest udstrakte Gæstfrihed. Foruden en Række Foredrag var der arrangeret Rejser til flere af Fængslerne rundt i Landet.

Som Led i det nordiske Samarbejde indenfor Fængselsvæsenet kan det fremdeles nævnes, at der i de sidste Aar lejlighedsvis har været udvekslet *Besøg* i Centralfængslet i Malmø og i Nyborg og Vridsløselille Straffeanstalter af Funktionærer ved de paagældende Fængsler. Ved disse Besøg har Deltagerne beset Anstaltens Indretning og derefter haft Lejlighed til ved personligt Samvær under frie Former at drøfte Spørgsmaal af fælles Interesse.

Endvidere har Viceinspektør Borgsmidt-Hansen med Direktoratets Samtykke i December Maaned 1931 aflagt *Besøg* paa Centralfængslet paa Långholmen, hvor der i Tiden fra 2. November til 16. December 1931 havde været afholdt et »Utbildningskurs för blivande underbefäl vid fångvårdstaten«, for at sætte sig ind i, hvorledes Undervisningen paa et saadant Kursus er tilrettelagt.¹⁾ I den Beretning, som Viceinspektøren efter sin Hjemkomst afgav om Besøget, oplyser han, at dette Kursus er det første i sin Art i Sverige,

¹⁾ Se nærværende Tidsskrift for 1927 Side 130 ang. et tilsvarende Besøg ved det svenske Fængselsvæsens »Utbildningskurs för fångvårdstjänstmän i vaktkonstabelsgrad«.

men at det er Meningen, at der fremtidig med passende Mellemrum skal fortsættes dermed, og at ingen Konstabel kan opnaa Forfremmelse uden at have gennemgaaet et saadant Kursus.

Paa sin Rejse aflagde Viceinspektøren tillige Besøg i »Statens Uppfostringsanstalt å Bona«.

Med Hensyn til forskellige Fangerne vedrørende Forhold skal jeg dernæst meddele følgende:

Udgiften til *Fangernes Forplejning* har i Kalenderaaret 1931 gennemsnitlig andraget følgende Beløb pr. Fangedag:

	Jan. Kv.	April Kv.	Juli Kv.	Okt. Kv.	Ialt
Horsens Str.A. . . .	48,9	46,8	41,3	41,5	44,6
Vridsl. » . . .	44,8	36,6	32,4	33,6	36,8
Nyborg » . . .	43,9	28,1	29,3	27,8	32,2
Statens Kvfgs. . . .	35,1	36,9	36,4	36,0	36,1

I Anledning af, at Inspektøren for Statens Kvindefængsel havde henledt Opmærksomheden paa det urimelige i, at kvindelige Fanger, der i Overensstemmelse med den derom gældende Regel har deres spæde Børn hos sig i Anstalten, i Almindelighed ikke oppebærer *Underholdsbidrag* fra Barnefaderen, og henstillet, at Straffeanstalten fik Adgang til at indtræde i Retten til de Moderen tilkommende Bidrag, bifaldt Direktoratet i Skrivelse af 9. Oktober 1931, at Straffeanstalten i de paagældende Tilfælde søger indhentet Barne-moderens Bemyndigelse til at indkræve og inddrive Bidragene hos Barnefaderen eller til eventuelt at faa dem udbetalt forskudsvis af det offentlige, saaledes at Beløbene for det Tidsrum, hvori Barnet opholder sig i Anstalten, tages til Indtægt for dennes Kasse til Dækning af de med Barnets Ophold forbundne Udgifter, samt at Moderens Adgang til at beholde Barnet hos sig indtil 1 Aars Alderen gøres afhængig af, at hun giver Straffeanstalten denne Bemyndigelse, og samtidig bemyndigede man Inspektøren til, naar et Barn, der har opholdt sig hos sin Moder i Anstalten, udgaar af denne, og Omstændighederne skønnes at tale derfor, for Anstaltens Regning at forsyne Barnet med nødvendigt Udstyr.

Der er i Begyndelsen af Aaret af Generalsekretæren for K. F. U. M. og K. F. U. K. i Aarhus rettet Henvendelse til Justitsministeriet angaaende Muligheden af et Samarbejde mellem Fængselsmyndighederne og K. F. U. M., K. F. U. M.-Spejderne, F. D. F. og eventuelt Det danske Spejderkorps, gaaende ud paa at forhindre *Personer, der har udstaaet Straf for Uterlighed overfor Drengene*, i at komme ind i de nævnte Foreningers Ungdomsarbejde. I Ministeriets Svar blev der ikke taget endeligt Standpunkt til Spørgsmaalet, idet bl. a. de Oplysninger, som kunde tilvejebringes gennem et Samarbejde som det foreslaaede, ikke kunde antages at være fuldt tilstrækkelige til Formaalet, men Spørgsmaalets Afgørelse blev henskudt til en forestaaende Revision af Justitsministeriets Cirkulære af 20. August 1925 angaaende Strafferegistre m. m.

I Lov om Ikrafttræden af Borgerlig Straffelov af 15. April 1930 m. m. findes i § 10 en Overgangsbestemmelse, hvori det foreskrives, at den i den gældende Straffelovs § 13 fastsatte *Forkortelse af Straffetiden ved Straffens Udstaaelse i Enecelle* skal komme alle til Forbedringshusarbejde dømte Personer, hvis Straf helt eller delvis skal udstaaas efter den nye Straffelovs Ikrafttræden, til Gode. Den i § 13 i den gældende Straffelov indeholdte Regel om Afkortning af Straffetiden for Forbedringshusfanger, der behandles i Enecelle, bygger utvivlsomt paa Forudsætningen om en skarp Sondring mellem Behandling i Celle og Behandling i Fællesskab. Forholdene har imidlertid i Aarenes Løb i Praksis udviklet sig saaledes, at en saadan skarp Sondring nu kun eksisterer i to af Straffeanstalterne, nemlig i Horsens Straffeanstalt og Statens Kvindefængsel. I Nyborg Straffeanstalt og i de senere Aar ogsaa i Vridsløselille Straffeanstalt gennemføres Fællesskab som Hovedregel kun i Arbejdstiden, tildels under Gaardtur samt under Skoleundervisning og Guds-tjeneste, medens Fællesfangerne holdes isolerede i deres Fritid og under Maaltider. Ud fra den Betragtning, at Straffelovens § 13 *efter sin Mening* ikke kan finde Anvendelse, naar Forudsætningen: enten gennemført Cellebehandling eller gennemført Fællesskab ikke længere eksisterer, har Administrationen med Hjemmel i en ved kgl. Resolution given Bemyndigelse indført den Praksis, at Fællesfanger i disse to Anstalter opnaar den i § 13 fastsatte Afkortning, uagtet de *efter Paragraffens Ordlyd* ikke opfylder Betingelserne

derfor. I Horsens Straffeanstalt og Statens Kvindefængsel har Fællesskabet derimod, som ovenfor nævnt, været gennemført i større Udstrækning, saaledes at Fangerne i Almindelighed ogsaa tilbringer Fritiden i Fællesskab, og de opnaar da først Løsladelse ved Udløbet af den uafkortede Straffetid. Spørgsmaalet om at indføre den ved Nyborg og Vridsløselille Straffeanstalter gældende Praksis i Horsens Straffeanstalt og Statens Kvindefængsel har i den forløbne Tid gentagne Gange været taget under Overvejelse, men Ministeriet har hidtil paa Grund af Fællesskabets Beskaffenhed i de sidstnævnte Anstalter ikke anset det for rigtigt at gøre Skridt til Indførelse af en tilsvarende Praksis i disse to Anstalter.

I Begyndelsen af Aaret modtog man imidlertid fra Inspektøren for Statens Kvindefængsel en Indstilling, hvori Inspektøren under Henvisning til Ikrafttrædelseslovens § 10 paaany rejste Spørgsmaalet, idet han samtidig udbad sig Bemyndigelse til i større eller mindre Udstrækning at lade Fællesfanger tilbringe Fritiden i Enecelle. I Anledning af denne Indstilling bemyndigede man i Skrivelse af 9. Marts 1931 Inspektøren til at holde Forbedringshusfanger, der paa Grund af deres kriminelle Fortid behandles i Fællesskab, afsondrede i deres Fritid, for saa vidt de paagældende selv fremsætter Anmodning derom, eller Inspektøren skønner det hensigtsmæssigt, og samtidig anmodede man ham om at fremkomme med Indstilling om Løsladelse af saadanne Fanger til det Tidspunkt, da Straffeliden vilde være udstaaet ved Afsoning i Enecelle. Endvidere har Ministeriet under Hensyn til den anførte Bestemmelse i Ikrafttrædelsesloven truffet Aftale med Inspektøren for Horsens Straffeanstalt om at fremkomme med tilsvarende Indstilling for de Fælles-Forbedringshusfanger, der har opholdt sig i Straffeanstalten udover det Tidspunkt, da de skulde have været løsladt ved Udstaaelse i Enecelle, idet man for denne Anstalts Vedkommende fandt det hensigtsmæssigt paa denne Maade at lempe Overgangen til den ved Ikrafttrædelseslovens § 10 fastsatte Ordning, fremfor at skulle løslade et større Antal Fællesfanger paa en Gang, den Dag Straffeloven træder i Kraft.

Den for Fangerne i Mandsstraffeanstalterne gældende *Dagsorden* er i Aarets Løb blevet ændret, saaledes at Opmonstringen finder Sted Kl. 6 i Stedet for Kl. 5 $\frac{1}{2}$ og Afmonstringen Kl. 21 i Stedet for Kl. 20 $\frac{1}{2}$. Denne Ændring er motiveret dels ved Hensynet til at bringe Tiderne for Fanger-

nes Op- og Afmønstring i nærmere Overensstemmelse med frie Arbejders Levevis, dels ved nogle af Tjenestemandsløven af 1931 indførte nye Bestemmelser vedrørende Tjenestegangen. Dagsordenen for de mandlige Fanger er forøvrigt herved paa dette Punkt bragt i Overensstemmelse med den, der gælder for Kvindefangerne.

Under 1. November 1931 har Direktoratet udfærdiget *Reglementer for Undervisning af Fanger i Nyborg Straffeanstalt* og for *Udlaan af Bøger* fra denne Straffeanstalts Bogsamling. Indholdet af disse Reglementer svarer i det væsentlige til de for Vridsløselille Straffeanstalt gældende Reglementer, se herom nærværende Tidsskrift 1929 S. 211. Undervisningsreglementet indeholder dog forskellige afvigende Specialbestemmelser. Af disse skal nævnes følgende: Celleundervisningen, der gives paa Begyndelsesstadiet, og Fællesundervisningen, der gives i Resten af Straffetiden, omfatter de samme Fag, nemlig: Dansk, skriftlig og mundtlig, Regning og Skrivning. Som Led i Fællesundervisningen afholdes der endvidere Foredrag af oplysende Art. Disse Foredrag medregnes i det ugentlige Timetal. Dette er for Fællesundervisningen i Almindelighed 5, og heraf skal mindst 3 Timer omfatte de ovenfor nævnte Fag. Fanger, der viser særlig Flid, kan paa Mellemstadiets 2. Klasse og paa Slutningsstadiet faa Undervisning i Engelsk og Tysk samt i Frihaandstegning, Fagtegning og Sløjd. I det sidstnævnte Fag kan der som Forberedelse til Fritidsarbejde gives Undervisning til Fanger paa Mellemstadiets 1. Klasse. Det samlede ugentlige Timetal maa for hver Fange ikke overstige 9. I et særligt Afsnit i Reglementet indeholdes nogle Bestemmelser angaaende Fanger over 25 Aar, af hvilke der paa Grund af Pladsmanglen i Vridsløselille Straffeanstalt afleveres en Del til Nyborg Straffeanstalt. Disse Bestemmelser, der navnlig omhandler Fangernes Skolepligt samt ikke-skolepligtige Fangers Adgang til at deltage i Undervisningen, er i alt væsentligt overensstemmende med Bestemmelserne i Vridsløselille-Reglementet.

I de om Fangernes *Klipning* gældende Regler¹⁾ har Direktoratet ved Skrivelse af 2. Juli 1931 indført den Ændring, at det tillades Fanger i Vridsløselille Straffeanstalt at faa Haaret klippet med Frisure efter Oprykning paa 3.

¹⁾ Se herom nærværende Tidsskrift 1930 Side 340.

Klasse eller i alle Tilfælde 3 Maaneder før Straffetidens Udløb og Fanger i Nyborg Straffeanstalt, saa snart de er oprykkede paa Mellemstadiets 1. Klasse, d. v. s. saa snart 2 Maaneder af Straffen er afsonet.

Med Hensyn til de fra Straffeanstalterne i Finansaaret 1930-31 løsladte Fangers oplagte *Arbejdsfortjeneste* (Overarbejdspenge, Akkordbetaling m. v.) meddeles følgende Oversigt:

	Antal løsladte Fanger	Arbejdsfor- tjeneste ialt	Heraf udbetalt gennem Fæng- selselskaber eller lign. In- stitutioner
Horsens Straffeanstalt..	245	77.800,26	6.426,54
Vridsløselille Straffeanst.	324	32.383,51	1.629,79
Nyborg Straffeanstalt...	529	17.090,98	2.782,98
Statens Kvindefængsel..	49	3.527,25	—
Ialt....	1147	130.802,00	10.839,31

I Anledning af, at der til en af Straffeanstalterne var rettet Henvendelse fra Moderen til en Fange, der for længere Tid siden var undveget fra Anstalten, om at faa udleveret nogle *Beklædningsgenstande* m. m., som han havde medbragt ved sin Indsættelse, udtalte Direktoratet som sin Formening, at Straffeanstalten ikke var pligtig at udlevere Effekterne til Moderen.

Der har paa to Domfældtes Vegne været rettet Forespørgsel til Direktoratet, om der kunde gives vedkommende Tilladelse til at *møde til Afsoning* paa Straffeanstalten uden Politiledsagelse, men af principielle Grunde har Direktoratet holdt paa, at Afleveringen bør ske ved Politiet.

Med Hensyn til de kommunale Arresthuse skal meddeles følgende Oplysninger.

I Anledning af Udfærdigelsen af det i nærværende Tidsskrift 1931, S. 111 ff, omtalte Cirkulære angaaende Tilsynet med de kvindelige Arrestanter er der af Dansk Politiforbund paa Dansk Arrestforvarerforenings Vegne overfor Ministeriet fremsat Anmodning om Ydelse af et Vederlag til Arrestforvarerens Hustru, der ved de fleste Arresthuse udover dette særlige Tilsyn. Da Ministeriet har anset det for meget

ønskeligt, at dette Tilsyn bliver saa effektivt som muligt, og fundet det rimeligt, at der ydes et særligt Vederlag derfor, har der været optaget Forhandlinger med Politiforbundet angaaende Størrelsen af det Vederlag, som det eventuelt vilde kunne anbefales de kommunale Myndigheder at yde. Som Resultat af disse Forhandlinger er man enedes om at foreslaa, at Vederlagets Størrelse ved de enkelte Arresthuse fastsættes til 150 Øre pr. Dag for de første 100 kvindelige Arrestdage, 75 Øre pr. Dag for de efterfølgende 200 (101—300) Arrestdage og 50 Øre pr. Dag for alle efterfølgende Arrestdage (over 300), og Justitsministeriet har i Overensstemmelse hermed i Skrivelse af 8. September 1931 anmodet Amtmændene om at ville foranledige, at Spørgsmaalet om Ydelse af et Vederlag af den anførte Størrelse snarest belejligt tages under Overvejelse i de vedkommende kommunale Raad.

Ved Aarets Udlob var der indløbet Svar paa denne Hensetting fra 5 Amter, af hvilke de 2 meddelte, at de havde tiltraadt de af Ministeriet foreslaaede Takster, hvorimod de tre øvrige ikke havde kunnet give Forslaget deres Tilslutning.

Angaaende det nærmere Omfang af dette særlige Tilsyn har Ministeriet derhos under 5. September 1931 udfærdiget saalydende Cirkulære:

Under Henvisning til Justitsministeriets Cirkulære Nr. 14 af 23. Januar 1930, hvori udtaltes, at der i Medfør af Bestemmelsen i Reglement for Arrestvæsenet i Danmark af 7. Maj 1816 B § 3 burde drages Omsorg for, at det umiddelbare Tilsyn med de kvindelige Arrestanter i samtlige Arresthuse i videst muligt Omfang føres enten af Arrestforvarerens Hustru eller af en anden dertil egnet, paalidelig Kvinde, skal Justitsministeriet paa dertil given Foranledning henlede Opmærksomheden paa, at det nævnte særlige kvindelige Tilsyn i Særdeleshed bør omfatte kvindelige Arrestanters Iklædning, Badning, Renlighed og Pasning i saadanne Sygdomstilstænde, som behandles i Arresthuset, samt deres Sysselsættelse, naar denne sker ved kvindeligt Haandarbejde eller lign. Der bør derhos gives kvindelige Arrestanter Adgang til at henvende sig til det kvindelige Tilsyn i personlige Anliggender.

Forsaavidt Op- og Afmønstring af kvindelige Arrestanter ikke foretages af det kvindelige Tilsyn, bør der drages Omsorg for, at fornødne Vaskeredskaber m. m. forefindes i Cellen, saaledes at de kvindelige Arrestanter kan fuldføre deres Af- og Paaklædning samt øvrige Toilette uden at forlade Cellen, eller uden at det mandlige Tilsyn betræder denne.

Endvidere skal man anmode om, at det i Arresthuse, hvor der er ansat mandlige Arrestbetjente eller Arrestmedhjælpere, iagttages, at disse — bortset fra Tilfælde, hvor den paagældende fungerer

som Arrestforvarer — ikke uden i Nødsfald gaar ind i Celler, hvori der hensidder Kvinder, medmindre det sker i Nærværelse af Arrestforvareren eller det kvindelige Tilsyn.

Under Henviſning til Bestemmelserne i Arrestreglementet B § 5 og D § 12 angaaende Arrestanters Hensættelse i Arrestlokalerne skal man endelig anmode om, at der saavidt muligt forbeholdes kvindelige Arrestanter bestemte Celler, der er saa isoleret beliggende, som de bygningsmæssige Forhold tillader.

En Arrestant, som i et større Provinsarresthus afsonede en Straf af 5 Maaneders simpelt Fængsel, havde overfor Direktoralet *besværet sig over Arresthusets Kost*, idet han erklærede, at det var mod hans Overbevisning at spise Kød eller Mad, kogt paa Kød, og at han, da Arresthusets sædvanlige Kost for en væsentlig Del bestod af animalske Næringsstoffer, var henvist til at skaffe sig fornøden Ekstraforplejning. Amtslægen fandt Klagen over Arresthusets Kost ubegrundet i ernæringshygiejnisk Henseende og henstillede ganske, hvorvidt man paa Grund af Arrestantens særlige Standpunkt maatte finde Anledning til at indrømme ham Lempelser i Kosten. Lægen havde derhos erklæret, at der ikke var Tegn paa, at Arrestanten led af Underernæring eller Vitaminmangel, og at han fik saa store Portioner af Formad, som han ønskede, ligesom der stedse blev tilbudt ham ubegrænsede Mængder af Brød. I den Anledning udtalte Ministeriet, at man ikke fandt Grund til at foretage videre i Sagen, idet man dog forudsatte, at der blev givet Arrestanten Margarine i tilsvarende Omfang som Brød.

Med Hensyn til de i Staden Københavns Fængsler henhidende *Varetægtsfangers Adgang til at erholde Bøger udlaant* fra Fangebiblioteket og til at forskaffe sig Læsning af anden Art end videnskabelige, tekniske eller lignende Bøger er der af Politidirektøren i København fastsat følgende Regler:

»Varetægtsfanger faar Adgang til ordinært at laane 1 Bog fra Biblioteket 2 Gange ugentlig (Tirsdag og Lørdag) samt Adgang til ved Henvendelse til Fængselspræsten ekstraordinært at faa udlaant Bøger fra Biblioteket. Endvidere indrømmes der Varetægtsfanger Adgang til med Inspektionens Tilladelse at faa andre end videnskabelige, tekniske og lignende Bøger og Tidsskrifter indbragt udefra under Hensyn til den Brug, de gør af Adgangen til at faa Bøger fra Biblioteket og under Iagttagelse af, at Normen for underholdende Læsestof bør være ca. 1000 Sider ugentlig.«

Disse Regler er tiltraadt af Justitsministeriet, der dog har bemærket, at der burde tilføjes en Bestemmelse om,

at der under særlige Forhold kan opnaas Adgang til at erholde udleveret mere end ca. 1000 Sider underholdende Læsestof pr. Uge.

Fra Redaktionen af en Provinsavis har Ministeriet modtaget et Andragende om *Tilladelse til at aflægge et Besøg* i Arresthuset i vedkommende By for at bringe en Artikel herom. I den Anledning udtalte Justitsministeriet, at man af Hensyn til Konsekvenserne ikke mente at burde tillade det ansøgte.

Legemlig Revselse som Disciplinærstraf i Tvangsarbejdsanstalterne har ikke været anvendt i Beretningsaaret fra 1. April 1930 til 31. Marts 1931.

Fångvården i Finland år 1930.

Av Överdirektör A. P. ARVELO.

I slutet av år 1930 infördes i straffsystemet en anmärkningsvärd förändring. Den 1. december trädde lagen om skärpning av frihetsstraff i kraft. Jämlikt denna skola alla frihetsstraff i högst sex månader, såvida hälsoskäl ej utgöra hinder, verkställas i skärpt form, varvid strafftiden förkortas till en femtedel. Under tiden för det skärpta frihetsstraffet gives åt fången som föda vatten, bröd och salt samt efter det $\frac{2}{3}$ av strafftiden gått till ända, tidigast på den 6 och senast på den 21 dagen, därtill en mindre portion sådan tillskottsnäring, som i någon mån ersätter den av den ensidiga födan förorsakade ämnesförlusten. Tillskottsnäringen utgöres av 400 gr. mjölk, vars fetthalt är 1 % och 40 gr. margarin per dag.

Självfallet nedgick antalet till kortvariga straff dömda fångar liksom hela fångantalet avsevärt efter lagens ikraftträdande. Medan antalet fångar i början av december utgjorde inalles 10330, minskades detta antal vid årets slut till 7733, efter att hava varit 8725 vid årets början. I början av december uppgick antalet fångar, som undergingo frihetsstraff i högst 6 månader, till 3738. Enligt lagen fingo dessa fångar välja, huruvida de önskade utstå strafftidens slut med skärpning eller ej. Det skärpta straffet begynte 96 % av hela fångantalet avtjäna, eller således praktiskt alla.

Användningen av det skärpta och på samma gång förkortade frihetsstraffet föranleddes närmast därav, att antalet fångar, som undergingo kortvarigt frihetsstraff, visade en fortgående stegring. År 1930 utgjorde de inkommande fångarna inalles 30385 eller c. 8000 flere än föregående år. Av de inkommande voro 20251 bötesförsonare, medan sådana fångar året förut voro c. 13500. Medeltalet fångar per dag uppgick år 1930 till 8862, medan det året förut utgjorde 7390.

Rannsaktionsfångar voro vid 1930 års början 675 och vid slutet 804									
Tukthusfångar	»	»	»	»	»	3763	»	»	4316
Fängelsefångar	»	»	»	»	»	1489	»	»	1148
Bötesfångar	»	»	»	»	»	2600	»	»	1244
Arbetsfångar	»	»	»	»	»	152	»	»	188

I villkorlig frihet försattes 388 män och 22 kvinnor. Under år 1930 befunno sig i villkorlig frihet inalles 774 män och 42 kvinnor.

Från undervisningsområdet må nämnas att under det år berättelsen omfattar elementar- och folkskoleundervisning meddelades åt inalles 2899, fortbildningsundervisning åt 694 samt enskild undervisning i celler åt 3420 fångar. Föredrag i särskilda ämnen hava hållits till ett antal av 966. I fängelsernas bibliotek funnos vid årets slut 92324 band och antalet bibliotekslån steg till 263312.

På fängelsernas sjukhusafdelningar eller i sjukcellerna vårdades 3002 fångar. Av dessa avledo i sjukdom 55. I sinnessjukhuset för fångar hava vårdats 147 fångar, av vilka 53 intogos i sjukhuset under årets förlopp. Resultaten av vägningarna i särskilda fängelser utvisa, att av 9244 fångar, vilka undergingo vägning, 37 % tilltagit och 35 % avtagit i vikt, samt 28 % förblivit på samma punkt.

Fångvårdens ordinarie årsutgifter utgjorde (brutto) år 1930 91.285,755 mark 45 penni. För större nybyggnader användes c. 10 milj. mark. Inkomsterna av arbetsverksamheten utgjorde (brutto) 28.067.426 mark 65 penni och inkomsterna från lantbruket 6.566.047 mark 50 penni. Utgifterna för fänge utgjorde per dag 31:10, varav kosthållningen kostade 4:05, gång- och sängkläder 1:82. Spar- och flitpenningarnas andel utgjorde 0:81. Mot utgifterna svarade fängelseinkomsterna med 10:82, så att nettoutgiften utgjorde 20:28.

Under redogörelseåret upptogs å Konnunsuo jordbruksfängelse 63 ha nyodling samt grävdes 11.445 m. utfallsdiken och 24.330 m. täckdiken. Å Sukeva jordbruksfängelse upptogs 92 ha, grävdes 6.776 m, samt 58.862 m. åkerdiken. Av byggnadsarbeten må nämnas att å Konnunsuo en cellbyggnad för 150 man, samt en kanslibyggnad uppmurades under tak, varjämte uppfördes 15 rum för funktionärerna samt dessutom foderlador m. m. Å Sukeva jordbruksfängelse uppfördes en ny 16 kamrars tegelbränningsugn samt övriga för tegelbränning erforderliga anordningar. Likaledes uppfördes här en stor förrådsbyggnad av tegel inrym-

mande torkria, sädes- och köttbodar, potatiskällare, samt dessutom tröskinrättning med förvaringsrum för halmen m. m.

I knektskolorna vid centralfängelserna i Helsingfors och Åbo avlade i den förra 30 och i den senare 32 praktikanter slutexamen. Vid slutet av år 1930 funnos i fängelserna inalles 1464 innehavare av tjänst eller befattning, varav 1065 knektar, 40 bevakningschefer och personer i förmans ställning, 146 befattningshavare vid arbetsverksamheten, 103 ekonomichefer samt 76 präster och läkare, 34 direktörer och biträdande direktörer.

Fra fengsels- og tvangsarbeidsvesenet i Norge i 1931.

Av byråchef i Justisdepartementet KRISTIAN HANSSON.

Fangetallet har i landsfengslene vist en mindre nedgang, mens kretsfengslene og de større hjelpefengsler (de lokale fengsler) har vist en liten stigning fra foregående år. I de enkelte anstalter stiller tallene sig slik:

Landsfengslene.

Daglig middeltall:	1929—30	1930—31
Botsfengslet	196	188
Akershus landsfengsel	292	285
Landsfengslet for Kvinner	11	15
Tils.	499	488

Dertil kommer noen få fanger i Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt og i Trondheim kretsfengsel, hvortil en del landsfengselsfanger blev overført i februar 1930, jfr. Nordisk Tidsskrift for Strafferet 1931, s. 127.

Kretsfengslene og de større hjelpefengsler.

Belegget i disse fengsler består av fanger som soner subsidær fengselsstraff (bøteavsonere), fanger som soner fengselsstraff og varetektsfanger. Fangedagene fordelte sig således sammenlignet med 1913—14 og 1929—30:

	1913—14	1929—30	1930—31
Bøteavsonere	72 082	79 333	66 930
Andre straffanger	59 339	83 443	95 227
Varetektsfanger	76 708	142 522	147 165 ¹⁾
Tils.	208 129	305 298	309 322

¹⁾ Heri ikke medregnet 5000 dager for tvangsarbeidere som har vært anbragt i Oslo og Trondheim kretsfengsler.

	1913—14	1929—30	1930—31
Det samlede daglige mid- deltall av fanger i disse fengsler har således vært	570	836	847

Antallet av fangedager av fengsel på vann og brød utgjorde i 1930—31 50632 eller 31,2 % av straffedagene mot henholdsvis 58 350 og 44,4 % i 1913—14 og 57 281 og 35,2 % i 1929—30.

Tvangsarbeidshusene.

Daglig middeltall av tvangsarbeidere:	1929—30	1930—31
Opstad tvangsarbeidshus	286	284
Sem tvangsarbeidshus og pleieanstalt	59	59
Arbeidshuset for Kvinner	69	66
Tils.	414	409

Hertil kommer en del tvangsarbeidere i Oslo og Trondheim kretsfengsler (jfr. note 1).

Fengselsstyrets strafferegister (jfr. dette Tidsskrift 1931 s. 119).

I 1931 blev der rekvirert utskrifter for tils. 7082 personer mot 6510 personer i 1930. Av disse fantes 3861 (i 1930: 3753) i strafferegistret. Strafferegistret er i 1931 utvidet til også å omfatte 1) personer som er stillet på prøve i henhold til løsgjengerloven §§ 5 eller 18 (tellekort innsendes av statsadvokatene fra 1. januar 1932), 2) personer som anbringes i kuranstalt i henhold til løsgjengerloven §§ 18 og 19 jfr. §§ 16 og 17 (tellekort innsendes av vedkommende kuranstalt fra 1. juli 1930) og 3) personer som blir tvangsmessig anbragt i redningshjem istedenfor i tvangsarbeidshus med hjemmel av løsgjengerloven § 5 siste ledd, jfr. Justisdepartementets skrivelse til riksadvokaten av 18. oktober 1929 (tellekort innsendes av vedkommende redningshjem fra 1. juli 1930).

Benådningssaker.

I 1930 innkam der til Justisdepartementet, Fengselsstyret tils. 414 ansøknings om benådning, heri også medregnet noen få henvendelser om eftergivelse av inndragning av utbytte ved straffbare handlinger m. v. Av de innkomne ansøknings er tils. 73 avgjort av Kongen. I 57 tilfelle er benådning gitt, mens 16 ansøknings er avslått. For de

øvriges vedkommende lå saken slik an at departementet ikke fant å kunne anbefale benådning, hvorfor ansøkerne foreløbig er underrettet om at saken ikke er foredratt for Kongen. En del saker stod uavgjort pr. 31. desember.

Sikringsmidler mot farlige forbrytere (se dette tidsskrift for 1931 s. 120—21).

I 1931 er besluttet anvendt sikringsmidler mot tilsammen 73 personer (66 menn og 7 kvinner).

Av disse er 37 (30 menn og 7 kvinner) besluttet undergitt sikring i henhold til strl. § 39 (mindre tilregnelige eller halvt abnorme personer) og 36 (alle menn) besluttet undergitt forvaring (internering) i henhold til strl. § 39 a.

Siden loven av 22. februar 1929 trådte i kraft er der inntil utgangen av 1931 besluttet sikringsmidler mot tilsammen 249 personer, hvorav 12 kvinner. Av disse faller 98 på strl. § 39 og 151 på strl. § 39 a. (Efterat oversikten til N. T. f. S. 1931 var sendt, har man fått innberetning om yderligere 4 menn dømt efter § 39 a i 1930. Det var altså 84 personer som i 1930 blev besluttet undergitt forvaring i henhold til § 39 a, ikke 80 som opført i oversikten).

De personer som i 1931 er undergitt sikring efter § 39, fordeler sig således på de forskjellige grupper av sikringsforanstaltninger:

§ 39, 1 a-c (anvisning av eller forbud mot bestemt opholdssted, politiopsikt, tilsyn eller alkoholforbud)	8	(7 menn 1 kvinne(r))
§ 39, 1 d (privat forpleining) enten alene eller i forbindelse med § 39, 1 a-c	8	(7 » 1 »)
§ 39, 1 e (sinnsykeasyll, kuranstalt, arbeidshus)	19	(14 » 5 »)
Ennu ikke avgjort	2	(2 menn)
Tils.	37	(30 menn 7 kvinner)

4 menn og 2 kvinner som i 1929 og 1930 var besluttet undergitt sikring i henhold til § 39, 1 e, har ved departementets beslutning i 1931 fått denne sikring ombyttet med lempeligere sikringsmidler.

Av personer som siden loven trådte i kraft (23 mars 1929) inntil utgangen av 1931 er besluttet holdt i forvaring i henhold til strl. § 39 a, er 70 overført til forvaring (62 i Opstad tvangsarbeidshus, 2 i Sem tvangsarbeidshus, 5 i Akershus landsfengsel og 1 i Botsfengslet), 73 avsoner straff, 6 er løslatt på prøve (derav 3 efter endt straff og 3 efter å ha utholdt en del av forvaringstiden i Opstad tvangsarbeidshus) og 2 er døde.

Veiarbeiderkoloni av tvangsarbeidere.

Som ledd i arbeidet for å avhjelpe de ytterst vanskelige plassforhold i tvangsarbeidshusene fant Justisdepartementet våren 1931 — efter foranledning av direktøren for Opstad tvangsarbeidshus — å burde opta til behandling spørsmålet om å få anbragt en del tvangsarbeidere på veiarbeide. Veivesenets myndigheter viste sig meget interessert i planene og ydet på forskjellig vis sin medvirkning ved den nærmere bearbeidelse av disse. For å skaffe tilveie de nødvendige midler måtte der foretas tilsvarende innsparinger på fengselsvesenets budgett, som på den tid allerede var bevilget. Forslag herom blev fremsatt i St. prp. nr. 53 1931, som i det vesentlige blev bifalt av Stortinget. Utgiftene ved veiarbeiderkolonien er anslått til kr. 34 700 for det første år, herav er ca. kr. 30 000 almindelige driftsutgifter, mens resten er en gangs utgifter. Som inntekter ved kolonien skal veivesenet innbetale et beløp på kr. 7 000.— som refusjon for verdien av tvangsarbeidernes arbeide. Dertil kommer vanlige bidrag fra hjemstavnskommunene kr. 1.— pr. dag, således at samtlige inntekter andrar til kr. 15 700.— årlig. Netto-utgiften for driftsåret blir kr. 19 000.—.

Veiarbeiderkolonien blev satt igang i september 1931 med en styrke på 24 mann som forutsatt. Som funksjonærer har fengselsvesenet antatt 1 opsynsbetjent og 2 arbeidsformenn. Dessuten har veivesenet antatt 3 såkaldte akkordformenn som ledere for hvert sitt arbeidslag. Arbeidsstyrken er nemlig inndelt i 4 arbeidslag på 6 mann med en formann som selv tar del i arbeidet. Den ene av fengselsvesenets arbeidsformenn fungerer som akkordformann i et arbeidslag. Arbeidet vil såvidt mulig bli drevet efter akkordsystem svarende til hvad der brukes ved almindelige veianlegg. Kolonien står under ledelse av direktøren for Opstad tvangsarbeidshus, som ved regelmessige inspeksjoner

fører det nærmere tilsyn. Den er forøvrig basert på et utpreget tillidssystem. Tvangsarbeidere som forlater arbeidskolonien eller på annen måte viser dårlig forhold, vil straks bli sendt tilbake til tvangsarbeidshuset.

Som opholdsrum for tvangsarbeiderne og funksjonærene er opført en barakke som er stillet til disposisjon av vei-vesenet. Tvangsarbeiderne er tilstått forskjellige begunstigelser, således har de anledning til å holde illustrerte ukeblad, en sportsavis og inntil videre også dagsaviser. De kan videre spille kort og har adgang til å røke eller å bruke skrâ tobakk. Alle utgifter til disse ting betaler tvangsarbeiderne selv av sine arbeidspenger.

Veiarbeidet foregår på Jæren ved veianleget Ognå — Tengs i en avstand av ca. 30 km fra arbeidshuset. Siden arbeidet blev satt igang har det hele gått programmessig og tilfredsstillende i enhver henseende.

Nytt landsfengsel.

For å søke gjennomført planen om opførelse av et nytt landsfengsel på Alfaset nær Oslo blev Justisdepartementet ved kgl. resolusjon av 27. febr. 1931 bemyndiget til å nedsette en plankomite på 3 medlemmer for å komme med nærmere forslag og beregninger til det nye landsfengsel. Som formann i komiteen er opnevnt ekspedisjonschefen for fengselsvesenet. Komiteen tråtte i virksomhet i mars 1931 og har avgitt sin innstilling våren 1932. Det nye landsfengsel er beregnet på ca. 300 mann.

Tvangsarbeidere i Trondheim kretsfengsel.

På grunn av den økede tilgang av sikrings- og forvaringsfanger i Opstad tvangsarbeidshus inntråtte der efter hvert en meget følelig plassmangel i tvangsarbeidshusene. For i nogen grad å råde bot herpå fant Justisdepartementet i mars 1931 å måtte oprette en avdeling for tvangsarbeidere i Trondheim kretsfengsel avd. C. (det tidligere Trondheim landsfengsel). Avdelingen er forutsatt inntil videre bare å skulle motta tvangsarbeidere som er besluttet gjeninnsatt på resttid efter å være løslatt på prøve fra Opstad tvangsarbeidshus. Tvangsarbeidsavdelingen i Trondheim har siden opprettelsen hatt jevn tilgang og hadde ved utgangen av 1931 et belegg på ca. 65 tvangsarbeidere. I sitt budgettforelegg har departementet regnet med å måtte oprettholde denne avdeling inntil videre og i hvert fall for terminen 1932—33.

Folkeforbundets arbeide for bedring av fengselsforholdene.

Fengselsstyret har efter anmodning av Utenriksdepartementet avgitt uttalelse om de regler som den internationale penitentiær-kommission har opstillet som minimumskrav for behandling av fanger og som Folkeforbundet i det vesentlige har akseptert. Fengselsstyret uttaler at man ikke har noget å bemerke ved de opstilte regler, som forøvrig i alt vesentlig allerede er gjennomført i norske fengsler og tvangsarbeidshus.

Fengslenes Utsalg.

Fabrikater fra landsfengslene og Kvinneanstalten i Oslo avsettes gjennom Fengslenes utsalg i Oslo. For om mulig å opnå en rasjonel avsetning av leketøy, som hittil har vist sig vanskelig å omsette, er der i utsalget forsøksvis opprettet en egen avdeling for detaljsalg av leketøy. Såfremt ordningen viser sig å bli gunstig, vil det antagelig bli optatt til overveieelse å søke salget utvidet til å omfatte leketøy fra Opstad tvangsarbeidshus og mulige andre anstalter.

Nytt lønnsregulativ for vaktmestre ved småfengslene.

I forbindelse med et nytt lønnsregulativ for tjenestemenn i offentlige bistillinger, vedtatt av Stortinget 23. juni 1931 er det fastsatt nytt regulativ for vaktmestre ved småfengsler. Regulativet avviker fra det nuværende derved at lønningene er gradert efter en point-beregning, bygget på størrelsen av fangebelegget, jfr. nedenstaaende opstilling. Regulativet er forutsatt å skulle revideres hvert 5te år likesom departementet har adgang til, hvor særlige forhold måtte foreligge, å foreta en annen innordning under regulativet enn den point-beregningen gir.

Regulativets avsnitt I hitsettes:

Lønn for vaktmester ved småfengsler fastsettes efter sådan pointsberegning:

1 fange = 1 point

4 fangedager = 1 point

og sådan lønsskala:

Antall point:	Lønn:
Inntil 30.....	kr. 400
31— 60.....	» 450
61— 90.....	» 500
91—120.....	» 550
121—150.....	» 600

Antall point:	Lønn:
151—180.....	kr. 650
181—216.....	» 700
211—240.....	» 750
241—270.....	» 800
271—300.....	» 850
301—330.....	» 900
331—360.....	» 950
361—390.....	» 1 000
391—420.....	» 1 050
421—450.....	» 1 100
451—480.....	» 1 150
481—510.....	» 1 200
511—540.....	» 1 250
541—570.....	» 1 300
571—600.....	» 1 350
601—630.....	» 1 400

o. s. v.

I tillegg til denne kontante lønn kommer hus, lys og brenne.

Spesialistlæge ved Oslo kretsfengsel.

Efterat der på budgjetet for 1931—32 var bevilget kr. 1000 til en spesialistlæge ved Oslo kretsfengsel har Fengselsstyret fra 1. januar 1932 antalt en læge for behandling av hud- og kjønns sykdommer ved fengslet. Lægen skal efter instruksjonen holde fast kontortid i fengslet en gang om uken og plikter også å undersøke og behandle fanger fra andre mannsfengsler i eller ved Oslo, likesom han skal avgi de uttalelser og betenkninger, som måtte bli avkrevet ham.

Tobakk i lokalfengslene.

Efter tidligere regler var all bruk av tobakk forbudt i kretsfengslene og de større hjelpesengsler. Da der fra forskjellig hold var uttalt ønske om at også fangene i disse fengsler måtte få anledning til å bruke tobakk, fant Fengselsstyret i februar 1931 å burde åpne adgang hertil ved en forandring i reglementet. Efter denne kan varetektsfanger og fanger som utstår frihetsstraff (dog ikke fanger under 18 år og fanger på skjerpet fengsel) med samtykke av vedkommende bestyrer kjøpe inntil 1,5 cm. (ca. 5 gr.) skråtobakk daglig for sine opptjente arbeidspenger. Fengselsstyret uttalte som en forutsetning at tillatelsen bare bør gis til

fanger som tidligere har brukt tobakk, likesom man gikk ut fra at forandringen i tobakksreglene vilde bidra til å fremme fangenes flid og arbeidsiver.

I forbindelse hermed kan også nevnes at Fengselsstyret i april 1931 samtykket i at tvangsarbeidere og forvaringsfanger i Opstad og Sem tvangsarbeidshuser fikk anledning til å kjøpe en eske snus ukentlig istedenfor det fastsatte kvantum skråtobakk, når de så måtte ønske.

Brannfare i fengslene.

Ved rundskrivelse av 14. mars 1931 har Fengselsstyret tilstillet samtlige fengsler og tvangsarbeidshus instruks om forholdsregler til forebyggelse og bekjempelse av brannfare i fengslene. Instruksen er utarbeidet med bistand av Statens Bygningsinspektør.

Godtgjørelse for tillagning av almindelig fangekost m. v.

I lokalfengslene er vaktmestrene pålagt å sørge for tillagning av fangekosten mot en nærmere fastsatt godtgjørelse. Denne har på grunn av dyrtiden i årene etter krigen vært utbetalt med et procenttillegg, som etterhvert er blitt redusert. Fra 1. juli 1931 er tillegget yderligere redusert fra 30 til 10⁰/₀. Etter de nye regler blir maksimumsgodtgjørelsen for 720 (eller flere) middagsporsjoner i kvartalet kr. 302.50.

Reglementsforandringer.

I reglementet for tvangsarbeidshusene kap. 34 § 12 er der ved Fengselsstyrets skrivelse av 14. mars 1931 tilføiet et nytt 4. ledd angående eventuell forlengelse av den fastsatte lengstetid for personer som er undergitt sikring i henhold til strl. § 39. Saken skal av vedkommende direktør i tilfelle tas op så betimelig at spørsmålet kan forelegges for domstolen senest 3 måneder før lengstetidens utløp.

Nedleggelse av fengsel.

Et av småfengslene — Jevnaker hjelpefengsel — er besluttet nedlagt fra 1. juli 1932 å regne.

Sverige 1930.

Under år 1930 intogos i Sveriges fängvårdsanstalter 13903 män och 627 kvinnor eller sammanlagt 14530 personer mot 13281 under år 1929.

Förhållandet mellan nykomna fångar under åren 1929 och 1930 framgår av följande tablå:

	1929	1930
för brott häktade	2304	2258
» lösdriveri häktade	621	693
» undergående av straffarbete insatta	1454	1401
» » » urbota fängelse	879	1021
» » » bötesförvandlingsstraff in-		
satta	9542	10744
» » » tvångsarbete insatta	401	421

Fångantalet utgjorde vid 1930 års början 2319 och vid årets slut 2196.

Av de vid 1930 års slut kvarvarande 2196 fångarna voro:

häktade för brott	191	män	10	kvinnor	tillsammans	201
på grund av sinnes-						
sjukdom förklarade						
strafflösa	115	»	9	»	»	124
häktade för lösdriveri	9	»	3	»	»	12
dömda » »	3	»	1	»	»	4
straffarbetsfångar	1255	»	65	»	»	1320
urbota fängelsefångar	223	»	8	»	»	231
bötesfångar	237	»	3	»	»	240
dömda till förvaring	39	»	—	»	»	39
» » internering	25	»	—	»	»	25

Antalet för brott häktade visar under år 1930 i jämförelse med näst föregående år en minskning av 45 män och 1 kvinna eller sammanlagt 46 personer.

Antalet nykomna straffarbetsfångar har under tioårsperioden 1921—1930 nedgått från 1477 år 1921 till 1401 år 1930.

Under år 1930 hava 4 personer dömts till livstids straffarbete. Antalet nykomna på bestämd tid dömda straffarbetsfångar utgjorde 1397, därav 1300 män och 97 kvinnor.

Tidslängden av de straff, som ådömts nyssnämnda 1397 straffarbetsfångar, har varit:

från 2	till och med 3 månader	223 män och 23 kvinnor
» 3	» 6	» 378 » » 22 »
» 6 månader	» 2 år	» 544 » » 40 »
» 2 år	» 3 »	» 88 » » 5 »
över 3 år		» 67 » » 7 »

Av de nykomna straffarbetsfångarna hade 131 män och 5 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

114 män och 3 kvinnor	i 1 år och därunder
12 » » 2	» från 1 till och med 2 år
2 » » —	» » 2 » » 3 »
3 » » —	» över 3 år.

Av återstående 1173 män och 92 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

849 män och 67 kvinnor	i 1 år och därunder
169 » » 13	» från 1 till och med 2 år
86 » » 5	» » 2 » » 3 »
65 » » 7	» över 3 år
4 » » —	» på livstid.

Av de kvarvarande straffarbetsfångarna hade 69 män och 4 kvinnor vid straffets början ej fyllt 20 år, och voro dessa dömda:

43 män och 3 kvinnor	i 1 år och därunder
15 » » 1	» från 1 till och med 2 år
6 » » —	» » 2 » » 3 »
5 » » —	» över 3 år.

De återstående kvarvarande 1186 män och 61 kvinnor, som vid straffets början fyllt 20 år, voro dömda:

401 män och 31 kvinnor	i 1 år och därunder
252 » » 13	» från 1 till och med 2 år
221 » » 6	» » 2 » » 3 »
283 » » 11	» över 3 år
29 » » —	» på livstid.

Av de nykomna straffarbetsfångarna, 1304 män och 97 kvinnor, hade 519 män och 17 kvinnor eller 38,27% förut undergått straffarbete. Motsvarande siffra för år 1929 utgjorde 38,31% och för tioårsperioden 1921—30 40,84%.

Av de nykomna straffarbetsfångarna voro 510 män och 39 kvinnor ådömda påföljd enligt 2 kap. 19 § strafflagen.

Vid slutet av år 1930 voro kvarvarande

livstidsfångar	29 män	
straffarbetsfångar på bestämd tid	1226 »	och 65 kvinnor
	1255 män och 65 kvinnor.	

Av dessa förvarades

i enrum jämlikt 5 § 1 st. verk-				
ställighetslagen	789	män	och	51 kvinnor
i enrum (s. k. mellanklass) jämlikt				
5 § 2 st. verkställighetslagen	309	»	»	11 »
och i gemensamhet	157	»	»	3 »

Den genom lag den 8 maj 1921 införda rätten att utföra enrumsfångar i gemensamt arbete med andra fångar, sedan viss strafftid avtjänats, har fortfarande i regel tillämpats så, att den stränga enrumsbehandlingen inskränkts till ett år för äldre och fyra månader för yngre fångar, som dömts till straffarbete på tid därutöver.

Av de till straffarbete dömda fångarna hava 5 män på egen begäran, utöver den för dem gällande längsta tid för straff i enrum, fortsatt enrumsstraffet.

Vid slutet av år 1930 utgjorde gemensamhetsfångarnas antal 160, därav 157 män och 3 kvinnor.

Straffskärpning enligt lagen den 22 juni 1906 har under år 1930 kommit till användning beträffande 2 straffarbetsfångar och 2 fängelsefångar, vilka ådömts dylik straffskärpning, bestående av hårt natlläger under tillsammans 38 dagar.

Av nåd hava under året frigivits 3 livstidsfångar och 14 på viss tid dömda straffarbetsfångar.

Villkorlig frigivning med skyldighet att under bestämd tid vara underkastad särskild tillsyn har beviljats 104 män samt 14 kvinnor, samtliga dömda till straffarbete, eller tillsammans 118 personer. Under år 1929 blevo 73 personer villkorligt frigivna. Under de tjugufyra år, 1907—1930, som rättsinstitutet villkorlig frigivning tillämpats, har hela antalet villkorligt frigivna utgjort 1266 män och 139

kvinnor, tillhoppa 1405 personer, av vilka 372 varit dömda för förfalskning, bedrägeri och förskingring, 182 för mord, dråp och misshandel, 331 för sedlighets- och våldtäktsbrott samt återstående 520 för mened, barnamord, mordbrand, stöld, rån m. m.

Under år 1930 har prøvotiden gått till ända för 73 personer, som frigivits, 3 under år 1927, 6 under år 1928 och 64 under år 1929.

Av strafftiden hava vid den villkorliga frigivningen återstått följande tidslängder:

för 958 personer intill 1 år	
» 321 » från 1 till och med 2 år	
» 106 » » 2 » » » 3 »	
» 20 » » 3 » » » 4 »	

Av de villkorligt frigivna, som under år 1930 stått under tillsyn, har enligt inkomna tillsyningsmansrapporter en under året tilldelats varning av vederbörande länsstyrelse. Under året har 1 person förverkat den villkorligt medgivna friheten genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat honom. I fråga om 35 villkorligt frigivna saknas vederbörliga rapporter. De återstående hava uppfört sig utan svårare anmärkning, många hedrande.

Under åren 1907—1930 hava allenast 28 personer, eller 2% av hela antalet villkorligt frigivna, förverkat den villkorligt medgivna friheten antingen på grund av begånget nytt brott eller eljest genom åsidosättande av de skyldigheter, som ålegat dem.

Till urbota fängelsestraff dömda personer voro:

nykomna	983 män 38 kvinnor
vid årets slut kvarvarande	223 » 8 »

Tidslängden av de straff, som ådömts de nykomna fängelsefångarna, var:

från 1 till och med 6 månader för	939 män 34 kvinnor
» 6 » » » 12 » » » 33 » 2 »	
utöver 1 år	» 11 » 2 »

Antalet nykomna fängelsefångar har under år 1930 i jämförelse med år 1929 ökat med 142.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 25 november 1927 bestämt, att personer, vilka jämlikt lagen den 22 april 1927 om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare — vilken

lag trätt i kraft den 1 januari 1928 — dömas till förvaring, skola intagas män å den vid centralfängelset i Norrköping anordnade vårdanstalten för förminskat tillräkneliga förbrytare och kvinnor å den för ifrågavarande ändamål vid centralfängelset i Växjö anordnade anstalten. På framställning av interneringsnämnden har fängvårdsstyrelsen i skrivelse den 25 juli 1929 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva, att å vårdanstalten i Norrköping intagna personer, som visade sig oroliga och mera svårskötta, finge efter prövning av fängvårdsstyrelsen, i avvaktan på anordnande vid vårdanstalten av en särskild isoleringsavdelning, förvaras å någon av fängvårdens sinnessjukavdelningar. Till vad fängvårdsstyrelsen sålunda hemställt har Kungl. Maj:t enligt beslut den 3 augusti 1929 lämnat bifall. Med stöd härav hava därefter fyra av de å vårdanstalten i Norrköping förvarade överförts till sinnessjukavdelningen vid kronohäktet i Västervik.

Vid 1930 års början voro kvarvarande i

vårdanstalten i Norrköping	20 män
» » Växjö	1 kvinna
kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning	4 män
Summa 25 personer.	

Under år 1930 hava 15 män genom laga kraft vunna utslag dömts till förvaring samt intagits i vårdanstalt.

Den i vårdanstalten i Växjö intagna kvinnan har under året utskrivits på prov.

Vid 1930 års slut voro kvarvarande i

vårdanstalten i Norrköping	35 män
kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning	4 »
Summa 39 män	

Kungl. Maj:t har genom beslut den 25 november 1927 bestämt, att personer, vilka jämlikt lagen den 22 april 1927 om internering av återfallsförbrytare — vilken lag trätt i kraft den 1 januari 1928 — dömas till internering skola intagas, män å den till kronohäktet i Ystad anslutna interneringsanstalten för återfallsförbrytare och kvinnor å den för ifrågavarande ändamål vid centralfängelset i Växjö anordnade anstalten.

Vid 1930 års början voro kvarvarande i interneringsanstalten i Ystad 10 män. Under året hava 15 män genom laga kraft vunna utslag dömts till internering samt intagits

i interneringsanstalt. En man, vilken visat tecken till sinnessjukdom, har under året överflyttats till sinnessjukavdelningen vid kronohäktet i Västervik. Vid 1930 års slut voro således kvarvarande 25 män, av vilka 24 voro intagna i interneringsanstalten i Ystad och 1 i kronohäktets i Västervik sinnessjukavdelning.

Antalet nykomna fångar, som hållits i fängelse i saknad av tillgång till gäldande av böter, utgjorde 10468 män och 276 kvinnor, tillsammans 10744 personer emot 9542 år 1929. I jämförelse med år 1929 har antalet således ökat med 1202. De böter, som vid bristande tillgång börjat under år 1930 avtjänas, hava motsvarat 107662 bestraffningsdagar eller 12133 mer än under år 1929.

I fängelserna intogos år 1930 sammanlagt 1565 personer, som första gången dömts till straffarbete eller urbota fängelse och 421 personer, som andra gången dömts till sådant straff. Sistnämnda siffra utvisar det antal, som under året inträtt i de återfallnas klass, utgörande 26,9 % av det antal, som första gången undergått frihetsstraff. Under den senaste tioårsperioden kan antalet personer, som efter att en gång hava undergått frihetsstraff icke vidare ådraga sig sådant straff, beräknas till omkring 71 %, under det att inemot 29 % visat sig återfalla.

Proportionsförhållandet mellan antalet under år 1930 nykomna, inom riket födda straffarbetsfångar och folkmängden vid årets slut utgjorde 22 straffarbetsfångar på varje 100,000 invånare.

Antalet barn, som under år 1930 åtföljt sina mödrar i fängelset, var 5.

I fråga om villkorligt dömda, som varit ställda under övervakning och för vilka övervakningstiden utgått under år 1930, lämnas här nedan vissa upplysningar och statistiska meddelanden.

Enligt inkomna övervakningsböcker har övervakning under året upphört i 753 fall av villkorligt meddelade domar, vilka i 661 fall rört män och i 92 fall kvinnor.

Orsaken till övervakningens upphörande i berörda 753 fall har varit:

dödsfall	i 12 fall
prövotidens utgång	i 582 »
domstols beslut enligt 10 § andra stycket i lagen om villkorlig straffdom (av särskilda skäl kan antagas, att den dömda låter sig rättas utan övervakning)	i 75 »

domstols beslut enligt 11 § i sagda lag (återfall i brott)	i	66 fall
domstols beslut enligt 12 § i sagda lag (den villkorligt dömda har före domens meddelande förövat annat brott)	i	10 »
domstols beslut enligt 13 § i sagda lag (den villkorligt dömda åsidosätter honom åliggande skyldigheter)	i	7 »
dessutom har i ett fall övervakningen upphört, sedan den övervakade förklarats skyldig till brott, begångna före och under prøvotiden, men förklarats strafflös	i	1 »
Summa 753 fall.		

Övervakningstiden har varit:

A. lagstadgad prøvotid (1 resp. 3 år)	i	582 fall
B. kortare än prøvotiden men längre än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	i	141 »
C. kortare än den i 10 § andra stycket omförmälda minsta tid för övervakning (6 månader)	i	30 »
Summa 753 fall.		

Av ovan omförmälda 66 återfall i brott hava 16 inträffat, innan 6 månader av övervakningstiden förflutit.

Nyssnämnda 66 återfall avse personer, vilka erhållit villkorlig dom för följande av dem begångna brott, nämligen

å särskilda tider och ställen förövad eller kvalificerad stöld	i	17 fall
enkel stöld eller inbrott	i	29 »
snatteri	i	3 »
våldsamt motstånd vid offentlig förrättning	i	1 »
förfalskning, bedrägeri, förskingring eller annan oredlighet	i	12 »
misshandel	i	1 »
otukt	i	1 »
åstadkommande av fara vid järnvägstrafik	i	1 »
olovlig tillverkning av brännvin	i	1 »
Summa 66 fall.		

De nya brott, vilka i berörda fall medfört, att anståndet med det äldre ådömda straffet förverkats, hava varit:

enkel eller kvalificerad stöld	i	37 fall
snatteri	i	2 »
våldsamt motstånd vid offentlig förrättning	i	1 »
förfalskning, bedrägeri, förskingring eller annan oredlighet	i	16 »
misshandel	i	3 »
sedlighetsbrott	i	2 »
förseeise mot strafflagen för krigsmakten	i	2 »
förseeelse mot kungl. förordningen om motor- fordon	i	1 »
olovlig befattnings med spritdrycker	i	2 »
Summa		66 fall.

De straff, vartill de i brott återfallna blivit för det nya brottet dömda, hava utgjorts av:

straffarbete	i	48 fall
fängelse	i	9 »
böter	i	9 »

Summa 66 fall

Beträffande 6 av de till straffarbete dömda och 1 av de till fängelse dömda har meddelats förordnande om deras insättande i allmän uppfostringsanstalt. Härjämte har i ett fall dylikt förordnande meddelats i samband med beslut om straffanståndets förverkande enligt 12 §.

De personer, för vilka övervakningstiden upphörde under år 1930, hava erhållit villkorlig straffdom för nedan angivna brott:

våld å tjänsteman	i	12 fall
våldsamt motstånd vid offentlig förrättning	i	1 »
egenmäktigt förfarande	i	1 »
rubbande av utmätt lös egendom	i	2 »
hemfridsbrott	i	7 »
förfalskning	i	32 »
misshandel, resande av livsfarligt vapen eller vållande till annans död	i	35 »
barnamord, fosters förgörande m. m.	i	13 »
brott mot annans frihet	i	3 »
äktenskaps- och sedlighetsbrott	i	49 »
vållande till eldskada å annans egendom	i	2 »
åstadkommande av fara vid järnvägstrafik	i	3 »
snatteri	i	70 »

enkel stöld eller inbrott	i	182	fall
å särskilda tider och ställen föröfvad stöld eller kvalificerad stöld	i	231	»
bedrägeri, förskingring eller annan oredlighet	i	71	»
olovligt begagnande av annans egendom	i	13	»
vårdslöshet mot borgenärer i konkurs	i	2	»
åverkan	i	1	»
olovlig jakt samt motvärn mot ägaren	i	1	»
olovlig tillverkning eller försäljning av rusdrycker	i	21	»
förseelse mot kungl. förordningen om motorfordon	i	1	»
Summa 753 fall.			

I 85 av ovannämnda fall har för brottet ådömts allenast böter.

Ifrågavarande personers ålder utgjorde vid tiden för den villkorliga domens avkunnande

under 20 år	i	353	fall
20 men icke 30 år	i	295	»
30 » » 50 »	i	93	»
50 år eller därutöver	i	12	»

Summa 753 fall.

Antalet häktade för lösdriveri och bettlande utgjorde 517 män och 193 kvinnor, tillsammans 710 personer. Om därifrån avräknas de vid årets början kvarvarande, 17 personer, utgör antalet under året häktade 693 personer, därav 233 från Stockholms stad och 460 från rikets övriga delar.

Hela antalet under år 1930 nykomna, till tvångsarbete dömda utgjorde, såsom förut nämnts, 421 personer, av vilka 405 dömts för lösdriveri och 16 enligt fattigvårdslagen. Av de 401 för lösdriveri dömda — 281 män och 114 kvinnor — hade 148 män och 25 kvinnor förut hållits till straffarbete samt 133 män och 89 kvinnor icke förut undergått dylikt straff.

Extra judiciella bestraffningar hava under år 1930 ålagts: vid straffängelserna och kronohäkterna 36 fångar, motsvarande i förhållande till det i dessa fängelser förvarade medeltal fångar 3,4 $\frac{0}{0}$, samt vid centralfängelserna för män 74 fångar eller 7 $\frac{0}{0}$.

Rymning har företagits av 2 manliga straffarbetsfångar samt av en manlig rannsakningsfånge.

Själv mord har förekommit i 4 fall, samt försök till självmord i 5 fall.

Nedflyttning i lägre fångklass har skett i 55 fall.

Isoleringscell (källarcell) har kommit till användning i 14 fall, samt förvaringscell efter fångvårdsstyrelsens förordnande i 2 fall.

Brott av den beskaffenhet att det föranlett åtal vid domstol har under år 1930 icke förekommit.

Vid centralfängelset i Växjö för kvinnor hava extra judiciella bestraffningar ålagts 1 fånge, motsvarande i förhållande till det i fängelset förvarade medeltal fångar 1,1 $\frac{0}{100}$.

Av de nykomna, till straffarbete eller urbota fängelse dömda personerna, tillsammans 2422, hava de, som begått sitt brott i rusigt tillstånd, utgjort

straffarbetsfångar	407	män	och	14	kvinnor
fängelsefångar	373	»	»	2	»

Fångpersonalens kristendoms-kunskap har enligt predikanternas årsberättelser varit god hos 11,3 $\frac{0}{100}$, godkänd eller försvarlig hos 76,4 $\frac{0}{100}$, ringa hos 11,5 $\frac{0}{100}$ och saknats hos 0,8 $\frac{0}{100}$. I den sista gruppen hava redovisats främmande trosbekännare. Antalet icke konfirmerade fångar vid samtliga fängelser vid 1930 års slut utgjorde 137, därav 3 kvinnor.

Under året hava 25 fångar för första gången erhållit del av den heliga nattvarden. Antalet nattvardsgäster bland fångpersonalen har under året varit 580.

Skolundervisning har företrädesvis meddelats sådana fångar, vilka på grund av försummad och oregelbunden skolgång varit i särskilt behov därav. Vid samtliga centralfängelser samt straffängelserna för unga förbrytare i Uppsala och Gävle finnas anställda särskilda lärare. Under året hava i dessa fängelser 1225 fångar erhållit undervisning. Beträffande fångarnas kunskapsmått i allmänhet har av den av pastorerna och predikanterna redovisade vid 1930 års slut kvarvarande fångpersonalen 0,2 $\frac{0}{100}$ icke varit läs- eller skrivkunnig, 14,1 $\frac{0}{100}$ haft svag folkskoleunderbyggnad, 76 $\frac{0}{100}$ haft ordinär folkskoleutbildning, 7,1 $\frac{0}{100}$ haft utöver folkskolestadiet eller fackutbildning samt 2,6 $\frac{0}{100}$ högre bildning.

Fängelsbiblioteken innefattade vid årets slut 34,680 volymer.

För frigivna fångars stödjande har, i likhet med

föregående år, utom direkt beviljat statsanslag, utgivits avkastningen av fångvårdens besparingskassa, som vid 1930 års utgång visade en behållning av 427,582 kronor 60 öre. Samtliga utbetalningar uppgingo till 47,100 kronor, därav 44,100 kronor till Centralföreningen till stöd för frigivna och resten till enskilda stiftelser samt skydds- och arbetshem.

Under år 1930 hava frigivits 196 män och 18 kvinnor, vilka ägt i postsparbanken innestående premiemedel.

Sammanlagda beloppet av de arbetspremiemedel, som de under året frigivna vid avgången hade innestående i postsparbanken utgjorde 21.139 kronor 14 öre, fördelade på 214 motböcker.

Hälsotillståndet i fängelserna har under år 1930 varit gott. Antalet döda har uppgått till 14, och medeltalet sjuka för dag har utgjort 79,7/1929: 75,5/.

Antalet lungsiktiga har varit 44 män och 5 kvinnor, därav 9 män och 2 kvinnor kvarvarande vid årets början samt 35 män och 3 kvinnor tillkomna under året. Av de nykomna voro vid början av fängelsevistelsen 34 män och 3 kvinnor sjuka, varjämte 1 man insjuknat i fängelset.

Antalet sinnessjuka och sinnesslöa har varit 316 män och 23 kvinnor, sålunda fördelade:

kvarvarande vid årets början	212	män	och	13	kvinnor
tillkomna:					

sjuka vid interneringens början	53	»	»	8	»
---------------------------------	----	---	---	---	---

insjuknade i fängelset	51	»	»	2	»
------------------------	----	---	---	---	---

Vid årets slut voro 182 män och 17 kvinnor kvar.

Fångvårdens utgifter uppgingo för räkenskapsåret 1930/1931/1/7 1930 -30/6 1931/ till 3.937.228:96 kronor.

Statens nettoinkomst av arbetsdriften vid fångvårdsanstalterna belöpte sig för budgetåret 1930/1931 till 420.826:90 kronor.

S. v. Porat.

Litteratur.

Om kriminalstatistikens möjligheter att mäta den faktiska brottsligheten.

Av fil. doktor ERIK EKELEND.

I Finland har doktor Veli Verkko nyligen utgett ett arbete »Henki- ja pahoinpitelyrikollisuuden kehityssuunnan ja tason määrittämisestä» (Brott mot liv och misshandel. Om bestämmandet av denna brottslighets nivå och tendens*)^{*)}, som behandlar frågan vilka metoder kriminalstatistiken bör använda för att kunna fastställa den faktiska brottslighetens omfång och utvecklingstendens. Genom sin finska språkdräkt är detta arbete icke tillgängligt för de skandinaviska forskarna. Då det emellertid ger en massa uppgifter om brotten mot liv i alla de nordiska länderna, är det skäl att redogöra för de resultat, till vilka författaren kommit, i synnerhet som han tidigare i denna tidskrift diskuterat de metodfrågor hans bok rör sig om^{**)}.

Kriminalstatistikens metod.

Olika uppfattningar ha gjorts gällande rörande statistikens möjligheter att belysa brottsligheten i hela dess utsträckning. Den berömda belgiska statistikern Quetelet medgav visserligen, att de bekanta brotten endast utgjorde en del av hela antalet brott, men framhöll, att en kriminalstatistik dock var möjlig, emedan förhållandet mellan de avdömda och bekanta brotten samt brottsligheten i hela dess omfång

*) Veli Verkko: Henki- ja pahoinpitelyrikollisuuden kehityssuunnan ja tason määrittämisestä. (En statistisk-metodologisk undersökning. I. Finland och angränsande länder; II. Övriga länder.) Helsingfors 1931.

**) Aargang 1930 p. 95 f. f.

enligt hans åsikt var konstant, även om relationen mellan de begångna och de upptäckta fallen starkt varierade för olika brott. Betecknande för Quetelets uppfattning är hans kända sats om brottslighetens budget, som år för år upprepas med skrämmande regelbundenhet. Hans deterministiska uppfattning gick igen hos den engelske historiefilosofen Buckle, men hans kanske mest berömda lärjunge var Adolf Wagner, som framlade av Quetelet inspirerade idéer i ett arbete med den betecknande titeln »Die Gesetzmässigkeit in den scheinbar willkürlichen menschlichen Handlungen vom Standpunkte der Statistik«.

Quetelets teorier, som ansågos undergräva tron på viljans frihet och det moraliska ansvaret, väckte stort uppseende och blevo på sin tid föremål för en häftig vetenskaplig debatt. Fejden dog småningom bort, men under det första årtiondet av innevarande sekel flammade den upp ånyo. Kriminalstatistikerna delade sig i två läger alltefter sin mera optimistiska eller pessimistiska syn på kriminalstatistikens möjligheter. Bland »pessimisterna« må nämnas den österrikiske forskaren Hugo Hoegel, som betonade, att ingen kriminalstatistik kan ge en riktig bild av den verkliga brottsligheten. Relationen mellan antalet upptäckta och antalet begångna brott varierar både lokalt och temporärt. Någon slutledning på basen av uppgifterna om antalet sakfälda kan icke dragas, om icke hänsyn toges till de olika brottens natur, om icke förhållandet mellan antalet brott och de uppdagade brotten är konstant och om icke straffmetoderna i olika länder äro desamma.

Stridsfrågan rörande kriminalstatistikens möjligheter har bildat utgångspunkten för doktor Verkkos arbete. Han biträder Hoegels uppfattning såtillvida som han medger, att kriminalstatistiken icke kan ge uppgifter om brottsligheten i hela dess omfång, vare sig direkt eller indirekt. En följd härav är den, att några slutsatser rörande utvecklingstendensen för brottsligheten i dess helhet icke kunna dragas; en stegring av statistikens siffror kan helt enkelt bero på en ökning av de brott, vilka relativt taget oftare uppdagas, medan åter övriga brott kanske minskats — det faktiska slutresultatet kan sålunda vara att brottsligheten i dess helhet nedgått. Samma negativa omdöme gäller även de stora grupper, i vilka flere olikartade brott sammanförts. En bro kan slås från »delinquenza legale« till »delinquenza reale« endast då det är fråga om fullbordade, avsiktliga brott mot

liv*) — om barnamorden undantagas — emedan dessa brott äro av den natur, att allmänheten starkt reagerar mot dem och de med få undantag upptäckas. Uppgifterna om fullbordade brott mot liv kunna statistiskt kontrolleras genom de uppgifter om dödade personer, som ingå i befolkningsstatistiken. Vid en jämförelse, som författaren verkställer mellan totalantalet fullbordade, avsiktliga brott mot liv, antalet brott mot liv, som följts av åtal, och antalet brott, som avdömts, visar det sig att siffrorna i de tre olika fallen utveckla sig parallellt så snart något längre tidsperioder användas. Då antalet *brott*, vilka följts av åtal och fällande dom, för de fullbordade brotten vidkommande företer en likadan utvecklingstendens som den faktiska brottsligheten, förefaller det naturligt att uppgifterna om de *personer*, som åtalats och sakfällts, även kunna ge en utgångspunkt för slutledningar rörande de faktiska förändringarna av antalet föröfvare av dylika brott. Till den här behandlade gruppen av fullbordade brott mot liv höra mord, viljadråp, misshandel med dödlig påföljd och överfall eller slagsmål med dödlig utgång. Man frågar sig om utvecklingen av dessa enskilda slag av brott kan belysas av uppgifterna om antalet åtalade och sakfälda personer samt av uppgifterna om antalet brott, för vilka åtal och fällande dom följt. Denna fråga bör besvaras jakande, men härvid bör observeras, att tillräckligt långa tidsperioder böra beaktas, om de absoluta siffrorna äro alltför små. I de länder, där antalet fullbordade brott mot liv är betydande, framgår tendensen för de olika brotten även om kortare tidsperioder användas.

Det bör likväl observeras, att siffrorna i kriminalstatistiken i allmänhet icke endast inbegripa de fullbordade brotten; i desamma ingå också uppgifter om anstiftan, medhjälp och försök. Även om anstiftan, medhjälp och försök, vilka det är betydligt svårare att uppsåra än fullbordade brott, icke kunna elimineras, möter det likväl icke större svårigheter att vinna en uppfattning rörande utvecklingstendensen för de fullbordade brotten. Vid misshandel med dödlig påföljd förekomma icke alls försök och för viljadråpens vidkommande synas försöken icke utöva något störande inflytande på sifferserien. Endast ifråga om mord kan en sammanslagning av de fullbordade brotten med anstiftan, medhjälp och försök åstadkomma en del avvikelser, vilka

*) Till avsiktliga brott mot liv har här även hänförs avsiktlig misshandel med dödlig påföljd.

likväl utjämnas, om längre tidsperioder användas. Om återmord och viljadråp sammanförts, utvisar i allmänhet den sålunda sammansatta gruppen de fullbordade brottens tendens även i det fall att i siffrorna inbegripits anstiftan, medhjälp och försök. Stundom ingå bland de personer, som åtalats och sakfällts för avsiktliga brott mot liv, excl. barnamord, även anstiftare, medhjälpare och de som gjort försök till brott. I sådana fall är den inverkan, som anstiftan, medhjälp och försök utöva på siffrorna, fullkomligt utan betydelse.

I det antal brott mot liv, som statistiken utvisar, ha stundom även inbegripits barnamord och dödsförvållande. Särskilt för barnamordens vidkommande skiljer sig emellertid den statistiskt påvisbara brottsligheten från den faktiska. Antalet brott av ifrågavarande slag, som statistiken upptager, är emellertid vanligen så litet, att den faktiska utvecklingen av de övriga brotten mot liv tydligt framgår.

Detta är i korta drag den metod doktor Verkko anvisar för bestämmande av den faktiska utvecklingstendensen för brotten mot liv inom ett visst land.

Av övriga brott, vilka i de flesta fall kunna observeras i statistiken, må nämnas misshandel eller slagsmål, varav svårare kroppsskada följt, rån, stöldbrott — gruppen är så stor att de olikheter i polisväsendets effektivitet, som råda mellan olika orter, utjämnas. Brott, för vilkas vidkommande statistiken icke kan ge en bild av hela brottsligheten, äro misshandel, varav mindre lyte eller ringa eller ingen skada följt — de äro i de flesta fall målsägandebrott — barnamord, fosterfördrivning, fylleriförseelser och förbudslagsbrott, äktenskapsbrott, sedlighetsbrott, våldtäkt, mened, bedrägeri, förfalskning, försnillning och konkursbrott samt fridsbrott och våld mot tjänsteman och hindrande av tjänsteman i tjänsteutövning.

De brott statistiken kan belysa utgöra en minoritet. Uppgifterna om övriga brott äro likväl icke utan värde; en uppfattning av utvecklingstendensen även för dylika brott kan erhållas, om avseende fästes vid sådana omständigheter som allmänhetens åsikt om det straffvärda i vissa handlingar, brottslighetens lokala förekomst o. s. v.

Av betydelse för statistikens riktighet är att uppgifter insamlas från olika håll. Som en komplettering av de uppgifter domstolarna och fängelseväsendet lämna böra införskaffas uppgifter rörande brott, som kommit till polisens

kännedom samt om våldsamma dödsfall enligt dödlighetsstatistiken.

Om sålunda bestämmandet av brottens frekvens inom ett enskilt land för vissa brotts vidkommande måste anses möjligt, kvarstår dock frågan om internationella jämförelser av brotten mot liv och misshandel kunna företagas. v. Mayr och italienaren Augusto Bosco besvara denna fråga jakande, men tysken Ferdinand Tönnies nekande. Den italienska forskaren Gaetano Zingali är av den åsikten, att internationella jämförelser bäst verkställas så, att statistiken i ett visst land tages till utgångspunkt och uppgifterna i andra länder omgrupperas i enlighet härmed. — Detta förslag kan dock icke förverkligas, redan på den grund att gruppindelningen i den tillgängliga statistiken icke är föränderlig eller tillräckligt detaljerad.

Doktor Verkko själv är av den meningen, att den verkliga brottsligheten i olika länder kan jämföras endast för de brotts vidkommande, vilkas utvecklingstendens kan följas, d. v. s. ifråga om avsiktliga brott mot liv, excl. barnamord.

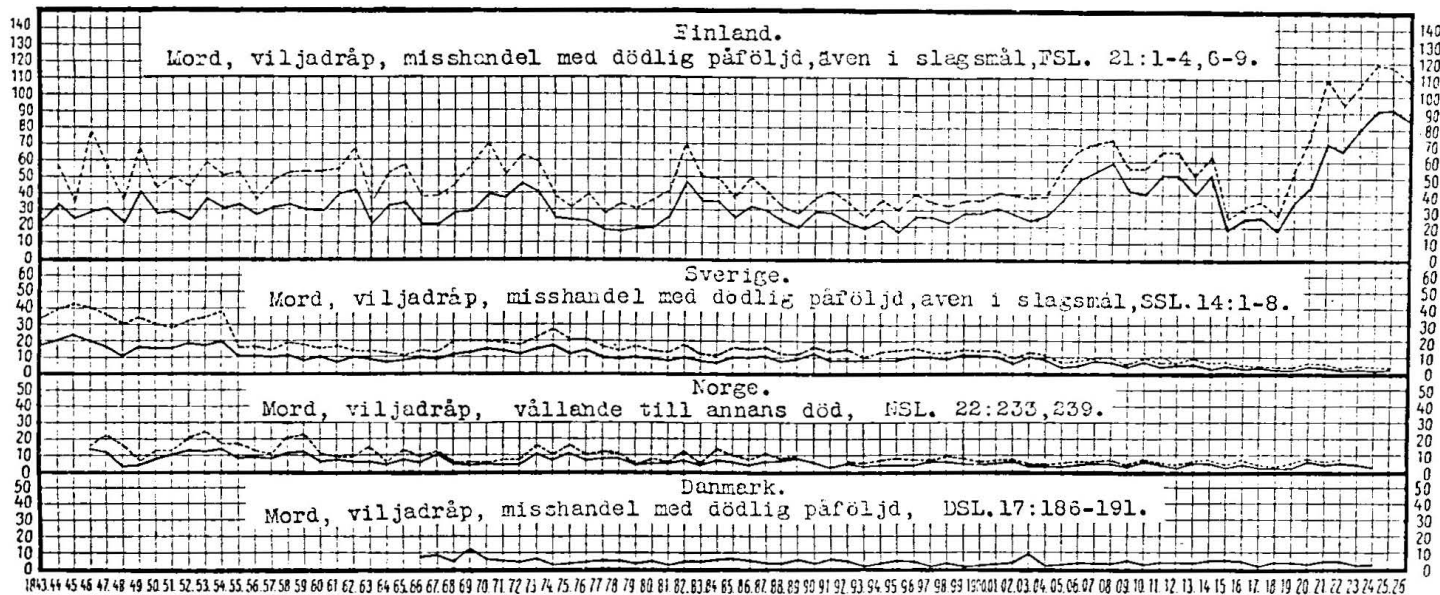
Den säkraste grundvalen för direkta internationella jämförelser ges av befolkningsstatistikens uppgifter om våldsamma dödsfall och polisens uppgifter om brott, som kommit till dess kännedom. Direkta jämförelser äro emellertid icke utan vidare möjliga ens på grundvalen av uppgifterna om konstaterade, fullbordade brott; i en del länders statistik ha kulpst brott och barnamord medräknats; dessa böra på lämpligt sätt elimineras, innan några jämförelser kunna verkställas. Då exakta siffror icke alltid stå tillbuds, är det ofta vid dylika direkta jämförelser nödvändigt, att de olika länderna fördelas i grupper, enligt antalet brott mot liv.

Indirekta internationella jämförelser kunna bygga på uppgifterna om upptäckta brott och uppgifter rörande domstolarnas verksamhet. Ett land tages till utgångspunkt för jämförelserna och det statistiska materialet för detsamma inordnas i samma grupper av brott som övriga länder ha att uppvisa. Vid internationella jämförelser bör såvitt möjligt användas så långa tidsperioder, att verkningen av tillfälliga avvikelser så mycket som möjligt utjämnas. Vidare bör observeras, att de använda perioderna helst böra vara desamma i de länder, vilkas brottslighetssiffror jämföras.

Diagram N° 1.

De nordiska länderna.

Antal personer, som åtalats----- och sakfällts—— för brott mot liv, per en miljon invånare.

Brott mot liv, särskilt i de nordiska länderna.

Doktor Verkkö framlägger därpå för olika länder ett utomordentligt rikt siffermaterial, varav särskilt uppgifterna för de nordiska länderna intressera. Med författarens tillstånd skola vi här avtrycka tvenne av de belysande diagrammen i hans bok.

Diagrammet på sid. 275 utvisar antalet personer, som åtalats och sakfällts för brott mot liv i Finland, Sverige, Norge och Danmark.

I Finland minskades brotten mot liv från år 1865 till 1866, vilket torde ha berott på den förbättring med avseende å alkoholförbrukningen, som åstadkoms genom husbehovsbränningens upphävande. Därefter följde tvenne stegringar i början av 1870-talet och i början av 1880-talet. Antalet sakfälda utgjorde i allmänhet c:a 20—30 per en miljon invånare. Den första större stegringen inträdde år 1905, storstrejkens år. Under perioden före världskriget uppnåddes kulmen år 1908, då 59.52 brottslingar i proportion till en miljon invånare hade sakfällts för brott mot liv. Under världskriget minskades brottsligheten mycket starkt. Antalet personer, som sakfölldes för brott mot liv, nedgick till en nivå, som sällan förut kunnat noteras. Krigstillståndet med dess många rigorösa bestämmelser höll påtagligen de brottsliga elementen i schack. En annan orsak låg säkerligen i den faktiska torrläggningen av landet, som åstadkoms genom spritrestriktionerna — krigstiden med minerade farvatten och patrullerande örlogsfartyg var inte precis lämplig för smuggling. Efter kriget begynte kurvan emellertid snabbt stiga i höjden; den högsta punkt, som tidigare kunnat observeras, nämligen år 1908, passerades redan år 1921; år 1929, det sista år, för vilket siffror föreligga, ehuru de icke upptagits i diagrammet, hade antalet personer, som sakfölldes för brott mot liv, i proportion till en miljon invånare stigit till 92.74. Under hela den tid av nästan hundra år, för vilken uppgifter stå tillbuds, har aldrig tidigare något dylikt förekommit.

Antalet offer för brotten mot liv i Finland ökades naturligtvis även starkt. Medan antalet dödade (excl. barnamord) i medeltal åren 1895—1904 utgjorde 28.8 per en miljon invånare, var motsvarande siffra åren 1923—24 87.4 och år 1926 86.0. Om man räknar barnamorden med, förändras icke siffrorna i någon större grad. Det råder en enorm skillnad mellan män och kvinnor, vilken dessutom visat

en stark tendens till ökning: åren 1895—1904 motsvarades 100 dödade män av 16 kvinnor, men åren 1923—24 av 7 och år 1926 av 9.

Vi skola härnäst i korthet granska växlingarna av antalet personer, som åtalats och sakfällts för mord, viljadråp, dråp utan uppsåt att döda, barnamord och dödsförvållande.

Antalet mord och viljadråp företer under perioden 1895—1926 den första ökningen under de oroliga åren efter storstrejken 1905 och Sveaborgsupproret år 1906. Denna stegring är emellertid minimal i jämförelse med ökningen efter inbördeskriget. Mot 14.77 åtalade och 7.68 sakfälda per en miljon invånare i medeltal åren 1895—1904 kommo åren 1923—24 48.39 åtalade och 28.72 sakfälda, år 1925 resp. 49.34 och 31.47 samt år 1926 resp. 41.03 och 26.13. Den överväldigande majoriteten av de ifrågavarande brottslingarna har utgjorts av män; ökningen faller så gott som helt och hållet på männens del. Relationen mellan män och kvinnor har därför även starkt förskjutits: medan förhållandet mellan män och kvinnor åren 1895—1904 var som 100:32, var det år 1926 som 100:6.

I den officiella statistiken ha sammanslagits i kriminalpsykologiskt avseende så olika brott som mord och viljadråp. Doktor Verkko har korregerat statistiken i denna punkt och särskilt morden och viljadråpen med ledning av de bevarade personkort, som inlämnas rörande alla dem, som i första instans sakfällts för grova brott. Hans undersökning visar, att utvecklingen varit olika för morden och viljadråpen: antalet personer, som sakfällts för viljadråp, har ökat mycket mera än antalet personer, som dömts för mord: i medeltal åren 1895—1904 sakfölldes sålunda per en miljon invånare 4.86 personer för mord och 2.12 personer för viljadråp, men de senare åren ha morden avsevärt överflyglats av viljadråpen, i det att sålunda t. ex. år 1926 7.31 personer sakfölldes för mord, men 19.67 för viljadråp. Under de allra sista åren ha sakfällts allt färre personer för mord, men allt flere för viljadråp.

En stark ökning kan även konstateras för de egentliga dråpens vidkommande. Åren 1895—1904 åtalades i medeltal per en miljon invånare 22.31 och sakfölldes 18.26 personer för dråp, men åren 1923—24 voro siffrorna resp. 64.47 och 56.86 samt år 1926 68.29 och 59.58. En av de

viktigaste arterna av dråp är slagsmål med dödlig utgång, vilket brott likaledes visar en stark ökning under de senare perioderna.

Ett anmärkningsvärt undantag från den allmänna utvecklingen bildas av åren 1915—19, som för alla grupper, utom för mord, visa mycket lägre siffror än åren däromkring.

Då de överlagda brotten, mordena, under senare tider minskats, medan åter viljadråpen och dråpen, vilka begås i hastigt mod, förete en ökning, är det alldeles påtagligt, att alkoholen varit primus motor för den betänkliga ökningen av brottsligheten i Finland under den senaste tiden. Orsaken härtill ligger utan tvivel i det misslyckade, numera slopade alkoholförbudet, som ledde till att en spritflod strömmade in över Finlands gränser. Däremot var det temporära förbudet under krigsåren effektivt på grund av de exceptionella förhållanden, som då rådde; det är alltså naturligt att dråpen, vilka ofta framkallas av alkoholrus, uppvisade en minskning, medan i motsats härtill mordena, som främspringa ur helt andra psykologiska betingelser, företedde en helt annan utvecklingstendens.

Betecknande för utvecklingen av de här behandlade brotten är att proportionen mellan kvinnor och män för mordens vidkommande hållit sig rätt konstant, medan åter en stark förskjutning till männens nackdel ägt rum för viljadråpens del: på 100 män kommo åren 1895—1904 21 kvinnor, men år 1925 endast 1 och 1926 3. Det är klart att alkoholförbrukningen icke för kvinnornas del spelar en lika stor roll som brottsorsak som för männens. Det bör dock observeras, att proportionen mellan män och kvinnor för de egentliga dråpens vidkommande icke förskjutits under den här behandlade perioden, åtminstone icke i någon nämnvärd grad. Antalet kvinnor, som åtalades för dråp, var åren 1895—1904 i proportion till 100 män 2 och år 1926 1. Vad antalet sakfällda beträffar var proportionen mellan kvinnor och män under båda perioderna som 1:100.

Som redan tidigare nämnts hör »barnamord» till de brott, vilkas utvecklingstendens icke belyses av de siffror kriminalstatistiken ställer till förfogande. Det förtjänar här endast påpekas, att man icke kan iakttaga några större förskjutningar av antalet personer, som i Finland från och med år 1895 åtalats och sakfällts för barnamord.

Antalet personer, som åtalats och sakfällts för dödsförvållande, har efter inbördeskriget varit större än tidigare —

vilket beror på att användningen av skjutvapen numera är mycket allmännare än tidigare. Vid granskningen av siffrorna för de enskilda åren är det intressant att iakttaga det höga antalet åtalade och sakfällda under upprorsåret 1918.

Om vi för Sveriges vidkommande granska diagram No. 1, blir den bild vi erhålla en helt annan än den utvecklingen i Finland erbjöd. Kurvan för Sverige visar under hela tiden en så gott som jämn nedgång. År 1850 utgjorde antalet personer, som sakföllades för brott mot liv, per en miljon invånare 16.36, år 1875 11.63, år 1900 10.70, år 1910 6.88 och år 1925 2.47. Detta är ett resultat av de lyckliga förhållanden, som låtit Sverige leva i fred i över hundra år, av en klok social lagstiftning, kanske särskilt vad alkoholhanteringen beträffar, och påtagligen också av för analysen svårtillgängliga folkpsykologiska faktorer.

De uppgifter, som befolkningsstatistiken ställer till förfogande, visa i överensstämmelse härmed en stark nedgång av antalet personer, som fallit offer för brott mot liv. Om barnamord lämnas ur räkningen, var antalet dödade åren 1895—1904 i medeltal per år 9.1 per en miljon invånare och 1923—24 4.2. Om barnamorden medräknas, voro motsvarande siffror 14.4 och 8.6.

En följd av ökningen av dylika våldsamma dödsfall i Finland och nedgången i Sverige är att proportionen mellan de båda länderna starkt förskjutits till Finlands nackdel: 100 dödade i Sverige motsvarades åren 1895—1904 av 316 i Finland, men åren 1923—24 av 2081. Denna ökning har särskilt drabbat männen: antalet dödade män var under den förstnämnda tioårsperioden c:a $3\frac{1}{3}$ så stort som i Sverige, men under den senare nämnda perioden 26 gånger så stort, medan Finlands »försprång» för kvinnornas del »endast» ökats från $2\frac{1}{4}$ gång till närmare 5 gånger.

Antalet personer, som i Sverige åtalats och sakfällts för mord och viljadråp*), visar under tiden sedan år 1895 en påfallande stor nedgång. Antalet personer, som sakfällts för mord, var i medeltal per en miljon invånare åren 1895—1904 1.49 och 1923—24 0.83; för viljadråp voro siffrorna 1915—19 0.38, 1920—22 0.27, 1923—24 0.08 och 1925 0.49.

*) För jämförlighetens skull användes här den finska strafflagens terminologi.

En jämförelse mellan den svenska och finska domstolsstatistiken gestaltar sig naturligtvis även ytterst ofördelaktig för Finland. Under den första tiden, för vilken uppgifter stå tillbuds, var icke skillnaden särskilt framträdande — under perioden 1843—52 kom på 100 personer, som sakfölldes för brott mot liv i Sverige, 161 i Finland — men småningom ökades den och har under den sista tiden antagit groteska proportioner: åren 1903—12 var proportionen mellan Finland och Sverige som 715:100, under perioden 1923—24 som 4481:100 och år 1925 som 3742:100. Denna enorma ökning härleder sig särskilt av ökningen i männens brottslighetssiffror. Om man åter jämför de olika slagen av brott mot liv, framträder i synnerhet den roll dråpen numera spela i Finland: 100 mord i Sverige motsvarades i medeltal 1915—19 av 1498 och 1925 av 3009 mord, men på 100 viljadråp i Sverige kom 1915—19 »endast» 745 i Finland mot 4108 år 1925 och på 100 dråp i Sverige 1915—19 i Finland 643 mot 1925 3695.

Den svenska statistiken möjliggör en intressant jämförelse mellan antalet brott, för vilka åtal följt, samt antalet åtalade personer. Härvid framgår det att antalet brott, vad viljadråp samt misshandel och slagsmål med dödlig påföljd beträffar, var mindre än antalet åtalade personer. Motsatsen var fallet ifråga om mord: antalet offer för mord var större än antalet mördare. Detta är uppenbarligen ett drag, som är karakteristiskt för mordet och särskiljer detta brott från andra brott mot liv. Särskilt i kulturländerna äro ju morden ofta familjedramer, vilkas offer i många fall äro flere till antalet.

För Norges vidkommande äro uppgifterna i diagram No. 1 i viss mån bristfälliga. I den norska domstolsstatistiken ha de som åtalats för mord, viljadråp eller försök till dylikt samt för dödsförvållande upptagits som en enda grupp. Uppgifterna om de sakfällda äro däremot mera ingående. De belysa det sammanlagda antalet personer, som sakfällts för mord och viljadråp, samt dessutom antalet personer, som sakfällts för försök till dylika brott; före 1905 finnas dessutom uppgifter särskilt om dem som sakfällts för mord och viljadråp. Uppgifter kunna likväl icke erhållas om antalet personer, som sakfällts för misshandel med dödlig påföljd, emedan de ingå bland dem som sakfällts för misshandel. De små olikheter, som råda mellan

den norska och den finska statistiken, medföra likväl icke i nämnvärd grad några hinder för jämförelser mellan de två länderna.

Kurvan för Norge i diagram No. 1 uppvisar en stadig nedgång; antalet åtalade utgjorde sålunda år 1846 14.94 och antalet sakfälda 14.19 per en miljon invånare; år 1875 var antalet resp. 15.83 och 10.91 samt år 1900 5.79 och 3.56; år 1924 var antalet sakfälda slutligen 1.81. Om siffrorna för Norge sättas lika med 100, utgjorde antalet personer, som sakfölldes för mord, viljadråp eller dödsförvållande i Finland, i proportion härtill åren 1895—1904 350, 1905—1914 620, 1915—1919 978, 1920—1922 937 och 1923—1924 1539.

Om barnamorden lämnas ur räkningen, var antalet dödade i Norge åren 1895—1904 i medeltal 4.8 per en miljon invånare och åren 1923—24 något mindre, nämligen 4.4. Om barnamorden även tagas i betraktande, voro motsvarande siffror 9.3 och 8.4. I det förra fallet motsvarades 100 dödade personer i Norge åren 1895—1904 i medeltal av 600 i Finland, åren 1905—14 av 980 och 1923—24 av 1986.

Om vi granska utvecklingen för män och kvinnor, som sakföllts för mord, viljadråp och dödsförvållande, framgår det att den sjunkande tendensen, trots att tillfälliga växlingar är från år förekomma, är förhärskande för båda könen. Antalet personer, som sakföllts för mord och viljadråp har varit alldeles minimalt: nämligen i medeltal 1905—14 1.26, 1915—19 0.94, 1920—22 1.75 och 1923—24 1.28 per en miljon invånare. Bland de sakfälda förekom endast helt få kvinnor.

På 100 personer, som sakfölldes för mord eller viljadråp i Norge, kom åren 1905—14 1125 i Finland och åren 1923—24 1930.

Den danska statistiken lider av den bristfälligheten, att den endast innehåller uppgifter om de sakfälda. I diagram No. 1 har sålunda endast kurvan för de sakfälda kunnat upprättas. Danmark har att uppvisa den lägsta kurvan av de nordiska länderna. Trots att utgångspunkten ligger så lågt kan en ytterligare nedgång av kurvan konstateras. Då antalet brott mot liv är så litet, framträda de enskilda maximisiffrorna för år 1869 och 1903 desto starkare. För år 1866, det första år, för vilket uppgifter erhållits, var

antalet sakfällda per en miljon invånare 7.00 år 1875 2.66, år 1900 1.23 och år 1924 1.76.

Om vi jämföra siffrorna för Danmark och Finland, framgår det att 100 sakfällda i Danmark åren 1866—75 motsvarades av 554 i Finland, åren 1896—1905 av 1038 och åren 1916—24 av 1910.

Ända till år 1920 saknas uppgifter om antalet dödade personer, emedan den danska dödlighetsstatistiken först från detta år begynt lämna uppgifter om dödsorsakerna på landsbygden; till det ifrågavarande året gällde de ifrågavarande uppgifterna endast städerna. Antalet dödade personer (incl. barnamord) utgjorde i Danmark år 1920—22 7.3, år 1923—24 4.8 och år 1926 4.3 per en miljon invånare. Om barnamorden lämnas ur räkningen, voro siffrorna resp. 4.6, 2.7 och 2.6. Danmark uppvisade den minsta frekvensen av brott mot liv av alla de nordiska länderna.

Om vi särskilt betrakta de olika slagen av brott mot liv, kan det observeras att under tioårsperioden 1905—14 antalet personer, som dömdes för mord (DSL 190 §), i medeltal var 0.41 per en miljon invånare, nämligen 0.60 män och 0.21 kvinnor. Antalet personer, som sakfölldes för viljadråp (DSL 186, 187, 191 §), var under samma period i medeltal per en miljon invånare 2.03, 3.25 män och 0.86 kvinnor, samt antalet personer, som sakfölldes för misshandel med dödlig påföljd (DSL 188, 189 §), 0.81, 1.66 män och ingen kvinna.

En allmän uppfattning av brotten mot liv i de nordiska länderna under närvarande tider erhålles av följande siffror:

Om antalet dödade personer, excl. barnamord (= antalet konstaterade fullbordade brott mot liv) i Danmark sättes lika med 100, var motsvarande antal år 1923 i Norge 153, i Sverige 276 och i Finland 4900, år 1924 åter resp. 270, 165 och 3978.

Den ifrågavarande brottsligheten ligger sålunda på en helt annan nivå i Finland än i de skandinaviska länderna, av vilka Danmark har att uppvisa de gynnsammaste siffrorna.

I första delen av sitt arbete undersöker doktor Verkko dessutom brottsligheten i Ryssland, Polen och de baltiska länderna; i andra delen utsträcker han undersökningen till övriga europeiska och utomeuropeiska länder. Det skulle här föra för långt att ge en resumé av de resultat han når vid sin behandling av andra länder än de nordiska länderna.

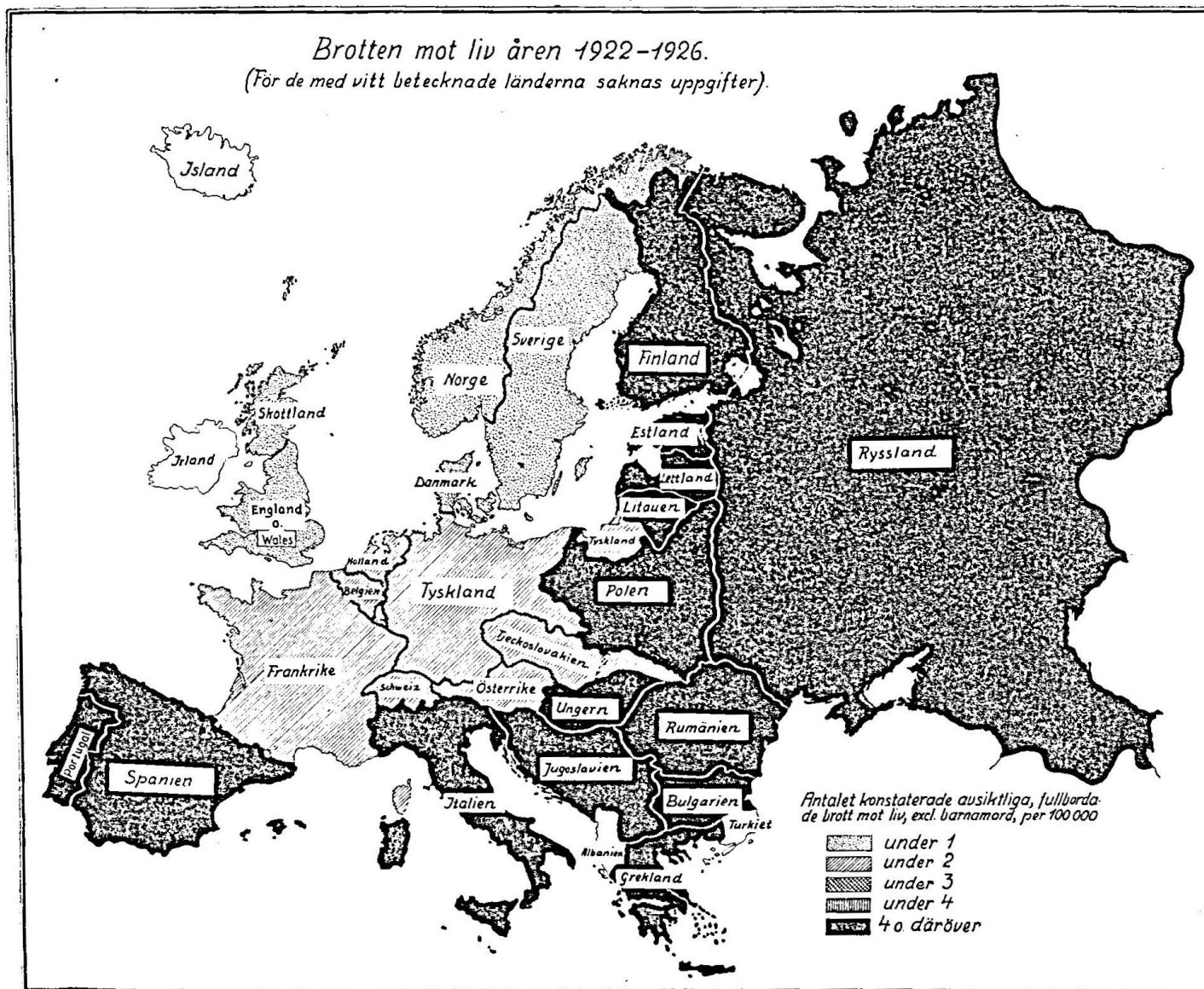
Mycket belysande är emellertid ett kartogram, som han publicerar, i vilket brottslighetsläget i de europeiska länderna åren 1922—26 belyses. Jämförelsen gäller avsiktliga, fullbordade brott mot liv, excl. barnamord; i de fall då exakta sifferuppgifter saknats har antalet dylika brott approximativt uppskattats på grundvalen av övriga uppgifter i kriminalstatistiken.

Till den grupp, där antalet brott mot liv är över 4 per 100000 invånare, höra Finland, de baltiska staterna, Ryssland, Polen, Spanien, Portugal, Italien, Ungern, Rumänien och Balkanländerna, till gruppen 1—2 brott mot liv Tyskland, Frankrike, Belgien, Holland, Schweiz, Österrike och Tjeckoslovakien samt till gruppen under 1 brott mot liv per 100000 invånare Sverige, Norge, Danmark och Storbritannien. Klyftan mellan länderna med stor och liten brottslighet gapar synnerligen vid i det att inga länder höra till grupperna 2—3 och 3—4; det är endast de två lägsta grupperna och den högsta gruppen, som äro besatta.

Misshandelsbrott i de nordiska länderna.

Hur osäkra siffrorna gestalta sig så snart vi gå utanför gruppen »brott mot liv», framgår då vi granska misshandelsbrotten, vilka till sin natur stå så nära dråpen.

Om vi fördela de personer, som i Finland sakfällts för misshandel, därefter om de dömts till ¹) tukthus-, ²) fängelse- eller ³) bötes- eller ordningsstraff, kommer denna gruppering att i stora drag ge vidhanden om de sakfällda gjort sig skyldiga till ¹) grov misshandel, ²) misshandel, varav mindre lyte följt, och ³) misshandel, varav ringa eller ingen skada följt. För dessa tre slag av brott förlöpa utvecklingskurvorna sedan år 1895 på alldeles olika sätt. Kurvan för de grova misshandelsbrotten uppvisar en toppunkt 1912 (28.47 sakfällda per en miljon invånare), ett minimum under världskriget och ett nytt maximum år 1925 (45.08 sakfällda). För fall av misshandel, varav mindre lyte följt, gick kurvan först till största delen parallellt därmed, men steg betydligt mindre under åren efter inbördeskriget (145.19 sakfällda år 1925). För de personer däremot, som dömts till bötes- eller ordningsstraff, sjönk kurvan enormt till en början, särskilt under krigsåren, och började stiga efter 1918, men uppnådde år 1925 icke ens ännu nivån år 1914 (210.98 sakfällda år 1925). Den olikartade utvecklingen för de grova och de lindrigare misshandelsbrotten måste väcka miss-

tanken, att den statistiskt påvisbara brottsligheten icke motsvarar den faktiska brottsligheten, »delinquenza reale». I betraktande av omständigheterna är detta även mycket naturligt. De lindrigare misshandelsbrotten äro oftast målsägandebrott. Då folkets seder och uppfattningssätt under senare tider i hög grad föråats i Finland på grund av det ryska förtrycket, världskriget, upproret och den hemliga alkoholtrafiken och följaktligen också den kroppsliga integriteten respekteras mindre än förr, kommer en allt mindre del av dessa misshandelsbrott under domstolsbehandling. Vidare bör observeras att alkoholbrott ofta äro förbundna med misshandel, varför även målsäganden ofta har haft skäl att sky dagsljuset. Det måste därför anses givet, att antalet fall av misshandel, varav mindre lyte eller ringa eller ingen skada följt, i Finland är mycket större än statistiken visar. Då kurvorna för de lindrigare misshandelsbrotten trots avtrubbningsen av folkets rättsuppfattning stigit under de senaste åren, är det antagligt, att antalet misshandelsbrott i Finland för närvarande är större än antalet motsvarande brott före världskriget.

För Sveriges del ger doktor Verkkos undersökning vid handen att antalet personer, som åtalats och sakfällts för misshandelsbrott, starkt minskats — krigstiden med dess mångahanda restriktioner, även vad alkoholen beträffar, uppvisade ännu lägre siffror än de senaste åren. År 1925 utgjorde i Sverige antalet personer, som sakfölldes för grov, uppsåtlig misshandel, 4.5, antalet personer, som sakfölldes för uppsåtlig misshandel, varav mindre lyte följt, 17.7 och antalet personer, som sakföllts för misshandel, varav ringa eller ingen skada följt, 340.3, allt per en miljon invånare. Om man jämför Finland och Sverige, framgår det att särskilt de grövsta misshandelsbrotten voro talrika i Finland; för de lindrigaste fallen, misshandel, varav ringa eller ingen skada följt, uppvisade Sverige t. o. m. högre siffror än Finland. Som tidigare nämdes kommer en stor del av dessa brott i Finland icke under domstolsbehandling och de högre siffrorna för Sverige utgöra sålunda endast ett vittnesbörd om att allmänheten i Sverige starkare reagerar för våld mot den kroppsliga integriteten.

För Norge äro uppgifterna om misshandelsbrotten föga användbara. Misshandelsbrotten äro indelade i tre grupper: Legemsfornærmelse (NSL 228 §), Legemsbeskadigelse (NSL 229 §) och grov Legemsbeskadigelse (NSL 231 §), vilka alla kunna ha döden till följd. Dessa grupper av misshandels-

brott motsvara icke de grupper av misshandelsbrott, som förekomma i Finland, men det sammanlagda antalet dylika brott i Norge är lika med summan av de i den finska strafflagen inbegripna grupperna av misshandelsbrott + misshandel med dödlig påföljd (FSL 21: 4—9, 11, 12). Den sålunda sammanslagna gruppen av brott är dock av ringa värde som bevismaterial. Antalet personer, som i Norge sakfällts för »grov Legemsbeskadigelse», torde dock omfatta största delen av dem, som sakfällts för misshandel med dödlig påföljd, och sålunda i huvudsak motsvara antalet personer, som i Finland sakfällts för de i FSL 21:4 och 5 § nämnda brotten (misshandel med dödlig påföljd och grov, uppsåtlig misshandel). På grundvalen av dessa siffror kunna vi i huvudsak följa utvecklingen för de grövsta misshandelsbrotten i Norge.

Tillgängliga siffror visa att misshandelsbrott, som medfört svårare kroppsskada och död, äro mycket fåtaliga i Norge: år 1924 var sålunda antalet personer, som sakfälldes för »grov Legemsbeskadigelse», 0.36 per en miljon invånare, medan motsvarande siffra för Finland var 81.3!

Antalet fall av grov misshandel är i Danmark ännu sällsyntare än i Sverige och Norge. År 1900 var sålunda antalet personer, som sakfällts för dylika brott, 1.64 per en miljon invånare, år 1910 0.36 och år 1915 0.

Genom sitt utomordentligt gedigna arbete, som torde vara den fullständigaste statistiska undersökning av kriminaliteten, som överhuvud existerar, har doktor Verkko skapat en bakgrund för behandlingen av den viktiga frågan, vilken av slutorden i hans bok att döma synes föresväva författaren som målet för hans kriminalstatistiska undersökningar, nämligen frågan om orsaken till det stora antalet brott mot liv i Finland. Denna brottslighet framstår som en anomali, om man jämför förhållandena i andra länder med förhållandena i Finland. Alla andra länder, där antalet brott mot liv är betydande, ha, som författaren påpekar, att uppvisa en låg folkbildning. Det är sålunda uppenbart, att brottslighetens etiologi i Finland måste ställa forskaren inför många intressanta problem. Den här refererade undersökningen utgör den nödiga grundvalen för ett bedömande av denna brottslighets frekvens. Vi få emellertid hoppas att författaren icke stannar vid detta arbete, utan ger sig i kast med de problem, som spörsmålet om orsakerna till den stora brottsligheten i Finland erbjuder.

Fra fremmede Tidsskrifter.

La Giustizia Penale.

Dette kendte italienske Tidsskrift for Strafferet har fra Marts d. A. udvidet sine Rammer saa betydeligt, at det nu maa regnes som et af de førende Tidsskrifter paa Strafferettens Omraade. Det udgaar nu i 4 Afdelinger og saaledes, at man efter Behag kan subscribere paa en af disse eller paa samtlige. Første Afdeling hedder »I Presupposti del diritto e della Procedura penale« (Strafferettens og Strafferetsplejens Forudsætninger) og beskæftiger sig med Kriminalbiologi, Pyskologi, Spørgsmaal vedrørende forensisk Medicin, Kriminal-Statistik og lignende. Anden Afdeling hedder »Il Codice e l'Esecuzione« (Loven og dens Gennemførelse). Tredie Afdeling hedder »Leggi Speciali« (særlige Love), medens endelig fjerde Afdeling »La Procedura« særlig beskæftiger sig med processuelle Spørgsmaal.

Redaktionen har sikret sig et betydeligt Antal Medarbejdere ikke blot fra Europa, men ogsaa fra oversøiske Lande, blandt hvilke særlig bør nævnes de tyske juridiske Professorer *Hans v. Hentig*, *Ernst Belling* og *Wolfgang Mittermaier*, den verdenskendte Leder af det franske polititekniske Laboratorium i Lyon, *Dr. Edmund Locard*, samt Professor *Di Tullio*, der er Docent i Kriminalantropologi ved Universitetet i Rom.

Blandt Bidragene i de 4 første nye Afdelinger kan nævnes en meget interessant Afhandling af Professor ved det retsvidenskabelige Fakultet i Paris, *Donnedieu de Vabres*, hvori denne slaar kraftigt til Lyd for den videst mulige Gennemførelse af en international Kodificering af Strafferetten, en Bevægelse, der iøvrigt i de senere Aar har fundet stærk Tilslutning blandt mange af Sydeuropas Jurister; en Fremstilling af Freuds psykoanalytiske Analyser ved *Dr. Edoardo Weis*, Rom; en lille, meget interessant Undersøgelse af den spanske Professor i Retsvidenskab, *Mariano Ruiz-Funes*, vedrørende Selvmordets Etiologi, særlig bygget

paa Studier i Spanien, Frankrig og Rusland. Forfatteren kommer til det Resultat, at Hovedaarsagen til Selvmord er for de fleste Landes Vedkommende Sygdom eller Svagelighed. Hertil kommer særlige Grunde for hvert enkelt af de undersøgte Lande. For Spaniens Vedkommende er det atter her navnlig Angsten for Sygdom og legemlig Svagelighed, der driver Selvmorderne til deres Gerning. I Frankrig, og navnlig i Paris, en vis Tendens til Melankoli og Livslede i Forbindelse med en Ulyst til at optage Kampen imod stærk økonomisk Modgang. For Ruslands Vedkommende de forandrede politiske Forhold, hvor Tusinder og atter Tusinder af Mennesker er kørt trætte af ustandseligt at blive hvirvlet op og ned af Skæbnens Hjul. Forfatteren fastslaar endvidere, at Tendensen til Selvmord er langt stærkere blandt de intelligente og oplyste Klasser end blandt Underklassen og blandt Analfabeternes Skare. Den nye danske Straffelov behandles i en lille Afhandling af Politadvokat *Aage Loting*.

Et særlig interessant Bidrag, der tillige illustrerer »La Giustizia Penale«s meget afvekslende Indhold, er en Afhandling af Kontorchef i det italienske Justitsministerium, *Dr. Mario Piacentini*, om Kriminaliteten i de nordamerikanske Fristater, et Problem, som Forfatteren har studeret særlig grundigt, og som netop i denne Tid har en ganske særlig Aktualitet. Det er ikke lystelige Forhold, der, efter Afhandlingen at dømme, hersker i Nordamerika, og Forfatteren dokumenterer gennem sine grundige Oplysninger og righoldige Statistik, at de utallige, uhyggelige Beretninger, som snart daglig findes i Pressen, ikke blot er fantasifulde Journalisters Opfindelse. I Afhandlingen citeres en Udtalelse, fremsat af en Række betydningsfulde amerikanske Personligheder som Følge af en Undersøgelse: »Kriminaliteten i vort Land er organiseret som en Industri, i hvilken der skabes Indtægter, der langt overgaar dem, der kan udvindes gennem nogen som helst anden, hæderlig industriel Bedrift». Man har beregnet, at Forbryderuvæsenet koster de nordamerikanske Fristater ca. 12 Milliarder Dollars om Aaret. Der finder ca. 12,000 Manddrab Sted hvert Aar, hvilket svarer til 100 Manddrab om Aaret for hver en Million Indbyggere. Fængselsforholdene er meget uheldige, og en af Aarsagerne til de hyppige Mytterier eller rene Oprør med blodig Udgang i amerikanske Fængsler er den Bestemmelse i Lex Baumes, hvorefter Recidivister efter

fjerde Recidiv — selv om den nye Forbrydelse kun er ganske ringe — skal idømmes Fængselsstraf paa Livstid. Som Følge heraf bliver Fængslerne overfyldte med de saakaldte »lifers«, der er en evig Kilde til Uro og Nedbrydelse af Fængselsdisciplinen.

Negerbefolkningen, der udgør godt 10 Millioner af Staternes samlede Befolkning, paa ca. 122 Millioner, fylder uforholdsmæssigt meget i Forbryderstatistiken, navnlig paa Manddrabets og Voldtægtsforbrydelsernes Omraade, men Forfatteren paapeger, at denne Statistik i en ikke ubetydelig Grad skyldes Racehadet, idet en Neger næsten aldrig bliver frifundet eller opnaar en betinget Dom eller Benaadning, hvorved Statistiken i Strid med de virkelige Forhold skaber et procentvis større Antal Forbrydere blandt Negerbefolkningen end blandt den hvide Befolkning.

En af de vigtigste Faktorer, der bidrager til at skabe den voldsomme Kriminalitet i De forenede Stater er den stadig stigende Ustraffethed, hvormed det tillades mange og navnlig de mest ondartede Forbrydere at begaa deres Lovovertrædelser. Der citeres i denne Forbindelse en Udtalelse, fremsat af Præsident Hoover, der lyder saaledes: »Hvert Aar bliver langt over 9000 Mennesker myrdet i De forenede Stater. I kun lidt over Halvdelen af disse Sager bliver en sigtet arresteret. Knap en Sjettedel af de sigtede bliver endelig fundet skyldige. Kun en skandaløs ringe Procentdel af Drabsmændene bliver straffet. I mange af vore store Byer synes Manddrab praktisk talt at kunne begaaes ustraffet«.

Aage Lotinga.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

- Nær og Fjern (Dansk Fangeblad) Nr. 185—189.
- Hans von Hentig: Die Strafe, Ursprung, Zweck, Psychologie. Deutsches Verlags-Anstalt, Stuttgart—Berlin 1932.
- Otto Schwarz: Strafprozessordnung mit Gerichtsverfassungsgesetz und den wichtigsten Nebengesetzen. 2. Aufl. Berlin (Otto Liebmann, Taschenkommentare, Bd. 6) 1932.
- Bulletin de la commission internationale pénale et pénitentiaire. Vol. II, livr. 1. Bern (Stämpfli & Cie) 1932.
- Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 23. Aarg., Hft. 3—5.
- Defensor legis. 1932 Nr. 1—2.
- Edith Kathleen Jones: The prison library handbook. Chicago (American library association) 1932.
- Womens misdemeanants division of the municipal court of Philadelphia (Thomas Skelton Harrison Foundation) 1932.
- Tidsskrift for Rettsvidenskap. Ny Rekke X, Hft. 1—2.
- Tillæg til samme: Joh. Middelthon: Hovedlinjer i norsk Navneret.
- Journal of criminal law and criminology. Vol. XXII, Nr. 6.
- Nikolai Hoff: Ubestemte dommer. Oslo (i Kommission hos Jacob Dybwad) 1932.
- Svensk Juristtidning. 1932 Hft. 2—3.
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. LII, Hft. 1.
- Tidskrift, utg. av Juridiska föreningen i Finland. 1932 Hft. 2.
- Beretning om Forvaringsanstalten paa Sundholm 1931—32.
- Hastings H. Hart: Plans for city police jails and village lockups. New York (Russell Sage Foundation) 1932.

Ændringerne i den danske Strafferetspleje.

Af Byretsdommer VICTOR HANSEN

Efter flere Aars Forberedelse er det nu lykkedes ved Lov Nr. 209 af 23. Juli 1932 at faa gennemført en lang Række Ændringer i den danske Retsplejelov af 11. April 1916, der traadte i Kraft den 1. Oktbr. 1919. Disse Ændringer, der for en betydelig Del vedrører Strafferetsplejen, træder i Kraft samtidig med den nye danske Straffelov af 15. April 1930, hvilket vil sige den 1. Januar 1933.

Som bekendt finder Lægdommeres Medvirken i Straffesager i Danmark for Tiden kun — bortset fra visse Søsager — Sted i Form af Nævningeinstitutionen. Det er imidlertid kun en meget ringe Del af de egentlige Straffesager, nemlig kun ca. 1,2 %, der behandles som Nævningesager. Da Regeringen mener, at Lægdommere bør medvirke i langt større Omfang, indeholdt det Lovforslag, der ligger til Grund for Loven af 1932, Bestemmelser om Indførelse af Domsmandsinstitutionen i dansk Strafferetspleje. Disse Bestemmelser blev ogsaa vedtaget i Folketinget, men under Sagens Behandling i Landstinget blev Regeringen nødt til, for at faa Loven gennemført, foreløbig at opgive Domsmandsinstitutionens Indførelse, da der ikke kunde skabes Flertal for den i Landstinget¹⁾. Da disse Bestem-

¹⁾ Ogsaa paa et andet meget vigtigt Punkt maatte Regeringen opgive at faa gennemført en Ændring i gældende Ret, nemlig med Hensyn til Voteringsreglerne for Højesteret, skønt det maa erkendes, at en Ændring paa dette Omraade er i høj Grad paakrævet. Ændringsforslaget gik ud paa Indførelse af offentlig Votering efter lignende Regler som de i Norge gældende. Forslaget blev vedtaget i Folketinget, men kunde ikke samle Flertal i Landstinget. Forslaget vil dog sikkert, ligesom Forslag om Domsmandsinstitutionens Indførelse, snarest blive fremsat i Rigsdagen paany.

melser saaledes ikke blev gennemført, og da der i dette Tidsskrift tidligere¹⁾ er gjort Rede for deres Indhold og Begrundelse, skal der ikke her gaas nærmere ind paa dem, men der er dog Grund til at nævne, at det i Landstingsudvalgets Betænkning udtales, at der »fra alle Partiers Side er Stemning for at søge denne Institution indført i dansk Retspleje, men da man ikke har kunnet opnaa Enighed om den nærmere Ordning, og da derhos Institutionens Indførelse vilde medføre betydelige Udgifter for Statskassen, har et Flertal (Venstre og Konservative) ikke anset det for tilraadeligt at foretage dette Skridt under de nuværende Forhold. Der stilles derfor ikke Forslag om Indførelse af Domsmandsinstitutionen eller af Umiddelbarhedsprincippet.« Da alle de store politiske Partier saaledes har erklæret sig for Tilhængere af Domsmandsinstitutionen, agter Regeringen snarest, allerede i den førstkommande Rigsdagsamling, paany at fremsætte Forslaget om Institutionens Indførelse. Dersom der da skulde vise sig Tegn til Bedring i den økonomiske Situation, maa det ventes, at Forslaget vil kunne gennemføres. Thi at der ikke skulde kunne opnaas »Enighed om den nærmere Ordning«, naar alle Partier nærer virkeligt Ønske om Institutionens Indførelse, synes ikke ret vel tænkeligt.

Som det fremgaar af det ovennævnte Citat, blev Gennemførelsen af Bevisumiddelbarhedsprincippet opgivet sammen med Domsmandsinstitutionen. Forkæmperne for denne Institution har netop bl. a. gjort gældende, at Bevisumiddelbarhed i Strafferetsplejen bedst sikres gennem Lægdommeres Medvirken. Modstanderne har heroverfor hævdet, at der ikke er noget nødvendigt Sammenhæng mellem disse to Ting, og at der derfor intet som helst er til Hinder for at gennemføre Bevisumiddelbarhed uden Lægdommeres Medvirken. Dette Standpunkt er naturligvis rent teoretisk rigtigt, men Begivenhederne har dog altsaa endnu engang vist, at Teori er noget andet end Virkelighed.

¹⁾ Aargang 1931, Side 239—251.

Skont Bestemmelserne om Domsmandsinstitutionens Indførelse, der utvivlsomt maa siges at være Lovforslagets vigtigste Ændringer i Strafferetsplejen, saaledes ikke er blevet gennemført ved Loven af 1932, indeholder denne Lov dog betydningsfulde Forandringer i Strafferetsplejen, hvis Ikrafttræden den 1. Januar 1933 samtidig med den nye Straffelov vil medføre, at den straffende Retshaandhævelse i Danmark fra da af vil forme sig væsentlig anderledes end hidtil, og at Myndighederne vil blive stillet overfor mange nye Opgaver og Spørgsmaal.

I.

Fordeling af Straffesager i første Instans mellem de forskellige Domstole.

A. Efter de nugældende Regler i Retsplejelovens §§ 687 og 688 paakendes nogle Sager i første Instans ved Landsret under Medvirken af Nævninger, andre Sager ved Landsret (normalt bestaaende af 3 Landsdommere) uden Medvirken af Nævninger og Resten af Sagerne ved Underret (bestaaende af Underretsdommeren alene).

Nævningesagerne kan atter deles i de obligatoriske og de fakultative. Obligatoriske Nævningesager er — foruden Sager om politiske Lovovertrædelser og om Undsigelse (Straffelov 1866 § 299) — Sager, der angaar en Forbrydelse, for hvilken Loven hjemler Livsstraf eller, uden at saadant er betinget af Gentagelse, livsvarigt Strafarbejde. De i Praxis hyppigst forekommende, herhen hørende Sager, er Sager om Voldtægt (Straffelov 1866 § 168), forsætligt Manddrab (§ 186), kvalificeret Røveri (§ 243, 2. Punktum) og kvalificeret Brandstiftelse (§§ 280 og 282, 2. Stykke). De fakultative Nævningesager, d. v. s. Sager, i hvilke Nævnings Medvirken bortfalder, naar Sigtede ønsker det, er især Sager, i hvilke Strafarbejde i det enkelte Tilfælde maa antages at være forskyldt, medmindre Sigtede hører til en nærmere bestemt Gruppe af Recidivister. Disse Sager er i Praxis bl. a. Sager om Blodskam med Slægtning i ned-

stigende Linie (Straffelov 1866 § 161), Utugt med Pige-børn under 16 Aar (§§ 173 og 174), BARNEDRAB (§ 192), Fosterfordrivelse (§ 193), simpel Brandstiftelse (§ 281 og § 282, 1. Stykke) og simpelt Røveri (§ 243, 1. Punktum).

Nævningesagerne udgør som ovenfor omtalt kun en meget ringe Del af alle de egentlige Straffesager. Aarligt behandles i Danmark kun ca. 60—70 Nævningesager.

Landsretsbehandling uden Medvirken af Nævninger kan af Sigtede begæres i Sager, der angaar en Lovovertrædelse, for hvilken Straffen kan overstige Fængsel eller Tvangsarbejde, medmindre Sigtede hører til en nærmere bestemt Gruppe af Recidivister. Denne Behandlingsmaade er altid fakultativ, idet Sigtede altid kan begære Paakendelse ved Underret, og faktisk er det kun ca. 5—6 % af de egentlige Straffesager, der paakendes i første Instans som Landsretssager uden Nævninger. Ved Domsforhandlingen i disse Sager er der ikke saaledes som i Nævningesagerne gennemført Bevisumiddelbarhed, men det ved Forundersøgelsen tilvejebragte Bevismateriale forelægges Landsretten ved Op-læsning af Ekstrakter. Selvom Landsretterne i de senere Tider er kommet mere og mere ind paa selv at afhøre Sigtede og eventuelt Hovedvidner i vigtigere Tilfælde, er der dog Enighed om, at den her omtalte Procedure hører til vor Retsplejeordnings svageste Punkter.

Langt den største Del af Straffesagerne paakendes, som det fremgaar af ovenstaaende, ved Underret. Teoretisk set er det Hovedreglen, at der, efter at Forundersøgelsen er sluttet, rejses Tiltale ved et Anklageskrift, hvorpaa der finder Domsforhandling Sted. I Retsplejelovens § 925 er der imidlertid Hjemmel for, at Tilstaaelsessager kan paakendes straks ved Forundersøgelsens Slutning uden Udfærdigelse af Anklageskrift, naar forskellige Betingelser foreligger. Disse gaar ud paa, at Sigtedes Tilstaaelse skal være uforbeholden og dens Rigtighed bestyrket ved de iøvrigt foreliggende Oplysninger, at Sigtede saavel som Politimesteren samtykker i saadan Behandling, og at ogsaa

Dommeren er villig til at fremme Sagen paa denne Maade. Denne Behandlingsmaade efter § 925 er i Praksis blevet Hovedreglen, idet ca. 56 % af alle egentlige Straffesager afgøres paa denne enkle og hurtige Maade.

Endelig bemærkes, at Politisager behandles ved Underret paa en særlig summarisk Maade.

Ved Underret er Bevisumiddelbarhed ikke sikret gennem Lovregler. Det er vel Hovedreglen, at Domsforhandlingen foregaar for den samme Dommer, som har ledet Forundersøgelsen, men nogen Nødvendighed herfor er der ikke efter Loven, og det kan saaledes f. Eks. i Tilfælde af, at den Dommer, der har haft Forundersøgelsen, bliver syg eller faar andet Forfald, ske, at Domsforhandlingen og Paa-kendelsen tilfalder en anden Dommer.

De nugældende Regler om de forskellige Domstoles Kompetence er baade teknisk set ret indviklede og principielt set irrationelle, det sidste, fordi de hjemler Parterne, især Sigtede, Ret til i vidt Omfang selv at bestemme, ved hvilken Domstol hans Sag skal paakendes, saa at der gives Adgang til at spekulere i, paa hvilken Maade man i det enkelte Tilfælde kan formodes snarest at ville faa sin Paa-stand taget til Følge. Og selv om dette sidste ikke sker, er en saadan Valgfrihed uheldig. Sigtede, der ofte endog kan vælge mellem 3 forskellige Behandlingsmaader, staar ikke sjældent ganske uforstaaende overfor Dommerens Spørgsmaal til ham om, hvorledes han ønsker sin Sag paakendt.

B. Loven af 1932 gennemfører en langt mere enkel og rationel Ordning. Den utilfredsstillende Behandlingsmaade ved Landsret uden Nævninger afskaffes helt, og Sondringen mellem obligatoriske og fakultative Nævningesager bortfalder. Valgfriheden for Sigtede ophæves nemlig. Ganske vist bliver der Adgang til at paakende Sager, der efter Lovens Regel egentlig vilde være Nævningesager, ved Underret efter § 925, men dette kan ikke betegnes som nogen Valgfrihed, da § 925 - Behandling jo er afhængig af, at ogsaa Politimesteren og Dommeren giver Samtykke dertil.

De nærmere Regler gaar ud paa følgende:

1. Landsretterne skal i første Instans kun behandle Nævningesager. Nævningesager bliver:

a. Sager, som angaar en Forbrydelse, for hvilken Loven hjemler Livsstraf¹⁾ eller, uden at saadant er betinget af erhvervs- eller vanemæssig Udøvelse af Forbrydelsen eller af Gentagelse, Fængsel i 8 Aar eller derover. Dog undtages Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 286, Stk. 2 (Bedrageri af særlig grov Beskaffenhed og Bedragerier begaaet i større Antal).

b. Sager om Overtrædelse af Straffelov af 1930 § 238 (Barnedrab) eller § 242 (Fosterdrab).

c. Sager, der rejser sig af politiske Lovovertrædelser.

d. Sager angaaende Anvendelse af Straffelov 1930 § 75 (Undsigelse).

Landsretsbehandling af de under Litra a og b nævnte Sager bortfalder dog, naar Betingelserne for Sagens Behandling efter § 925 foreligger.

Om de under Litra c og d nævnte Sager er kun at bemærke, at de talmæssig set ikke spiller nogen Rolle.

Om de under Litra a nævnte Sager bemærkes, at Nævningesager efter denne Bestemmelse vil blive Sager om Overtrædelse af Straffelov 1930 § 146, Stk. 2 (Dommeres Uretfærdighed af kvalificeret Art), § 158, Stk. 2 (beediget falsk Forklaring), § 164, Stk. 3 (kvalificeret falsk Anklage), § 166, Stk. 1, og § 167 (Falskmontneri), § 172, Stk. 1 og § 173 (kvalificeret Dokumentfalsk), § 177, Stk. 1 (Brug af falsk Stempelpapir m. v.), §§ 180 og 181 (Brandstiftelse), § 183, Stk. 1 og 2 (Forvoldelse af Oversvømmelse m. v.), § 186, Stk. 1 (Forbrydelse med Hensyn til Drikkevand m. v.), § 187, Stk. 1 (Forgiftning m. v.), § 210, Stk. 1, 2det Punktum (kvalificeret Blodskam), § 215, jfr. § 261, Stk. 2 (kvalificeret Barnerov), § 216 (Voldtægt), § 217,

¹⁾ Dette har, da Straffeloven af 1930 ikke hjemler Livsstraf, kun Betydning i Sager om Overtrædelse af den militære Straffelovgivning.

Stk. 1 og 2 (Samleje med Kvinde i abnorm Tilstand), § 222 (Samleje med Børn), § 237 (Manddrab), § 245, Stk 2 (kvalificeret Legemsbeskadigelse), § 246 (grov Legemsbeskadigelse), § 250 (kvalificeret Hensætten i hjælpeløs Tilstand), § 261, Stk. 2 (kvalificeret Frihedsberøvelse) og § 288 (Røveri).

Angaaende Barnedrabs- og Fosterdrabs-Sagerne var det i Regeringsforslaget bestemt, at de skulde afgøres ved Underret under Domsmands Medvirken; dog vilde Fosterdrabssager, naar der — alene eller tillige — rejstes Tiltale mod en Hjælper, blive Nævningsager, idet Straffen for Hjælperen under skærpende Omstændigheder kan stige til Fængsel i 8 Aar. Imidlertid blev Domsmandsinstitutionen jo, som ovenfor omtalt, ikke indført, og man besluttede sig da til at lade de heromhandlede Sager behandle som Nævningsager, saaledes som det hidtil er sket i Praxis. Herom udtalte Ordføreren i Landstinget: »Dette staar i Forbindelse med, at man ikke stiller Forslag om Indførelse af Domsmand. Hvis Domsmandsinstitutionen var bleven indført, vilde de nævnte Sager formentlig være blevet Domsmandssager, ikke Nævningsager, hvad der efter manges Mening vilde have været en Vinding i Sammenligning med den nugældende Ordning. Men naar Domsmandsinstitutionen ikke indføres, har man ikke ment at burde drage disse Sager bort fra Nævningernes Omraade, hvorunder de hidtil har hørt, og hvorunder en stærk Opinion, ogsaa blandt kyndige og dygtige Folk, ønsker dem bevaret. Det maa her tages i Betragtning, dels at den nye Straffelov aabner Mulighed for en meget mild Bedømmelse af disse Forbrydelser, dels at det Lovforslag, vi nu behandler, giver Adgang for Nævningerne til at udtale sig om Tilstedeværelse af formildende Omstændigheder. Det tør nemlig antages, at mange af de afsagte, fra et juridisk Standpunkt angribelige frifindende Nævningekendelser er fremkomne derved, at Nævningerne har ment, at en fældende Kendelse vilde føre til en altfor urimelig haard

Straf, og at de derfor har foretrukket at frifinde. Efter den Ordning, som nu foreslaas indført, maa det haabes, at slige Betæneligheder fra Nævningernes Side vil svinde, og det tør da ventes, at den Disharmoni, som oftere har vist sig mellem Lovens Ord og Nævningernes Skøn, fremtidig vil svinde.»

Det er dog et stort Spørgsmaal, om Problemet om Fosterdrabs Strafbarhed saaledes skulde kunne løses af ren processuel Vej. Dette Problem har i den senere Tid været stærkt fremme i den offentlige Diskussion i Danmark. Det er jo ogsaa i høj Grad skadeligt for den almindelige Retsbevidsthed, at klare Overtrædelser af et gældende Straffelovbud resulterer i en Frifindelse, og noget saadant vil let kunne blive skæbnesvangert for hele Nævningeinstitutionen, naar denne kun er 13—14 Aar gammel, saaledes som Tilfældet er i Danmark. Naar den nye Straffelov træder i Kraft, vil der ikke mere kunne henvises til, at Situationen skyldes en forældet Straffelov med for strenge Strafferammer. Justitsministeriet har da ogsaa paa Henstilling fra Retslægeraadet besluttet at lade nedsætte en alsidig sammensat Kommission med den Opgave dels at undersøge, om Afbrydelse af Svangerskab efter de her i Landet og i Udlandet indvundne Erfaringer under Hensyntagen til lægelige, juridiske og sociale Synspunkter bør være tilladt og i bekræftende Fald i hvilket Omfang, dels at overveje Spørgsmaalet om, hvorvidt det er ønskeligt, at Staten støtter eller foranstalter et lægeligt Oplysningsarbejde med det Formaal at hindre, at Svangerskab indtræder mod vedkommende Kvindes Vilje. Det har ganske vist været indvendt, at det vilde være urimeligt allerede nu at overveje, om Fosterdrab vedblivende bør være strafbart, eftersom dette er fastslaaet i en saa ny Lov som Straffeloven af 15. April 1930, der ikke engang endnu er traadt i Kraft; men denne Indvending synes, saaledes som Forholdene har udviklet sig, ikke at burde være afgørende. Det maa nemlig sikkert erkendes, at der intet er til Hinder for, at

der i et saa stort og gennem mange Aar forberedt Lovgivningsarbejde som en almindelig borgerlig Straffelov gennemføres enkelte Bestemmelser, som allerede, naar Loven skal træde i Kraft, ikke mere er tidssvarende.

Som ovenfor nævnt bortfalder Landsretsbehandling — og dermed Nævnings Medvirken — i de under Litra a) og b) nævnte Sager, naar Betingelserne for Sagens Behandling ved Underret efter § 925 foreligger. De almindelige Betingelser for en saadan Behandling er omtalt ovenfor. Men yderligere maa det nævnes, at i visse Tilfælde er § 925-Behandling uanvendelig ifølge Loven af 1932, nemlig især i Sager, i hvilke der bliver Spørgsmaal om Anvendelse af Straffelov 1930 § 65 (Sikkerhedsforvaring overfor visse erhvervs- eller vanemæssige Forbrydere), § 70 (Sikkerhedsforanstaltninger overfor en Tiltalt, der frifindes paa Grund af Utilregnelighed som Følge af Sindssygdom eller Aandssvagbed i højere Grad eller paa Grund af varig abnorm Tilstand), § 71 (Sikkerhedsforanstaltninger overfor en Tiltalt, der efter Forbrydelsens Foretagelse, men inden Dommen, er kommen i en saadan Tilstand som lige nævnt) eller § 73 (Anbringelse i Helbredelsesanstalt for Drankere). I disse Tilfælde vil en Sag, der ellers vilde være en Nævningsag, altsaa ikke kunne unddrages Nævningsbehandling, selv om der foreligger Tilstaaelse. Dette gælder ogsaa, selv om Anklagemyndigheden ikke nedlægger Paastand om Anvendelse af Straf, men kun om de ovenfor nævnte særlige Foranstaltninger efter §§ 65, 70 eller 71. Herved sker der en Ændring i hidtil gældende Ret, idet Sager, i hvilke der alene nedlægges Paastand om Anvendelse af Straffelov 1866 § 38, 2det Stykke (Sikkerhedsforanstaltninger mod utilregnelige) ifølge Retsplejelovens § 687, litra d, jfr. § 684, Nr. 5, paakendes ved Underret, medens Sager, i hvilke der alene nedlægges Paastand om Sikkerhedsforanstaltninger efter Internerneringslov Nr. 133 af 11. April 1925 (Sædelighedsforbrydelser, grove Voldshandlinger, Brandstiftelse eller anden almenfarlig Forbry-

delse) paakendes ved Landsret uden Nævningers Medvirken.

Nævningesagernes Omraade efter Lov af 1932 maa antages at blive omtrentlig af samme Størrelse som nu, saaledes at Nævningesagerne vedvarende kun vil udgøre en aldeles forsvindende Del af alle de egentlige Straffesager.

2. Alle andre Sager end Nævningesager henlægges ved Loven af 1932 til Underretterne, hvor de paadømmes af Underretsdommeren alene. Ifølge Retsplejeloven var det oprindelig Meningen, at de større Straffesager, der ikke hørte under Nævninger, skulde paakendes ved Landsret i første Instans, idet man med Rette lagde Vægt paa Sagens Behandling i første Omgang. Ved Loven af 30. Juni 1922 blev der imidlertid for at aflaste Landsretterne gennemført en meget betydelig Udvidelse af Underretternes Kompetence, saa at Underretsbehandling i alle Ikke-Nævningesager praktisk talt blev den alt overvejende Hovedregel. Denne Udvikling er saaledes nu blevet fuldbgyrdet ved Loven af 1932. Det maa i denne Henseende bemærkes, at Lovens Regel i Regeringsforslaget var knyttet til Indførelsen af Domsmandsinstitutionen, der jo vilde medføre, at Underretterne kom til at bestaa af 3 Dommere, Underretsdommeren og 2 Doms mænd.

Den enkle og hurtige § 925-Behandling opretholdes ved Loven af 1932 med de ovenfor anførte Indskrænkninger. Ogsaa den summariske Underretsbehandling i Politisager opretholdes omtrentlig for det samme Omraade af Sager som hidtil. Dog bestemmes det, at Sager om Overtrædelse af Motorloven ikke mere skal være Politisager, naar Tiltalen angaar et Forhold, der kan medføre Frakendelse af Retten til at være eller blive Fører af Motorkøretøj. Dette Spørgsmaal er jo ofte af en saa vital Betydning for den Tiltalte, at den summariske Behandlingsmaade ikke kan forsvares, og disse Sager underkastes derfor ogsaa allerede efter den gældende Ordning, hvor de egentlig er Politisager, en langt mere indgaaende Behand-

ling ved Politiretten end de almindelige Bagatelsager, som udgør Størstedelen af Politisagerne.

Allerede da Retsplejeloven traadte i Kraft, blev Højesterets Virksomhed i Straffesager indskrænket derved, at Bevissspørgsmaalet i de største Straffesager, nemlig Nævningesagerne, blev unddraget Højesterets Provelse. I de Straffesager, der paakendes i første Instans ved Landsret uden Nævninger, har Højesteret derimod hidtil i Tilfælde af Anke kunnet paakende ogsaa Bevissspørgsmaal. De Sager, der i første Instans paadømmes af Underretten og paaankes til Landsretten, kan kun med Justitsministeriets Tilladelse bringes videre til Højesteret, der da kan paakende ogsaa Bevissspørgsmaalene.

Ved Loven af 1932 henlægges som ovenfor nævnt alle Ikke-Nævningesager til Underret, og dette medfører, at der overhovedet ikke mere bliver nogen Art af Straffesager, i hvilke Bevissspørgsmaal uden særlig Tilladelse fra Justitsministeriet kan komme frem til Paakendelse ved Højesteret. Herefter nærmer Højesteret sig i Straffesager saaledes mere og mere til at blive en Kassationsret. Da Højesteret saa at sige aldrig lader Bevisforelse foregaa umiddelbart for Retten, er denne Udvikling i og for sig ikke særlig mærkelig.

II.

Afhøringer i Straffesager.

1. *Afhøringer ved Politiet.*

A. Efter hidtil gældende Ret maa det naturligvis antages, at de Begrænsninger, som ifølge Loven gælder med Hensyn til Sigtedes Forklaring i Retten, ogsaa gælder Forklaringer til Politiet, saaledes § 766, der udtaler, at Sigtede ikke har nogen Svarepligt, og § 767, der foreskriver, at Sigtede skal tiltales med Ro og Værdighed, at der ikke maa stilles kaptiose Spørgsmaal, og at Afhøringen ikke maa forlænges i det Øjemed at fremskaffe en Tilstaaelse. Men iøvrigt indeholder Loven for Tiden ingen Regler om

Politiets Adgang til at afhøre sigtede Personer. I Praksis saavel som i Teori har det dog været anerkendt, at Politiet er berettiget til at foretage saadanne Afhøringer. Nogen Hjemmel til at sondre mellem, om Sigtede er fængslet eller ej, er der ikke.

B. Dette Forhold ændres i væsentlig Grad ved Loven af 1932. Det bestemmes nemlig nu i § 780, at naar Sigtede er fængslet, eller naar hans Anholdelse er opretholdt af Retten, maa Udspørgning af ham angaaende Sigtelsen kun ske i Retten, medmindre enten a) Sigtede inden Retten har afgivet en uforbeholden Tilstaaelse, eller b) Sigtelsen angaar visse Forbrydelser (særlig Vold, Sædelighedsforbrydelser og Berigelsesforbrydelser) og er rettet mod visse Recidivister eller c) Dommeren i det enkelte Tilfælde tillader, at Sigtede afhøres af Politiet udenfor Retten, og Sigtede i Forvejen har udtalt Ønske om at afgive Forklaring.

Angaaende Undtagelsen Litra a) maa det mærkes, at den udenretslige Udspørgning naturligvis kun er tilladt angaaende netop den Forbrydelse, som Sigtede har tilstaaet i Retten, medens det ikke er tilladt Politiet at afhøre en fængslet Person, der har tilstaaet en eller flere Forbrydelser, om andre Forbrydelser, som han nægter sig skyldig i.

Undtagelsen under Litra c), som Folketinget havde udstemt, men som Landstinget genindsatte, er begrundet i, at det ofte kan være af Vigtighed for Politiet, at en Udspørgning finder Sted hurtigt, og at dette ikke altid lader sig gøre, hvis Udspørgningen skulde ske i Retten. Det maa derfor ogsaa antages, at Dommeren maa kunne give Tilladelsen mundtligt (f. Eks. telefonisk). Endvidere maa Dommeren, da han jo har Ret til at nægte Tilladelsen, ogsaa kunne give denne paa bestemte Betingelser, f. Eks. at Forsvareren er til Stede ved den udenretslige Udspørgning.

Om de Anholdte bemærkes, at ifølge den danske Grundlov § 78 skal enhver, der anholdes, inden 24 Timer stilles for en Dommer. I denne korte Tid, der forløber, inden den Anholdte stilles for Retten, er der ikke gjort nogen

Indskrænkning i Politiets Ret til at udspørge ham. Naar den Anholdte stilles for Retten, kan Dommeren ifølge den nævnte Grundlovsbestemmelse, hvis han ikke mener, at der for Tiden bør afsiges Fængslingskendelse, bestemme, at Anholdelsen skal opretholdes i indtil 3 Dogn. Efter det oprindelige Lovforslag var der heller ikke for dette Tidsrumms Vedkommende gjort nogen Indskrænkning i Politiets Ret til at udspørge den Anholdte. Da der imidlertid fremkom Udtalelser, som kunde tyde paa, at Politiet for at bevare Retten til at udspørge den Anholdte, undertiden vilde indskrænke sig til, naar han blev stillet for Retten, at begære Anholdelsen opretholdt, skønt der efter Politiets Formening egentlig var Grundlag for at opnaa Fængslingskendelse, blev det i Loven af 1932 bestemt, at den for de fængslede fastsatte Indskrænkning i Politiets Udspørgningsret ogsaa skal gælde den, hvis Anholdelse er opretholdt ved Rettens Beslutning.

Af de nye Bestemmelser i § 780 fremgaar det nu modsætningsvis med Tydelighed, at Politiet er berettiget til uden andre Indskrænkninger end dem, der som ovenfor nævnt gælder Udspørgning i Retten, at udspørge de Sigtede, der ikke er fængslet eller anholdt ved Rettens Beslutning. Dette forudsættes ogsaa i den nye Bestemmelse i § 807, der foreskriver, at Politiet, forinden det foretager udenretslig Afhøring af en Sigtet, udtrykkelig skal gøre ham opmærksom paa, at han ikke er forpligtet til at svare. Denne nye Regel gælder for alle Sigtede, hvad enten de er paa fri Fod eller anholdte eller fængslede, ligesom den gælder ved hver ny Udspørgning af den samme Sigtet.

2. Afhøringer i Retten under Forundersøgelsen eller Efterforskningen.

A. Den gældende Regel i Retsplejelovens § 824 gaar ud paa, at Afhøring af Sigtede saavel som af Vidner sker ved Dommeren, medmindre denne tillader andet. I Praksis har denne Regel i Almindelighed været gennemført saaledes, at det har været Dommeren, der afhørte. Dette er forstaaeligt

baade ud fra Lovens Angivelse af, at Afhøring ved Dommeren er Hovedreglen, og i Betragtning af, at Dommerne ved Retsplejelovens Ikrafttræden gennemgaaende var langt mere ovede i Afhøringer end Politiet. I Praksis har det medført, at Politiet ofte mødte ved en Kriminalbetjent, der var ude af Stand til at afhøre, ja maaske endog kun kendte Sagen temmelig lidt, og at Forsvareren ikke sjældent gav Møde ved en ganske ung Fuldmægtig, som led af de samme Mangler.

B. Det kan ikke nægtes, at den gældende Regel i § 824 stemmer daarlig overens med Retsplejelovens andre herhenhørende Bestemmelser, idet det af disse fremgaar som Lovens Synspunkt, at Initiativet under Forundersøgelsen i første Række bør være lagt i Anklagemyndighedens Hænder. Loven af 1932 ændrer da ogsaa fuldstændig den hidtil gældende Regel paa dette Omraade. Om Afhøring af Vidner bestemmes det, at den skal foretages af den, der har begæret dem indkaldt, medmindre Dommeren under Hensyn til særlige Omstændigheder i det enkelte Tilfælde beslutter at overlage Afhøringen. Naar Forsvarer ikke er til Stede, overtager Dommeren Afhøringen i hans Sted. Foretages Afhøringen af Dommeren, kan Parterne begære yderligere Spørgsmaal stillet. Med Hensyn til Sigtede er den nye Regel flyttet til § 765 i Kapitel 70 (Sigtedes Indkaldelse for Retten) for at præcisere, at der for hans Vedkommende ikke er Tale om en egentlig Afhøring, hvor han under strafferetligt Ansvar er pligtig at tale Sandhed, men kun om en Udspørgning, hvorunder han ikke er pligtig at svare. Bestemmelsen i § 765 gaar ud paa, at Dommeren først gør Sigtede bekendt med den mod ham rettede Sigtelse og endvidere — hvad der er ny Regel svarende til den ovenfor omtalte for Politiet foreskrevne Bestemmelse i § 807 — meddeler ham, at han ikke er forpligtet til at udtale sig. Derefter spørger Dommeren ham, om han er villig til at forklare sig nærmere om de Forhold, Sigtelsen angaar. I bekræftende Fald udspørger

Paatalemyndigheden ham nærmere om Sagen. Derefter kan Forsvareren, hvis en saadan er til Stede, stille Spørgsmaal til Sigtede. Yderligere Spørgsmaal kan foruden af Dommeren stilles af Paatalemyndigheden og Forsvareren. Naar særlige Omstændigheder i det enkelte Tilfælde gør det paa krævet, kan Dommeren i fornødent Omfang selv i Stedet for Paatalemyndighed og Forsvarer udspørge Sigtede. Endelig bestemmes det, at Dommeren afgør, om Sigtedes Forklaring skal afgives straks ved Forundersøgelsens Begyndelse, eller om den helt eller delvis først vil være at afgive paa et senere Tidspunkt.

Spørgsmaalet om, hvem der skal paabegynde Udspørgningen af Sigtede, er altsaa i Loven af 1932 løst saaledes, at Paalemyndigheden skal begynde. Det justitsministerielle Udvalgs Betænkning, der laa til Grund for Lovforslaget, gik ud paa, at Forsvareren skulde paabegynde Udspørgningen. I Folketinget blev dette ændret derhen, at Dommeren i hvert enkelt Tilfælde skulde afgøre, om Forsvareren eller Paatalemyndigheden skulde begynde, men denne Løsning vilde Landstinget ikke gaa med til. Den af Folketinget vedtagne Bestemmelse vilde sikkert være den bedste, fordi den som den mest smidige Regel vilde muliggøre en praktisk Fremgangsmaade i hver enkelt Tilfælde, men hele Spørgsmaalet er vel næppe af særlig stor Betydning, idet man maa vente, at Udspørgningen i de Tilfælde, hvor den bedst vil kunne foretages af den, der ikke begynder, hurtigt af sig selv vil glide over til ham.

Det maa stærkt fremhæves, at Bestemmelsen om Beføjelsen for Dommeren til at foretage Udspørgningen, har Karakteren af en snævert begrænset Undtagelse, hvilket tydeligt fremgaar saavel af Lovens Formulering som af dens Motiver. Naar Sigtede er under 15 Aar, kan Dommeren dog altid frit bestemme, hvorledes og ved hvem Udspørgningen skal foretages, se § 767, jfr. § 184, 2det Stykke.

3. *Afhøringer i Retten under Domsforhandling.*

A. Efter gældende Ret er Reglen om, at Parterne afhører Vidner, allerede nu gennemført i Nævningesager, jfr. § 872, og — hvad der er uden praktisk Betydning — i Ankesager for Højesteret, jfr. § 957, 2det Stykke, men ikke i andre Sager.

Med Hensyn til Afhøring af Tiltalte bestemmer § 868 om Nævningesager, at naar Nævningerne har valgt Ordfører, »giver Formanden Tiltalte Lejlighed til at forklare sig om de Forhold, som Tiltalen angaar. Enhver af de andre Dommere, enhver af Nævningerne, Statsadvokaten og Forsvareren kan begære yderligere Spørgsmaal, som sigter til at tydeliggøre hans Forklaring, rettet til Tiltalte.« En lignende Regel gælder ogsaa i andre Straffesager. Denne Bestemmelse er i Praksis blevet gennemført saaledes, at Retsformanden, da Tiltalte jo ofte er ude af Stand til selv at give en sammenhængende Fremstilling, hyppigt har foretaget en egentlig Afhøring af Tiltalte.

B. Loven af 1932 forandrer ogsaa paa dette Omraade ganske de gældende Regler.

Om Vidner bestemmes det, ligesom under Forundersøgelsen, at de i alle Sager skal afhøres af den, der begærer dem ført.

Om Tiltalte bestemmer § 868 — i Lighed med Reglerne i § 765 om Forundersøgelsen —, at Retsformanden skal spørge Tiltalte, om han er villig til at forklare sig nærmere om det Forhold, som Tiltalen angaar. I bekræftende Fald bestemmer Formanden, paa hvilket Tidspunkt under Bevisførelsen Forklaringen skal afgives. Statsadvokaten skal da begynde Udspørgningen af ham. Derefter kan Forsvareren stille Spørgsmaal til Tiltalte. Yderligere Spørgsmaal kan foruden af enhver af Dommerne og Nævningerne stilles af Statsadvokaten og Forsvareren.

Denne nye Regel maa formentlig betragtes som en væsentlig Forbedring, som vil være til Gavn for Nævningesinstitutionen. Den vil medføre, at Retsformandens Neutra-

litet langt klarere træder frem for Nævningerne, og at hans Retsbelæring, der utvivlsomt i mange Nævningesager er af afgørende Betydning, falder med større Vægt, end den ellers vilde være i Stand til.

Det er klart, at de nye Regler, som her er nævnt, og som i Hovedsagen overlader Afhøring af Vidner og Udspørgning af Sigtede (Tiltalte) til Parterne, vil stille langt større Krav til Anklagemyndighedens og Forsvarets Repræsentanter i Retten. Disse vil ikke kunne indtage den passive Holdning, som man hidtil ikke saa aldeles sjældent har set dem indtage. Og det vil ikke kunne lade sig gøre, at Anklagemyndigheden eller Forsvareren i Retten er repræsenteret af Personer, som ikke er i Stand til at afhøre. At den nye Ordning i en Overgangstid vil medføre, at Retsmoderne vil blive af en noget større Varighed end hidtil, er vel antageligt, men dette kan kun tænkes at blive en midlertidig Vanskelighed.

Der er imidlertid Grund til at fremhæve, at dersom de nye Bestemmelser skal blive gennemført i fuldt Omfang, vil det være af stor Vigtighed, at Parterne hævder deres Ret til at afhøre og udspørge. Ellers vil det kunne risikeres, at de nugældende Regler i Realiteten kommer til at leve videre, derved at Undtagelsesbestemmelserne om Dommerens Beføjelse til at afhøre og udspørge faktisk bliver anvendt som Hovedregler.

III.

Nævningeproceduren.

1. Med Hensyn til Nævningeproceduren bemærkes for det første, at Forkastelsesretten — eller »Udskydningsretten«, som den fremtidig skal benævnes — ved Ændring i Lovens § 860 indskrænkes, saaledes at der fra hver Side ikke som nu kan udskydes 4, men kun 2 Nævninger; dog opretholdes Adgangen til fra hver Side at udskyde 4 Næv-

ninger i politiske Sager. Til Lodtrækning skal det herefter kun være nødvendigt, at der er 16 — ikke som nu 20 — Nævninger til Stede, jfr. § 857, og Tallet kan yderligere nedsættes, hvis Parterne paa Forhaand helt eller delvis giver Afkald paa deres Udskydningsret. Hovedlisten til Nævningetinget, jfr. Lovens § 85, der for Tiden skal omfatte 30 Nævninger, behøver herefter kun at omfatte 18 Nævninger, hvilket naturligvis betyder en væsentlig Lettelse af Nævningeombudet for Borgerne.

2. Endvidere skal Ændringerne i § 866 nævnes. Ifølge hidtil gældende Ret er det Hovedreglen, at Nævningerne ved Sagens Begyndelse skal *aflægge Ed* paa, at de opmærksomt vil følge Forhandlingen i Retten og samvittighedsfuldt besvare de Spørgsmaal, som vil blive dem forelagt, saaledes som de finder ret og sandt at være efter Loven og Sagens Bevisligheder. Kun under samme Betingelser, som gælder for Vidner ifølge § 187, kan de i Stedet for at aflægge Ed afgive en højtidelig Forsikring. Hertil kræves, at de hører til et Trossamfund, der ikke tillader sine Medlemmer at aflægge Ed efter nogen af de paa det paagældende Tidspunkt gældende Edsformularer, eller at der foreligger Erklæring fra de paagældende om, at de ifølge deres religiøse Tro ikke kan aflægge Ed, eller om, at de ikke har nogen religiøs Tro. Denne Ordning har medført, at nogle af Nævningerne i en Nævningesag har aflagt Ed, medens andre har afgivet højtidelig Forsikring, hvilket har virket stødende. Af denne Grund bestemmes det nu, at Nævningernes Ed i alle Tilfælde erstattes af en Erklæring paa Ære og Samvittighed.

3. Fremdeles er der i § 868 tilføjet en ny Bestemmelse om, at Statsadvokaten forud for Bevisførelsen faar Lejlighed til at *udvikle, hvad der er Tiltalens Genstand*. Denne Ordning har vist sig tiltrængt, for at Nævningerne skal kunne faa det rette Udbytte af Bevisførelsen, og har derfor allerede i nogen Tid været indført i Praksis uden udtrykkelig Lovhjemmel.

4. Om *Nævningernes Kompetence i den enkelte Sag* er der givet nye vigtige Bestemmelser i §§ 885, 886 og 886 a.

A. De gældende Regler om dette Emne gaar i det store og hele ud paa, at det ifølge 885 tilkommer Nævningerne at afgøre, om der foreligger nogen Grund, som udelukker Straf, eller saadanne i Straffeloven bestemt betegnede Omstændigheder, der hjemler Nedsættelse eller Forhøjelse af Straffen udenfor den almindelige Strafferamme. Derimod tilkommer det ifølge § 886 ikke Nævningerne at afgøre noget om Tilstedeværelsen af Omstændigheder, der kan komme i Betragtning ved Straffens Udmaaling inden for Lovens Strafferamme, og som Følge heraf heller ikke i de Tilfælde, hvor Loven paa Grund af skærpende eller formildende Omstændigheder, men uden nærmere Betegnelse af disse eller blot med Angivelse af vejledende Eksempler har udvidet Grænserne for Straffens Valg, at afgøre om saadanne Omstændigheder foreligger. Specielt bestemmes det i § 885, at undtagne fra Nævningernes Afgørelse er Spørgsmaal om Strafskyldens Forældelse, om de i Straffelov 1866 § 7 (Straf udstaaet i Udlandet for den samme Handling) og § 58 (Væretægtsfængsel) omhandlede Omstændigheder og endelig om Straffens Forhøjelse paa Grund af Gentagelse, idet Loven dog tilføjer, at dersom det ved Anvendelsen af Reglerne om Forældelse eller Strafforhøjelse paa Grund af Gentagelse kommer an paa det Tidspunkt, da den paatalte Handling blev begaaet, afgøres dette Spørgsmaal af Nævningerne.

B. Disse Bestemmelser vil ikke være tilstrækkeligt vejledende under den nye Straffelov af 1930. Denne indeholder navnlig en Række Bestemmelser om, at Straffen kan bortfalde eller forhojes, naar bestemt betegnede Omstændigheder foreligger i Forbindelse med iøvrigt formildende — henholdsvis skærpende — Omstændigheder. Dette gælder saaledes Straffelovens § 84, Stk. 2, der udtaler, at naar forskellige bestemt angivne Omstændigheder foreligger, kan Straffen under iøvrigt formildende Omstæn-

digheder bortfalde¹⁾. Endvidere kan nævnes Straffelovens § 250, der foreskriver, at den som hensætter en anden i hjælpeløs Tilstand, eller forlader en under hans Varetægt staaende Person i saadan Tilstand, straffes med Fængsel, der, naar Handlingen har medført Døden eller grov Legemsbeskadigelse, under iøvrigt skærpende Omstændigheder kan stige til 8 Aar. I disse Tilfælde maa det fremgaa af Retsplejeloven, om disse Bestemmelser falder ind under Nævningernes Omraade, og i bekræftende Fald, om Nævningerne blot skal afgøre, om Straffelovens Betingelser for, at

1) Straffelov af 1930 § 81 er saalydende:

»Den for en strafbar Handling i Loven foreskrevne Straf kan nedsættes:

1. naar nogen har overskredet Grænserne for lovligt Nødværge eller for den ved § 14 hjemlede Nødret;

2. naar Gerningsmanden, da han foretog den strafbare Handling, ikke var fyldt 18 Aar, og Anvendelsen af Lovens fulde Straf paa Grund af hans Ungdom maa anses unødvendig eller skadelig. Straffen for saadanne Personer maa ikke overstige Fængsel i 8 Aar;

3. naar Gerningsmanden har handlet i undskyldelig Uvidenhed eller undskyldelig Misforstaaelse af Retsregler, der forbyder eller paabyder Handlingens Foretagelse;

4. naar Gerningen er udført i en af den skadelidende ved retsstridigt Angreb eller grov Fornærmelse fremkaldt oprørt Sindsstemning;

5. naar nogen ved sit Afhængighedsforhold til en anden eller ved Trusel om betydelig Skade har ladet sig bevæge til Handlingen;

6. naar Gerningsmanden, efter at den strafbare Handling er fuldbyrdet, frivillig har afværget den af hans Handling flydende Fare;

7. naar Gerningsmanden, efter at den strafbare Handling er fuldbyrdet, fuldt ud har genoprettet den ved Gerningen forvoldte Skade;

8. naar han iøvrigt frivilligt har bestræbt sig for at forebygge Fuldbyrdsen eller genoprette den ved Gerningen forvoldte Skade;

9. naar han frivilligt har angivet sig selv og allagt fuldstændig Tilstaaelse.

I de under Nr. 1—6 omhandlede Tilfælde kan Straffen under iøvrigt formildende Omstændigheder bortfalde.«

Straffen kan bortfalde eller forhøjes, er til Stede, eller tilige, om denne Virkning i det konkrete Tilfælde skal indtræde.

Bestemmelserne i Loven af 1932 gaar ud paa, at det ifølge § 885 ligesom nu skal tilkomme Nævningerne at afgøre Spørgsmaalet, om der foreligger nogen Grund, som udelukker Straf. Dette gælder saaledes i de Tilfælde, hvor Straffeloven udtaler, at Handlingen »er straffri« eller »ikke straffes«, f. Eks. Straffelovens § 13 (Nødværge), § 14 (Nødret), § 15 (Alder under 15 Aar), § 16 (Utilregnelighed) og § 242, Stk. 1, i Slutn. (Forsøg paa Fosterdrab med utjenlige Midler).

Ifølge § 886 skal Nævningerne endvidere afgøre, om Straffen skal forhøjes eller nedsættes uden for den almindelige Strafferamme eller bortfalde, alt paa Grund af Omstændigheder, som ifølge Loven kan eller skal have saadan Virkning. Dette gælder for det første, hvor Loven kræver Tilstedeværelsen af bestemte, nærmere betegnede Omstændigheder f. Eks. Straffelovens § 21 (Forsøg), § 23 (Medvirken) og § 82 (at Forbrydelsen er udøvet erhvervs- eller vanemæssigt). Endvidere gælder det, hvor Loven foruden saadanne bestemte, nærmere betegnede Omstændigheder tillige kræver skærpende eller formildende Omstændigheder f. Eks. Straffelovens § 84, Stk. 2¹⁾. Og endelig gælder det, hvor Loven alene kræver Tilstedeværelsen af skærpende eller formildende Omstændigheder, der ikke eller kun ved vejledende Eksempler er nærmere betegnede. Her kan nævnes Straffelovens § 88, Stk. 1, der udtaler, at naar nogen har begaaet flere Lovovertrædelser, fastsættes der for disse en fælles Straf indenfor den strengeste af de i Betragtning kommende Strafferammer, men at Straffen dog kan overstige den højeste for nogen af Lovovertrædelserne foreskrevne Straf med indtil det halve, naar der foreligger særdeles skærpende Omstændigheder. Endvidere

¹⁾ Se Side 310, Note 1.

kan nævnes Straffelovens § 242, Stk. 1, der bestemmer, at under særlig formildende Omstændigheder kan Straffen bortfalde for en Kvinde, som dræber sit Foster, og § 287, Stk. 2, der udtaler, at ved ulovlig Omgang med Hittegods eller ved Hæleri med Hensyn hertil kan Straffen under formildende Omstændigheder bortfalde.

Der er dog i Overensstemmelse med gældende Ret taget Forbehold om Rettens Kompetence med Hensyn til Straffelovens § 10, Stk. 4 (Straf udstaaet i Udlandet for den samme Handling), § 86 (Varetægtsfængsel), Gentagelsesvirkning og Forældelse.

Hvorledes Nævningernes Kompetence med Hensyn til Straffelovens § 17, Stk. 1, skulde fastsættes, var der Uenighed om. Denne Lovbestemmelse foreskriver, at hvis Gerningsmanden ved den strafbare Handlings Foretagelse befandt sig i en ved mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevernerne, herunder seksuel Abnormitet, belignet varigere Tilstand, der dog ikke er af den i § 16 angivne Beskaffenhed (Utilregnelighed paa Grund af Sinds sygdom eller højere Grad af Aandssvaghed), afgør Retten efter indhentet Lægeerklæring og samtlige iøvrigt foreliggende Omstændigheder, om han kan anses egnet til Paa-virkning gennem Straf. Finder Retten ham egnet til Paa-virkning gennem Straf, kan den ifølge § 17, Stk. 2, bestemme, at Frihedsstraf skal udstaaes i en for saadanne Personer indrettet Anstalt eller Anstaltsafdeling. Findes Straf derimod uanvendelig, kan Retten i Medfør af § 70, naar det af Hensyn til Retssikkerheden skønnes fornødent, at der træffes andre Foranstaltninger mod ham, træffe Bestemmelse derom, bl. a. i Form af Anbringelse i Sinds-sygehospital, Aandssvageanstalt, Helbredelsesanstalt for Drankere eller særlig Forvaringsanstalt.

Om § 17, Stk. 1, blev det i Folketinget vedtaget, at Nævningerne skulde have Kompetence med Hensyn til hele Afgørelsen, idet man altsaa betragtede denne Bestemmelse som en Strafuldelukkelsesgrund og Afgørelsen som en

Enhed. I Landstinget blev dette ændret derhen, at Nævningerne kun skal afgøre, om en af de i Lovbestemmelsen omtalte Abnormtilstande har foreligget, medens Retten afgør, om den Tiltalte kan anses egnet til Paavirkning gennem Straf. Denne Løsning maa sikkert anses for den rigtige. Straffelovens § 17, Stk. 1, gaar tydeligt ud paa, at Afgørelsen falder i 2 Dele, og medens den første Del — om Abnormtilstand har foreligget — ganske naturligt henhører under Nævningernes Kompetence, kan dette derimod ikke siges om den anden Del — om Tiltalte er egnet til Paavirkning gennem Straf. Dette sidste Spørgsmaal er ikke af væsensforskellig Natur fra Spørgsmaalene om, hvorvidt Tiltalte bør udstaa Frihedsstraf i særlige Anstalter, eller om han bør undergives Sikkerhedsforanstaltninger. Ved Afgørelsen af disse Spørgsmaal kan Rettens juridiske Element ikke undværes. Hertil kommer endelig, at hvis Afgørelsen blev taget som en Enhed, og Nævningerne svarede Nej til Spørgsmaalet om, hvorvidt Straf var udelukket i Medfør af § 17, Stk. 1, vilde Retten ikke af dette Svar kunne se, om det skyldtes, at Nævningerne ikke havde anset Tiltalte for at være i en af de omhandlede Abnormtilstande, eller at de vel havde antaget dette, men havde anset ham for uegnet til Paavirkning gennem Straf. Retten vilde da ved sin Afgørelse af Spørgsmaalet om Sikkerhedsforanstaltninger efter § 70 kunne komme i Strid med Nævningernes Standpunkt.

Hvad endelig Straffens Udmaaling indenfor Lovens Ramme angaar, skal den vel ifølge § 886 a vedblivende falde udenfor Nævningernes Kompetence. Men hertil er dog føjet den nye og overordentlig vigtige Bestemmelse, der har en Parallel i norsk Ret, at en af Parterne, Retten eller en Nævning, jfr. § 889, Stk. 2, kan forlange, at Nævningerne skal spørges om, hvorvidt der foreligger formildende eller skærpende Omstændigheder. Svares der Ja til, at formildende Omstændigheder foreligger, er Svaret bindende for Retten, hvorimod Nævningernes Udtalelse om, at skærpende Om-

stændigheder er til Stede maaske maa antages kun at have Virkning som en Henstilling til Rettens nærmere Overvejelse.

Denne nye Regel betegner et Skridt i Retning af at skabe bedre Kontakt mellem Nævningerne og Retten. Det maa utvivlsomt anses for en Brist ved Nævningeinstitutionen, at den gennemfører en saa skarp Isolation mellem Nævningerne og Retten. Sikkerheden for den fornødne Harmoni mellem Skyldspørgsmaalets Afgørelse og Strafudmaalingen kommer til at mangle, særlig under en Straffelov som den nye danske med sine vide Strafferammer. Reglen maa derfor hilses med Glæde af enhver Tilhænger af Nævningeinstitutionen. Under Rigsdagsbehandlingen hævdede der sig forøvrigt Røster for at gaa videre i samme Retning, i Lighed med hvad der er sket i enkelte andre Lande¹⁾. I Slovakiet og Karpaterland, hvor ungarsk Lovgivning for en stor Del har Gyldighed, gælder saaledes en Bestemmelse om, at naar der i en Nævningesag er afsagt Skyldig-Kendelse, vælger Nævningebænken blandt sine Medlemmer to Nævninger til at deltage sammen med Rettens 3 juridiske Dommere i Straffens Fastsættelse, medens paa den anden Side Retsformanden leder Nævningernes Raadslagning og Afstemning, dog saaledes at denne sidste sker hemmeligt ogsaa i Forhold til Retsformanden. I Frankrig er der under 15. Marts 1932 gennemført en Lov om, at Strafudmaalingen i Nævningesager afgøres af Rettens 3 Dommere og samtlige Nævninger som en forenet Ret.

En Bestemmelse om, at Formanden skulde deltage i Nævningernes Raadslagning²⁾ med Adgang til at tage Ordet, men uden Stemmeret, maa sikkert anses for en uheldig Ændring i gældende Ret. Nævningerne, der under Raadslagningen let kan komme ind paa Omtale af Retsformandens

¹⁾ Jfr. Retspræsident Haacks Artikel i »Nordisk Tidsskrift for Strafferet, Aargang 1929, Side 229 ff.

²⁾ En saadan Regel gælder ogsaa i Italien, Polen og Schweiz, jfr. forrige Note.

Retsbelæring, vilde ved en saadan Ordning kunne blive hæmmet i deres Talefrihed. Hertil kommer, at Ordningen ikke vilde harmonere godt med Bestemmelserne i Retsplejelovens § 893 og § 945, Nr. 2, hvorefter enhver af Parterne kan forlange særligt paa pegede Dele af Retsformandens Udvikling af Retssætninger gengivne i Retsbogen og kan paaanke Dommen, saafremt Nævningernes Erklæring paastaas at være blevet fejlagtig paa Grund af urigtig i Retsmodet givet Vejledning i Loven fra Retsformandens Side. Her kan ogsaa henvises til § 898, hvorefter Henvendelser til Retsformanden fra Nævningerne, naar disse er kommet i Tvivl, og Retsformandens Svar skal finde Sted i Retssalen.

Snarere kunde der vel være Tale om at lade nogle af Nævningerne deltage i Strafudmaalingen. En saadan Ordning kan vel volde forskellige praktiske Vanskeligheder, bl. a. med Hensyn til Foretagelsen af Valget af de Nævninger, der skal deltage i Strafudmaalingen. Men disse Vanskeligheder maa kunne overvindes. Paa den anden Side bør det Antal Nævninger, der udvælges, sikkert ikke være større end 3, og Lovens almindelige Regel om, at Retsformandens Stemme gør Udslaget i Tilfælde af Stemmelighed, maatte opretholdes. Endvidere burde det vel foreskrives, at de valgte Nævninger ikke kunde bindes ved nogen Forskrift fra de andre Nævninger til at votere paa en bestemt Maade, og at de ikke var berettigede til at forhandle med disse under Rettens Votering. Det kan dog formentlig ikke nægtes, at den omtalte Ordning kun betegner et halvt Skridt, hvis Konsekvenser er at gaa over til en regulær Domsmandsordning, hvor Rettens juridiske og læge Elementer begge deltager Side og Side saavel i Skyldspørgsmaalets Afgørelse som i Strafudmaalingen.

5. A. Med Hensyn til *Spørgsmaalsstillingen i Nævningesager* bestemmer de nugældende Regler i § 889, at naar der under Forhandlingen er fremkommet bestemte Bevisdata til Støtte for, at der foreligger en Omstændighed, som vilde

udelukke Straf, eller som der efter Rettens Skøn muligt kan blive tillagt en saadan Virkning, kan der om fornødent stilles et særskilt Spørgsmaal om Tilstedeværelse af samme som Tillæg til Hovedspørgsmaalet for at fremkalde en udtrykkelig Udtalelse fra Nævningerne herom. Endvidere bestemmer § 890, at dersom der skal spørges om Tilstedeværelsen af Omstændigheder, der ifølge Loven hjemler Forhøjelse eller Nedsættelse af Straffen, kan dette om fornødent ske i Form af særskilte Tillægsspørgsmaal, der kun bliver at besvare, saafremt det Hovedspørgsmaal, hvortil de slutter sig, besvares bekræftende; er der under Bevisførelsen fremkommet noget Datum til Støtte for, at en Strafnedsættelsesgrund foreligger, kan Tillægsspørgsmaal herom ikke nægtes stillet, naar dette er begæret af Forsvareren eller Tiltalte.

Disse Regler sondrer altsaa mellem Strafudelukkelse og Strafnedsættelse eller -forhøjelse. Ved Strafudelukkelsesgrunde er der ingen Ret til at forlange Tillægsspørgsmaal stillet, men Højesteret har statueret, at selvom saadant Spørgsmaal ikke er stillet, og det endog af Landsretten er tilkendegivet, at der ikke forelaa Bevisdata til Støtte for Tilstedeværelsen af en Strafudelukkelsesgrund, kan Nævningerne dog godt statuere, at denne foreligger, nemlig ved benægtende Besvarelse af Skyldig-Spørgsmaalet. Derimod kan Nævningerne, naar Tillægsspørgsmaal ikke er stillet angaaende Omstændigheder, der hjemler Strafnedsættelse eller -forhøjelse, ikke gennem Besvarelsen af Skyldig-Spørgsmaalet tilkendegive, at saadanne Omstændigheder efter deres Formening foreligger. Denne Ordning maa sikkert betegnes som irrationel, da Afgørelsen af, om der har foreligget Omstændigheder, der hjemler Strafnedsættelse eller -forhøjelse, ikke er væsensforskellig fra Afgørelsen af, om der foreligger Strafudelukkelse. Nævningerne bør derfor ikke af Retten kunde hindres i at udtale sig angaaende det førstnævnte Spørgsmaal. Og dersom Retten giver Tilladelse til, at der stilles Tillægsspørgsmaal, vil Nævningerne let kunne opfatte dette som en Tilkendegivelse fra

Rettens Side om, at de omhandlede Omstændigheder efter dens Formening foreligger beviste.

B. Manglerne ved den gældende Ordning vil blive endnu føleligere ved den nye Straffelov, der indfører nye Strafnedsættelses- og Straffrihedsbestemmelser, jfr. især §§ 84 og 85. Disse Bestemmelser bør Nævningerne ikke kunne bringe til Anvendelse, uden at Anklageren har haft Lejlighed til at procedere derom og Retsformanden til at omtale dem i sin Retsbelæring. Paa den anden Side bør Nævningerne ikke af Retten kunne hindres i at tage Standpunkt til disse Bestemmelser. Hertil kommer, at det særligt paa Grund af Bestemmelserne i Straffelovens § 70 om Anvendelse af Sikkerhedsforanstaltninger mod en Tiltalt, der frifindes i Henhold til § 16 (Utilregnelighed) eller § 17 (varig Abnormtilstand) er nødvendigt, at det, naar Nævningerne vil frikende, af deres Besvarelse kan ses, om dette skyldes, at det ikke skønnes bevist, at Tiltalte har begaaet en Handling, der falder ind under Lovens Straffebestemmelser, eller om det skyldes, at § 16 eller § 17 er bragt i Anvendelse.

Loven af 1932 ophæver derfor de hidtil gældende Begrænsninger i Adgangen til at forlange Tillægsspørgsmaal stillet, idet enhver af Parterne eller en af Nævningerne altid kan forlange Tillægsspørgsmaal stillet. Endvidere bestemmes det, at Nævningene kun skal kunne udtale sig for Frifindelse i Medfør af § 16, § 17, § 15 (Alder under 15 Aar) eller § 18 (Beruselse, der medfører Bevidsthedstab) ved Besvarelsen af dertil sigtende Tillægsspørgsmaal. Naar der stilles Tillægsspørgsmaal om en Strafudelukkelsesgrund skal Nævningerne ved Besvarelsen af Hovedspørgsmaalet bortse fra Spørgsmaalet om Tilstedeværelsen af de i Tillægsspørgsmaalet omhandlede Omstændigheder, og der skal derfor i Hovedspørgsmaalets Tekst tages Forbehold med Hensyn til Tillægsspørgsmaalet.

Ved disse Ændringer maa det formentlig siges, at Spørgsmaalsstillingen er blevet ordnet paa en baade mere rationel og mere praktisk Maade.

IV.

Offentlighed i Retsplejen.

A. Den gældende Regel i Retsplejelovens § 29 gaar ud paa, at Retsmøderne er offentlige, hvor ikke det modsatte er særligt foreskrevet. Dog kan Retten undtagelsesvis paa Begæring af en Part eller i Embeds Medfør beslutte, at Forhandlingen skal foregaa for lukkede Døre, naar Hensyn til Sædeligheden eller Orden og Ro i Retslokalet kræver det. Det samme gælder i borgerlige Sager, naar offentlig Forhandling vilde tilføje nogen en uforholdsmæssig Krænkelser, og i Straffesager, naar Statens Forhold til fremmede Magter kræver det, samt med Hensyn til Retshandlinger, som finder Sted udenfor Domsforhandling, naar særegne Omstændigheder giver Grund til at antage, at Retsmødets Offentlighed vil være til Hinder for Sagens Oplysning, eller det begæres af Værgen for en Sigtet under 18 Aar.

Om Retsmøder under Efterforskningen bestemmer Lovens § 810, at de først er offentlige, naar Undersøgelsen er rettet mod en bestemt Person som Sigtet.

B. Under Rigsdagsbehandlingen fremkom der Ønsker om at udvide Domstolenes Adgang til at lukke Dørene. Disse Ønsker var baseret paa Erfaringer fra de forskellige Enkelttilfælde, hvor Retsmødernes Offentlighed havde været til særlig Ulempe for en Sigtet. Det lykkedes dog ikke at opnaa Flertal for nogen væsentlig Indskrænkning i Offentlighedsprincippet, hvilket sikkert maa betragtes som heldigt, idet de omtalte Ønsker oversaa eller undervurderede den almindelige Betydning, som Retsplejens Offentlighed har.

I Lovens § 29 blev der herefter kun gennemført nogle mindre væsentlige Ændringer, især bestaaende i, at Adgangen til i Straffesager at lukke Dørene, naar Sigtede er under 18 Aar, blev udvidet til at gælde, selv om der ikke foreligger Begæring derom fra Værgens Side, og selvom det drejer sig om Domsforhandling.

Derimod blev der indført nye Regler om Adgang til at forbyde offentlig Gengivelse af Forhandlingen i offentlige

Retsmøder i Straffesager, saavel udenfor som under Domsforhandling. Herom bestemmer § 31, 3die Stykke, at offentlig Gengivelse ved Kendelse kan forbydes, saafremt Sigtede er under 18 Aar, og det begæres af Værgen eller en Repræsentant for Værgeraadet. Endvidere kan offentlig Gengivelse af Retten undtagelsesvis ved Kendelse helt eller delvis forbydes, naar særegne Omstændigheder giver Grund til at antage, at saadan Gengivelse vil tilføje en Person, der ikke er sigtet under Sagen, ufornoden Krænkelser, eller naar det begæres af en Sigtet, og Retten skønner, at offentlig Gengivelse vil forvolde ham eller hans nærmeste en uforholdsmæssig stor Lidelse.

Denne nye Regel hviler paa den Betragtning, at de Ulemper, som Retsplejens Offentlighed undertiden kan medføre, ikke bør føre til, at Adgangen til at lukke Dorene udvides, men at man uden at gøre Indgreb af Betydning i Offentlighedsprincippet kan opnaa det fornødne ved at forbyde offentlig Gengivelse af Forhandlingen i Retsmødet, men opretholde dets Offentlighed.

Endvidere blev der vedtaget en ny Regel i § 31 om, at det er forbudt at fotografere eller tegne i Retssalen under Retsmødet, medmindre Dommeren i det enkelte Tilfælde giver Tilladelse dertil, og at offentlig Gengivelse i Billeder af Retsmøder kan forbydes ved Retskendelse.

Endelig er der i § 32 indføjet en ny Bestemmelse om, at Retten undtagelsesvis kan nægte enkelte bestemte Personer Adgang til et offentligt Retsmøde, naar det skønnes nødvendigt for at opnaa en sandfærdig Forklaring af et Vidne eller en Parl.

V.

Erstatning i Anledning af strafferetlig Forfølgning.

A. Efter de nugældende Regler i § 792 har den, der har været underkastet Varetægtsfængsel og derefter frifindes eller løslades, uden at Sagen forfølges til Dom, Krav paa

en af Retten fastsat Erstatning for den Lidelse, den Tort og det Formuetab, der er tilføjet ham ved Frihedsberøvelsen, medmindre de fremkomne Oplysninger dog giver begrundet Formodning for, at han er skyldig i den Forbrydelse, for hvilken han var fængslet. Retten til Erstatning bortfalder, naar den paagældende selv ved sit Forhold har givet Anledning til Fængslingen, medmindre det udviste urigtige Forhold maa antages at være foranlediget af Frygt, Forvirring eller undskyldelig Misforstaaelse, endvidere naar Vedkommende frifindes paa Grund af en Tilregnelighed udelukkende, mangelfuld Sjælstilstand, eller naar han forhen er straffet med Strafarbejde for vanærende Handling, og der ikke siden hans Løsladelse er hengaaet 3 Aar.

Ifølge § 778 kan enhver, der har været anholdt uden tilstrækkelig Grund og uden ved sit eget Forhold at have forskyldt det, kræve Oprejsning enten ved en Erklæring om, at Anholdelsen har været paa nævnte Maade ugrundet og uforskyldt, eller ved Tilkendelse af Erstatning.

Krav om Erstatning ifølge de nævnte Bestemmelser skal fremsættes inden et Aar efter, at den paagældende er kommet til Kundskab om de Omstændigheder, hvorpaa han støtter sit Krav. Sager om Erstatning for uforskyldt Varetagtsfængsel kan forlanges afgjort under Nævnings Medvirken. Hvis de afgøres ved Underret, kan Anke ske til Landsret og derefter til Højesteret, saaledes at der altsaa her i Modsætning til Retsplejelovens almindelige Regel haves 3 Instanser.

B. De gældende Regler har især givet Anledning til Kritik paa 3 Punkter:

1) Reglen om, at Erstatning er udelukket, naar de fremkomne Oplysninger giver begrundet Formodning for, at den paagældende er skyldig i den Forbrydelse, for hvilken han var fængslet, har i flere Tilfælde medført, at en Person først er blevet frifundet i en Straffesag, og at det, naar han derefter søgte Erstatning, derpaa i Dommen angaaende dette Spørgsmaal er blevet udtalt, at der var begrundet

Formodning for hans Skyld, en Ordning, der sikkert maa siges at være meget uheldig.

2) Reglen om, at Retten til Erstatning bortfalder, naar den paagældende forhen er straffet som ovenfor omtalt, maa anses for at være for stiv og kan virke for strengt i flere Tilfælde, hvor der f. Eks. er blevet ført positivt Bevis for, at den paagældende var aldeles uskyldig.

3) Man har savnet en Regel om at kunne give Erstatning for Tab, der er en Følge af andre strafferetlige Forfølgningsskridt end Fængsling eller Anholdelse. Dette har f. Eks. medført, at Højesteret har maattet nægte Erstatning til en Hovmester, der var sigtet for Falsk paa Grundlag af en Skriftkyndigs Erklæring, men viste sig at være uskyldig, for det Tab, der var forvoldt ham ved, at der i Medfør af Lovens § 785 var givet ham Forbud mod at forlade Landet, saalænge Undersøgelsen varede¹⁾.

De under 1) og 2) nævnte Mangler havde dets justitsministerielle Udvalg, hvis Betænkning laa til Grund for Lovforslaget, foreslaaet afbødet ved at erstatte de to nævnte Bestemmelser med en Regel gaaende ud paa, at Erstatning kunde nægtes eller nedsættes, naar der i den paagældendes Forhold forelaa særlige Omstændigheder, der talte mod at tilkende ham Erstatning eller dog fuld Erstatning. Dette vilde altsaa sige, at man i Stedet for at lade Loven udelukke Erstatning fuldstændigt i bestemt afgrænsede Undtagelsestilfælde overlod til Domstolene mere frit at skønne over, om Erstatning i det enkelte Tilfælde burde ydes fuldtud, eller om den helt eller delvis burde nægtes.

Denne nye Regel blev vedtaget af Folketinget, men udstemt i Landstinget, og Resultatet blev herefter, at Loven af 1932 med Hensyn til Punkt 1 har opretholdt den materielle Regel, men søgt at afhjælpe dens uheldige Følger

¹⁾ Jfr. Ugeskrift for Retsvæsen 1929 A, Side 1024.

ved i § 1018 h, sidste Stykke¹⁾, at foreskrive, at naar Erstatning nægtes af den heromhandlede Grund, skal Dommens Præmisser inskrænke sig til at angive, at Lovens Betingelser for Erstatning efter de i Sagen tilvejebragte Bevisligheder ikke skønnes at foreligge²⁾. Derved undgaar man altsaa i Dommen udtrykkelig at udtale, at der er tilvejebragt begrundet Formodning for den paagældendes Skyld.

Manglen under 2) søger Loven af 1932 afhjulpet ved at bestemme, at Justitsministeren i de heromhandlede Tilfælde, naar særlige Omstændigheder gør sig gældende, kan give Tilladelse til, at vedkommende faar Erstatningsspørgsmaalet paakendt ved Domstolene.

Endelig er den under 3) omtalte Mangel blevet afbødet ved, at der i § 1018 c er skabt Hjemmel for, at Retten rent fakultativt kan tilkende Erstatning for Formueskade (ikke for Lidelser og Tort) i Anledning af andre straffetretlige Forfølgningsskridt end Varetægtsfængsel eller Anholdelse.

Den nugældende Regel i § 778 om Adgang til at kræve Erklæring af Politimesteren i Anledning af Anholdelse er ved § 1018 d blevet udvidet til at gælde ogsaa andre Foranstaltninger, der medfører Ret til at faa Erstatning. Politimesterens Afgørelse kan ikke indbringes for højere administrativ Myndighed eller Domstolene. Ogsaa i Tilfælde, hvor der ikke er Ret til Erstatning, kan den mod hvem der har været indledet en strafferetlig Forfølgning, begære Erklæring fra Politimesteren om, at det har vist sig, at Forfølgningen har manglet Grundlag og ikke har været forskyldt ved Sigtedes eget Forhold. I disse Tilfælde kan Politimesterens Afgørelse indbringes for højere administrativ Myndighed.

¹⁾ Loven af 1932 har samlet Reglerne om Erstatning i Anledning af strafferetlig Forfølgning i et nyt Kapitel 93 a (§§ 1018 a—1018 m).

²⁾ Jfr. om en noget lignende Ordning i Nederlandene Højesteretsdommer P. C. Poulsens Artikel i »Nordisk Tidsskrift for Strafferet«, Aargang 1929, Side 320 ff.

Med Hensyn til de processuelle Regler hviler Lovens nye Regler paa den Betragtning, at det er den heldigste Ordning, at Erstatningskravene i alle Tilfælde, hvor Sagen forfølges til Dom, paakendes under den samme Sag, i hvilken den Afgørelse træffes, der danner Grundlaget for Kravet.

§ 1018 g bestemmer derfor, at saafremt Sagen forfølges til Dom, skal Erstatningskravet fremsættes i Retten inden Sagens Optagelse, og Kravet bliver da at paakende under Sagen. Dog kan Retten i Embeds Medfør eller efter Begæring af en af Parterne beslutte, at Spørgsmaalet om Ret til Erstatning eller om dennes Størrelse udskydes til særlig Afgørelse under samme Sag, eller undtagelsesvis under en særskilt Sag. Begæring om Anlæg af særskilt Sag skal fremsættes inden 12 Uger efter Dommens Afsigelse. Er Sagen ikke blevet forfulgt til Dom, skal Begæring om Sagsanlæg fremsættes inden 12 Uger efter, at Sigtede har faaet Meddelelse om, at Forfølgningen er frafaldet. Efter de ovennævnte Frister kan Erstatningskrav kun rejses, naar der tilvejebringes nye Oplysninger, som af Retten skønnes at være af væsentlig Betydning for Erstatningsspørgsmaalets Afgørelse. Begæring om Sagsanlæg maa fremsættes inden 4 Uger efter, at Vedkommende er kommet til Kundskab om de nye Oplysninger.

Hvor Erstatningsspørgsmaalet i en Nævningesag helt eller delvis maatte blive udsat til senere Afgørelse under samme Sag, bliver det de samme Nævninger, der medvirker. Udskydes Afgørelsen derimod undtagelsesvis til en særskilt Sag, bliver denne altid at behandle som almindelig Underretssag, jfr. § 1018 i, selvom selve Straffesagen har været en Nævningesag. Endelig skal nævnes, at Adgangen til uden særskilt Tilladelse at paaanke disse Sager til Højesteret som 3die Instans ophæves, og at der indføres Adgang for Justitsministeren til efter indhentet Erklæring fra Rigsadvokaten, Forsvareren og vedkommende Ret at imødekomme et fremsat Erstatningskrav, uden at der finder Proces Sted, jfr. § 1018 h, 2. Stk.

VI.

Forskellige Regler om Vidner m. v.

Medens § 70 hidtil har foreskrevet, at et Vidne altid er forpligtet til at besvare det Spørgsmaal, om der er overgaaet Vidnet en Straffedom, indskrænkes denne Pligt for Vidnet ved Loven af 1932 saaledes, at Vidnet kun er pligtig til at svare paa, om det i de sidste 10 Aar er blevet idømt eller har udstaaet Straf, eller om det er under Tiltale for eller nogensinde er funden skyldig i falsk Forklaring for Retten. Endvidere skal saadant Spørgsmaal fremtidig stilles og besvares skriftligt, og kun Retten og Parterne maa gores bekendt med Svaret. De givne Oplysninger maa ikke uden tvingende Grunde af Parterne benyttes under Retsforhandlingerne. Videregaaende Spørgsmaal til Vidnet angaaende tidligere straffbare Forhold fra dets Side maa overhovedet ikke stilles, hvilket saavel de afhørende som Dommeren skal iagttage, jfr. § 183.

Om Vidnepligten i Straffesager er der i § 170, 2det Stykke, blevet tilføjet en ny saalydende Bestemmelse: »Det bør iagttages, at den med en sigtel eller tiltalt Person samlevende Ægtefælle ikke mod sit Ønske afkræves Forklaring, medmindre det maa antages at være af afgørende Betydning for Sagens forsvarlige Oplysning.« Denne Bestemmelse, der blev indsat paa Foranledning af et konkret Tilfælde fra Praksis, er paa Grund af Slutningsundtagelsen af ret vag Karakter, og vil vel nærmest have den Betydning udtrykkelig at fastslaa en Retningslinie, der i og for sig skulde gælde ogsaa uden positiv Udtalelse. — Endelig skal nævnes, at § 184, nyt 2det Stykke, fastsætter, at Dommeren (Rettens Formand) altid kan træffe Bestemmelse om, hvorledes og ved hvem Afhøringen af Børn under 15 Aar vil være at foretage. Han kan, naar han finder Grund dertil, forlange Bistand af en Repræsentant for Værgeraadet under Afhøringen eller i samme Anledning tilkalde en anden dertil egnet Person. Saadan Bistand kan ogsaa Politimesteren forlange, naar han foretager Afhøring, jfr. § 194.

Beruselsesforbrydelser efter den ny danske Straffelov.

Af Dommer L. TH. ARNSKOV.

Det er almindelig kendt fra Domstolenes Praksis, der er bekræftet ved statistiske Opgørelser, at en meget væsentlig Del af Forbrydelserne begaas under Paavirkning af Spiritus. Der kan regnes med, at det gælder over Halvdelen, og blandt de enkelte Forbrydelsesarter er det navnlig Volds- og Sædelighedsforbrydelser, altsaa nogle af de mest graverende, der i deres Oprindelse kan føres tilbage til overdreven Nydelse af Spiritus, ofte endog saaledes, at Gerningsmændene ligefrem drikker sig Mod til, før de skrider til deres forbryderiske Handlinger.

I mange Landes Straffelve, bl. a. den danske Straffelov fra 1866, findes der ingen særlige Bestemmelser om Beruselsens Betydning for Straffen, men Beruselsesforbrydelser behandles efter de almindelige Tilregnelighedsbestemmelser som Eksempler paa Tilfælde, hvor der gives Straffrihed paa Grund af manglende Bevidsthed eller nedsat Straf, fordi Bevidstheden har været sløvet eller formørket i en saadan Grad, at Gerningsmanden i Gerningsøjeblikket ikke havde den Tilregnelighed, der findes hos voksne og sjælsunde Personer.

Da Tilregnelighedsspørgsmaalet hører til de klassiske Stridsemner indenfor Strafferetten, er det derfor en Selvfølge, at ogsaa Spørgsmaalet om Beruselsens Betydning for Kriminaliteten indtager en fremtrædende Plads i den straffetretlige Debat.

Dette har ogsaa vist sig i de nordiske Lande. Paa det 14. nordiske Juristmøde i København den 24.—27. August 1928 var »den strafferetlige Bedømmelse af Handlinger foretagne i Beruselse» et af Forhandlingsemnerne. Siden da er der i Norge vedtaget Ændringer i Straffeloven — Lov af 22. Februar 1929, der traadte i Kraft den 23. Marts 1929, som berører Emnet, og der er i Danmark vedtaget en helt ny Straffelov, som bringer en Række Regler herom — Straffeloven af 15. April 1930, der træder i Kraft til Nytaar 1933. Det vil derfor formentlig kunne paaregne Interesse at bringe en Oversigt over, hvorledes Spørgsmaalet er løst i den ny danske Straffelov, der fra mange Sider anerkendes som Udtryk for moderne kriminalistiske Synspunkter.

Indledningsvis skal forudskikkes den Bemærkning, at der fra ældre Tid paa dette Omraade i flere Henseender har bestaaet en vis Modsætning mellem svensk Ret paa den ene Side og norsk og dansk Ret paa den anden Side.

Paa det 14. nordiske Juristmøde blev under Forhandlingerne den svenske Rets Stilling til Spørgsmaalet om selvforskyldt Beruselse af Professor Dr. juris *Folke P. son Wetter* fastslaaet saaledes:

1. Selvforskyldt Rus medfører ikke Utilregnelighed eller Strafnedsættelse.

2. Forbrydelser, der er begaaet under en saadan Rus, bedømmes som uagtsomme eller forsætlige uden Hensyn til de undskyldende Omstændigheder i Motivet, som betinges af Rusen.

Det angives endvidere, at dette Standpunkt i svensk Ret støtter sig til en gammel Forordning mod Fuldskab og Drikkeri fra 16. November 1841 § 3, hvori det hedder, at naar nogen begaar Forbrydelse i Fuldskab, skal hans Tilstand ikke tjene ham til Undskyldning, men ved Siden af Ansaret for Fuldskab skal den paagældende være underkastet alle de Følger, Lovgivningen i hvert Tilfælde foreskriver (Forhandlingerne S. 232—234).

I Norge og Danmark har der derimod tidligere været Tilbøjelighed til at betragte Rusen som formildende Omstændighed og at straffe efter mildere Regler. I Norge har der saaledes indtil Straffelovsændringen af 1929 været den Regel, at Handlinger i selvforskyldt Rus straffedes med den for Uagtsomhed bestemte Straf (§ 45). Reglen herom lød: »Er han ellers ved egen Skyld kommet i en saadan Tilstand [d. v. s. som ifølge § 44 udelukkede Tilregnelighed], og foretager han paa Grund af denne nogen Handling, der er strafbar, ogsaa naar den udøves af Uagtsomhed, anvendes den for Uagtsomhed bestemte Straf«. I Danmark er der efter Loven af 1866 som bemærket Straffrihed, hvis Gerningsmanden er helt bevidstløs (§ 38), og Strafnedsættelse, hvis Bevidstheden er af lavere Grad, og i begge Tilfælde er Anvendelsen af Reglerne obligatorisk.

Selv om der vedblivende er forskellige Regler i de nordiske Lande, er den ny danske Straffelovs Bestemmelser om Beruselsesforbrydelser et interessant Eksempel paa, hvorledes der i de nordiske Landes Retsliv foregaar en gensidig Paavirkning, som i det foreliggende Tilfælde er resulteret i større Ensartethed.

I den efterfølgende Oversigt over den ny danske Straffelovs Regler om Beruselsesforbrydelser skal foruden nogle Bestemmelser af mere almen Karakter anføres enkelte særlige Regler vedrørende Handlinger begaaede under Paavirkning af Spiritus. Det bemærkes, at der stadig sigtes til den ny danske Straffelov, naar en § anføres uden nærmere Tilføjelse.

Beruselse udelukker ikke Straf. Hovedreglen om Beruselsens Betydning findes i § 18, der lyder saaledes: »Beruselse udelukker ikke Anvendelse af Straf, medmindre Gerningsmanden har handlet uden Bevisthed«.

I Modsætning til Straffeloven af 1866, der behandler Beruselsesforbrydelser og den ved Beruselsen opstaaede Tilstand under selve Tilregnelighedsspørgsmaalet, har den ny Straffelov saaledes udsondret Beruselsesforbrydelserne

til særskilt Behandling i Lighed med, hvad der gælder i Norge, og den almindelige Regel efter den ny danske Lov er altsaa, at der med Hensyn til Spørgsmaalet om personlig Tilregnelighed ses bort fra Beruselsen, naar det drejer sig om den akute saakaldte normale Rus. Beruselsesforbrydelser bliver ligesom ellers at straffe som forsætlige eller uagtsomme, naar Betingelserne derfor er til Stede, og det sker ud fra den Betragtning, at Samfundets Værn mod Forbrydelser ellers ikke vilde være tilstrækkeligt effektiv.

Det maa ogsaa anerkendes, at det vilde være urimeligt, om Gerningsmanden altid skal være straffri eller have nedsat Straf, naar Forbrydelsen er begaaet i en almindelig tilfældig Rus, som kan fremkaldes rent vilkaarligt.

Straffri Undtagelser efter § 18. Hvor Gerningsmanden derimod har handlet uden Bevisthed, forer almindelige kriminalistiske Grundsætninger til, at der ikke anvendes Straf, medens det ikke er udelukket, at der af Hensyn til Samfundets Værn mod Forbrydelser kan blive Tale om Sikkerhedsforvaring eller andre forebyggende Foranstaltninger.

Af Formuleringen af § 18 følger det, at de Forbrydelser, der kun straffes som forsætlige, er straffri, naar de er begaaede i en Rus, der har gjort Gerningsmanden helt bevidstløs, idet Forsæt saa ikke kan siges at være til Stede.

Undtagelsesreglen om Straffrihed, hvor der er handlet uden Bevidsthed, maa i Følge Motiverne iøvrigt antages at omfatte ikke blot de Tilfælde, hvor Beruselsen helt har ophævet eller lammet Gerningsmandens Handleevne, men ogsaa de Tilfælde, hvor han er bragt helt »fra Vid og Sans«, og han aldeles ikke er Herre over sine Handlinger, men er et viljeløst Redskab for Omgivelserne og agerer rent automatisk som en Person, der gaar i Vildelse. Hvis der i saadanne Situationer skulde være Tale om Forsæt eller Uagtsomhed, kunde det kun være i Kraft af en Fiktion. Dette er som bekendt Tilfældet efter svensk Lovgivning, hvor der fingeres Tilregnelighed for ikke at gøre Brud paa

Grundsætningen om subjektiv Skyld som Betingelse for Straf, jfr. Bemærkninger af Prof. Nils Stjernberg paa det 14. nordiske Juristmøde, Forhandlingerne S. 244.

Selvforskyldt Beruselse straffes. En Sammenligning med andre Regler i den danske Straffelov viser endvidere, at der ved Ungtægelsesbestemmelsen i § 18 sigtes til dem, der uden egen Skyld er bragt i bevidstløs Tilstand paa Grund af Beruselse. Thi i § 138¹ er det bestemt, at der ikke gælder Straffrihed, hvis Rusen er selvforskyldt. Reglen herom lyder saaledes: »Den, som forsætlig eller ved grov Uagtksomhed bringer sig i beruset Tilstand, straffes med Bøde eller Hæfte, hvis han i denne Tilstand, udsætter andres Person eller betydeligere Formueværdier for Fare. Under skærpende Omstændigheder, navnlig naar betydelig Skade er sket, samt i Gentagelsestilfælde kan Straffen stige til Fængsel i 6 Maaneder«.

Tilsvarende Regler findes i flere andre Staters Straffelove eller for Norges Vedkommende i Straffelovens § 45 og § 16 i Løsgængerilov af 6. Juli 1930 (om Forandringer i Løsgængerilov af 31. Maj 1900).

Ved den anførte Bestemmelse i § 138 kriminaliseres altsaa det Forhold at drikke sig fuld, idet Rusen som saadan straffes, naar andres Person eller betydelige Formueværdier derved udsættes for Fare.

Er Handlingen foretaget under selvforskyldt Beruselse, er der saaledes ikke Straffrihed for Gerningsmanden, selv om han har handlet uden Bevidsthed. Det vil sige, at der nu i selve Straffeloven indføres en Regel, der svarer til Bestemmelserne i Motorlovene om, at det er strafbart at køre Motorvogn i beruset Tilstand, selv om der ikke sker nogen Ulykke.

Den ny Regel i Straffeloven vil navnlig faa Betydning ved Undladelsesforbrydelser, altsaa hvor det drejer sig om Folk, som i Følge deres Stilling har en særlig Handlepligt eller Opfordring til at udvise Forsigtighed, men undlader dette, fordi de har drukket saa meget, at

de bliver ude af Stand til at handle. Dette gælder saaledes Banevogtere, Bilførere, Skibsførere, Lodser og andre, som arbejder med private eller offentlige Samfærdselsmidler og offentlige Værker og Anlæg; men Reglen kan f. Eks. ogsaa anvendes paa rent private Folk, der i Fuldskab ved Mishandling af Dyr eller uforsvarlig Behandling af kostbare Arbejdsmaskiner el. lign. udsætter betydelige Formueværdier for Fare. Det er ikke nødvendigt, at Fremkaldelsen af en saadan Fare er tilsigtet, eller at den er forudset, men selvfølgelig vil dette ofte være Tilfældet under de Forhold, hvor Bestemmelsen faar mest praktisk Betydning. Selv om Reglen i § 138 vel først og fremmest har praktisk Betydning for dem, der har en særlig Handlepligt som Følge af deres Stilling, er der efter Lovens Ord intet i Vejen for, at den ogsaa kan anvendes paa Personer, der beruser sig med Forsæt eller ved Uagtsomhed, skønt de ved, at de i beruset Tilstand er særlig farlige, fordi de i en saadan Tilstand har Tilbøjelighed til at begaa visse Forbrydelser f. Eks. Volds- og Sædelighedsforbrydelser (jfr. Bemærkninger af Rigsadvokat Goll ved det 14. nordiske Juristmøde, Forhandlingerne S. 224). Hver det drejer sig om Personer, der før har været udsatte for et saadant Tilfælde, vil det i hvert Fald kunne siges, at de har maattet forudse de strafbare Handlinger som en ikke usandsynlig Følge af Beruselsen, og da der under saadanne Forhold i alt Fald kan siges at foreligge Uagtsomhed, vil det af Hensyn til de subjektive Grunde ikke være betænkeligt at straffe, og Hensynet til Retssikkerheden medføre, at Krayet om Straf eller anden Repression fra Samfundets Side ikke kan afvises.

Patologisk Rus. Mens Straf saaledes er udelukket ved Handlinger foretagne under ikke-selvskyldt Rus, naar Gerningsmanden har handlet uden Bevisthed (§ 18), og Beruselseshandlinger kan medføre Straf, naar Gerningsmanden selv har bragt sig i beruset Tilstand, ogsaa naar han har været ganske bevidstløs i Handlingsojeblikket, og

der altsaa, som der er hævdet, foreligger et »psykologisk Ulykkestilfælde« (Goll's Indlæg ved 14. nordiske Juristmøde 1928), indtager den saakaldte patologiske Rus en særlig Stilling. En saadan Rus kan opstaa ganske pludseligt og indtræde efter Nydelsen af en forholdsvis ringe Mængde Alkohol, som normalt ikke vilde medføre Beruselse. Den i en saadan Rus fremkaldte Tilstand kan ganske uventet udløse sig i forbryderske Handlinger som Volds- og Sædelighedsforbrydelser. Den patologiske Rus har altsaa en vis sygelig Karakter og kan hidrøre fra medfødte eller erhvervede Dispositioner. Hvis Gerningsmanden ikke kender disse Dispositioner og ikke før har været udsat derfor, maa en saadan patologisk Rus siges at være ikke-selvforskyldt, og har han ikke selv drukket sig fuld for at begaa en Forbrydelse, er der altsaa i og for sig samme Grund til Straffrihed, som naar han ellers har handlet uden Bevidsthed (§ 18). Om Stillingen med Hensyn til dette Spørgsmaal i tre af de nordiske Stater skal følgende anføres:

Selv om der i svensk Ret iøvrigt gælder almindeligt Strafansvar ved Beruselseshandlinger, anerkendes det, at Reglen modificeres og medfører Straffrihed ved Handlinger foretagne i patologisk Rus (jfr. Udtalelser af Prof. Dr. med. *Alfred Petren*, Prof. *Wetter* og Prof. Dr. juris *Nils Stjernberg*, refereret i 14. nordiske Juristmødes Forhandlinger henholdsvis S. 213, 226 og 243—244).

Efter norsk Strafferet maa den patologiske Rus være straffri efter den almindelige Tilregnelighedsparagraf (§ 44), naar den er ikke-selvforskyldt. Er den selvforskyldt, kan Straf næppe være udelukket efter Ordene i § 45, og den norske Rigsadvokat *P. Kjerschow* oplyste i sit Indledningsforedrag paa det 14. nordiske Juristmøde, at det norske Forslag (den nuværende § 45), saavidt det forstaas af de til Grund derfor liggende Motiver, ingen Undtagelse gør med Hensyn til den patologiske Rus (Forhandlingerne S. 214).

For saa vidt den danske Straffelov angaar, vil man vistnok som anført med Hensyn til ikke-selvforskyldt

Rus kunne statuere Straffrihed efter Undtagelsesreglen i § 18 in fine, men ellers indtræder Straffrihed efter § 16, idet en saadan Tilstand maa ligestilles med Sindssygdom eller Aandssvagbed i højere Grad. Er der Tale om kroniske Alkoholister, der paa Grund af deres Tilstand ikke kan anses for egnede til Paavirkning gennem Straf, vil disse kunne frifindes efter § 17, eventuelt mod at hen-sættes i Sikkerhedsforvaring.

Det maa imidlertid erindres, at patologisk Rus ikke er noget absolut Begreb, men mellem normal og patologisk Rus er der mange Overgangsformer, hvor Diagnosen ofte kan være tvivlsom. Praksis udviser imidlertid, at der baade af Domstole og Lægevidenskab stilles ret strænge Fordringer for at konstatere Bevidstløshed paa Grund af Beruselse.

Strafnedsættelse. Ogsaa med Hensyn til de almindelige Regler om Strafnedsættelse bringer den ny Straffelov særlige Regler om Beruselsesforbrydelser. Hvis en strafbar Handling er begaaet under Indflydelse af stærk Sindsbevægelse eller en anden forbigaaende sjælelig Uligevægtighed eller andre særlige Omstændigheder, der forringer Strafbarheden, skal som almindelig Regel ifølge § 85 Straffen nedsættes, og den kan helt bortfalde, hvis Straffen ikke er højere end Hæfte. Men hvis den sjælelige Uligevægtighed hidrører fra selvforskyldt Beruselse bliver der kun Tale om Nedsættelse eller Bortfald af Straffen, saafremt Tiltalte ikke tidligere er fandet skyldig i lignende strafbar Handling eller i Udsættelse af andres Person eller betydelige Formueværdier for Fare eller i Overtrædelse af Paalæg om ikke at nyde Spiritus (§ 138 Stk. 1—2), og i saa Tilfælde endda kun under iøvrigt formildende Omstændigheder.

Tilsvarende Regler findes i § 56 i den norske Straffelov, som den er formuleret ved Ændringerne af 22. Febr. 1929. Det hedder heri, at Retten kan nedsætte Straffen under det for Handlingen bestemte Lavmaal og til en mildere Strafart, »naar Handlingen er foretaget i berettiget Harme, under Tvang eller overhængende Fare eller under forbigaaende

stærk Nedsættelse af Bevidstheden, som ikke er en Følge af selvforskyldt Rus« (Stk. 1 b).

Efter den norske Regel er Strafnedsættelse altsaa ubetinget udelukket ved selvforskyldt Rus. Under Behandlingen af den danske Straffelov blev der fra flere Sider krævet en lignende Regel, men Resultatet blev den forannævnte Formulering af § 85, hvorefter Strafnedsættelse kun kan ske under de særligt nævnte Forhold.

Den ny Regel i dansk Straffelovs § 85 omhandler den forbigaaende sjælelige Uligevægtighed i Modsætning til de i § 17 omhandlede varige Tilstande af mangelfuld Udvikling, Svækkelse eller Forstyrrelse af Sjælsevnerne. Det maa derfor antages, at der i § 85 ikke sigtes til de Forhold, der omhandles i de almindelige Tilregnelighedsregler i §§ 16—18, og som medfører, at Tilregneligheden er helt ophørt, men derimod til de Handlinger, som kan kaldes »Affektforbrydelser«, og som er begaaede under Omstændigheder, der forringer den Strafværdighed, som Handlinger af den paagældende Art ellers vidner om. Drejer det sig om mindre betydningsfulde Forbrydelser, kan det være rimeligt, at Straffen nedsættes eller helt bortfalder, f. Eks. for unge Mennesker eller første Gangs Forbrydere, som i Drukkenskab maaske er blevet et Bytte for Drifter, der hidtil kun har været til Stede i slumrende Tilstand.

Betinget Domfældelse. Hvis der ikke findes Mulighed for Nedsættelse eller Bortfald af Straffen, kan der i alt Fald gives betinget Dom. I § 85 Stk. 2 hedder det: »Betinget Straffedom kan i disse Tilfælde [o: Affektforbrydelser] anvendes, selv om Straffen overstiger den i § 56 angivne Størrelse« (Bøde, Hæfte i 2 Aar eller Fængsel i 1 Aar). Dette er en betydelig Udvidelse af Mulighederne for betinget Domfældelse i Forhold til Straffelovstillæget af 1911 § 20 Stk. 1. Ved Idømmelse af betingede Domme vil der derfor i vid Udstrækning kunne tages Hensyn til Beruselsen enten saaledes, at der stilles særlige Ædruelighedskrav som Vilkaar i en betinget Dom, eller saaledes, at Dommen gores

betinget under Hensyn til, at der kan foreligge formildende Omstændigheder, f. Eks. naar det drejer sig om et ungt Menneske, der uden egen Skyld er blevet beruset og i denne Tilstand er kommet i Slagsmaal og har forøvet en saadan mindre Forbrydelse.

Ved Anvendelse af de betingede Domme i Nordamerika har man ofte set, at det er stillet som Betingelse, at vedkommende ikke drikker sig fuld eller møder fuld paa offentlige Steder, eller at der paa den anden Side rent positivt paalægges bestemte Handlinger, der skal være Udtryk for Viljen til Forbedring, f. Eks. at Domsfældte skal gaa i Kirke hver Søndag. Saadanne Betingelser vil næppe blive knyttet til de betingede Domme i Danmark. Men som Reglerne er formulerede i den ny Straffelov, er de saa vide, at det bl. a. ogsaa er muligt at stille bestemte Betingelser med Hensyn til Afholdelse fra spirituøse Drikke, og dette vil sikkert ofte finde Sted, hvor Rusen har haft nogen Betydning for Forbrydelsen.

Indsættelse i Arbejdshus og Drankeranstalt. For strafskyldige Personer, der maa karakteriseres som forfaldne til Drukkenskab, er der nogle særlige Regler, hvorefter saadanne Personer under visse Omstændigheder kan indsættes i Arbejdshus eller i Drankeranstalt.

Indsættelse i Arbejdshus i Stedet for Dom til Fængselsstraf kan der efter den ny Straffelov navnlig blive Anvendelse for, naar det drejer sig om Berigelsesforbrydere, Sædelighedsforbrydere, Løsgængere og Bellere samt andre professionelle Forbrydere. Medens det i Almindelighed er en Betingelse for Indsættelse i Arbejdshus, at Gerningsmanden før har udstaaet Straf eller Arbejdshus for en saadan Forbrydelse, som han nu tiltales for, kan der i Medfør af § 62 Pkt. 4 uden forudgaaende Straf dømmes til Indsættelse i Arbejdshus i Stedet for Fængselsstraf, naar nogen har begaaet en Forbrydelse under Paavirkning af spirituøse Drikke, og han maa antages at være forfalden til Drukkenskab. Da Arbejdshus saaledes vil komme til at omfatte en Del af

Forbryderbærmen, vil Muligheden for Indsættelse heri sikkert komme til at virke som en kraftig Advarsel mod Beruselsesforbrydelser.

Med Hensyn til Fanger gælder der den særlige Regel, at hvis de findes at være svækkede af Drikfældighed, kan de efter Indstilling af Anstaltens Styrelse og Beslutning af Fængselsnævnet midlertidigt eller for Resten af deres Straffetid overflyttes til Arbejdshus, naar det paa Grund af deres Tilstand maa antages, at Straffen ikke vil have den tilsigtede Virkning paa dem (§ 37, jfr. 63 Stk. 3).

Naar strafskyldige Personer dømmes til Frihedsstraf for Beruselsesforbrydelser eller for Overtrædelse af Alkoholpaalæg, og det fremgaar af Sagen, at de paagældende er forfaldne til Drukkenskab, kan det ved Dommen bestemmes, at saadanne Personer efter Straffens Udstaaelse eller, naar der gives betinget Straffedom, straks skal anbringes i en Helbredelsesanstalt for Drankere, om fornødent i en særlig indrettet offentlig Anstalt eller Anstaltsafdeling, indtil de maa anses for helbredede. Anbringelsen fastsættes ved Dommen for et Tidsrum af indtil 18 Maaneder, i Gentagelses-tilfælde indtil 3 Aar, dog at Justitsministeren forinden kan løslade den paagældende, naar han maa anses for at være helbredet, eller Anbringelsen viser sig hensigtsløs (§ 73). I det sidste Tilfælde kan Retten, hvis den paagældende fremdeles er farlig for sine Omgivelser, dømme ham til Sikkerhedsforvaring efter de Regler, der findes herom i § 65.

Anbringelsen paa Drankeranstalt vil sikkert vise sig at være en gavnlig social Foranstaltning. Med en passende Kur vil der i adskillige Tilfælde være Mulighed for Helbredelse og Afvænning fra Drikket, og i de Tilfælde, hvor det ikke lykkes, har en Dranker i alt Fald i nogen Tid været afskaaret fra at forpøse det øvrige Samfund med Drukkenskab og Forbrydelse.

Alkoholpaalæg. Der gives dernæst specielle Regler om personlige Alkoholpaalæg overfor Forbrydere, der bliver dømt til Frihedsstraf (Fængsel eller Hæfte) for Forbrydelser

begaaet under Paavirkning af Spiritus. I saadanne Tilfælde kan der ved Dommen gives den dømte Paalæg om, at han under Trusel om Hæfte eller Fængsel indtil 4 Maaneder (§ 132²), hvis han overtræder Paalæget, i et Tidsrum af indtil 5 Aar fra hans endelige Løsladelse ikke maa nyde eller købe spirituøse Drikke. Tilsvarende Paalæg kan gives, dersom vedkommende frifindes i Henhold til § 18, naar Frihedsstraf vilde være forskyldt, og et saadant Paalæg skal gives, hvis Dommeren finder, at den paagældende er forfalden til Drukkenskab (§ 72¹).

Af Politiet skal der saa vidt muligt gives Beværtere, Handlende og Uddelere Paalæg om under Bødestraf (§ 72³) ikke at udskænke, sælge eller uddele spirituøse Drikke til Personer med Alkoholpaalæg.

Med Hensyn til disse Alkoholpaalæg bringer den ny Straffelov den Ændring, at der fremtidig af Politiet skal være nedlagt et formeligt Udskækningsforbud overfor paagældende Beværtere, Handlende og Uddelere, medens det efter Straffelovstillæget af 1911 (§ 6 Stk. 2 og Stk. 3) var nok til at ifalde Straf, at Beværtere og andre, der udskænker Spiritus, vidste, at de paagældende Personer, som de solgte til, havde modtaget Paalæg om ikke at nyde Spiritus.

Endvidere kan Alkoholpaalæg ikke blot som nu gives for Volds- og Sædelighedsforbrydelser, men for alle Beruselsesforbrydelser, og det gælder ikke blot som nu Køb eller Nydelse paa offentlige Steder (Beværtninger og Udsalgssteder), men der kan gives Paabud om fuldstændig Afholdenhed, altsaa Totalforbud for de dømte, idet det efter den ny Regel i det hele kan forbydes saavel at nyde som at købe spirituøse Drikke.

Særlige Regler om Beruselsesforbrydelser. Af nye særlige Regler er der kun Grund til at anføre en enkelt Bestemmelse. For at indskærpe Agtpaagivenhed i Omgangen med berusede Personer er der fastsat Straf af Bøde eller Hæfte indtil 3 Maaneder for den, som forsættligt eller uagtsomt overlader et farligt Vaaben eller Sprængstof

til et Barn under 15 Aar, sindsyg, aandsvag eller beruset Person (§ 254).

Denne Bestemmelse kan f. Eks. komme til Anvendelse, hvis nogen til en Fest eller et Samvær under rent private Forhold overlader en Kniv til en Person, som er beruset, og som derved kan komme til at gøre andre Fortræd.

Domstolenes Skøn. I Overensstemmelse med Tendsen i den ny Straffelov er der ved Bedømmelsen af Beruselsesforbrydelser givet vid Plads for Domstolenes Skøn over de enkelte Tilfælde. Thi Reglerne er saa rummelige og bevægelige, at det vil være Domstolene muligt under Hensyn til foreliggende Omstændigheder at give stor eller lille Straf eller en betinget Dom eller endog lade Straffen helt bortfalde.

I nogle af de hyppigst forekommende Tilfælde af Vold, Slagsmaal og Sædelighedsforbrydelser eller Fornærmelse af eller Vold mod offentlige Tjenestemænd, f. Eks. en Politibetjent eller en Sognefoged, der skal holde Orden paa offentligt Sted, er der næppe Anledning til at give nedsat Straf for den, der har øvet sin Forbrydelse under Paavirkning af Spiritus. Der er ogsaa Grund til at fremhæve, at det ofte kan siges at Beruselsen forhøjer Handlingens Strafbarhed. En beruset Mand kan f. Eks. i Slagsmaal være farligere end en ædru, idet den fulde slaar løs i Blinde uden at tage sig i Agt for, hvor eller hvem han slaar, og i saadanne Tilfælde kan der snarere være Anledning til Strafforhøjelse end Strafnedsættelse. Er der paa den anden Side Tale om ufarlige Lejlighedsdrankere, der i en løftet Stemning er kommen for Skade at gøre noget, som de under normale Forhold slet ikke kunde tænkes at ville indlade sig paa, vil der i mange Tilfælde være Anledning til at give nedsat Straf eller en betinget Dom. Afgørelsen maa afhænge af Domstolenes Prøvelse i hvert enkelt Tilfælde, og denne Prøvelse maa ganske overlades til Domstolenes frie Skøn, som det ogsaa er forudsat i den ny danske Straffelov.

Alt i alt bringer den ny Straffelov saaledes en Række vigtige Bestemmelser om Beruselsens Betydning ved forskellige straffbare Handlinger, og da Beruselsen som anført erfaringsmæssigt i saa høj Grad bidrager til at fremme Forbrydelser, at der kan regnes med, at over Halvdelen af Forbrydelserne foregaar under Paavirkning af Spiritus, vil der i Fremtidens Praksis blive rig Anvendelse for Straffelovens herhen hørende Bestemmelser.

De ny Regler om Beruselsesforbrydelser svarer i mangt og meget til Bestemmelser, der forlængst er gennemført og prøvet i Praksis andetsteds. Da Straffelovsændringerne af 1929 blev gennemført i Norge, var der vel en ikke ringe Modstand fra forskellige Sider i den juridiske Verden, hvilket fremgaar af de i Rigsadvokat P. Kjerschows Indlæg paa det 14. nordiske Juristmøde i 1928 anførte Udtalelser, bl. a. fra daværende Professor Hagerup og to Præsidenter for den norske Højesteret (Beretningen S. 203—206). Reglerne om Beruselse i den ny danske Straffelov gav ogsaa ofte Anledning til en meget heftig Debat. Selv om der imidlertid om et saadant Forhold kan være højst forskellige Opfattelser, er der ikke Tvivl om, at de ny Bestemmelser i det hele stemmer med den offentlige Mening og den almindelige Retsbevidsthed i de nordiske Lande, hvor der netop med Hensyn til Beruselsesforbrydelser i de senere Aar er sket en betydelig Svingning i Opfattelsen.

Litteratur.

Dr. Johs. Irgens Strømme: Sjeledypets Sprog (188 Sider) (Fabritius & Sønners Forlag, Oslo 1932).

»Et analytisk Testamente« kalder Forf. i et Forord ovennævnte Bog, der er skrevet ud fra en 20-aarig Praxis som Nervaløge og Psykoanalytiker. Bogen kan imidlertid ogsaa læses og opfattes som et naturligt Supplement til den af Forf. i 1925 udgivne Bog: »Nervøsitet« (med Undertitlen: fra Sjælens Lønkammer.)

Psykoanalyse er Sandhedssøgen. Dens Metode og Teknik er baseret paa videnskabelig Forskning. Ingen har som *Freud* været bestemmende for en fuldkommen Nyorientering i vore Anskuelser om de sjælelige Foreteelser. »Sjeledypets Sprog« har i Almindelighed Interesse derved, at den bygger paa *Freuds* Lære — i rigt Maal anerkendende »*Freuds* gigantiske livsverk«, men den har endvidere speciel Værdi ved paa adskillige Omraader at korrigere og uddybe visse Dele af *Freuds* Arbejder. Med sin Koncentrationsteori og sin Lære om Libido lig Arbejdslust (lat. *contrectare*: berøre kønsligt, sjæleligt at beskæftige sig med, interessere sig for, arbejde) er Dr. Strømmes Indsats i den psykoanalytiske Forskning blevet en værdifuld Tilbygning paa *Freuds* monumentale Bygværk.

Hvad der i »Sjeledypets Sprog« specielt vækker den kriminologisk Interesseredes Opmærksomhed, er dette, at Forf. i sine analytiske Undersøgelser stiller sig objektiv og forstaaende selv overfor de Handlinger, som af Samfundet kaldes Forbrydelser, og som straffes efter Loven. Forhaands-Fordømmelse, etisk eller æstetisk Maalestok for Bedømmelse af Sjælsytringer kendes ikke. »Kürten maa vies samme objektive Interesse som Michel Angelo« (se Side 54.)

Ved Sjeledybet forstaar Forf. vort ubevidste Liv, hvilket har en større og mere indgribende Betydning for

vor Livsførelse, end vort bevidste Sjæleindhold har. At forstaa Sjæledybets Sprog vil sige at klarlægge Vexelvirkningen mellem vort bevidste Jeg og vort ubevidste Sjæleindhold og belyse den vaagne Bevidstheds Indhold af Tanker, som stammer fra Sjæledybet og lig Lavamasser vælter frem i Bevidstheden.

Hvor et Sjæleliv er sundt, er der Harmoni mellem det ubevidste og det bevidste. Den sjælelige Energi løber her ad sunde og normale Baner — frit ud mod Omverdenen. Der er Koncentration og Arbejdslust til Stede. Anderledes hvor Sjælelivet er sygt. Her er der bitter Strid mellem det ubevidste og det bevidste — en Strid, der kan resultere i Nevrose, eller søge Udløsning i Selvmord eller Forbrydelse. Det er Psykoanalytikerens Opgave her at faa løst denne Konflikt — at faa afreageret de infantile Komplekser og klarlagt for Analysanden, hvorfor Striden opstod. Opgaven er at forstaa det ubevidste Sprog — Sjæledybets infantile og symbolske Sprog.

Lysten til at sætte Ild paa er saaledes for det ubevidste identisk med Tilstræbelsen af sexuel Orgasme (lig koncentreret Arbejde). Den samme ubevidste Mekanisme gælder m. H. t. Kleptomanien. Exhibitionismen er Ubevidsthedens guddommelige Krav om Sandhed og Aabenhed (»ud med den nøgne Sandhed«). Noget for Bevidstheden saa uhyggeligt som en Selvmordstilskyndelse kan, naar man forstaar Sjæledybets Sprog rigtigt, betyde dette, at man ubevidst ønsker at koncentrere sig og samle sin Interesse om sit Arbejde. Rigtigt forstaaet er det ens Dovenskab og Arbejdslust, man vil »dræbe«. I »Nervøsitet« findes saaledes et Eksempel (Side 170-171) herpaa, ganske vist endnu mere kompliceret, derved at en Ægteemand led af en tvangsnevrotisk Angst for at skulle komme til at dræbe sin Hustru. Hans egen negative sjælelige Tilstand var her projiceret overpaa Hustruen.

I de omtalte Bøger har Forf. nævnt mange forskellige Eksempler, der rigt illustrerer, hvorledes de ubevidste Kræfter og Overjeget (Samvittigheden) kan torne sammen og ødelægge Personlighedslivet. De ubevidste Kræfter virker dynamisk og har Fremdrift som et Tog i fuld Fart. Jo stærkere Overjeget er, desto større er Faren for Afsporing af den sjælelige Energi.

Forfatterens Hensigt med sine Teorier (Die Richtung Strømme) har været at vise, at medens Sjæledybets Impulser

bedømt efter den bevidste Psykes Moralmålestok bliver til højst umoralske Dannelser, saa viser dog det virkelig indgaaende Studium af disse Impulser noget ganske andet; de afdækker tværtimod efter Forf.s Mening de højeste æstetiske og moralske Krav, som tænkes kan.

I sine Undersøgelser kommer Dr. Strømme selvsagt ikke blot ind paa kriminologiske Problemer men ogsaa paa Spørgsmaal om Opdragelse, Religionsdannelse, Kunst, og meget andet. — Det tør hermed være anbefalet enhver, der har Interesse for psykologiske Fænomener, at læse Strømme. — Studiet af Dr. Strømmes Bøger giver mere Erkendelse, end et halvt Hundrede værdifulde Romaner og Problembøger tilsammen formaar at bibringe.

Anker Riis.

Nikolai Hoff: Ubestemte dommer. Skrifter utgitt av Det norske Videnskaps-akademi i Oslo. 1932.

Naar Forf. selv i Bogens Forord taler om »de svake, om lite inngående studium og overfladisk tenkning vidnende punkter, som maatte finnes i det grunnlag jeg har bygget paa«, da maa nærværende Anmelder i Sandhedens Interesse straks betone, at Forf.s nævnte Bemærkninger forekommer mig at staa i grelt Modsætningsforhold til selve Bogens Anlæg og Indhold.

Bogen er, saa vidt jeg kan skønne, en systematisk opbygget, velfunderet og saglig indgaaende Vurdering af Problemet om ubestemte Straffedomme. Den er Udtryk for den realistiske Tendens indenfor Strafferetsvidenskaben, som søger at forene den teoretiske Side af Disciplinen med praktisk Fængselsvidenskab. Derved naar tillige Undersøgelsen frem til et efter min Mening særdeles betydningsfuldt Punkt, Straffens specialpræventive Funktion, og kaster Lys over Forholdet mellem de individualpræventive og generalpræventive Formaal, som søges opnaaet gennem Strafanvendelsen.

I Bogens sidste — fjerde — Afsnit resummerer Forf. sin Argumentation.

Han fremhæver, at de ubestemte Dommes System med Hensyn til Individualprævention er de bestemte Straffedomme absolut overlegent. I saa Henseende tør jeg henvise Læseren til Forf.s Fremstilling p. 24 ff., hvor der

nærmere gøres Rede for, hvorledes Anstaltopholdets Varighed kan afpasses efter de individualpræventive Formaal.

Naar Forf. fremdeles vil hævde, at de ubestemte Straffedomme under en fornuftig Begrænsning af deres praktiske Anvendelsesomraade ogsaa i generalpræventiv Henseende tør ventes at ville virke stærkere end det nugældende System, som udelukkende bygger paa bestemte Straffedomme, tør jeg ikke stille mig afvisende overfor Forf.s Argumentation, og jeg indrømmer, at de Grunde, der her fremføres af Forf., virker overbevisende.

Endelig fremfører Forf. en Række Grunde *pro et contra* hentet fra de mere abstrakte Overvejelsers Omraade — se navnlig Bogens Afsnit p. 87—108 —; ogsaa her har Forf. ydet noget værdifuldt.

Til Sammenligning tør jeg kort fremhæve, hvorledes den danske Straffelov af 1930, der jo snart skal træde i Kraft, forholder sig til Forf.s Konklusioner.

Den nye danske Straffelov gør en ret skarp Sondring mellem Straf anvendt paa normale Forbrydere, som paa Forhaand kan antages at være paavirkelige af Straffetruslen, og Foranstaltninger overfor Forbrydere, der enten er sjæleligt abnorme eller i hvert Fald erfaringsmæssigt er strafimmune. I førstnævnte Gruppe betones Straffens generalpræventive Funktion som det overvejende, i sidstnævnte lægges Vægten derimod paa de individualpræventive Hensyn. Denne sidste Gruppe omfatter efter den nye Straffelov dels de ganske unge Mennesker, dels de sjæleligt abnorme, dels endelig Vaneforbrydere, professionelle og Recidivister.

Overfor de ubestemte Straffedomme fremhæves det, for saa vidt angaar disses Anvendelse paa det store Flertal af Forbrydere, der altsaa ikke forudsættes uimodtagelige for Straf i Almindelighed, navnlig:

at det i Almindelighed vil være urimeligt under Strafstaaelsen med blot tilnærmelsesvis Rigtighed at fiksere det Tidspunkt, da Fangen gennem Straffen kan anses »helbredet« eller tilstrækkelig opdraget; idet Straffens Virkning jo kun viser sig i selve det strengt disciplinerede Fængselsliv; ligesom Ubestemtheden fremkalder Fængselspsykose o. lign.

Forf.s Ræsonnementer over disse og lignende Indvendinger findes navnlig i Bogens §§ 50—51 p. 117—126. Han indrømmer her — p. 120 — »at det for det væsentligste Forbedringsfelts Vedkommende ikke, saa længe Fangen

endnu befinder sig i Anstalten, lader sig fastslaa om, og da endnu mindre naar, han er blevet tilstrækkelig forbedret«. Forf. sigter herved til saadanne Egenskaber hos Fangen som Manglen paa Selvdisciplin og Fasthed overfor Fristelser og Drifter, Modgang og Skuffelser. Men Forf. ser i denne Svaghed ved de ubestemte Straffedommes System ingen afgørende Hindring, naar Systemet kombineres med Løsladelse paa Prøve, hvorved han tænker sig — l. c. p. 122 —, at der maatte være uhindret Adgang til under Prøvetiden at sætte den paa Prøve løsladte ind i Straffeanstalten igen, naar han overtræder Vilkaarene for Løsladelsen, ligesom der maatte føres Opsigt med den paa Prøve løsladte Person. Igennem eventuelt Recidiv vilde Fængselsmyndighederne netop blive i Stand til endnu klarere at bedømme Fangens hele Habitus og sjælelige Kvaliteter. Forf. indrømmer dog, at Faren for Recidivet navnlig ved Sædelighedsforbrydelser maa give Anledning til ret høje Minimumsgrænser.

Jeg vil helst afholde mig fra at udtale nogen endelig Dom over Løsningen af selve Bogens Problem. Spørgsmaalet om de ubestemte Straffedomme er i Virkeligheden, saadan som Sagerne ligger nu, altfor vanskeligt til, at man paa een Gang kan blive færdig dermed. Forholdet mellem Straffens »generalpræventive« og »individualpræventive« Funktion, som hænger nøje sammen med Vurderingen af de ubestemte Straffedomme, er i Sandhed ogsaa saare svært at naa til Klarhed over. Der har jo i den senere Tid været Tendens til stærkt at betone det generalpræventive Moment i Straffens Virkning. Selvom disse Tendenser i deres Grundtræk erkendes at være rigtige, bliver *Nikolai Hoff's* Afhandling et saa meget desto nyttigere Korrektiv til alle herhenhørende Undersøgelser, saa sandt som dog ved alle Trusler Tvangsmiddels nærmere Beskaffenhed tildels maa blive afgørende for, hvilken Virkning man tør vente sig af Truslen. De bedste Komplimenter, man kan give Afhandlingen, er ogsaa, at den for fængselskyndige vil vise sig at rumme en Rigdom af rent praktiske Erfaringer og Ræsonnementer, ligesom de smaa Karakteristiker, man rundt om finder i Bogen af de forskellige Forbrydertyper og deres Svagheder, sikkert vil forekomme alle Sagkyndige at være særdeles rammende. Bogen vil i denne Henseende virke meget frisk og overbevisende paa dem, der selv i Praxis har været ude for at studere Fangernes lukkede Verden.

Carl Rastig.

Fra fremmede Tidsskrifter.

Forbrydere af Overbevisning.

Selv om der nok til alle Tider har været Lovovertrædere, som har erklæret, at de har handlet af Overbevisning, er selve Begrebet »Overbevisnings-Forbrydere« (Überzeugungstäter) først knæsat efter Krigen i den tyske Strafferet. En Definition findes i Udkastet til den nye Straffelovbog af 1925 § 71:

»I Stedet for Tugthus og Fængsel træder Indespærring (Einschliessung) af samme Varighed, naar Gerningsmandens væsentlige (ausschlaggebende) Bevæggrund bestaar deri, at han har følt sig forpligtet til at handle af en sædelig, religiøs eller politisk Overbevisning.«

I den gældende Ret berøres Emnet af § 20 i St. G. B., der fastsætter, at naar en Straffebestemmelse giver Valget mellem Tugthusarbejde og Fæstningsarrest, skal det første kun anvendes, naar den strafbare Handling »aus einer ehrlosen Gesinnung entsprungen ist«. Denne Bestemmelse faar kun et ganske ringe Omraade (hovedsagelig Højforræderisager).

Det nye i Forslagets § 71 er, at Indespærring som custodia honesta uden videre kommer til Anvendelse ganske i Almindelighed ved alle Delikter, og at Begrebet »Overbevisnings-Forbrydere« bliver nøje afgrænset. Siden er Begrebet optaget i flere Amnestilove og navnlig i de enkelte Landes Regler om Straffuldbyrdelse. Naar nemlig Dommen fastslaaar udtrykkeligt, at den dømtes væsentlige Bevæggrund til Handlingen var den, at han havde følt sig forpligtet til at handle paa Grund af sin sædelige, religiøse eller politiske Overbevisning, skal der ved Straffuldbyrdelsen indrommes den domfældte Begunstigelser.

Begrebet »Overbevisnings-Forbryder« har folgelig i den sidste Tid vundet i Betydning, især ved de store politiske

Processer, og har ofte været Genstand for udførlige Udviklinger, enten fra Statsadvokatens eller Forsvarerens Side eller i Domsbegrundelsen eller i senere Kommentarer. Ved Straffuldbyrdsen afhænger nemlig særdeles meget af, om Retten i givet Fald anerkender dette Begreb. Det gælder Straffens Art og Størrelse og forskellige Begunstigelser under Udtaaelsen.

Det, der adskiller »Overbevisnings-Forbryderen« fra de øvrige Forbrydere er den Troens Styrke, hvoraft hans Lovovertrædelse udspringer. Den tidligere tyske Justitsminister *Radbruch* udtrykker sig saaledes i Motiverne til sit Udkast til St. G. B.: »Han er en anderledes tænkende, en Modstander af sin Tids sædelige, religiøse og politiske Magt. Samfundet maa bekæmpe ham for sin Selvopholdelses Skyld, men ikke selvretfærdigt med Forbedrings- eller Gengældelses-Foranstaltninger, da denne Lovovertræder hverken behøver Forbedring eller fortjener Gengældelse«. Efter dette Udkast skal Overbevisningsforbryderen adskilles skarpt fra den almindelige Forbryder, da han har handlet og gjort sig skyldig til Straf ud fra en Forestilling om en Pligtopfyldelse, der staar over Loven.

Vil man indrømme Overbevisningsforbryderen en Særstilling, er det blot et Retfærdighedskrav at indrømme ikke blot den politiske Overbevisning et Fortrin, men ogsaa den religiøse og sædelige Verdensanskuelse, selvom nok i Praksis de politiske Lovovertrædere vil være de fleste. For alle 3 — og man kunde teoretisk medtage den videnskabelige og kunstneriske Overbevisning — har det tilfælles, at ikke tarvelige Motiver som Egennytte, Hævnlyst eller Magtsyge har drevet Gerningsmanden til at handle, men at der til Grund for denne Handling ligger ideale Motiver. Denne Forskel maa altid fremhæves som et Hovedsærkende.

Som allerede omtalt har der til alle Tider været Overbevisningsforbrydere, og de retshaandhævende Myndigheder har til alle Tider beskæftiget sig med dem, der mere lyder deres Gud, end de lyder Lovene. Her skal blot mindes om de mange Tilfælde af politiske Mord, f. Eks. Charlotte Corday, der dræbte Marat, Studenten Sand, der skød Digteren Kotzebue, og endelig for at medtage nogle nyere Tilfælde Mordene paa Eisner, Erzberger og Rathenau. Der er endvidere de Tilfælde, hvor en Statsomvæltning er forsøgt eller forberedt for at hjælpe en politisk Overbevisning til Sejr, og endelig »Militærnægterne«.

Ved Bekæmpelsen af de Lovovertrædelser, der begaas af Overbevisningsforbrydere, er der to Synspunkter, der maa blive overvejende. Paa den ene Side betyder disse Lovovertrædere en stor Fare for Staten og den offentlige Orden, da de maa anses som særlige Modstandere af Retsordenen paa Grund af deres Væsens Egenhed, deres Tro paa Sagen og den Lidenskab, hvormed de fører deres Kamp. Paa den anden Side er Motiverne ikke de sædvanlige Forbrydermotiver. Det er Faremomentet, der træder i Forgrunden, mere end Følelsen af Afsky. En særegen Vurdering af Gerningen og en særegen Revselse synes forstandig og nødvendig.

For at imødekomme begge disse Synspunkter udkræves paa den ene Side en streng Straf, en Straf, der samtidig uskadeliggør Gerningsmanden og afskrækker andre, for en Forbedring bliver der ikke Tale om ved disse Lovovertrædere. Paa den anden Side maa man ved Straffens Fastsættelse tage Hensyn til det ideale Motiv og til Overbevisningens Styrke. Det bliver en Opgave for Straffeloven og Strafffuldbyrdelsesloven at forene de to Synspunkter.

Om det juridiske Begreb »Overbevisningsforbryder« har der under Forhandlingerne om den nye Straffelovbog staaet heftige Kampe i Udvalget, og de er ikke afsluttet. Foreløbig er den i Indledningen nævnte Formulering af Udkastets § 71 erstattet af § 72, der vil gøre Overbevisningsforbryderens Undtagelsesstilling afhængig af, om han

»har handlet udelukkende af agtværdige Bevæggrunde, og om Gerningen ikke allerede paa Grund af de Omstændigheder, hvorunder den er udført, eller paa Grund af de af Gerningsmanden forskyldte Følger er særlig forkastelig«.

Om dette nye Udkast nogensinde bliver Lov, staar endnu hen, da der har rejst sig store Betænkeligheder hos Dommerne mod dets Anvendelse. Der fremhæves følgende Synspunkter: Hvilke Bevæggrunde er agtværdige? Hvornaar er Følgerne af Gerningen særlig forkastelige? Afgørelsen af disse Spørgsmaal turde være vanskelig.

I Lovgivningen findes der altsaa f. T. en Lakune, som det er Rettens Opgave at udfylde ved Straffudmaalingen. Her maa Dommeren uden at gaa skematisk frem prøve og afgøre fra Sag til Sag, om der foreligger en Overbevisningsgerning. I bejaende Fald vil en vanærende Straf ikke være paa sin Plads, fremfor alt ikke Tugthus.

Han maa ogsaa overveje, om ikke en Pengestraf kan være nok ved mindre Forseelser. Men i alle Tilfælde maa Retten træffe den Afgørelse, om den Tiltalte kan anses for en Overbevisnings-Forbryder eller ej og begrunde dette Standpunkt i Domspræmisserne. Denne Afgørelse er vigtig, fordi den Domfældte kun i dette Tilfælde kan nyde Begunstigelser under Straffudstaaelsen. Iflg. § 53 i Adg. om Straffuldbyrddelse bestaar Begunstigelserne i Preussen deri, at Domfældte uden at være bunden af Fristerne straks kommer op i »die bevorzugte Stufe« (kan det gengives ved »Overgangsstadiet«?) hvor han f. Eks. kan holde en Avis og ryge og faa Tilladelse til at udsmykke sin Celle med Billeder.

For at de omtalte Lettelser under Straffuldbyrddelsen kan tilstaaes, maa Gerningen virkelig være udført af Overbevisning, saaledes at Gerningsmanden har følt sig forpligtet til at handle. Han maa være saa fuldstændig behersket af sin Overbevisning, at den Tanke har sat sig fast hos ham, at han ikke burde have handlet anderledes, end han har gjort. Men Gerningen mister sit undskyldende Moment, naar Gerningsmanden ved Siden af sin Overbevisning giver efter for et andet maaske konkurrerende Motiv, saasom personligt Fjendskab, Hævn eller Højhedsvanvid, og kun bærer »Overbevisningen« til Skue som noget udvendigt for at dølge sit virkelige, forkastelige Motiv.

Af de mange saakaldte »politiske« Forbrydere, der nu omstunder jævnlig beskæftiger Domstolene, fortjener vistnok kun et ganske ringe Procenttal den pyntende Betegnelse »Overbevisnings-Forbrydere«. De virkelige Idealister vil altid være en sjælden Fremtoning i vore Retssale. —

Ovenstaaende er et Referat af en Artikel af Oberstaatsanwalt Köhler, Berlin, i »Kriminalistische Monatshefte« for September 1931.

Undertegnede Referent har optegnet en Notits fra et tysk Fagblad, hvilket husker jeg ikke (»Die Polizei«?), men Forfatteren er Rigsadvokat Höpler i Wien. Denne Mands Erfaringer synes mig ikke uden Interesse i denne Forbindelse.

Jeg gengiver den, saaledes som jeg har optegnet den.

»I politisk bevægede Tider forekommer der jævnlig Voldsomheder, undertiden ledsaget af Plyndringer. Hvem er Udøverne? Maa de snarest søges mellem politisk yderliggaaende, der ikke er Forbrydernaturer, men kaster sig fanatisk

ud i Kampen for deres Overbevisning, eller er det professionelle Forbrydere, der lisker i rørte Vande? Rigsadvokat Höpler i Wien mener, at selv i politisk bevægede Tider, som Østrig jo har oplevet rigeligt af i de senere Aar, er Antallet af egentlige politiske Forbrydelser forsvindende lille sammenlignet med Vane- og Erhvervsforbrydernes Virksomhed. Noget andet er, at en politisk Leder kan være Organisator og Anstifter. Saaledes anholdtes under Urolighederne i Ungarn efter Krigen ofte de samme Mennesker for »hvid« Terror, som tidligere havde været anholdt for »rød« Terror. Det var altsaa hvervede Tropper. Fra en Kaserne forsvandt et Antal Maskingeværer. Det viste sig at være en almindelig Indbrudstyv, der stjal dem, fordi han mente, at der var Marked for Vaaben i Øjeblikket. I November 1920 fortes en stor Proces i Wien mod nogle Mænd, der havde deltaget i Gadeuroligheder og Plyndringer. Det var ikke politisk Overbevisning, ikke Kamp for en Idé, der havde faaet disse Mennesker til at benytte Bomber og Indbrudsværktøj. Under Indflydelse af en Fører og mod Belønning havde de ladet sig leje til at begaa Forbrydelser for paa denne Maade at faa deres Underhold«.

E. Schäffer.

Mindre Meddelelser.

20-Aars Register til Tidsskriftet. Med Afslutningen af indeværende Aargang har Tidsskriftet bestaaet i 20 Aar. Redaktionen har ladet udarbejde et Forfatter- og Realregister over Indholdet af disse første 20 Aargange, hvilket Register vil medfølge 1. Hefte af Aargangen 1933. Det nye Register medtager saaledes ogsaa det Stof, der er indgaaet i det i 1923 udgivne 10-Aars Register.

Bøger, indsendte til Redaktionen.

Medical department of the municipal court of Philadelphia. A report by the bureau of municipal research of Philadelphia. (Thomas Skelton Harrison Foundation) 1932.

Monatsschrift für Kriminalpsychologie und Strafrechtsreform. 23. Aarg. Hft. 6—9.

Die beiden Strafprozessnovellen der Notverordnungen v. 11/6 1932 und 9/3 1932. Erläutert von Otto Schwarz. Berlin (Otto Liebmann).

The Journal of criminal law and criminology. Vol. XXIII Nr. 1—2.

Nordisk kriminalteknisk Tidsskrift. Aarg. II Nr. 1—5.

Frantz Dahl: Anders Sandøe as a jurist. Kbhvn. (Levin & Munksgaard) og London (Williams & Norgate Ltd.) 1932.

Beretning om Strafanstalterne i Danmark i Finansaaret 19^{30/31}. Udg. af Direktøren for Fængselsvæsenet. Kbhvn. 1932.

Federal offenders 1930—31. United States department of justice. 1931.

Nær og Fjern (Dansk Fangeblad Nr. 190 — 8.

Defensor legis. 1932 Nr. 3—8.

Tidsskrift for Rettsvidenskab. Ny række. X Hft. 3.

Bulletin de la commission internationale pénale et penitentiaire, Vol. II, livr 2. Bern (Stämpfli & Cie) 1932.

- Rollin M. Perkins: Iowa criminal justice. University of Iowa college of law studies Nr. 1.
- Robert H. Gault: Criminology. Boston (D. C. Heath & Co.) 1932.
- Fængselshjælpens 29. Aarsberetning. Kbhvn. 1932.
- V. Topsøe-Jensen: Dansk Lovregister 1932. Kbhvn. (G. E. C. Gad) 1932.
- Zeitschrift für die gesamte Strafrechtswissenschaft. LII Hft. 2—4.
- Svensk Juristtidning. 1932 Hft. 4.
- Thorsten Sellin: The annals of The American Academy of Political and Social Science. Philadelphia 1932.
-